

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ,
АДМІНІСТРАТИВНІ ТА КРИМІНАЛЬНІ
ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Монографія

2022

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Романов Максим Юрійович
Кобзар Олександр Федорович**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ,
АДМІНІСТРАТИВНІ ТА КРИМІНАЛЬНІ
ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Монографія

Київ 2022

УДК 342.5; 342.6; 343.103
Р 69

Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради Донецького
державного університету внутрішніх
справ (протокол № 3 від 31.10.2022)

Рецензенти:

Валентина Дрозд – начальниця 3-го науково-дослідного відділу Державного науково-дослідного інституту Міністерства внутрішніх справ України, докторка юридичних наук, професорка, заслужена юристка України;

Максим Цуцкірідзе – заступник Голови Національної поліції України – начальник Головного слідчого правління, доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, генерал поліції третього рангу;

Ольга Безпалова – завідувачка кафедри адміністративної діяльності поліції Харківського національного університету внутрішніх справ, докторка юридичних наук, професорка, заслужена діячка науки і техніки України, полковник поліції;

Ігор Коропатнік – начальник кафедри правового забезпечення військового факультету фінансів і права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор, полковник.

Романов М. Ю., Кобзар О. Ф.

Р 69 Організаційно-правові, адміністративні та кримінальні процесуальні аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України: монографія / М.Ю. Романов, О.Ф. Кобзар. – Кропивницький: Донецький державний університет внутрішніх справ; – Київ: 7БЦ, 2022. – 544 с.

ISBN 978-617-549-167-6

У монографічному дослідженні авторами здійснено наукові розвідки проблемних аспектів організаційно-правових, адміністративних і кримінальних процесуальних засад забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України. Запропоновано низку змін до законодавства України щодо оптимізації адміністративно-управлінського та кримінального процесуального напрямку діяльності відповідних підрозділів.

Видання стане корисним для практичних працівників органів охорони та захисту правопорядку України (судової гілки влади, прокуратури України, Національної поліції України та ін.), практикуючим юристам, а також науково-педагогічним працівникам закладів освіти правничого фаху та здобувачам вищої освіти.

УДК 342.5; 342.6; 343.103

ISBN 978-617-549-167-6

© Романов М.Ю., Кобзар О.Ф., 2022.

**MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE
DONETSK STATE UNIVERSITY OF INTERNAL
AFFAIRS**

**Romanov Maksym Yuriiovich
Kobzar Oleksandr Fedorovich**

**ORGANIZATIONAL AND LEGAL,
ADMINISTRATIVE AND CRIMINAL
PROCEDURAL ASPECTS
OF THE ACTIVITIES OF THE INQUIRY UNITS
OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE**

Monograph

Kyiv 2022

UDC 342.5; 342.6; 343.103
R 69

Recommended for publication by the
Academic Council of the Donetsk State
University of Internal Affairs
(protocol No. 3 dated October 31, 2022)

Reviewers:

Valentyna Drozd – Head of the 3rd Research Department of the State Research Institute of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Doctor of Legal Sciences, Professor, Honoured Lawyer of Ukraine;

Maksym Tsutskiridze – Deputy Head of the National Police of Ukraine – Head of the Main Investigative Department, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Honoured Lawyer of Ukraine, Police General of the third rank;

Olha Bezpalo – Head of the Department of Police Activity and Public Administration of the Kharkiv National University of Internal Affairs, Doctor of Legal Sciences, Professor, Honoured Worker of Science and Technology of Ukraine, Police Colonel;

Ihor Koropatnik – Head of the Department of Legal Support of the Military Faculty of Finance and Law of the Military Institute of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Doctor of Legal Sciences, Professor, Colonel.

Romanov M.Yu., Kobzar O.F.

R 69 Organizational and legal, administrative and criminal procedural aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine: monograph / M.Yu. Romanov, O.F. Kobzar. – Kropyvnytskyi: Donetsk State University of Internal Affairs; – Kyiv: 7BC, 2022. – 544 p.

ISBN 978-617-549-167-6

In the monographic study, the authors have carried out a scientific investigation of the problematic aspects of the organizational and legal, administrative and criminal procedural basics of ensuring the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine. A number of changes to Ukrainian legislation regarding the optimization of the administrative and management and criminal procedural activities of the relevant units have been offered.

The study will be useful for workers of law enforcement agencies of Ukraine (judicial branch of government, prosecutor's office of Ukraine, National Police of Ukraine, etc.), practicing lawyers, as well as scientific and pedagogical workers of legal education institutions and students of higher education.

UDC 342.5; 342.6; 343.103

ISBN 978-617-549-167-6

© Romanov M.Yu., Kobzar O.F., 2022.

ЗМІСТ

Перелік скорочень.....	9
Передмова.....	10

Розділ 1. Теоретико-методологічна та історико-правова характеристика діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

1.1. Стан наукових досліджень забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.....	22
1.2. Методологія наукового дослідження проблем забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.....	49
1.3. Дізнання як багатоаспектний правовий феномен.....	65
1.4. Становлення, організація та функціонування підрозділів дізнання в органах правопорядку України: історико-правовий аналіз.....	82
Висновки до розділу 1.....	107

Розділ 2. Організаційно-правові аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

2.1. Правові основи діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.....	109
2.2. Завдання, принципи та функції діяльності підрозділів дізнання як елементу системи органів досудового розслідування Національної поліції України.....	128
2.3. Організаційно-правові засади діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.....	149
2.4. Підготовка кадрів для підрозділів дізнання Національної поліції України.....	167
2.5. Контроль та нагляд за діяльністю підрозділів дізнання Національної поліції України.....	186
Висновки до розділу 2.....	208

Розділ 3. Адміністративно-правові аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

3.1. Поняття, структура та особливості адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання Національної поліції України.....	210
---	-----

3.2. Компетенція підрозділів дізнання Національної поліції України.....	224
3.3. Юридична відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України.....	241
Висновки до розділу 3.....	265
 Розділ 4. Кримінальні процесуальні аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України	
4.1. Правові основи здійснення досудового розслідування кримінальних проступків Національною поліцією України.....	267
4.2. Планування досудового розслідування за спрощеною процедурою.....	282
4.3. Підстави та порядок проведення процесуальних дій до внесення відомостей у ЄРДР під час здійснення дізнання.....	297
4.4. Взаємодія з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків.....	321
Висновки до розділу 4.....	338
 Розділ 5. Шляхи удосконалення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України	
5.1. Закордонний досвід діяльності підрозділів дізнання щодо здійснення досудового розслідування за спрощеною системою та шляхи його впровадження в Україні.....	340
5.2. Напрями вдосконалення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.....	359
Висновки до розділу 5.....	378
Висновки.....	379
Список використаних джерел.....	408
Додатки.....	458
Інформація про авторів.....	538

CONTENT

List of abbreviations	9
Introduction	10
Section 1. Theoretical and methodological, historical and legal characteristics of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	
1.1. State of scientific research in support of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	22
1.2. Methodology of the scientific study of the problems of ensuring the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	49
1.3. Inquiry as a multidimensional legal phenomenon	65
1.4. Formation, organization and functioning of the inquiry units in law enforcement agencies of Ukraine: historical and legal analysis.....	82
Conclusions to section 1	107
Розділ 2. Організаційно-правові аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України	
2.1. Legal basics of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	109
2.2. Tasks, principles and functions of the activities of the inquiry units as an element of the system of pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine	128
2.3. Organizational and legal principles of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	149
2.4. Training of personnel for the inquiry units of the National Police of Ukraine	167
2.5. Control and supervision of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	186
Conclusions to section 2	208
Section 3. Administrative and legal aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	
3.1. Concept, structure and peculiarities of the administrative and legal status of the inquiry units of the National Police of Ukraine.....	210

3.2. Competence of the inquiry units of the National Police of Ukraine	224
3.3. Legal liability of employees of the inquiry units of the National Police of Ukraine	241
Conclusions to section 3	265
Section 4. Criminal procedural aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	
4.1. Legal basics of the pre-trial investigation of criminal misdemeanours by the National Police of Ukraine	267
4.2. Planning a pre-trial investigation according to a simplified procedure	282
4.3. Grounds and procedure for conducting procedural actions before entering information into the Unified Register of Pre-trial Investigations during the inquiry	297
4.4. Interaction with operative units and other subjects of the pre-trial investigation of criminal misdemeanours	321
Conclusions to section 4	338
Section 5. Ways to improve the activity of the inquiry units of the National Police of Ukraine	
5.1. Foreign experience of the activities of the inquiry units regarding the implementation of the pre-trial investigation under the simplified system and ways of its introduction in Ukraine	340
5.2. Directions for improving the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine	359
Conclusions to section 5	378
Conclusions	379
References	408
Appendixes	458
Information about the authors	538

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

Австрія	– Республіка Австрія
ГСУ	– Головне слідче управління
ГУНП	– Головне управління Національної поліції
ЄРДР	– Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЄС	– Європейський Союз
КК України	– Кримінальний кодекс України
КПК України	– Кримінальний процесуальний кодекс України
Литва	– Литовська Республіка
МВС України	– Міністерство внутрішніх справ України
Молдова	– Республіка Молдова
Німеччина	– Федеративна Республіка Німеччина
НП України	– Національна поліція України
СОГ	– слідчо-оперативна група
Сполучене Королівство	– Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії
СРД	– слідчі (розшукові) дії
СРСР	– союз радянських соціалістичних республік
США	– Сполучені Штати Америки
УД	– Управління дізнання Національної поліції України
УРСР	– Українська радянська соціалістична республіка
Франція	– Французька Республіка

ПЕРЕДМОВА

*З вірою у перемогу України
та згадкою про рідний край!*

Забезпечення прав і свобод людини та громадянина в Україні є одним з пріоритетних завдань як держави загалом, так і органів правопорядку зокрема. Сучасна світова спільнота активізує процеси з посилення ролі прав і свобод людини та громадянина, що безпосередньо пов'язано з проблемою їх порушення і притягнення осіб, які вчиняють ці діяння, до відповідальності.

Сьогодні в Україні діє низка інститутів, діяльність яких спрямована на охорону й захист прав і свобод людини та громадянина. Одним з таких інститутів є НП України як орган, уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень. Кримінально-правова охорона прав і свобод людини та громадянина від відповідних посягань є одним з найбільш пріоритетних завдань діяльності не лише поліції, а й інших органів правопорядку.

Водночас організація роботи підрозділів, їхні структурні особливості, управлінські та процесуальні повноваження є предметом не лише адміністративно-правового дослідження, а й значно охоплює кримінальний процесуальний зміст, що актуалізує розгляд відповідної проблематики в межах цієї праці.

Досудове розслідування, відповідно до КПК України, виявляється у двох формах – досудове слідство та дізнання. Після внесення до законодавства України змін, було запроваджено інститут кримінальних проступків і запущено роботу підрозділів дізнання НП України, діяльність яких регламентується низкою актів законодавства України.

Проте питання щодо організації роботи зазначених підрозділів, нормативно-правового забезпечення їх діяльності та фундаментальних аспектів функціонування відповідного інституту загалом залишаються відкритими, що підтверджує актуальність наукового аналізу організаційно-правових, адміністративних та кримінальних

процесуальних аспектів діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.

Здійснення дізнання охоплює значну кількість повноважень, спрямованих на повне, швидке й неупереджене досудове розслідування кримінальних проступків. Для реалізації покладених на органи дізнання НП України завдань законодавець розробив і прийняв низку нормативно-правових актів, що регламентують їх діяльність.

Водночас окремі питання щодо нормативного регулювання діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України, засад їх формування та функціонування, а також системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для відповідних підрозділів потребують глибокого наукового аналізу в контексті реалій сьогодення та з урахуванням національного й міжнародного наукового та практичного досвіду. Крім того, нагальним є вивчення питання контролю та нагляду за діяльністю підрозділів дізнання НП України, адже воно останніми роками перебуває у фокусі уваги української спільноти й міжнародних правозахисних організацій.

Проведення цього дослідження зумовлено також тим, що підрозділи дізнання НП України було створено нещодавно (почали функціонувати з 01 липня 2020 року) і в контексті інноваційних підходів наукові розробки минулих років є недостатньо сучасними та ґрунтовними, не відповідають повною мірою демократичним і євроінтеграційним вимогам функціонування підрозділів дізнання НП України.

З огляду на зазначене, необхідність концентрації наукової уваги на розробленні проблемних питань вказаної теми не викликає сумнівів, оскільки на сьогодні наукових досліджень, що давали б відповіді на наявні проблемні питання з відповідної тематики, не існує, а прикладні наукові праці (тези доповідей, наукові статті, а також низка навчальних видань) за своєю сутністю не здатні комплексно розкрити зміст проблем функціонування підрозділів дізнання НП України.

Окремі аспекти організації роботи підрозділів дізнання (органів, що здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень за спрощеною системою) досліджували вчені з різних галузей науки. Вивченню загальних проблем організаційно-правових засад

забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України присвячено низку наукових праць як юридичного спрямування, так і у сфері соціальних, філософських, психологічних та педагогічних наук. Ці напрацювання становлять потужний теоретичний і методологічний базис, спроможний поліпшити функціонування підрозділів дізнання НП України. Дані праці, оглядово, пропонується охарактеризувати та встановити їх зміст і значення для правничої науки окремо (підрозділ 1.1. монографії).

Водночас відповідна тематика потребує нових наукових пошуків з огляду на нещодавнє створення зазначених підрозділів у системі органів правопорядку, тривалий проміжок часу, що сплинув з моменту видання низки публікацій, а також урахуваючи світові демократичні тенденції та євроінтеграційні прагнення України.

Метою монографічного дослідження є опрацювання основних проблемних питань організаційно-правового, адміністративного та кримінального процесуального аспектів діяльності підрозділів дізнання НП України, що дозволить визначити напрями оптимізації вказаних сфер та можливі шляхи розв'язання наявних у ній проблем, на підставі аналізу законодавства України, міжнародних нормативно-правових актів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, нормативно-правових актів країн європейського простору, соціологічних досліджень національного й міжнародного рівня, іншої статистичної інформації, а також думок і позицій учених різних галузей права.

Поставлена мета зумовила необхідність виконання таких завдань:

- охарактеризувати стан наукових досліджень забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України;
- визначити методологію наукового дослідження проблем забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України;
- дослідити дізнання як багатоаспектний правовий феномен;
- здійснити історико-правовий аналіз становлення та функціонування підрозділів дізнання в органах правопорядку України;
- окреслити правові основи діяльності підрозділів дізнання НП України;

- опрацювати завдання, принципи та функції діяльності підрозділів дізнання як елементу системи органів досудового розслідування НП України;

- структурувати організаційно-правові засади діяльності підрозділів дізнання НП України;

- узагальнити розуміння системи підготовки кадрів для підрозділів дізнання НП України;

- з'ясувати зміст і сутність контролю та нагляду за діяльністю підрозділів дізнання НП України;

- надати визначення поняттю, структурі та особливостям адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України;

- встановити компетенцію підрозділів дізнання НП України;

- окреслити зміст юридичної відповідальності працівників підрозділів дізнання НП України;

- окреслити правові основи досудового розслідування кримінальних проступків у НП України;

- дослідити зміст і значення планування досудового розслідування за спрощеною процедурою;

- встановити підстави та порядок проведення процесуальних дій до внесення відомостей у ЄРДР під час здійснення дізнання;

- встановити структуру взаємодії з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків;

- дослідити закордонний досвід діяльності підрозділів дізнання щодо здійснення досудового розслідування за спрощеною системою та шляхи його впровадження в Україні;

- окреслити напрями вдосконалення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Предметом є організаційно-правові, адміністративні та кримінальні процесуальні аспекти діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.

Для виконання поставлених завдань використано різноманітні загальнонаукові, філософські та спеціальні методи, зміст, спосіб і

сутність використання яких, авторами пропонується розкрити окремо (підрозділ 1.2. монографії).

Науково-теоретичне підґрунтя монографії становлять праці фахівців у галузі загальної теорії держави та права, управління, адміністративного права та процесу, кримінального процесу, криміналістики й інших галузевих правових наук, у тому числі закордонних дослідників.

Нормативною базою монографії стане Конституція України, нормативно-правові акти України, серед інших і ті, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Крім цього, пропонується розглянути інші акти законодавства, наприклад постанови Верховної Ради України, укази Президента України, рішення та постанови Кабінету Міністрів України, акти центральних органів виконавчої влади, НП України, Офісу Генерального прокурора, органів судової влади України, що регламентують діяльність підрозділів дізнання НП України.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що монографія є одним із перших в Україні комплексних міждисциплінарних юридичних досліджень, що присвячене організаційно-правовим, адміністративним та кримінальним процесуальним аспектами діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України, а основні та фрагментарні результати монографічного дослідження, пропозиції до законотворчої діяльності, а також до проектування організаційно-розпорядчих відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів використано в:

законотворчому процесі – під час удосконалення законодавства, що регламентує діяльність підрозділів дізнання НП України;

правозастосовній практиці – для підвищення ефективності діяльності підрозділів дізнання НП України;

освітньому процесі – у системі професійної освіти дізнавачів, післядипломної освіти, а також їх перепідготовки;

науковій діяльності – для подальшого дослідження проблем забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Особистий внесок авторів у розвиток відповідного напрямку в межах правової науки полягає в обґрунтуванні положень стосовно

визначення фундаментальних понять і категорій, уточнення сутності забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України, а також пропонуванні шляхів вирішення не вирішених донині проблемних питань.

У праці використано законодавство України, якщо інше спеціально не застережене, станом на 01 листопада 2022 року.

Автори дякують за допомогу у підготовці монографічного дослідження рідним і близьким, друзям, наставникам, іншим науковцям і практикам. Водночас, **особливу подяку висловлюємо** рецензентам і рецензенткам даної монографії *Валентині Дрозд, Максиму Цуцкірідзе, Ользі Безпаловій та Ігорю Коронатніку* за конструктивну критику й мотивацію до подальших наукових пошуків.

Щиру вдячність автори також висловлюють тим, хто всіляко сприяв її змістовному наповненню та стимулював до наукових пошуків і розвитку: *Олексію Дрозду, Сергію Вітвіцькому, Єгору Назимку, Андрію Собакарю, Оксані Стрельченко, Інні Шруб, Владиславу Бурлаці*.

Сподіваємось, що монографія зацікавить широкий загал читачів. У випадку виникнення конструктивних зауважень та (або) пропозицій, автори просять направляти відгуки та рецензії на електронну пошту (police_14@ukr.net).

INTRODUCTION

*With faith in victory of Ukraine
and memories of homeland!*

Ensuring the rights and freedoms of a human and a citizen in Ukraine is one of the priority tasks of both the state in general and law enforcement agencies in particular. The modern world community activates the processes of strengthening the role of human and citizen rights and freedoms, which is directly related to the problem of their violation and the prosecution of those who commit these actions.

Today, several institutions, the activities of which are aimed at the protection of human and citizen rights and freedoms, operate in Ukraine. One of such institutions is the National Police of Ukraine as a body authorized to carry out the pre-trial investigation of criminal offenses. Criminal law protection of the rights and freedoms of a human and a citizen from the corresponding encroachments is one of the most priority tasks of the activities of not only the police but also other law enforcement agencies.

At the same time, the organization of the units' work, their structural features, management and procedural powers are not only the subject of administrative and legal research but also significantly cover the criminal procedural content, which actualizes the consideration of the corresponding issues within the scope of this work.

According to the Criminal Procedure Code of Ukraine, the pre-trial investigation takes two forms – pre-trial investigation and inquiry. After making changes in the legislation of Ukraine, the institute of criminal misdemeanours was introduced and the work of the inquiry units of the National Police of Ukraine, the activities of which are regulated by a number of acts of the Ukrainian legislation, was launched.

However, questions regarding the organization of these units' work, regulatory and legal support of their activities and the fundamental aspects of the corresponding institute's functioning, in general, remain open, which confirms the relevance of the scientific analysis of organizational and legal, administrative and criminal procedural aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

The implementation of inquiry covers a significant number of powers aimed at a full, speedy and impartial pre-trial investigation of criminal misdemeanours. To fulfill the tasks assigned to the inquiry bodies of the National Police of Ukraine, the legislator developed and adopted several regulatory acts governing their activities.

At the same time, separate issues regarding the normative regulation of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine, the principles of their formation and functioning, as well as the system of training, retraining and advanced training of personnel for the corresponding units require in-depth scientific analysis in the context of today's realities and taking into account national and international scientific and practical experience. Moreover, it is urgent to study the issue of control and supervision of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine, because in recent years it has been in the focus of attention of the Ukrainian community and international human rights organizations.

Also, this study has been conducted due to the fact that the inquiry units of the National Police of Ukraine were created recently (started functioning on July 1, 2020) and in the context of innovative approaches, the scientific developments of the past years are not sufficiently modern and thorough, they do not fully meet the democratic and European integration requirements of the functioning of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

Taking into account the above mentioned, there is no doubt about the need to focus scientific attention on the development of problematic issues of the specified topic, since there are currently no scientific studies that would provide answers to existing problematic questions on the corresponding topic, and applied scientific works (theses of reports, scientific articles, as well as a number of educational publications) by their nature are not capable of comprehensively revealing the content of the problems of the functioning of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

Certain aspects of the work organization of the inquiry units (bodies that carry out the pre-trial investigation of criminal offenses under a simplified system) were studied by scientists from various fields of science. A number of scientific works both in the legal direction and in the field of

social, philosophical, psychological and pedagogical sciences are devoted to the study of general problems of the organizational and legal basics of ensuring the activity of the inquiry units of the National Police of Ukraine. These studies constitute a powerful theoretical and methodological basis capable of improving the functioning of the inquiry units of the National Police of Ukraine. Briefly, it is proposed to characterize these works and establish their content and significance for legal science separately (subsection 1.1. of the monograph).

At the same time, the corresponding topic requires new scientific research because of the recent creation of the aforementioned divisions in the system of law enforcement agencies, a long period that has passed since the publication of a number of works, as well as taking into account global democratic tendencies and Ukraine's European integration aspirations.

The monographic study *aims* to study the main problematic issues of the organizational and legal, administrative and criminal procedural aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine, which will allow determining the directions of the optimization of the specified areas and possible ways of solving the problems present in it, based on the analysis of the legislation of Ukraine, international regulatory legal acts, consent to the binding nature of which has been granted by the Verkhovna Rada of Ukraine, regulatory legal acts of the European countries, sociological research at the national and international level, other statistical information, as well as the opinions and positions of scholars in various fields of law.

The set goal required the following *tasks*:

- to characterize the state of scientific research in support of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to determine the methodology of the scientific study of the problems of ensuring the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to investigate inquiry as a multidimensional legal phenomenon;
- to carry out a historical and legal analysis of the formation, organization and functioning of the inquiry units in the law enforcement agencies of Ukraine;

- to outline the legal basics of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to work out the tasks, principles and functions of the activities of the inquiry units as an element of the system of pre-trial investigation bodies of the National Police of Ukraine;
- to structure the organizational and legal principles of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to generalize the understanding of the personnel training system for the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to find out the content and essence of control and supervision of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to define the concept, structure and peculiarities of the administrative and legal status of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to establish the competence of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to outline the content of the legal liability of employees of the inquiry units of the National Police of Ukraine;
- to outline the legal basics of the pre-trial investigation of criminal misdemeanours by the National Police of Ukraine;
- to investigate the content and significance of planning a pre-trial investigation according to a simplified procedure;
- to establish the grounds and procedure for conducting procedural actions before entering information into the Unified Register of Pre-trial Investigations during the inquiry;
- to establish a structure of interaction with operative units and other subjects of the pre-trial investigation of criminal misdemeanours;
- to study the foreign experience of the activities of the inquiry units regarding the implementation of the pre-trial investigation under the simplified system and ways of its introduction in Ukraine;
- to outline directions for improving the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

The *object* of the study is public relations in the sphere of ensuring the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

The **subject** is the organizational and legal, administrative and criminal procedural aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

Various general scientific, philosophical and special methods were used to fulfill the tasks. The authors propose to disclose the content, method and essence of their use separately (subsection 1.2. of the monograph).

The scientific and theoretical basis of the monograph are the works of specialists in the field of a general theory of the state and law, management, administrative law and process, criminal procedure, forensics and other branches of legal sciences, including foreign researchers.

The normative base of the monograph will be the Constitution of Ukraine, regulatory legal acts of Ukraine, among others, consent to the binding nature of which has been granted by the Verkhovna Rada of Ukraine. Moreover, it is offered to consider other acts of legislation, such as resolutions of the Verkhovna Rada of Ukraine, decrees of the President of Ukraine, decisions and resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, acts of central executive bodies, the National Police of Ukraine, the Office of the Prosecutor General, and bodies of the judiciary of Ukraine, which regulate the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

The **practical value** of the obtained research results is that the monograph is one of the first complex interdisciplinary legal studies in Ukraine, which is devoted to the organizational and legal, administrative and criminal procedural aspects of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine. The main and fragmentary results of the monographic study, proposals for law-making activities, as well as for the design of organizational and administrative departmental (interdepartmental) regulatory legal acts were used in:

law-making process – during the improvement of the legislation regulating the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;

law enforcement practice – to increase the efficiency of the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine;

educational process – in the system of professional education of inquirers, postgraduate education, as well as their retraining;

scientific activity – for further research into the problems of ensuring the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine.

The authors' personal contribution to the development of the corresponding direction within legal science consists in substantiating the provisions regarding the definition of fundamental concepts and categories, clarifying the essence of ensuring the activities of the inquiry units of the National Police of Ukraine, as well as offering the ways to solve problematic issues that have not been resolved to this day.

The work uses the legislation of Ukraine as of November 1, 2022, unless otherwise specifically stated.

The authors thank their relatives and friends, mentors, other scientists and practitioners for their help in preparing the monographic research. At the same time, **we express special thanks** to the reviewers of this monograph, *Valentyna Drozd, Maksym Tsutskiridze, Olha Bezpalo, and Ihor Koropatnik*, for their constructive criticism and motivation for further scientific research. The authors also express their **sincere gratitude** to those who comprehensively contributed to its meaningful content and stimulated scientific research and development: *Oleksii Drozd, Serhii Vitvitskyi, Yehor Nazymko, Andrii Sobakar, Oksana Strelchenko, Inna Shrub, Vladyslav Burlaka*.

Hope that the monograph will arouse the interest of a wide range of readers. In case of constructive comments and (or) suggestions, please send feedback and reviews to e-mail (police_14@ukr.net).

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ТА ІСТОРИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Стан наукових досліджень забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

Актуальність та необхідність дослідження питання забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України, зумовлюється нетривалим часом функціонування відповідного інституту в системі Національної поліції України, у той час як протягом незалежності України та до моменту її здобуття, підрозділи дізнання Міністерства внутрішніх справ України здійснювали покладені на них функції та обов'язки й відповідна активність широко досліджувалась практиками й ученими різних рівнів.

Системність і структурність в наукових дослідженнях, а також необхідність систематизації наукових знань, відділення вже відомого від незвіданого, узагальнення наукових і практичних висновків із метою подальшого здійснення наукових розвідок, є основним показником якості будь-якої наукової розробки.

Г. Стрелкова, М. Федосенко та інші автори навчального посібника «Основи наукових досліджень», зазначають, що зміст і сутність наукової діяльності, як елементу розумової та інтелектуальної діяльності людини, склалося історично й включає у себе формування знань внаслідок організації наукових досліджень, відтворення знань через підготовку наукових кадрів, формування наукових шкіл, передавання знань шляхом комунікацій вчених. Як система знань, що створює наукову картину світу, наука має власну структуру, в якій можна виділити укрупнені рівні або галузі (наприклад, природничі, точні; суспільні), які в свою чергу знов поділяються на складові. Наука як соціальний інститут, що забезпечує функціонування наукової пізнавальної діяльності людей, має власну інфраструктуру та комплекс

усталених норм і принципів¹. Крізь призму окресленого, належить зазначити, що наукова діяльність, що за своїм змістом є пізнавальною, виражається в фактичному здійсненні дослідження чи в організації такого процесу. Водночас, низка дослідників підкреслюють, що саме наукове пізнання, є найвищим у ієрархії дослідження процесів, оскільки саме в процесі наукової діяльності – синтезу наявних перемінних і шляхом виокремлення з них найважливішого, отримання конкретного результату. Крім цього, найважливішим є характеристика наукової діяльності в контексті суспільно-історичної площини, оскільки саме розуміння генезису будь-якого інституту, його історіографії, а також установа інших перемінних, можливим є отримання конкретного, об'єктивного та збалансованого наукового результату, що справедливо та ефективно впливатиме на певне явище (в контексті предмета дослідження – коло правовідносин).

С. Каламбет зазначав, що раціональність знань є головною науковою характеристикою будь-якої дисципліни знань, що буквально означає (з лат. «Latio») – розум. Це світоглядна установка будь-якої мислячої людини, включаючи представника науки, що складається у переконанні, що оточуючий нас світ організований, влаштований за певною логікою та змінюються за певними законами². Саме тому, на нашу думку, необхідним є дослідження всіх перемінних і алгоритмів дії відповідної логіки, а також установлені в суспільстві чи світі закони, оскільки їх розуміння прямопропорційно впливає на науковий результат і дозволяє раціоналізувати наукову позицію кожного конкретного вченого.

Видатний український філософ В. Вернадський, свого часу підкреслював, що наукове знання істотно відрізняється від інших форм людського мислення, оскільки спирається на факти, аналіз та узагальнення їх, що надає йому особливу достовірність, якої немає в інших формах знання. Наукові знання характеризуються своєю об'єктивністю, достовірністю, завдяки їм розкриваються і

---

¹ Основи наукових досліджень : навч. посіб. / уклад. : Г. Г. Стрелкова, М. М. Федосенко, А. І. Замулко, О. С. Іщенко. Київ : КПІ ім. І. Сікорського, 2019. 120 с.

² Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Дніпропетровськ : Маковецький, 2015. 191 с.

пояснюються, змінюються, прогножуються явища у природі та суспільстві³. Це дає підстави ствердити позицію про те, що вивчення системи наукових знань, з питання предмета дослідження, перш за все дослідити всі можливі факти й обставини, відділити відоме від незвіданого та на підставі логічного аналізу та інших загальносоціальних і спеціально юридичних методів дослідження наукової матерії обґрунтувати новий науковий результат, оскільки новизна, також є однією з установчих ознак наукової діяльності.

Т. Гончарук також притримується подібної позиції та вказує, що аналізуючи відповідні засади крізь призму наукової новизни одержаних результатів, котра викладається аргументовано, коротко та чітко, що показує відмінність отриманих результатів від відомих раніше, підкреслює ознаки⁴. Водночас, слід зазначити, що у питанні співвідношення рівнів аналізу певного явища, важливим є дотримання збалансованого підходу до підготовки наукових результатів і використовуваних для досягнення поставлених завдань джерел і матеріалів, оскільки менші за обсягом і структурою наукові розробки хоч і можуть нести в собі корисну інформацію, проте в співвідношенні з обсягами здійснення комплексного наукового дослідження та вирішення, наприклад, наукового завдання можуть висвітлити окремі аспекти тематики лише фрагментарно.

А. Філіпенко⁵, М. Білуха⁶, описуючи та роз'яснюючи основи наукових досліджень, до основних результатів наукових досліджень відносять такі праці, як: наукові реферати; наукові доповіді; наукові статті; дипломні, магістерські роботи; аналітичні огляди; звіти про науково-дослідну роботу; авторські свідоцтва, патенти; дисертації; автореферати дисертацій; монографії та ін. Тому, враховуючи обставини за яких нами вирішується низка наукових задач у контексті підготовки дисертаційного дослідження, необхідним і раціональним, є аналіз інших наукових джерел відповідного рівня, що також

---

³ Вернадский В. И. О науке. Дубна : Феникс, 1997. Т. 1 : Научное знание. Научное творчество. Научная мысль. 175 с.

⁴ Основи наукових досліджень : навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль : Крок, 2014. 278 с.

⁵ Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень : конспект лекцій. Київ : Академвидав, 2004. 208 с.

⁶ Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : підручник. Київ : Вища шк., 1997. 300 с.

здійснювали наукові розробки в галузі організаційно-правових засад забезпечення діяльності підрозділів і структурних компонентів органів правопорядку.

Співвідношення монографічного та дисертаційного рівнів опрацювання основних елементів наукової матерії в науці, різними вченими розуміється по-різному та вказується на тотожності відповідних рівнів наукового аналізу, а також уточнюється низка відмінних рис, що притаманні кожному рівню (виду) індивідуально.

Так, Г. Цехмістрова, підкреслює, що наукова монографія є науково-дослідницькою працею, предметом якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій. Монографія фіксує науковий пріоритет, забезпечує первинною науковою інформацією суспільство, слугує висвітленню основного змісту і результатів наукового, дисертаційного дослідження. Наукову монографію характеризує єдність змісту і вона свідчить про науковий внесок здобувача в науку і розглядається як кваліфікаційна наукова праця⁷. Водночас, аналогічно притаманні риси, на нашу думку відносяться також і до дисертаційних досліджень, водночас, у даній площині та відносно написання дисертації, наявні й певні особливості. Серед найбільш визначних є те, що дисертаційне дослідження здійснюється одноособово, в той час як монографічне дослідження можуть реалізувати одразу декілька осіб. Крім цього, порядок підготовки дисертаційного дослідження, чітко визначається в законодавстві України. Так, дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук, доктора філософії (кандидата наук) готується державною мовою у вигляді спеціально підготовленої наукової праці на правах рукопису в твердій або м'якій палітурці та в електронній формі⁸, що дозволяє надійно обґрунтувати попередас висловлювання про відмінність процедур підготовки монографічного та дисертаційного дослідження, а також їх кінцевої мети.

---

⁷ Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Слово, 2004. 240 с.

⁸ Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січ. 2017 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>.

Пунктом 30 розділу «Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі)» Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) визначається, що атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації⁹, що логічно висуває вимоги до кваліфікаційної праці аспіранта чи здобувача, зобов'язує неухильно дотримуватись встановлених правил і процедур.

Водночас, надання системної та комплексної характеристики праць дослідників і вчених у контексті науки, як пізнавального процесу потребує системного та злагодженого аналізу вказаних раніше результатів наукових розробок інших дослідників, які аналізували, тією чи іншою мірою окреслений нами предмет і об'єкт дослідження. Крізь призму з'ясованого змістовного наповнення поняття «наукова діяльність» та виокремлення видів і рівнів наукового опрацювання проблемних питань, на нашу думку найбільш комплементарним було б проаналізувати дисертаційні дослідження інших учених, а також монографії з питань організаційних і правових засад забезпечення функціонування підрозділів і структурних компонентів органів правопорядку, з метою подальшого здійснення раціонального дослідження.

Так, слід указати, що організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання та органів досудового розслідування не лише в системі Національної поліції України, а й інших органів правопорядку, здійснювали дослідники різного рівня та різних галузей наук.

Концептуальні засади й основні категорії, що досліджуються в дисертаційному дослідженні, виокремлені та синтезовані на основі аналізу праць дослідників із галузі: адміністративного права та процесу, а також адміністрування: В. Авер'янов, В. Бандурка,

---

⁹ Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах): постанова Кабінету Міністрів України від 23 берез. 2016 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-п#Text>.

Ю. Боковикова, В. Білоус, С. Білосорочка, В. Галуцько, О. Джафрова, О. Дрозд, В. Капустін, М. Калатур, А. Каткова, А. Клименко, О. Кобзар, Н. Коваленко, Т. Коломоець, О. Копан, О. Користін, Ю. Лисенков, К. Мельникова, А. Нікуліна, В. Попович, О. Римарук, О. Рябченко, Б. Савченко, В. Сущенко; кримінального права та кримінології (Ю. Баулін, О. Джужа, В. Ємельянов, О. Кальман, І. Мезенцева, А. Самодін, Г. Сисоєнко, В. Сташис, П. Фріс, О. Чаричанський та ін.), а також кримінального процесу (Р. Дударець, В. Дрозд, В. Бурлака, Л. Удалова, М. Цуцкірідзе, С. Чернявський та ін.).

Слід підкреслити, що не всі з указаних є фахівцями в галузі адміністративного права, проте їх титанічний унесок у формування вітчизняної правової доктрини дозволяє застосовувати набуті фундаментальні знання в контексті пізнання наукової матерії, щодо організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання та органів правопорядку (правоохоронних органів) загалом.

Водночас, найбільш визначними, у окресленому контексті наукового пізнання організаційних і правових аспектів забезпечення діяльності органів правопорядку загалом, стали дослідження: А. Каткової («Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України», 2003 рік), М. Горелової («Організаційно-правові основи діяльності слідчих підрозділів ОВС України», Харків, 2008), С. Довгуня («Адміністративно-правові засади діяльності органів досудового розслідування (на прикладі Національної поліції України)», 2017 рік), А. Нікуліної («Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України», 2017 рік), В. Галуцько («Адміністративно-правове забезпечення слідчої діяльності в Україні», 2017 рік), О. Шевченка («Адміністративно-правовий статус слідчого в Україні», 2018 рік), М. Калатура («Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів», 2019 рік), В. Дрозд («Організаційно-правові засади

діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України», 2020 рік).

Крім цього, належить звернути увагу на не менш актуальні для здійснення пізнання предмета й об'єкта дослідження наукові розробки, дослідників із інших галузей права, проте окремі елементи досліджень яких, становлять предмет адміністративного права та можуть бути активно використані для порівняння отриманих результатів, а саме: В. Вапнярчука («Процесуальне становище особи, яка проводить дізнання», 2000 рік); Г. Бондар («Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України», 2004 рік), О. Андрушка («Дізнання в органах прикордонної служби України: процесуальні та організаційні аспекти», 2005 рік); В. Мазана («Організаційні та процесуальні проблеми вдосконалення діяльності органів дізнання», 2005 рік); П. Денисюка («Протокольна форма дізнання», 2006 рік); І. Скуляка («Нормативно-правове регулювання діяльності органу дізнання в Україні», 2009 рік) А. Форостяного («Профілактична функція міліції як органу дізнання», 2010 рік); О. Римарчук («Орган дізнання, як суб'єкт доказування у кримінальному процесі», 2012 рік); В. Дрозд («Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики», 2018 рік) та інших.

Водночас, більш детально пропонується дослідити позиції зазначених дослідників, крізь призму меж предмету адміністративного права, публічного управління та адміністрування, що в подальшому уможливить виокремлення зі здобутого наукового матеріалу теоретичні та практичні висновки.

Так, **А. Каткова**, у 2003 році підготувала дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: *«Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України»*, визначивши при цьому його метою «здійснити всебічний і комплексний аналіз найбільш актуальних і важливих наукових проблем управління слідчими підрозділами ОВС України, обґрунтувати і розробити практичні рекомендації, спрямовані на

забезпечення завдань, які стоять сьогодні перед слідчими підрозділами»¹⁰, що безпосередньо вплинуло на здійснення дослідницею узагальнення практики управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ в умовах введення судового контролю за досудовим слідством, як одного з базових елементів і підвалин організації діяльності органів досудового розслідування як тогочас, так і сьогодні.

Серед основних висновків організаційно-правового змісту, авторкою було зауважено, що існує об'єктивна необхідність існування слідчого апарату в органах внутрішніх справ, служби безпеки, податкової міліції і військової поліції (щодо військовослужбовців), що на сьогоднішній день, аналогічно може бути інтерпретовано до діяльності підрозділів дізнання, оскільки коло їх повноважень в контексті суто поліцейської та специфічної – процесуальної діяльності значно ширше ніж у інших органах правопорядку.

Так, серед задекларованого авторкою висвітлення на рівні «Вперше сформульовані пропозиції», фундаментально порушується питання про необхідність врегулювання мовної проблеми під час організації роботи органів досудового розслідування, вказується, що необхідним є чітке закріплення в законодавчих і організаційно-розпорядчих актах, як обов'язку користування нею в процесі здійснення своїх повноважень так і необхідність інтеграції до процесу підготовки фахівців для органів досудового розслідування (ввести навчальні програми та державний іспит з української мови)¹¹. Крім цього, у контексті ефективного кадрового добору та оптимізації системи адміністрування, авторкою запропоновано низку положень щодо професійного відбору і підвищення кваліфікації слідчих та начальників слідчих підрозділів.

Разом із тим, із точки зору адміністративного права України, авторкою досліджувались функції слідчих безпосередньо та слідчо-оперативних груп як мобільного структурного елемента підрозділу

---

¹⁰ Каткова А. Г. Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2003. 19 с.

¹¹ Каткова А. Г. Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2003. 248 с.

органу внутрішніх справ з урахуванням територіальної та предметної спеціалізації, що в свою чергу, безпосередньо вплинуло на вдосконалення принципів і методів управління органами досудового розслідування органів внутрішніх справ, в умовах реформування системи кримінального судочинства.

Авторка також зазначала про наявність низки проблемних питань й пропонувала положення щодо їх врегулювання, котрі дістали подальшого розвитку, а саме: щодо визначення місця слідчих підрозділів у системі ОВС України і виділення їх з адміністративного підпорядкування начальників органів внутрішніх справ, (що автоматично поширювалось також на підрозділи дізнання МВС України, оскільки їх координація здійснювалась керівниками слідчих підрозділів); реформування органів дізнання і його поширення, як самостійної форми розслідування малозначних та середньої тяжкості очевидних злочинів, за якими встановлено особу (що є надзвичайно конструктивним у контексті предмета нашого дослідження та характеризується як одна з підвалин становлення самостійності підрозділів дізнання в органах правопорядку (правоохоронних органах України); концепція використання комп'ютерних технологій в управлінні слідчими підрозділами та науковій організації праці слідчого (що, на нашу думку, в умовах науково-технічного прогресу станом на 2003 рік, було революційним, хоч відповідна проблема залишається актуальною й до сьогодні, в умовах активного використання комп'ютерних технологій у всіх сферах соціального буття).

Таким чином, у дослідженні А. Каткової, ще в 2003 році, було окреслено основні тенденції управління органами досудового розслідування загалом і сформовано підвалини подальшого вдосконалення їх роботи, суттєво зауважено на низці недоліків і прорахунків у функціонуванні зазначених структурних елементів органів внутрішніх справ і крізь окреслення подальших напрямів здійснення наукових пошуків запропоновано шляхи ймовірного вирішення зазначених проблемних питань.

М. Горєлов, на рівні дисертаційного дослідження кандидата юридичних наук у 2008 році, аналізував *організаційно-правові основи діяльності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України*, що фактично є дотичним та взаємопов'язаними з підрозділами дізнання.

Ураховуючи те, що автором було поставлено мету – «визначити сутність організаційно-правових основ діяльності слідчих підрозділів ОВС України, сформулювати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації із зазначених питань», аналіз наукової новизни відповідного дисертаційного дослідження свідчить про низку успіхів, у рамках виконання завдань дослідження.

Серед інших, мова про те, що автором уперше «визначено особливості організаційної та функціональної структури слідчих підрозділів, надано пропозиції щодо їх удосконалення; визначено особливості інформаційного забезпечення слідчої діяльності, у зв'язку з чим з'ясовано ряд вихідних понять в цій сфері, а саме: мету та зміст інформаційного забезпечення, завдання інформаційного забезпечення, функції та засоби інформаційного забезпечення діяльності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ; обґрунтовано важливість запровадження принципів спеціалізації та взаємозамінності слідчих залежно від управлінського рівня слідчого підрозділу та його організаційно-штатної структури»¹².

На нашу думку, слід зауважити, що питання застосування спеціалізації досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень, було й залишається актуальним із часів становлення незалежності України, а також стрімкого підвищення рівня злочинності, її якості та обсягів розслідуваних кримінальних проваджень, що логічно взаємопов'язується з необхідністю інформатизації низки управлінських і процесуальних рішень, оскільки даний інструмент в умовах науково-технічного прогресу є найбільш ефективним.

Проте, на нашу думку, слід додатково опрацювати позицію автора про віднесення до складових системи професійної підготовки

---

¹² Горєлов М. О. Організаційно-правові основи діяльності слідчих підрозділів ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 9 с.

слідчих: навчання у відомчих навчальних закладах; початкову підготовку; наставництво; практику; стажування; перепідготовку; підвищення кваліфікації; службову підготовку; виховання; психологічне забезпечення; самоосвіту¹³, оскільки відповідне питання глибоко досліджується в рамках предмета науки педагогіки й має перетин з правовими (кваліфікаційними) вимогами до зайняття посади слідчого (дізнавача) органу внутрішніх справ (на сьогодні – Національної поліції України), проте не обов'язковою умовою в зазначеній системі координат є навчання у відомчих навчальних закладах.

Водночас, наприклад **С. Довгунь** під час написання кандидатського дисертаційного дослідження на тему: *«Адміністративно-правові засади діяльності органів досудового розслідування (на прикладі Національної поліції України)»* у 2017 році звертав увагу на те, що тривалий час дослідження засад діяльності здійснювалось у кримінально-процесуальному чи криміналістичному аспекті, але не у адміністративно-правовому й лише на початку ХХІ століття проведено ґрунтовні наукові дослідження засад організації та управління органами досудового розслідування. Новацією, як зазначає С. Довгунь є утворення деяких докорінно нових органів досудового розслідування (Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро України). Крім цього, дискусії щодо необхідності інформатизації розслідування кримінальних правопорушень, проведені реформи (конституційна, адміністративна, кримінальної юстиції та інші), а також збільшення вдвічі (з трьох до шести) кількості органів досудового розслідування, лягли в основу необхідності адміністративно-правової характеристики відповідних організаційно-правових проблем функціонування указанного інституту¹⁴.

Слід звернути увагу на слушне обґрунтування автором необхідності внесення змін до чинних нормативно-правових актів

---

¹³ Горелов М. О. Організаційно-правові основи діяльності слідчих підрозділів ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 9 с.

¹⁴ Довгунь С. З. Адміністративно-правові засади діяльності органів досудового розслідування (на прикладі Національної поліції України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 22 с.

щодо адміністративно-правових засад діяльності органів досудового розслідування поліції, зокрема у напрямку підходу до єдиного рівня правового регулювання (їх діяльності; впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема штучного інтелекту (у сфері здійснення досудового розслідування), автоматизації розподілу кримінальних проваджень, блокування доступу до реєстрів, єдиної платформи контролю та нагляду (у сфері управління органами досудового розслідування) та низку інших пропозицій.

Крім цього, автор наголошує на диспропорції наявних інструментів нормативно-правового регулювання діяльності органів досудового розслідування, котра стала очевидною в результаті порівняльно-правового аналізу відповідних засад. Зміст такого дисбалансу полягає в тому, що управління є більш ефективним за умови належної реакції на зміни в обстановці, але більш уразливим з боку зловживань, що в світлі суворої правової (законодавчої) межі можливого, що визначається в нормативний спосіб, зменшує можливість реагування на певні перемінні фактори.

Так, хоч дисертаційна праця С. Довгуня, перш за все орієнтована на організаційно-правове забезпечення функціонування слідчих підрозділів НП України (враховуючи також і діяльність підрозділів дізнання, проте меншою мірою – з урахуванням їх фактичної відсутності в системі НП України, станом на 2017 рік), визначені ним фундаментальні категорії та підходи, а також аналіз міжнародного досвіду в галузі здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, створюють важливе наукове підґрунтя та обставини для використання здобутого наукового матеріалу та подальшого обґрунтування наявних доктрин.

Поряд із цим, **А. Нікуліна**, в 2017 році підготувала дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) на тему: *«Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України»*, у якому: проведено історико-правовий аналіз розвитку та становлення органів досудового розслідування в Україні; охарактеризовано сучасну систему органів досудового розслідування

України та обґрунтувати місце у ній слідчих підрозділів НП України; з'ясовано правові засади діяльності органів досудового розслідування НП України та встановлено місце серед них адміністративно-правового регулювання; встановлено сутність, структуру та особливості адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України, визначено особливості їх адміністративно-правової компетенції, а також методи та форми відповідної діяльності; охарактеризовано юридичну відповідальність працівників органів досудового розслідування НП України; узагальнено зарубіжний досвід організації правоохоронної діяльності слідчих органів поліції та інше [15;16], що в загально адміністративному контексті забезпечило можливість удосконалення окремих елементів системи адміністрування в органах внутрішніх справ і органах досудового розслідування, зокрема, удосконалило методи й способи управління такими організаційно-штатними одиницями.

Так, авторкою вперше визначено особливості адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України, серед яких найбільш вагомими є такі як: 1) встановлюється адміністративно-правовими нормами; 2) встановлює організаційно-розпорядчі взаємовідносини між суб'єктами досудового розслідування, форми та методи контролю та взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, засоби забезпечення законності та дисципліни; 3) встановлює місце кожного суб'єкта шляхом регулювання гарантій їх діяльності, прав та обов'язків, ступінь взаємодії між державою, суспільством та певною особою; 4) передбачає своєрідність організаційно-функціональної структури, наявність адміністративної компетенції та юридичної відповідальності; незалежність у діяльності.

Такий підхід, крізь призму здійснення дослідження організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, дозволив узагальнити наявні в

---

¹⁵ Нікуліна А. Г. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 17 с.

¹⁶ Нікуліна А. Г. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 241 с.

системі права підвалини, що формують саме адміністративно-правовий зміст статусу органів досудового розслідування, що в своїй діяльності використовує норми кримінального процесуального законодавства.

А. Нікуліною, встановлено, що перегляд критеріїв оцінювання ефективності діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України базується на необхідності застосування при оцінюванні кількісних та якісних критеріїв, суттєво підвищить якість цього процесу, передбачення можливості самооцінки, а також створення незалежного органу з оцінювання, наприклад спеціальної комісії, до якої б увійшли представники адвокатури, поліції, експерти, представники громадськості та інші суб'єкти. Ми вважаємо, що застосування системи оцінки діяльності структурних підрозділів НП України, суттєво вдосконалив би підходи до питання розподілу трудового навантаження між працівниками одного підрозділу, а також уможливить ефективізацію системи преміювань і заохочень, оскільки відповідне питання, як в площині діяльності слідчих підрозділів так і підрозділів дізнання НП України, досі не вирішено.

Таким чином, слід підкреслити, що вклад А. Нікуліної в удосконалення доктрини адміністративного права загалом і становлення інституту організаційно-правового забезпечення діяльності органів досудового розслідування НП України важко переоцінити, а виокремлені в праці висновки та практичні рекомендації стануть суттєвими підвалинами для подальшого здійснення наукових розвідок.

В. Галуцько, у 2017 році успішно захистила дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук на тему: «*Адміністративно-правове забезпечення слідчої діяльності в Україні*», що надає теоретичне узагальнення й нове тлумачення науковій проблемі адміністративно-правового забезпечення слідчої діяльності, що втілилось у відповідну теорію, яка розв'язує важливу науково-прикладну проблему в галузі адміністративного права й може бути використана з метою забезпечення якісного та своєчасного досудового розслідування в процесі правотворчості, правозастосовної

та правоохоронної діяльності суб'єктів владних повноважень¹⁷. Загальна характеристика положень викладених у дисертаційному дослідженні В. Галуцько, дозволяє підкреслити чіткість і сформульованість наукових положень, щодо визначення основних понятійно-категоріальних елементів апарату предмета дослідження, що в свою чергу вплинуло на формування нею обґрунтованих висновків і визначення їх за ступенями новизни.

Так, наприклад, уперше авторка розглядає зміст і сутність поняття «адміністративно-правове забезпечення слідчої діяльності» саме крізь призму судової діяльності, що організаційно є іншим процесом – організацією правосуддя. Водночас, компліментарність та обґрунтованість положень вможливили розгляд системи функціонування слідчих підрозділів (завдяки аналізу організаційно-правових питань щодо відбору, призначення і притягнення до дисциплінарної відповідальності слідчих публічної адміністрації та відповідних матеріально-фінансових функцій органів виконавчої влади) під відповідним кутом і охарактеризували роль і місце відповідних організаційних процесів у системі правовідносин.

Крім цього, авторкою зазначається необхідність подолання негативної тенденції професійної деформації працівників органів досудового розслідування, через значну завантаженість та критичний обсяг кримінальних проваджень, а відповідно – здійснюваної роботи.

Разом із тим, авторкою підкреслюється фундаментальна невідповідність діяльності органів досудового розслідування в системі Міністерства внутрішніх справ, оскільки це суперечить принципам правової державності, закладеним у Конституції України та потребує врегулювання через підпорядкування відповідних підрозділів Національної поліції України, до Державного бюро розслідувань, що забезпечить їх незалежність та самостійність.

Водночас, ключовим, у контексті нашого аналізу, саме організаційно-правових засад забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України, є характеристика

---

¹⁷ Галуцько В. М. Адміністративно-правове забезпечення слідчої діяльності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 484 с.

Кримінального процесуального кодексу України як специфічного джерела, яке в аналізованій сфері має не процесуальне, а матеріальне значення, оскільки саме його положення забезпечують створення усіх необхідних умов для здійснення якісного і вчасного виконання службових обов'язків.

Також пропонується зазначити на значному доробку **О. Шевченка**, котрий захистив дисертаційне дослідження на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук на тему: *«Адміністративно-правовий статус слідчого в Україні»* у 2018 році¹⁸ та серед іншого зауважував, що юридична природа адміністративно-правового статусу слідчого в Україні наповнена численними вертикальними і горизонтальними зв'язками, що має свої негативні та позитивні аспекти, оскільки слідчі органи організаційно підпорядковані різним центральним органам виконавчої влади й навіть в межах одного органу – можуть бути підпорядковані декільком керівникам. Це дало формальні підстави ствердити, що адміністративно-правовим статусом слідчого в Україні є сукупність юридичних елементів, які характеризують його адміністративно-правові аспекти як провідного суб'єкта в системі досудового розслідування кримінальних проваджень, і до складу яких належать підстави і порядок виникнення адміністративної правосуб'єктності, адміністративні права і обов'язки, гарантії незалежності та адміністративної відповідальності, що встановлюються на основі норм адміністративного права.

На нашу думку, така характеристика крізь призму предмета адміністративно-правової науки дозволяє врегулювати окремі питання відмежування адміністративного права так кримінального процесу при здійсненні наукового дослідження, а крізь призму дослідження діяльності підрозділів дізнання – як структурної організаційно-штатної одиниці органу правопорядку, взаємо поєднати відповідні предмети та розглянути їх не лише з точки зору й у межах предмета галузі права, а

---

¹⁸ Шевченко О. І. Адміністративно-правовий статус слідчого в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 216 с.

й із функціонального аспекту – врахувавши як процесуальні так і адміністративні критерії.

Крім цього, О. Шевченком, звертається увага на те, що сьогодні відсутній загальний закон про слідчого, де слідчий розглядався б лише як посадова особа (службова особа) відповідного органу та прирівнювався б до такої особи, адже його повноваження різко відмітні від загальних посад і відзначаються низкою відмінних ознак. На нашу думку, відповідна позиція, крізь призму аналізу організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України має бути розглянута в тісному взаємному зв'язку, оскільки важливість правового статусу працівника органу досудового розслідування – як процесуальної особи в відповідному процесі, її незалежність та самостійність, можливість приймати індивідуальні рішення не лише в досудовому розслідуванні, а й у питаннях пов'язаних зі службовою діяльністю – є запорукою ефективної роботи вказаного інституту та інституції.

Таким чином, автор у дисертаційному дослідженні актуалізував низку тенденцій адміністративно-правової науки в контексті опрацювання питань пов'язаних із організацією роботи та адміністративно-правовим статусом окремих органів досудового розслідування, що в світлі відсутності підрозділів дізнання станом на 2018 рік і покладання обов'язків щодо розслідування всіх кримінальних правопорушень на слідчі підрозділи (розширення їх компетенції в зв'язку з фактичною правовою колізією) дало суттєвий обсяг науково-практичного підґрунтя для подальшого опрацювання аналогічних питань.

Одним із найбільш актуальних у сьогоденні, належить визначити докторське дисертаційне дослідження **М. Калатура** на тему: *«Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів»* успішно захищене в 2019 році та котре є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням проблем теоретичних, правових та організаційно-управлінських засад функціонування слідчих підрозділів, у якому на основі критичного опрацювання положень

теорії адміністративного права, аналізу законодавства і правозастосовної практики сформульовано висновки концептуального характеру, що дають змогу розв'язати низку проблем правового, організаційного і прикладного характеру з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду¹⁹.

Автором уперше в вітчизняній адміністративно-правовій науці розкрито сутність багаторівневих, у тому числі по горизонталі та вертикалі, правовідносин між слідчим (керівником органу досудового розслідування), оперативним підрозділом (співробітниками і керівниками різних управлінських ланок), керівником відповідного правоохоронного органу (його територіального підрозділу) та іншими суб'єктами, які, окрім процесуальних обов'язково включають (передбачають) оперативно-службові та дисциплінарні відносини, що регулюються відомчими (міжвідомчими) адміністративно-правовими актами²⁰, що на нашу думку, цілком корелюється з функціонування підрозділів дізнання НП України оскільки останні, аналогічно мають як горизонтальне так і вертикальне підпорядкування та систему взаємодії з іншими підрозділами органів правопорядку.

Автором також запропоновано, в якості способу організаційно-правового вдосконалення адміністративно-правового забезпечення діяльності слідчих підрозділів Служби безпеки України – трансформувати їх завдання, повноваження та організаційну структуру таким чином, щоб утворити спецслужбу без статусу органу досудового розслідування зі збереженням (на першому етапі) функції досудового слідства щодо злочинів проти основ національної безпеки, терористичної спрямованості, миру і безпеки людства, що на нашу думку, може бути адаптовано в контексті аналізу організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України, оскільки на першочерговій стадії, змішання функцій дізнавача з засадами інституту оперативного супроводження досудового розслідування кримінальних проступків є

---

¹⁹ Калатур М. В. Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 40 с.

²⁰ Калатур М. В. Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 432 с.

значним і з огляду на невеликий обсяг дій, що необхідно вчинити – їх реалізацію, більш доцільно покласти на одну особу – дізнавача. Дана наукова позиція, потребує уточнення у межах здійснюваного наукового аналізу.

Крім цього, автором було запропоновано варіанти адміністративно-правового врегулювання відносин відомчого підпорядкування працівників органів досудового розслідування з урахуванням наявності спеціальних (слідчі Національної поліції, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства) або військових звань (слідчі органів безпеки); поширення обов'язків, передбачених спеціальними законами «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», а також відповідними підзаконними актами²¹, що концептуально змінює підхід до визначення правового статусу посадової особи органу досудового розслідування, оскільки наявність різних гарантій (з урахуванням специфіки військового та спеціального звання) безпосередньо впливає на здійснення функційних обов'язків і може вплинути на утворення суттєвого дисбалансу в умовах дії законодавства України (серед інших – пенсійного та реалізації права на соціальний захист і забезпечення).

Таким чином, дисертаційне дослідження М. Калатура доктринально змінило низку підходів до характеристики адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування та в умовах триваючої реформи органів охорони правопорядку, окреслило новизну та можливі напрями вдосконалення їх функціонування.

Слід, на нашу думку, звернути також увагу на колективну монографію за авторства **В. Дрозд, А. Пономаренко В. Климчук М. Цуцкірідзе, В. Бурлаки, Л. Гаврилюк, С. Абламського, Р. Дударця** (*«Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України»*, 2020 рік).

---

²¹ Калатур М. В. Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 40 с.

Авторами додатково обґрунтовано позицію про дуалістичний характер правового статусу слідчого в Національній поліції України, котрий зумовлений наповненням відповідного статусу одночасно нормами КПК України та Закону України «Про Національну поліцію».

У висновках, авторами приводяться аргументи про те, що діяльність слідчих органів досудового розслідування, зокрема слідчих підрозділів Національної поліції України, має значну кількість напрямів (функцій), одні з яких мають основний, а інші – допоміжний характер. Проаналізувавши норми чинного КПК України, яким визначено функції (напрями) слідчих підрозділів Національної поліції України, виділено: основні та похідні функції. До основних кримінально-процесуальних функцій слідчих органів досудового розслідування слід віднести функції обвинувачення та розслідування. Окрім основних функцій слідчі виконують похідні функції, які спрямовані на виконання додаткових (супутніх) завдань та не суперечать основним функціям. До них належать такі: захисту, вирішення кримінального провадження по суті (правосуддя), профілактична функція²². На нашу думку, саме такі висновки авторитетних дослідників і практиків лягають в основу елементів доктрини адміністративно-правового статусу як слідчих підрозділів так і слідчих індивідуально, оскільки визначення окремих (позапроцесуальних) завдань і функцій є запорукою організації ефективної діяльності органів досудового розслідування.

Слід окремо звернути увагу на визначення поняття, змісту та ролі керівника органу досудового розслідування, правовий статус котрого, в порівнянні з керівником підрозділу дізнання є значно ширшим, а за умов відсутності останнього взагалі може поглинати передбачені йому функції та виконувати їх).

Крім цього, авторами слушно зауважено, що вирішення питання щодо впровадження порядку здійснення досудового розслідування щодо кримінальних проступків, зокрема прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

---

²² Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : монографія / [В. Г. Дрозд, А. В. Пономаренко, С. Є. Абламський та ін.]. Херсон : Гельветика, 2020. 352 с.

спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» сприяє розвантаженню слідчих НП України значною кількістю кримінальних правопорушень, які після набрання чинності закону були віднесені до категорії проступків, за якими досудове слідство здійснюється дізнавачами або уповноваженими особами інших підрозділів НП України²³.

Таким чином, уже під час становлення системи функціонування підрозділів дізнання в системі органів досудового розслідування Національної поліції України, авторами зазначається важливість, а також роль і місце підрозділів дізнання НП України, співвідношення функцій, повноважень, а також компетенцій відповідних структурних елементів, що є організаційно-штатними одиницями НП України. Вказується необхідність прийняття низки нормативно-правових актів, а також унесення змін до вже діючих, що допоможуть суттєво вдосконалити виконання покладених на відповідні підрозділи та їх посадових осіб завдань.

Слід також звернути увагу на те, що наприклад, у працях вчених-процесуалістів також детально опрацьовується питання організаційно-правових, адміністративних і кримінальних процесуальних аспектів. Синергетичний взаємозв'язок адміністративно-правового статусу дізнавача й підрозділу дізнання, на нашу думку, неможливо розглядати уособлено від процесуального наповнення повноваженнями його правового становища в системі органів правопорядку, що в свою чергу, актуалізує необхідність короткої характеристики дотичних до вказаного предмета дослідження наукових праць.

Так, наприклад **В. Вапнярчук** («Процесуальне становище особи, яка проводить дізнання», 2000 рік), аналізував, питання пов'язані з процесуальним статусом особи, яка проводить дізнання, в умовах функціонування відповідного підрозділу в системі МВС України, до моменту його ліквідації в 2011 році. Автором, уперше було визначено, що під час діяльності особи, яка провадить дізнання, в деяких випадках формуються не тільки кримінально-

---

²³ Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : монографія / [В. Г. Дрозд, А. В. Пономаренко, С. Є. Абламський та ін.]. Херсон : Гельветика, 2020. 352 с.

процесуальні правовідносини з суб'єктами кримінального процесу, які беруть участь в провадженні, а й правовідносини з органами, які сприяють кримінально-процесуальному провадженню. Тобто, висловлюється думка про існування комплексних (одночасно кількох видів) правовідносин, які виникають на підставі складного юридичного факту²⁴, що на нашу думку, доктринально заклало основи з подальшого дослідження основних науково-теоретичних і науково-практичних напрямів характеристики правового статусу як органів дізнання так і відповідних посадових осіб, крізь призму інших галузей права.

Крім цього, в дисертаційному дослідженні, автором зазначається, що подальшого розвитку набула ідея багатоформності феномену судового контролю в досудовому розслідуванні, котрий полягає в забезпеченні дотримання законності й обґрунтованості рішень та дій під час провадження дізнання в кримінальній справі, що обмежують конституційні права особи (на думку автора, він має дві форми: попередня дача судом дозволів на провадження деяких процесуальних дій і перевірка рішень та дій, правомірність яких оскаржується до суду)²⁵, що в сучасних реаліях правозастосування хоч і потребує актуалізаційних наукових розробок, проте в контексті становлення інституту досудового розслідування незалежної України в 2000 році, а також наповненні національного законодавства запобіжними й додатковими механізмами захисту прав і свобод людини і громадянина, було своєчасним.

Таким чином, автор, крізь призму диференціації понять «дізнання», «орган дізнання», «особа, яка проводить дізнання», а також правового становища особи, яка проводить дізнання та особливостей кримінально-процесуальних правовідносин при провадженні дізнання обґрунтував низку науково-практичних висновків щодо вдосконалення не лише процесуального становища суб'єкта дізнання в системі досудового розслідування, а й у контексті адміністративно-правового

---

²⁴ Вапнярчук В. В. Процесуальне становище особи, яка провадить дізнання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 20 с.

²⁵ Вапнярчук В. В. Процесуальне становище особи, яка провадить дізнання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 199 с.

(організаційно-адміністративного) забезпечення функціонування відповідних підрозділів, що створює підвалини для подальшого його вдосконалення.

Крім цього, належить зауважити на значному внеску **Г. Бондар** у становлення доктрини забезпечення діяльності підрозділів дізнання, котра

у 2004 році захистила дисертаційне дослідження на тему: *«Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України»*, метою якого була «розробка концептуальних проблем забезпечення взаємодії слідчих різних правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві з урахуванням специфіки їх діяльності, а також визначення й наукове обґрунтування комплексу пропозицій, спрямованих на удосконалення норм чинного кримінально-процесуального законодавства, проекту Кримінально-процесуального кодексу України, інших нормативно-правових актів і правозастосовної практики правоохоронних органів»²⁶.

Основні напрацювання Г. Бондар полягають в обґрунтуванні порядку формування і діяльності міжвідомчих слідчих та слідчо-оперативних груп, формулюванні поняття «міжвідомча слідча група» і «міжвідомча слідчо-оперативна група», а також пропозиції внесення змін та доповнень стосовно: закріплення головних елементів визначення особливо складної кримінальної справи, як підстави для створення слідчої групи; права прокурора у межах своєї компетенції приймати рішення про створення міжвідомчої слідчої групи та міжвідомчої слідчо-оперативної групи; порядку вилучення та передачі кримінальної справи від одного органу досудового слідства – іншому; порядку створення та діяльності міжвідомчих слідчих та слідчо-оперативних груп²⁷.

Ключовим, на нашу думку, стало розроблення Положення про спільні (міжвідомчі) слідчі групи (бригади) і слідчо-оперативні групи органів прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки і податкової

---

²⁶ Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. 26 с.

²⁷ Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. 214 с.

міліції з розслідування особливо складних кримінальних справ, що в свою чергу сприяло як адміністративно-правовому так і кримінальному процесуальному забезпеченню функціонування не лише слідчих підрозділів, а й підрозділів дізнання.

Крім цього, необхідним буде звернути увагу на напрацюваннях **О. Андрушко** (*«Дізнання в органах прикордонної служби України: процесуальні та організаційні аспекти»*, 2005 рік), оскільки саме це дисертаційне дослідження, хоч і в вузькому розумінні створило науково-теоретичне підґрунтя для подальшого вдосконалення механізмів функціонування підрозділу дізнання в загальноправовому контексті.

Автором було з'ясовано сутність дізнання, його правову природу в кримінальному процесі України, історичний шлях його становлення в органах прикордонної служби та перспективи розвитку, уточнено види та зміст кримінально-процесуальної діяльності органів прикордонної служби, вивчено сучасний стан та тенденції розвитку кримінально-процесуального законодавства України, що регламентує правовий статус суб'єктів кримінального процесу, які реалізують повноваження органу дізнання, проаналізовано практику реалізації кримінально-процесуальних правовідносин органів прикордонної служби України з іншими органами дізнання, слідчим, прокурором та судом, досліджено теоретичні положення стосовно інституту порушення кримінальних справ, провадження та закінчення дізнання у кримінальному процесі України, практику реалізації повноважень органів прикордонної служби у досудових стадіях кримінального процесу, встановлено взаємозв'язок процесуальних та непроцесуальних форм діяльності органів Державної прикордонної служби України при виконанні завдань кримінального судочинства, процесуальні умови використання оперативно-розшукових та інших даних у розслідуванні злочинів, пов'язаних із порушенням державного кордону України, сформульовано пропозиції з удосконалення чинного законодавства, що спрямовані на удосконалення кримінально-процесуальної діяльності органів дізнання та здійснення дізнання в

органах прикордонної служби²⁸.

У загальному, автором було доведено самостійний і сутнісно-індивідуальний порядок здійснення дізнання саме у Державній прикордонній службі України, охарактеризовано основні положення та пропозиції проєкту КПК України (реєстр. № 3456-1), що стосуються дізнання. Також автором було суттєво аргументовано положення щодо необхідності розширення підслідності органів дізнання Державної прикордонної служби України в зв'язку з територіальними особливостями здійснення нею повноважень, а також виокремлення кримінального процесуального статусу керівника органу дізнання та, власне, дізнавача в окрему норму процесуального законодавства. Крім цього, було докорінно укріплено необхідність передбачення можливості надання дізнавачами доручення іншим органам дізнання щодо виконання останніми оперативно-розшукових, слідчих та інших процесуальних дій і вимагати від них надання допомоги при проведенні слідчих дій.

В. Мазан (*«Організаційні та процесуальні проблеми вдосконалення діяльності органів дізнання»*, 2005 рік) також досліджував теоретичні та практичні питання діяльності органів дізнання. Розкрив сутність дізнання в кримінальному процесі України, визначив поняття дізнання, органу дізнання, особи, яка його провадить. Основну увагу приділив розкриттю особливостей провадження різних видів кримінально-процесуальної діяльності органу дізнання, і зокрема дотриманню прав та законних інтересів осіб, які беруть у ній участь. Запропонував основні напрямки раціоналізації процесуальної діяльності, вдосконалення організаційної побудови органів дізнання, принципів формування кадрів, матеріально-технічного і наукового забезпечення діяльності підрозділів дізнання. Сформулював конкретні пропозиції щодо вдосконалення діяльності органів дізнання взагалі та провадження дізнання зокрема²⁹.

---

²⁸ Андрушко О. В. Дізнання в органах прикордонної служби України: процесуальні та організаційні аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 23 с.

²⁹ Мазан В. Б. Організаційні та процесуальні проблеми вдосконалення діяльності органів дізнання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 230 с.

Серед найбільш суттєвих елементів у системі доктрини кримінального процесуального та адміністративно-правового забезпечення функціонування підрозділів дізнання слід підкреслити увагу, що автором було чітко розмежовано процес дізнання та здійснення оперативно-розшукової діяльності, що того часу досить часто об'єднувалось в один у дослідженнях учених (у тому числі запропоновано щодо цього зміни до законодавства України). Крім цього, автором укладено дефініцію «орган дізнання» та запропоновано інституціоналізацію відповідного підрозділу, в частині визначення його конкретної компетенції та статусу, а також наділення відповідними правами й обов'язками, перш за все процесуального характеру. Докорінним, на нашу думку була пропозиція щодо вдосконалення інституту затримання особи за вчинення кримінального правопорушення, в спосіб доповнення його поняттям «фізичне затримання» (що наразі вже отримало своє відображення в КПК України).

Доктрина кримінального процесу також містить доробок **О. Римарчук** («*Орган дізнання, як суб'єкт доказування у кримінальному процесі*», 2012 рік), котрий на дисертаційному рівні виокремив, що існує нагальна необхідність вважати дізнання не формою розслідування злочинів, а допоміжним інструментом для забезпечення виконання завдань досудового слідства, довівши при цьому, що органи дізнання мають бути позбавленні права здійснювати оперативно-розшукову діяльність, яку повинні виконувати чітко визначені у статті 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підрозділи та/або посадові особи³⁰, що на нашу думку, станом на сьогодні розбігається з загальною тенденцією передбачення можливості дізнавача проведення слідчих дій (до моменту внесення відомостей до ЄРДР), а також слідчих (розшукових) дій, уже за фактом відкритого кримінального провадження.

У доробку автора, також дістала подальшого розвитку думка щодо необхідності нормативного закріплення процедури відібрання

---

³⁰ Римарчук О. В. Орган дізнання, як суб'єкт доказування у кримінальному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 219 с.

пояснень від осіб органами дізнання під час здійснення перевірки заяв або повідомлень про злочин та вдосконалення процедури їх направлення за належністю. Крім цього, належним чином обгрунтовано та доведено, що положення щодо виконання доручень та вказівок слідчого органами дізнання під час провадження досудового слідства, система дій, шляхом проведення яких здійснюється перевірка заяв або повідомлень про злочини, а також положення щодо визначення підстав та процедури проведення примусового освідування, визначення підстав накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку потребують вдосконалення на законодавчому рівні, шляхом унесення змін до КПК України³¹.

Загалом, концепція «детективної діяльності» потребує глобального дослідження в розрізі функціонування підрозділів дізнання, оскільки нинішня система кримінального процесуального права, унеможливує здійснення всіх процесуальних дій і прийняття рішень в досудовому розслідуванні тяжких і особливо тяжких злочинів одноосібно, в той час як інструментарій дізнавача (у тому числі низька соціальна небезпека кола кримінальних правопорушень віднесених до категорії «кримінальні проступки»), дозволяє реалізовувати відповідні повноваження одноосібно та в стислі терміни без шкоди інтересам досудового розслідування.

Одним із останніх досліджень кримінального процесуального статусу підрозділів дізнання є докторська дисертація **В. Дрозд** (*«Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики»*, 2018 рік). В розрізі поставлених завдань та мети дослідження, авторкою слушно зазначається, що «наразі юридична доктрина не знайшла остаточного знаменника у матеріальних і процесуальних аспектах реалізації законодавчих положень, які регулюють процесуальний порядок розслідування кримінальних проступків. Важливою рисою здійснення досудового розслідування у формі дізнання є спрощення процесуальної процедури його

---

³¹ Римарчук О. В. Орган дізнання, як суб'єкт доказування у кримінальному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 41 с.

проведення, що є однією з вагомих причин впровадження кримінального проступку в систему кримінальної юстиції³², що на нашу думку цілком слушно підкреслює важливість «спрощеності», кримінального процесуального інституту дізнання у структурі галузі відповідної науки, та тісно взаємопов'язується з функціонуванням слідчих підрозділів.

Водночас, оскільки лівова частка праці авторки була спрямована аргументацію й опрацювання існуючого на той момент проекту Закону України, котрим і врегульовано на сьогоднішній день функціонування підрозділів дізнання та здійснення досудового розслідування ними в відповідній формі, важливим є зазначення В. Дрозд про те, що незважаючи на низку позитивних моментів щодо впровадження інституту кримінальних проступків та спрощеної форми досудового розслідування – дізнання, законодавець все ж таки не врахував проблемні аспекти, які можуть виникнути під час розслідування кримінальних проступків.

Отже, аналіз наукової думки щодо дізнання як інституту органів правопорядку (крізь призму адміністративно-правової науки), а також як кримінального процесуального інституту, сформувавши уявлення про досліджені та не достатньо досліджені аспекти відповідної проблематики, що відкриває нові можливості, щодо обґрунтування важливих теоретико-правових і прикладних висновків.

1.2. Методологія наукового дослідження проблем забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

Будь-яка науково-дослідна діяльність в контексті необхідності досягнення значних наукових результатів потребує застосування певного методологічного інструментарію загалом і локальних методів дослідження, зокрема. Вивчення й аргументація основних юридичних засобів, що плануються до використання в дослідженні, розв'язання

---

³² Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Гельветика, 2018. 448 с.

всіх поставлених завдань, на нашу думку є окремим елементом у системі будь-якого наукового дослідження.

О. Ярмиш та О. Головка підкреслюють, що методологічну базу дослідник обирає сам, на власний розсуд, і тільки готовий продукт його інтелектуальної праці – монографія чи дисертація – дасть можливість судити про успішність цього вибору. Позитивним, стверджують правники, є відмова від моністичного підходу до формування методологічної бази³³. Тобто, визначення конкретного юридико-правового інструментарію, що буде застосовано в дослідженні того чи іншого соціально-правового явища є невід’ємною складовою успіху в наукових пошуках, а оскільки тлумачення системи методів, а також кожного методу окремо, як і способів їх використання в позиціях учених-методологів різняться, на нашу думку це питання потребує окреслення з урахуванням об’єкта та предмета дослідження.

Крім цього, належить підкреслити значний науковий доробок таких учених як: С. Алексєєв, С. Гусарєв, М. Кельман, Д. Керімов, Ю. Оборотов, О. Петришин, П. Рабінович, О. Скакун, О. Тихомиров, М. Цвік та інших, зазначивши при цьому, що крім проблематики в питанні одностайного вирішення змістовного наповнення поняття методологія та сутності кожного методу окремо, більш актуальним, на нашу думку є динамічність правової дійсності та необхідність адаптації відповідних розробок з метою окреслення найбільш влучного методологічного інструментарію для монографічного дослідження.

Академічний тлумачний словник української мови термін «методологія» тлумачить у двох значеннях: 1) вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу, його філософська, теоретична основа; 2) сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об’єкта її пізнання³⁴. Відповідно, особливу увагу слід концентрувати на питанні вибору належного методичного інструментарію перед початком здійснення наукового дослідження за визначеними напрямками.

---

³³ Ярмиш О.Н., Головка О.М. Методологічні аспекти дослідження історії держави і права України кінця XVIII – початку XX ст. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2002. Вип. Спец. вип. С. 73.

³⁴ Методологія. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/metodologhija>.

Р. Лукіч, визначає методологію юридичної науки як сукупність методів, які використовуються в науці або іншій сфері пізнання³⁵, що на нашу увагу досить змістовно та кореспондується з іншими позиціями відомих дослідників. Водночас, питання тлумачення терміна «методологія» вченими та дослідниками розглядається у двох площинах, котрі на нашу думку потребують докорінного наукового аналізу, оскільки помилка в їх інтерпретації та визначення основ розуміння, може призвести до тримання хибних наукових результатів.

Ю. Сурмін, поряд із визначеною інтерпретацією вказує, що недоліки такого підходу полягають у тому, що методологія, з одного боку, звужується до розуміння тільки методів і тільки методів пізнання³⁶, у той час як тлумачення відповідної категорії як цілісної науково-теоретичної одиниці й інституту в системі правничої науки, трактується як на багато ширший і змістовніший, наповнений суміжними компонентами.

М. Кельман при цьому зауважує, що методологія – це учення про структуру, логічну організацію, методи, засоби і форми діяльності дослідника в процесі пізнання досліджуваних ним явищ³⁷, що буквально формує уявлення про цю категорію як інструментарію, завдяки якому можливим видається досягнення поставлених завдань осяжним і зрозумілим шляхом.

Дослідник Ю. Сурмін, аналізуючи питання пов'язані з удосконаленням менеджменту в наукових дослідженнях неодноразово підкреслював, що головне призначення концепції методології в системі права, полягає в інтеграції певного масиву знання, у прагненні використовувати його для пояснення, пошуку закономірностей. Проходячи через горнило перевірки фактами, концепція уточнюється як за змістом, так і з погляду її пізнавальних меж³⁸. Тобто, досліджуючи, будь-яке правове явище слід звернути увагу на те, що

---

³⁵ Лукіч Р. Методологія права / под ред. Керимова Д.А.; пер. с сербохорват. Кулистикова В.М. Москва: Прогресс, 1981. С. 34.

³⁶ Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: підруч. для науковця. Київ: Навч.-метод. Центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. С. 31.

³⁷ Кельман М.С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрямки розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2013. С. 44.

³⁸ Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: підруч. для науковця. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. С. 38.

його зміст, сутність та дослідницькі межі мають бути чітко окреслені та охарактеризовані, що можливо здійснити лише в спосіб використання належних способів і застосування певного алгоритму.

Дещо інше розуміння змісту й сутності поняття методології запропоновано П. Рабіновичем, котрий визначає її як систему підходів, методів і способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання при вивченні державно-правових явищ³⁹, що на нашу думку більш комплексно відображає зміст методології як комплексної юридичної категорії, окреслює, що методологія є не просто юридичним інструментом, а важливим інститутом у правничій галузі, котрий має предмет, об'єкт й інші притаманні атрибути. Методологія в даному контексті, розглядається більше як процес, а-ніж статичне правове явище, що дозволяє використовувати її однаково ефективно як до статичних елементів правового статусу підрозділів дізнання Національної поліції України так і до правовідносин, у яких вони беруть участь динамічно.

Авторитетні теоретики права та дослідники методології М. Цвік та О. Петришин до структури методології будь-якої науки також включають загальний (філософський) підхід – наявність концептуальних ідей і вихідних понять, котрі визначають сенс і увесь зміст дослідження, а також конкретні методи – більш формалізовані дослідницькі способи, прийоми та засоби, наголошуючи на тому, що метод – це спосіб пізнання, формулювання наукових гіпотез, перевірки доказовості висновків за допомогою різних конкретних засобів та прийомів⁴⁰. Тобто, розуміння поняття методології та методу співвідносяться як ціле та частина, оскільки методологією, в такому випадку, є система методів, конкретна алгоритмізована та побудована на взаємних виключеннях конструкція, котра покликана забезпечити масштаб і широту дослідження, поглибивши його максимально в об'єкт і предмет, окресливши при цьому всі необхідні елементи та наявні точки зору.

---

³⁹ Рабінович П.М. Методологія юридичної науки. Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3. С. 618.

⁴⁰ Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищих навч. заклад. / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. С. 26.

Досліджуючи зміст і сутність методології як юридичної категорії А. Кучук, стверджує, що методологія теорії держави і права – це система принципів, підходів та методів пізнання державно-правових явищ, зокрема, закономірностей виникнення, функціонування і розвитку держави та права, а також учення про цю систему⁴¹. На нашу думку є цілком логічним доповнення указаної теоретико-правової конструкції, також і вченням про вказаний елемент, оскільки його правовий статус і юридико-наукове значення набувають своєї цінності лише в обставинах чіткої юридичної визначеності в межах права, як науки й галузі знань.

Крім цього, представники одеської школи права, шляхом кропіткої праці також обґрунтували власне бачення в розрізі окресленої категорії. Так, Ю. Оборотов та К. Горобець стверджують, що методологія правового пізнання охоплює методологічні засоби й інші конструкції, логічно розподілені за концептуальними (парадигмами, методологічними принципами та концептуальними підходами, теоріями й концепціями, що визначають загальний стан і спрямованість правового пізнання, виконують функцію наукового позиціонування дослідження) та інструментальним (методи, концепти, категорії та поняття, тобто ті інструменти, які виконують евристичну функцію) рівнями⁴².

Таким чином, усвідомлюючи важливість та концептуальне значення інституту методології юридичної науки, а також її ґрунтовної структури, що на думку вчених градується за декількома рівнями, на нашу думку слід указати, що методологією є комплекс теоретико-юридичного інструментарію науковця, що дозволяє дослідити певне явище чи будь-який інших юридичний процес об'єктивно, неупереджено та досягаючи при цьому значних наукових результатів (оскільки застосовуючи комплексно й розуміючи сутність методології, неможливим є здійснення дослідження без актуальності та, в

---

⁴¹ Кучук А.М. Методологія теорії держави і права. Теорія держави і права: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. Ю.А. Ведерніков. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2014. С. 21-22.

⁴² Оборотов Ю.М., Горобець К.В. Методологія правового пізнання. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Харків: Право, 2017. Т. 2. Філософія права / Редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. С. 460.

результаті – синтезу з проаналізованого новизни). Крім цього, методом, у вузькому юридичному розумінні є конкретний науковий підхід, скорочений видовий алгоритм аналізу (дослідження) того чи іншого юридичного явища чи процесу, що може бути проаналізований як одним методом так і декількома, в залежності від тих завдань і цілі, яку ставить перед собою відповідний дослідник.

Співвідносяться методи та методологія, як частини та ціле. На нашу думку, дослідження на монографічному рівні окремих аспектів функціонування інститутів права є неможливим без визначення широкого юридико-методологічного інструментарію, оскільки кожне явище та процес, досліджується з різних сторін, і кожен застосований метод несе в собі різний науковий результат, що може становити наукове значення в контексті розробки загалом.

Крім цього, методологія, як сукупність знань про методи та алгоритми їх застосування в наукових пошуках характеризується невід'ємною наявністю парадигми, як корінного й центрального елемента, будь-якого дослідницького процесу. Т. Кун, звертає увагу на те, що парадигма є сукупністю переконань, цінностей і методів, що визнаються певною науковою співдружністю⁴³, що на нашу думку цілком спирається на логіку, оскільки для дослідження й надання характеристик певним юридичним явищам, слід мати розуміння про ті чи інші закономірності, що існують в указаній сфері системи соціальних відносин, а лише згодом, можливим буде крізь призму переконань та цінностей, застосувати конкретний (найбільш вдалиий і влучний для досягнення наукового результату) метод пізнання.

Важливим, у питання розуміння предмета наукового дослідження в розрізі криміналістичної науки та формування методики здійснення досудового розслідування за всіма видами кримінальних правопорушень та щодо незаконного перешкоджання організації чи проведенню мирних зібрань зокрема є емпіричний матеріал – усвідомлення практики правозастосування та основних слідчих

---

⁴³ Кун Т. Структура научних революцій; пер. с англ. / сост. В.Ю. Кузнецов. Москва: ООО «Издательства АСТ», 2002. С. 70.

алгоритмів, що наразі використовуються для ефективізації досудового розслідування.

Аналогічної позиції, в розрізі філософії права притримується також Н. Андрейчук котрий поняття парадигми характеризує як продуктивне й таке, що розглядається як система теоретичних, методологічних й аксіологічних установок, котрі беруться за зразок розв'язання наукових задач і визнаються всіма членами наукової спільноти⁴⁴. В даному контексті, на нашу думку, слід звертати особливу увагу на структуру методології як правового інституту загалом, або ж, як зазначають деякі дослідники – її систему, оскільки мова йде саме про методологічний базис, як інструменти аналізу, а не система знань про них.

Так, характеризуючи систему методології, А. Кучук зауважує, що її складають: 1) принципи пізнання державно-правових явищ – основоположні ідеї, що ними керується дослідник як універсальними, загальнозначущими та такими, що мають найвищу імперативність у процесі пізнання предмета дослідження; 2) підходи до пізнання держави і права – сукупність світоглядних ідей і уявлень про місце та роль держави і права у суспільному житті; 3) методи дослідження – це сукупність прийомів і способів пізнання держави і права⁴⁵. Таким чином, формуючи уявлення про структуру методології, на нашу думку стане зрозумілим, які саме методи належить застосовувати в контексті окресленої мети та поставлених завдань, що в свою чергу, як уже було зазначено попередньо – неможливо без принципів і підходів до пізнання конкретного соціального процесу.

Характеризуючи принципи методології наукових досліджень, різні вчені приходять до варіативних висновків, що містять низку рекомендацій і «магістральних» (засадничих елементів). Наприклад, В. Завальнюк стверджує, що там де має місце правозастосувальний процес у розрізі функціонування інституту юстиції, в широкому його розумінні, однозначно правильним буде притримуватись

---

⁴⁴ Андрейчук Н. Парадигма як термін. Видавництво Львівської політехніки, 2008. С. 254-257. URL: http://vlp.com.ua/files/52_3.pdf.

⁴⁵ Кучук А.М. Методологія теорії держави і права. Теорія держави і права: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. Ю.А. Ведерніков. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2014. С. 21-22.

антропологічної парадигми права, котра визнає витoki права (тобто матеріальні джерела права) у людині як біосоціальної істоті (генетиці, соматичі, психичі, гендерних та вікових особливостях людей). Дослідник зауважує, що таких підхід характерний тим, що людина має пріоритет перед правовою нормою, в межах дозволеного (антропоцентризм), будь-яку норму належить характеризувати з урахуванням біологічних особливостей людини, як живої істоти, а не лише соціальної ланки суспільства (натуралізм) і кожна досліджувана норма повинна забезпечувати права і свободи людини і громадянина, а не заперечувати факт їх існування (антропометризм), що в результаті створює фундамент для стійкого демократичного розуміння соціальних процесів⁴⁶. Так, у розрізі зазначеного, слід зауважити, що в контексті дослідження має бути застосовано принцип антропоцентризму, під час аналізу тих наукових положень, що безпосередньо визначаються законодавством України в галузі забезпечення функціонування підрозділів дізнання. Натуралістичний принцип дозволить охарактеризувати, наприклад, суб'єктивну складову забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, оскільки вони функціонують та реалізують державну політику саме завдяки відповідним працівникам, що мають біологічні показники особистості, а не просто соціальне місцезнаходження й роль в суспільстві. А «соціальний аспект» в розрізі антропометричного підходу дозволить оцінити й детально охарактеризувати зміст і сутність такого процесу як «забезпечення функціонування» в системі правовідносин у суспільстві та дозволить комплексно охарактеризувати всі галузі права, що використовуються в цьому процесі.

С. Гусарев неодноразово зазначав, що до прикладу, особливості судової правотворчості, слід досліджувати у межах існуючої парадигми соціологізму, коли праворозуміння ґрунтується на ідеях прагматизму праксеології, реалізму, функціоналізму, аксіології і низки інших. Наведений підхід, буквально свідчить й визнає факт, що право

---

⁴⁶ Завальнюк В.В. Принципи антропологічної парадигми права. Актуальні проблеми держави і права. 2012. Вип. 66. С. 474-476.

створюється не державою, а громадянським суспільством у процесі безпосередньої їх життєдіяльності як система конкретних взаємодій (правовідносин). Цей же підхід до визначеної парадигми ґрунтується також на розумінні делегативної сутності повноважень держави, котрі їй передав народ і усвідомленні того, що не може бути незворотних процесів у правовій державі, й усі соціально-правові акти та попередні домовленості можуть бути розірвані⁴⁷. Концептуальною парадигмою в правовій методології безперечно є те, що суспільство впливає на владу, наділяє її цією характеристикою, що в свою чергу дозволяє останній здійснювати вплив на загальний порядок правовідносин із метою підвищення рівня суспільного блага. Відповідно, для дослідження процесу забезпечення функціонування конкретного органу державної влади, необхідним і беззаперечно важливим є визначення меж і сутності таких категорій, як «дізнання» та «досудове розслідування», а також окреслення основних рис і кордонів утручання держави в здійснення правозахисної чи правоохоронної діяльності в особистий простір конкретного соціального індивіда, що здійснюється в досудовому розслідуванні. Крім цього, не менш важливою, на нашу думку, є необхідність адміністративно-правової характеристики змістовного наповнення відповідних термінів, оскільки саме роль і місце підрозділів дізнання НП України, серед інших суб'єктів правопорядку, визначають зміст і сутність їх діяльності.

В. Завгородній, застосовуючи принципи парадигми соціологізму звертає увагу на те, що домінуючий позитивістський підхід до праворозуміння вступає у протиріччя із задекларованою у нормах Основного Закону України концепцією правової держави в частині суб'єктів правоутворення; роль держави в процесі правоутворення зводиться до виявлення створених суспільством правових норм та надання їм необхідної юридичної форми закону чи іншого документального джерела, а також захист правових норм; держава в особі уповноважених державних органів не може надавати дозвіл на реалізацію таких природних можливостей людини як право на життя,

---

⁴⁷ Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. С. 72.

особисту недоторканість, свободу думки і вираження поглядів⁴⁸. Відповідно, в даному розрізі та контексті нашого дослідження слід звернути увагу на те, що співвідношення впливу позитивістського підходу та демократико-соціологічної дійсності демонструє гібридну модель побудови юридичних норм, що впливають на правовідносини в сфері мирних зібрань, а окремі, специфічні, правові інструменти – КК України та суміжні за змістом і сутністю нормативно-правові акти, забезпечують недоторканність, безпеку та, в разі порушення – можливість поновлення в особи порушеного права.

Крім категорії парадигми, методологічна конструкція наповнена також і таким елементом як «наукова теорія», що в дослідженнях учених вживається різноманітно, хоч і суть в указаного, на нашу думку однакова. Наприклад, деякі словникові видання, визнаючи, що вчення й теорія є суміжними поняттями пропонують декілька різних підходів до розуміння цього терміна. Так, вченням, може бути: логічне узагальнення досвіду, суспільної практики, яке ґрунтується на глибокому проникненні в суть досліджуваного явища та розкриває його закономірності; сукупність явищ, галузь знань, створене на підставі такого узагальнення; 3) сукупність узагальнених положень, які становлять певну науку чи розділ науки; сукупність наукових положень, необхідних для опанування певного ремесла, мистецтва, розуміння чого-небудь тощо; припущення, здогад щодо певного явища науки; гіпотеза; загальні засади науки, ремесла; сукупність поглядів, суджень кого-небудь⁴⁹. Відповідно, як попередньо нами зазначалось, встановлення такого елемента як вчення, тобто, буквальне формування уявлення про зміст і сутність того чи іншого досліджуваного явища, його структуризація й налагодження взаємозв'язку між формально визначеним і фактично діючим – є ключовим елементом і, навіть, етапом у застосуванні методологічного підходу вивчення соціо-правових процесів.

---

⁴⁸ Завгородній В.А. Регулятивний вплив практики Європейського Суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні. Правовий часопис Донбасу: збірник наукових праць. 2018. № 4 (65). С. 64-65.

⁴⁹ Теорія. Словник Української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/teorija>.

Аналогічної позиції притримується також О. Дьячкова, котра зауважує, що наукова теорія являє собою систему логічно взаємопов'язаних тверджень, формує уявлення про побудову знання, втілює конкретну програму дослідження, що й забезпечує цілісність теорії як єдиної системи знань. З методологічної точки зору наукова теорія повинна прагнути до максимальної повноти і адекватності опису, цілісності і виводимості положень один з одного, внутрішньої несуперечності. Компонентами наукової теорії є емпірична основа (факти, отримані в ході експерименту), теоретична основа (постулати, закони, в яких описуються ідеалізовані об'єкти), логіка теорії (правила логічного виводу і докази), сукупність отриманих заяв і результатів⁵⁰. Можливо дещо неординарним і нетиповим буде порівняння реалізації відповідного процесу зі здійсненням досудового розслідування, основною метою якого є, керуючись визначеними закономірностями, базуючись на законодавстві, застосовуючи правила логічних умовиводів як під час дослідження доказів так і у масштабі всього процесу загалом, проте, на нашу думку саме послідовність, базування на непорушній інформації (конкретних юридичних фактах), усвідомленні формули «ідеалізованої» моделі функціонування суспільства (тобто формального й санкціонованого в установленому суспільством порядку законодавства) наводять на думки про схожість відповідного теоретико-правового елемента.

Наведене вище, значно концентруватиме нашу увагу на тому, що предметом наукового пошуку, в системі забезпечення функціонування підрозділів дізнання є порядок їх діяльності, їх соціальна й правова сутність – як «ідеалізований» формат дії правового механізму, а також зміст, сутність, способи, формати та засоби, що використовуються окремими посадовими особами для поновлення в правах інших осіб – як теоретична конструкція, що шляхом моделювання дозволяє формувати уявні ситуації, й шукаючи з них перспективні й найбільш оптимальні виходи та альтернативи очевидному та таким чином, оптимізувати функціонування відповідного інституту права загалом.

---

⁵⁰ Дьячкова О.Н. Наукова теорія. Загальні проблеми філософії науки. Словник для аспірантів та здобувачів. URL: http://psychologis.com.ua/nauchnaya_teoriya-1.htm.

На основі вказаного можливим буде формування розуміння правової природи інституту кримінально-правової охорони прав і свобод людини і громадянина й тих органів державної влади, що вповноважені на його здійснення. Крім цього, зрозумілим стає також порядок, особливості та зміст взаємодії правових суб'єктів у даній системі координат, взаємопов'язується спектр їх альтернативних дій у контексті дійсності та «практичності».

Наостанок, належить також звернути увагу, на принципи наукового пізнання, як процесу аналізу наукової інформації, що опрацьовується дослідниками в процесі досягнення поставлених завдань. Так, на думку В. Федоренко, принципи наукового пізнання є фундаментальними та основоположними ідеями, якими керується дослідник⁵¹. Попередньо провівши аналогію зі здійсненням досудового розслідування (котре також є дослідницьким процесом, якщо не за юридичним змістом, то однозначно – за сутнісною формою), належним буде визначити, що до кола основних принципів забезпечення високоякісного наукового дослідження є такі як повнота, об'єктивність, неупередженість та всебічність. Крім цього, в розрізі проаналізованого, та керуючись власним переконанням, слід також доповнити цей перелік такими як історизм, юридичний прагматизм, а також поліцентризм.

Д. Гудима, характеризуючи основні аспекти й напрями методологічного підходу в розв'язанні науки завдань, виділяє філософсько-антропологічний підхід як базовий і такий, що вміщатиме розуміння і дії найвищої цінності – соціального індивіда в контексті дії норм будь-якого характеру й під час аналізу найрізноманітніших процесів. Тобто, аксіоматичність відображає такий підхід до дослідження, що в результаті аналізу сукупності конкретних юридичних категорій дозволить отримати виключно людиноцентриські положення, що власне й формує внутрішні межі наукового дослідження. В основі філософсько-антропологічного підходу лежить віра дослідника у власну цінність і цінність усіх людей

---

⁵¹ Федоренко В.Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ: Ліра-К, 2009. С. 117.

як представників єдиного біологічного виду⁵². Саме такий підхід притаманний сучасним демократіям, корелюється з цінностями правової державності та світового співтовариства загалом, і саме він, дозволить досягти значних результатів у здійсненні наукового дослідження будь-якого соціального явища. Відповідно, без людиноцентристського підходу, неможливим є дослідження інституцій кримінально-правової охорони та захисту прав і свобод людини і громадянина, що в свою чергу є одним із базових підвалин функціонування системи кримінальної юстиції.

Не менш значимим, на нашу думку є також синергетичний підхід для налізу наукових категорій і явищ у науці права та відповідні галузі в цілому. Так, ефективне використання синергетики під час аналізу юридичних процесів і явищ, різноманітних соціально-правових феноменів дозволить зрозуміти сутність тих процесів, що не функціонують одне без одного. В розрізі юридичної науки, на нашу думку цей підхід є чи не найосновнішим, оскільки всі юридичні процеси та явища, спираючись, крізь призму позитивізму базуються на формальних актах законодавства, що функціонують в указаному й визначеному законодавством способі та форматі.

Словникові видання термін «синергетика» визначають як науковий напрям, що визначає зв'язки між елементами структури (підсистемами), які утворюються у відкритих системах завдяки інтенсивному (потоківому) обміну речовиною й енергією з навколишнім середовищем у нерівноважних умовах. В таких системах спостерігається узгоджена поведінка підсистем, в результаті чого зростає ступінь їхньої впорядкованості, тобто зменшується ентропія⁵³. Буквально, використання такого підходу, крізь призму розуміння дії системи права як комплексу взаємно обумовлених і взаємо побудованих норм дозволить оптимізувати правові процеси та вказати на ті проблемні питання, що заважають йому функціонування на повну

---

⁵² Гудима Д.А. Філософсько-антропологічний підхід – методологічний фундамент сучасної юридичної науки. Проблеми філософії права. 2003. Том 1. С. 122-123.

⁵³ Синергетика. Большой энциклопедический словарь: в 2-х т. / гл. ред. А.М. Прохоров. Москва: Сов. энциклопедия, 1991. Т. 2. С. 351.

силу й розвиватись (еволюціонувати) в більш демократичні й високо правові форми.

Таким чином, у методологічному підході до аналізу основних явищ і соціальних процесів щодо забезпечення функціонування підрозділів дізнання, на нашу думку, слушним буде використання парадигми, як науково-теоретичного уявлення про ідеальні соціальні процеси, комплексну характеристику правових явищ, що взаємодіє як внутрішньо так і зовнішньо.

Важливим етапом у загальному має стати формування наукової теорії, котра відобразить систематизоване й перевірене новоутворення інформаційного характеру щодо певного правового явища, на яке необхідно спиратись під час проведення наукового пошуку, й яке, власне його й обмежує.

Крім цього, до кола основних принципів, що формують елементи методологічного підходу слід віднести такі, як:

об'єктивності (вимагає дослідження основ забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції в її багатогранності, складності, суперечливості поглядів на її структуру та юридичний зміст);

всєбічності та повноти (дослідження всіх аспектів забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції, їх взаємодії між собою, дослідження в тісному взаємному зв'язку з іншими інститутами й галузями права);

неупередженості (що полягає в недопустимості ігнорування окремих думок, позицій, поглядів і норм законодавства України під час дослідження процесів забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції, оскільки це може докорінно викривити її сутність та звести всі результати нанівець).

Крім цього, про важливість вибору групи методів дослідження висловлювався С. Гусарєв та О. Тихомиров, котрі вказали, що сукупність принципів, прийомів, правил, способів і засобів дослідження певних об'єктів (явищ, предметів, фактів) в синергії є важливим структурним компонентом процесу застосування

конкретно-наукових методів⁵⁴. Тому окремим питанням, на нашу думку, постає вибір переліку юридичних методів, із числа запропонованих юридичною наукою, що є досить простим завданням, з огляду на попередній аналіз структури інституту методології в системі юридичної галузі. Так, на нашу думку, основними методами, що належить застосувати як кожен окремо, так і в синергії та взаємозв'язку є аксіологічний метод, аналізу та синтезу, метод логіки та індукції/дедукції, а також системний і компаративістський.

Розглядаючи це питання Б. Геня, застосовуючи систему аксіологічних принципів розкриває сутність та зміст аксіологічного підходу. До кола відповідних принципів відносяться: рівноправ'я всіх філософських поглядів в рамках єдиної гуманістичної системи цінностей; рівнозначність традицій і творчості, визнання необхідності вивчення і використання учень минулого і можливості відкриття в сьогоденні і майбутньому; рівність людей, діалог⁵⁵. Тобто, буквально, аксіологічний метод, як інструмент пізнання основ забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції, може стати в нагоді під час аналізу понятійно-категоріального апарату, розмежування основних явищ і важливих юридичних фактів між галузями права, а також використання вчень минулого в указаних процесах.

Крім цього, в синергії, а також самостійно від інших належить використати такі методи як аналіз та синтез, котрі на думку актора дозволяють фрагментарно розглядати різноманітні складні поняття, що докорінно впливає на їх зміст і правову сутність. Аналізуючи аналіз та синтез стане можливим поглибити не лише понятійно-категоріальний апарат дослідження основ забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції, а й встановити низку закономірностей, що взаємо впливають одна на одну в контексті забезпечення діяльності інституту кримінально-правової охорони.

---

⁵⁴ Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. С. 88.

⁵⁵ Геня Б.О. Аксіологічний підхід як основа деонтологічних досліджень. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 6-1. Том 1. С. 9-10.

У розрізі цього, на нашу думку також важливим може бути використання системного методу, що є широко застосовним не лише в юридичних науках, а в науці, як дослідницькому процесі загалом. Так, В. Федоренко акцентує увагу на тому, що за умови його використання будь-яке досліджуване явище розглядається як система, залучена до системи більш високого рівня та яка виконує в ній функції, поєднана з нею різними зв'язками⁵⁶. На нашу думку, цілком слушним і логічним буде застосування такого методу не лише відносно фрагментарних явищ дослідження, а й у контексті аналізу об'єкта й предмета загалом, оскільки вони наскрізь пронизані правом, що апіорі за змістом є системним явищем.

Разом із указаним, на нашу думку, застосування найпростіших методів (як от дедукції та індукції) в правильній дослідницькій ситуації може також дати свої наукові результати. Оскільки правильність послідовності дослідження юридичних явищ, коли мова йде про забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції, що апіорі є комплексною темою та пріоритетом.

Ю. Ведерніков також зазначає, що компаративістський метод (метод порівняльного правознавства) дозволяє з'ясувати спільні риси та відмінності у механізмах правозастосування⁵⁷. На нашу думку, застосування цього методу, в контексті окреслених меж аналізу забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, як елементу системи кримінальної юстиції може вивести обґрунтовані наукові та прикладні положення на новий рівень, суттєво наповнивши їх новим змістом.

Так, у підрозділі було проаналізовано зміст і сутність поняття методології та окремих методів наукового пізнання юридичної матерії, встановлено, що без належного інструментарію, жодне дослідження не може бути доведене до продуктивного результату, а соціо-правові явища, що аналізуються дослідниками в процесі пізнання предмета

---

⁵⁶ Федоренко В.Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ: Ліра-К, 2009. С. 137-138.

⁵⁷ Теорія держави і права: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. Ю.А. Ведерніков. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2014. С. 23-24.

дослідження, без використання методології, або з неправильним розумінням її сутності та змісту докорінно викривляються та негативно впливають на наукові результати.

1.3. Дізнання як багатоаспектний правовий феномен

Забезпечення прав і свобод людини та громадянина визначають спрямованість державної політики⁵⁸. Сучасна світова спільнота активізує процеси з утвердження значущості цього питання, що безпосередньо пов'язано з проблемою можливого порушення цих прав і свобод та притягнення осіб, які вчиняють вказані діяння, до відповідальності.

Сьогодні в Україні діє низка інститутів, діяльність яких спрямована на охорону й захист прав і свобод людини та громадянина. Одним з таких інститутів є НП України як орган, уповноважений здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень⁵⁹. З огляду на те, що організація роботи відповідних підрозділів, їхні структурні особливості, управлінські та процесуальні повноваження можуть слугувати предметом окремого дослідження, у межах роботи пропонуємо розглянути основні поняттєві аспекти. Досудове розслідування, відповідно до КПК України, виявляється у двох формах – досудове слідство та дізнання.

На важливості поліцейської діяльності у своїх наукових працях наголошує О. Кобзар, який стверджує, що основним завданням будь-якої поліцейської діяльності є охорона й захист прав і свобод людини та громадянина⁶⁰, що безпосередньо пов'язане з такою формою відповідного процесу, як досудове розслідування кримінальних проступків.

Крім того, інші дослідники зазначають, що належна організація функціонування будь-якого органу правопорядку є запорукою

---

⁵⁸ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.

⁵⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

⁶⁰ Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків : Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.

укріплення інституту прав і свобод людини та громадянина. Особливої уваги, безперечно, потребує організаційно-правове забезпечення діяльності органів досудового розслідування, служб та інституцій, пов'язаних із кримінальними процедурами загалом⁶¹.

Після внесення до законодавства України змін було запроваджено інститут кримінальних проступків і запущено роботу підрозділів дізнання НП України, діяльність яких регламентована декількома нормативно-правовими актами. Проте питання щодо організації роботи відповідних підрозділів, нормативно-правового забезпечення їх організаційно-правових засад і фундаментальних аспектів функціонування відповідного інституту загалом залишаються відкритими.

Ініціювання створення системи підрозділів дізнання та імплементація нормативно-правового механізму забезпечення їх функціонування відбулося в умовах стрімкого зростання кількості дрібних злочинів, а також з урахуванням запланованого ще з прийняттям 2013 року КПК України створення інституту кримінальних проступків, що відбувалось у межах обраного євроінтеграційного курсу держави, утвердження інституту захисту прав і свобод людини та громадянина за високими європейськими стандартами.

Питання про наукове опрацювання поняття дізнання, його сутності та значення з точки зору адміністративного права розглядають у наукових джерелах не так часто, як з позиції кримінального процесуального права. Водночас ми вважаємо, що в контексті дослідження організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України та всіх органів досудового розслідування в інституціях правопорядку загалом можливим є підвищення ефективності функціонування останніх. Про дізнання як форму досудового розслідування йшлося в працях науковців у вітчизняному праві ще минулого століття. Проте з огляду на те, що цей

---

⁶¹ Дрозд О. Ю. Кримінальні процесуальні, організаційні та кримінально-правові засади діяльності службових осіб, відповідальних за перебування затриманих : метод. рек. / [М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець, Р. І. Горяченко та ін.] ; за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе. Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2021. 82 с.

термін є похідним від поняття «досудове розслідування», а також спорідненим за значенням з поняттям «досудове слідство», пропонуємо встановити також співвідношення відповідних категорій, що дозволить розглянути основні шляхи вдосконалення явищ, які вони позначають, та уточнити їх тлумачення в контексті тематики дослідження.

В. Черней і С. Чернявський також стверджують, що генеза та сучасний досвід застосування інституту спрощеного провадження як у нашій державі, так і в іноземних країнах засвідчує необхідність подальшого вдосконалення цієї процесуальної форми⁶², що в комплексі з іншими позиціями вітчизняних і зарубіжних дослідників уможливило подальше глибоке дослідження понятійно-категоріального апарату відповідної проблематики.

Крім того, первинний аналіз наявних наукових джерел вказує на те, що досудове розслідування, досудове слідство та дізнання розглядають мінімум з двох основних, на нашу думку, точок зору: як інститут державної влади та як процес (елемент і стадія кримінального процесу), що обумовлює, ураховуючи комплексний підхід у цьому дослідженні, необхідність проведення порівняльного аналізу всіх окреслених термінів і категорій.

Р. Яковлев звертає увагу на те, що система досудового розслідування, яка має дві форми, на сьогодні представлена дізнанням і досудовим слідством, що застосовується в більшості країн з континентальною системою права. Натомість зайва бюрократизація досудового слідства зумовила утворення підрозділів дізнання та спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних проваджень⁶³, що також підтверджує позицію як про взаємозв'язок інститутів дізнання та слідства, так і про певну схожість відповідних процесів.

---

⁶² Черней В., Чернявський С. Запровадження інституту кримінальних проступків у контексті реформування системи досудового розслідування в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3 (112). С. 7–14. DOI: <https://doi.org/10.33270/01191123.7>.

⁶³ Яковлев Р. М. Вибір напрямів реформування органів досудового розслідування в Україні: актуальні проблеми. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 252–254. URL: http://par-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2016.pdf.

Щодо тлумачення поняття досудового розслідування як комплексної категорії у КПК України регламентовано, що це – «стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності»⁶⁴, що чітко встановлює організаційно-та процесуально-правові межі відповідної стадії та визначає початкову й кінцеву його точки.

Водночас А. Дубинський, розглядаючи передумови вдосконалення системи досудового розслідування, зауважує, що розслідування справи – самостійний напрям кримінально-процесуальної діяльності спеціально уповноваженої законом посадової особи з метою достовірного документального відтворення (реконструкції) події злочину, встановлення всіх причетних до нього осіб і визначення їх ролі у вчиненому злочині⁶⁵. Така інтерпретація, безперечно, надає процесу досудового розслідування окремі характерні ознаки в вигляді конкретності суб'єкта такої діяльності, а також «дослідницького характеру» таких дій, що спрямовані на встановлення обставин учиненого. Тобто досудове розслідування, з точки зору уповноваженої особи, є процесуальним менеджментом та організацією збирання важливих фактів і обставин, що їх підтверджують.

Підтверджуючи зазначену позицію в процесі аналізу функцій органів досудового слідства, В. Андрусяк підкреслює, що соціальне призначення, зміст і спрямування діяльності органів досудового слідства унеможливають виконання ними інших кримінально-процесуальних функцій, крім розслідування⁶⁶, що може бути також

---

⁶⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

⁶⁵ Дубинський А. Я. Передумови і напрямки удосконалення кримінально-процесуальної форми. *Правова система України: теорія і практика*. 1993. С. 387.

⁶⁶ Андрусяк В. Б. Функції органів досудового слідства в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2010. С. 123, 130.

застосовано до поняття дізнання, а також до поняття досудового розслідування загалом, оскільки принцип продуктивності та правової визначеності передбачає якісне, швидке й повноцінне виконання поставлених чітко завдань, що імплементовано в ст. 2 «Завдання кримінального провадження» КПК України.

Аналізуючи діяльність органів досудового розслідування як елементу системи кримінальної юстиції, О. Солдатенко обстоює думку стосовно того, що досудове розслідування полягає в діяльності органів досудового слідства, яке здійснюється під наглядом прокурора й обмежене контролем суду, щодо збирання, перевірки та оцінки доказів з метою встановлення обставин злочину; осіб, які його вчинили; характеру й розміру збитків, завданих злочином; виявлення та усунення обставин, які сприяли вчиненню злочину⁶⁷, що логічно обумовлює цілісно-інституційний характер функціонування відповідного утворення та створює умови, у яких для виконання поставленого широкого кола завдань неможливим є покладання відповідних обов'язків на осіб, що професійно здійснюють іншу правоохоронну діяльність. Це, на нашу думку, підтверджує інституційну відокремленість органів досудового розслідування Національної поліції України у випадках, де йдеться про розслідування злочинів, а також гнучкість процесу досудового розслідування кримінальних проступків у частині передбачення можливості покладання функцій дізнання на інших працівників поліції.

Натомість М. Строгович стверджує, що органи слідства – це не установа й організація, а особа, яка займає не лише визначене становище в державному апараті, а й певне процесуальне становище в кримінальному судочинстві⁶⁸. Наведена позиція, на нашу думку, містить певні термінологічні суперечності, оскільки органом є саме установа чи організація, котра виконує визначені функції та працює над досягненням поставленої мети, а посадові особи цього органу можуть займати правове становище в будь-якій системі взаємодії та

---

⁶⁷ Солдатенко О. А. Досудове слідство в Україні: становлення та перспективи розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. С. 69.

⁶⁸ Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса : в 2 т. М. : Наука, 1970. Т. 2 : Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву. С. 179.

реалізовувати власні повноваження, права й свободи, а також дотримуватися кола обов'язків.

Найбільш доречною в цьому контексті є позиція В. Остропільця, який органами досудового розслідування МВС України вважає «державні органи, представлені слідчими та у встановлених законом випадках іншими підрозділами МВС України, наділені владними повноваженнями й необхідними матеріальними засобами для здійснення ефективного досудового розслідування підслідних їм кримінальних правопорушень»⁶⁹. З огляду на те, що Міністерство внутрішніх справ України демілітаризувало, а внаслідок організаційно-штатних змін значну частину структурних елементів перенесли в структуру новоствореної Національної поліції України, зокрема органи досудового розслідування, вказане поняття може бути застосоване й до відповідних органів.

Це дає підстави стверджувати, що органами досудового розслідування Національної поліції України є передбачені організаційно-штатними нормативами структурні підрозділи, до компетенції яких належить виконання завдань, покладених на них КПК України, та інших, пов'язаних із їх виконанням.

Водночас досудове слідство та дізнання як форма менеджменту та процедурний процес різняться обсягом прав і обов'язків, що покладаються на відповідних працівників, а також можливістю реалізовувати певні повноваження. Слід зауважити, що підрозділами дізнання є органи досудового розслідування НП України, які виконують відповідні завдання в межах досудового розслідування кримінальних проступків. Слідчі підрозділи наділені повноваженнями розслідувати злочини (хоча з теоретичної та організаційної точки зору КПК України не забороняє здійснювати слідчим і дізнання також).

Варто наголосити на самостійності такого інституту, як дізнання, що потребуватиме подальшого аналізу в межах цього та інших підрозділів дослідження, оскільки відповідна категорія як елемент правової системи суспільства та пов'язаний з нею термін

---

⁶⁹ Остропільць В. Р. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України з іншими правоохоронними органами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Херсон, 2015. С. 6.

«кримінальний проступок» чітко передбачені Концепцією реформування кримінальної юстиції України від 08 квітня 2008 року, що тлумачить його як діяння, яке згідно з КК України, належить до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства вважають такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки⁷⁰. Це юридично та інституційно дало підстави для створення (відновлення) інституту дізнання, який здійснював би розслідування відповідних кримінальних правопорушень, розвантаживши слідчі підрозділи.

Г. Федотова наголошує, що подібна практика розподілу процесів притягнення до кримінальної відповідальності на загальну та спрощену процедури існувала ще за часів середньовіччя в Англії та охоплювала: фелонію (англ. *felony*) – категорію правопорушень з високим ступенем небезпечності; місдмінор (англ. *misdemeanor*) – менш небезпечні злочини, що посягали на інтереси приватних осіб і не чіпали інтересів корони та за які не передбачалася смертна кара й конфіскація майна⁷¹. Зазначене дає підстави констатувати факт тлумачення термінологічної категорії «дізнання» як інституту спрощеного досудового розслідування правопорушень ще із середньовічних часів та уможлиблює проведення його термінологічного аналізу з урахуванням історичних тлумачень, словникових видань, законодавчих визначень, напрацювань вітчизняних учених, зарубіжних дослідників та інших джерел, що можуть сприяти встановленню сутності поняття відповідного явища та визначенню його характерних ознак.

З'ясувавши співвідношення основних термінологічних елементів дослідження, перейдемо до розгляду наступного його етапу. Так, важливим є встановлення змісту поняття та ознак дізнання як органу (елементу організаційно-штатної структури) і як процесу (форми менеджменту кримінального процесу).

---

⁷⁰ Концепція реформування кримінальної юстиції України : Указ Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311/2008. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.

⁷¹ Федотова Г. В. Принципи кримінального права за умови впровадження кримінального проступку. *Наука і правоохорона*. 2017. № 1. С. 190–199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2017_1_28.

Важливим у контексті тлумачення поняття дізнання, на нашу думку, є думка деяких авторів про те, що дізнавачі здійснюють розслідування кримінальних проступків за скороченою процедурою, тривалість якої не має перевищувати один місяць з дня вручення особі повідомлення про підозру⁷², оскільки саме часовий проміжок, за який дізнавач зобов'язаний здійснити всі процесуальні дії, сутнісно вирізняє дізнання як організаційний процес від досудового слідства. На нашу думку, питання організації (необхідність завчасного планування, стратегічного мислення, здатності ефективно розподілити задачі й надати доручення) досудового розслідування в стислі строки, забезпечення прав і свобод людини та громадянина в цьому процесі під час характеристики дізнання з точки зору адміністративного права є ключовим⁷³.

Водночас, як було зазначено вище, інститут дізнання як елемент структури органу правопорядку має не таку глибоку історію, як власне явище спрощення розслідування правопорушень.

Так, наприклад, поняття «дізнання» автори дореволюційного періоду тлумачили неоднозначно, виокремлюючи його широке значення (першопочаткове провадження, включно з розшуком) і вузьке (виявлення ознак злочину без встановлення особи злочинця). О. Квачевський зауважував, що ототожнення дізнання з розшуком є недоречним, оскільки розшук є частиною дізнання, у широкому контексті – це один зі способів його провадження, спрямований на виявлення та встановлення чогось прихованого, таємного, переважно винного в учиненні злочину⁷⁴. Така позиція містить логічні та науково обґрунтовані елементи юридичної характеристики відповідного явища, оскільки в XIX столітті власне явище дізнання мало декілька значень, а пізніше, як зазначають історики, трансформувалось у протокольну форму досудового розслідування. Крім того, сутність

---

⁷² Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / [С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.

⁷³ Kobzar O., Romanov M., Benkovskiy S., Povzyk Y., Trach S. Principles for pre-trial investigation planning under simplified procedure. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (47). P. 216–225. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.22>.

⁷⁴ Квачевский А. Об уголовном преследовании, дознании и предварительном исследовании преступлений по судебным уставам 1864 года: теоретическое и практическое руководство : в 3 т. СПб. : Тип. Ф. С. Сушинского, 1866. Т. 1. С. 149.

цього процесу дають змогу встановити історичні джерела, згідно з якими він полягає в притаманних йому правоохоронних функціях, передусім необхідності пошуку фактів та інших доказів, які вказують на вчинення правопорушення і причетність до його вчинення окремих осіб.

Подібну позицію щодо визначення дізнання як дослідницького процесу, спрямованого на встановлення злочину та винного, який його вчинив, обстоює у своїх працях І. Фойницький⁷⁵. На нашу думку, визначення дізнання як дослідницького процесу, спрямованого на встановлення події правопорушення, усіх її обставин, а також осіб-свідків, потерпілого й особи, яка його вчинила, встановлювало передусім принципи й засади менеджменту в досудовому розслідуванні.

Важливим є також розмежування процесів слідства та дізнання, про що йдеться у виданні О. Попова «Керівництво для чинів Корпусу жандармів під час здійснення слідства та дізнання» (1885). Водночас дізнання автор визначив як початкове поліцейське провадження, яке має на меті виявити, зібрати основні дані для засвідчення того, що відома подія є діянням, яке заборонене законом, з метою викриття винуватця цього діяння⁷⁶. Зазначене також підтверджує позицію про дослідницький характер процесу дізнання та відокремленість осіб, які його здійснювали, від безпосередньо слідства та судового процесу.

Аналізуючи підходи до визначення поняття дізнання та попереднього слідства, зіставляючи їх у юридичному контексті, В. Даневський наголошує на тому, що дізнання є «фундаментом» попереднього слідства. На думку автора, воно узагальнює найбільш важливі матеріали щодо події правопорушення та осіб, причетних до неї, що надалі підлягає дослідженню слідчим. Одночасність здійснення дізнання та попереднього слідства вчений вважає можливим, проте важливість зібраних у процесі дізнання доказів, коли слідчим уже здійснюється розслідування, не є настільки істотною, оскільки слідчий, керуючись внутрішнім переконанням, цілковито орієнтувався на

---

⁷⁵ Фойницький І. Я. Курс уголовного судопроизводства : в 2 т. СПб. : Фолио, 1996. Т. 1. С. 373.

⁷⁶ Попов А. А. Руководство для чинов Корпуса жандармов при производстве следствий и дознаний / сост. полк. А. А. Попов. СПб. : Тип. Месника и Римана, 1885. С. 89.

докази зібрані власноруч⁷⁷. Таким чином, можна стверджувати, що дізнання як форма розслідування слугувала одним з етапів механізму притягнення до відповідальності в період існування Радянського Союзу, а підрозділи, що безпосередньо здійснювали дізнання, були структурними одиницями організаційно-штатного розпису органів правопорядку, на які покладали відповідні функції та завдання.

3. Коврига зазначає, що дізнання – це першопочатковий етап розслідування злочинів, на якому органи правопорядку проводять оперативно-розшукові та невідкладні слідчі дії з попередження, припинення злочинів, ліквідації причин їх учинення; виявлення злочинів та встановлення винуватих осіб; збирання доказів відповідно до встановлених законом форм, а також діяльність з проведення повного розслідування кримінальних проваджень, що віднесені законом до їх компетенції⁷⁸. Зазначений підхід слід визнати одним з найбільш комплексних і фундаментальних, оскільки це поняття не лише характеризує дізнання як стадію в тривалому процесі притягнення особи до відповідальності, а й ураховує його «менеджерські» функції шляхом визначення конкретних завдань, функцій, обов'язків, а також кінцевої мети такого процесу. Зазначене вище підтверджує, що вказаний інститут вчені не розглядають як неповне слідство, характеризуючи його натомість як самостійний дослідницький процес, що має початкову й кінцеву точки, а також потребує здійснення низки дій, від результату яких залежить фінальний результат.

Крім того, у науковій літературі поширеною є позиція щодо характеристики дізнання як підрозділу в структурі органів правопорядку. Так, радянський дослідник В. Іванов свого часу зазначав, що дізнання – це діяльність спеціально уповноважених адміністративних органів держави, що охоплює оперативно-розшукову та слідчу функції і спрямована на попередження, припинення й розкриття злочинів, розшук та викриття винуватих

---

⁷⁷ Даневский В. П. Наше предварительное следствие, его недостатки и реформа. М.: Т-во скоропеч. А. А. Левенсона, 1895. С. 74.

⁷⁸ Коврига З. Ф. Дознание в органах милиции / под ред. В. Е. Чугунова. Воронеж: Воронеж. ун-т, 1964. С. 7.

осіб⁷⁹. Зазначене свідчить про процесуальний характер діяльності дізнавачів і відповідних підрозділів, а також характеризує дізнання як організаційний процес, наділяє його засадничими характеристиками сфери менеджменту будь-якого державного процесу, адже процес притягнення до відповідальності осіб-правопорушників за змістом саме таким і є.

Зміст поняття дізнання висвітлено в словниках та інших довідникових виданнях, що спонукає до проведення порівняльного аналізу запропонованих інтерпретацій.

У словнику російської мови, підготовленому за авторства С. Ожегова, категорію дізнання визначено як попереднє адміністративне розслідування⁸⁰. Натомість, згідно зі словником В. Даля, поняття «дізнавати» означає «допитуватися, дізнаватися, розпитувати, розвідувати, довідуватися, розшукувати, відходити розшуком, знатися (рос. *осведомляются*)», «переконатись у чомусь»⁸¹. Слід зауважити, що поняття дізнання в 1950–1990-х роках дослідники сприймали як організаційний процес (саме за цією ознакою дізнання відмежовували від досудового слідства). Водночас дослідницький характер цього процесу вчені констатували ще того часу, у спосіб його синонімізації.

Крім того, уже в незалежній Україні відомі вчені й дослідники, визначаючи феномен дізнання як юридичну категорію, елемент і стадію кримінального процесу, звертали увагу на деякі його особливості.

Наприклад, в академічному тлумачному словнику української мови зазначено, що дізнанням є попереднє адміністративне розслідування чого-небудь⁸². Аналогічну позицію у своїй праці «Словник української мови» обстоює також Л. Паламарчук⁸³. Натомість Ю. Шемшученко та О. Поповченко наголошують на тому, що дізнанням є початкова форма досудового розслідування

---

⁷⁹ Коврига З. Ф. Дознание в органах милиции / под ред. В. Е. Чугунова. Воронеж : Воронеж. ун-т, 1964. С. 8.

⁸⁰ Ожегов С. И. Словарь русского языка. М. : Рус. язык, 1984. Т. 1. 797 с.

⁸¹ Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. М. : ГИС, 1955. Т. 1 : А–З. 699 с.

⁸² Дізнання. *Академічний тлумачний словник української мови*. URL: <http://sum.in.ua/s/diznannja>.

⁸³ Паламарчук Л. С. Словник української мови. *Українська мова* : енциклопедія. Київ : Укр. енциклопедія, 2004. 612 с.

кримінальної справи, а основна його відмінність від досудового слідства полягає в скороченому строку провадження та обсязі прав дізнавача⁸⁴. У митній енциклопедії дізнання визначено як початкову форму досудового розслідування, основна функція якого полягає в проведенні оперативно-розшукових заходів і невідкладних слідчих дій з метою виявлення ознак злочину та осіб, які його вчинили (одержання документів, предметів, виявлення свідків і потерпілих тощо)⁸⁵.

Таким чином, уже в незалежній Україні вітчизняні дослідники виокремлюють низку характерних ознак інституту дізнання як процесу спрощеного досудового розслідування, а саме: скороченість термінів, проведення спеціальним суб'єктом, дослідницький характер.

У науково-практичному коментарі, підготовленому за редакцією С. Ківалова, дізнання визначено як одну із форм досудового розслідування, яка становить урегульовану кримінальним процесуальним законодавством діяльність слідчого або у випадках, передбачених законом, співробітників інших підрозділів органів внутрішніх справ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, що полягає в проведенні розслідування кримінальних проступків з метою досягнення завдань кримінального судочинства⁸⁶. Натомість ми вважаємо за доцільне доповнити це тлумачення характеристикою процесу дізнання не лише з точки зору кримінального процесу, а й адміністративного права. Адже засади здійснення дізнання за тим чи іншим фактом правопорушення беруть свій початок з призначення керівником дізнавача, який буде здійснювати відповідні дії, що за своїм змістом є управлінським рішенням. Визначення завдань і надання доручень дізнавачем під час відповідного провадження також базується на прийнятті вже дізнавачем управлінських рішень адміністративного характеру. Усе це свідчить про те, що на сучасному етапі здійснення дізнання в Національній поліції України є структурованим механізмом,

---

⁸⁴ Дізнання. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін.]. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д–Й. 744 с.

⁸⁵ Дізнання. *Митна енциклопедія* : у 2 т. / [І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін.]. Хмельницький : Мельник А. А., 2013. Т. 1 : А–Л. 472 с.

⁸⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків : Одіссей, 2013. С. 466.

який полягає в необхідності здійснення дізнавачем власних повноважень таким чином, щоб було досягнуто максимального управлінського результату за мінімальний процесуальний строк з найменшими трудовитратами.

Крім того, інші науковці також неодноразово досліджували поняття дізнання як безпосередньо, так і в ролі елементу системи розслідування та кримінальної юстиції загалом, про що свідчить широкий спектр позицій і думок з цього питання.

Дізнанню як організаційному процесу притаманні також інші ознаки, на які, наприклад, вказує В. Фаринник, стверджуючи, що дізнання – це заснована на законі правозастосовна діяльність, спрямована на виявлення, запобігання та розслідування кримінальних правопорушень, забезпечення виконання завдань кримінального судочинства⁸⁷, або А. Гетьман, котрий дізнання визначає як засновану на законі правозастосовну діяльність, спрямовану на виявлення, попередження, запобігання та розслідування кримінальних правопорушень, забезпечення виконання завдань кримінального судочинства⁸⁸.

На нашу думку, визначені ознаки, які прямо не передбачені кримінальним процесуальним законодавством, проте спрямовані на досягнення його мети, мають адміністративно-правовий зміст, рівнозначно з процесуальною вагою. Наприклад, запобігання вчиненню кримінальних правопорушень є фрагментарною ціллю в досудовому розслідуванні кримінального проступку дізнавачем, оскільки основна мета чітко вказана в КПК України й полягає в забезпеченні швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному

---

⁸⁷ Фаринник В. І. Деякі особливості досудового провадження в спрощеному порядку. *Право і безпека*. 2012. № 3 (45). С. 222–223.

⁸⁸ Гетьман А. Науково-практичний коментар нового Кримінального процесуального кодексу України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Харків : Право ; Нац. ун-т «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» ; НАПрН України, 2012. 681 с.

примусу та щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура⁸⁹.

Крім того, однією з найбільш слушних є позиція В. Дрозд, яка тлумачить дізнання як форму досудового розслідування кримінальних проступків, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, які, виходячи зі ступеня небезпеки та правових наслідків кримінально караного діяння для особи, суспільства й держави, не становлять значної суспільної небезпеки, допускають використання спрощеної процедури під час встановлення та доведення винуватості особи⁹⁰, що розкриває одну з найбільш важливих і характерних рис інституту дізнання на сучасному етапі – спрощеність такого процесу стосовно стандартної процедури розслідування. У контексті здійснення дізнання, на нашу думку, найбільш важливим є той факт, що дізнавач має належним чином організувати цей процес у стислі строки, з урахуванням тяжкості вчиненого правопорушення, що дозволить якомога швидше притягнути його до відповідальності та забезпечити відшкодування шкоди, завданої відповідними діяннями.

У контексті зазначеної проблематики О. Бойко та В. Бойко зауважують, що дізнання, згідно з традиційним тлумаченням у кримінальному процесі, передбачає поєднання оперативно-розшукової та слідчої функцій і адміністративних повноважень⁹¹. Аналогічним є переконання В. Литвинова, на думку якого дізнання є процесуальною діяльністю з розслідування передбаченої законом категорії злочинів у повному обсязі на стадії досудового розслідування, або процесуальною діяльністю визначених у законі державних органів (посадових осіб), які з огляду на специфіку своєї безпосередньої діяльності, проводять першочергові процесуальні дії щодо фіксування вчиненого злочину⁹².

---

⁸⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків : Одиссей, 2013. С. 466.

⁹⁰ Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Гельветика, 2018. 448 с.

⁹¹ Бойко В. А. Деякі особливості дізнання як форми досудового розслідування. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування* : матеріали круглого столу (Дніпро, 25 лют. 2021 р.). Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 13–15.

⁹² Литвинов В. В. Суб'єкти дізнання у кримінальному процесі України. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 7 черв. 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 106–109.

Наведені позиції, на нашу думку, мають (як і мали, до внесення змін у законодавство України) концептуальне значення, оскільки шляхом встановлення певних критеріїв до суб'єктної сторони процесу здійснення дізнання, а також характеру необхідних дій формували сутність та утверджували значення відповідного інституту, визначаючи його сутність. Однак у законодавстві України на сьогодні поняття дізнання визначено по-іншому. З огляду на зміст поняття «дізнавач», закономірним є тлумачення поняття дізнання як форми організації процесу досудового розслідування.

Водночас в актах законодавства в різні часи поняття дізнання визначали по-різному. Слід зауважити, що лише визначений у встановленому порядку законодавством термін є правозастосовним і належним, тоді як наукові інтерпретації мають лише дослідницький характер.

Уперше на території українських земель про поняття дізнання на законодавчому рівні йшлося в законодавстві Російської імперії. Про це, наприклад, зазначає Е. Берендтс, який вважає, що на той час спостерігалось істотне пожвавлення розвитку юридичної думки⁹³. У Зводі законів Російської Імперії було передбачено функціонування інституту уповноважених на провадження слідства – органів юстиції, з урахуванням того, що формальне слідство почали називати попереднім слідством, а попереднє слідство – дізнанням. Це не свідчить про заснування безпосередньо інституту дізнання як структурного підрозділу органу правопорядку, але дає підстави стверджувати, що в той період дізнання як форма спрощеного розслідування проходила черговий етап розвитку й становлення та набувала дедалі більшої важливості через об'єктивні обставини.

С. Гирько також зауважує, що за дореволюційним законодавством сутність дізнання полягала у виявленні ознак злочину, провадженні першочергових слідчих дій і розшуку злочинця, у

---

⁹³ Берендтс Э. Н. Связь судебной реформы с другими реформами Императора Александра II и влияние ее на государственный и общественный быт России. Петроград : Сенат. тип., 1915. С. 31.

дослідженні всіх обставин учинених злочинів, зокрема невеликої тяжкості, що підсудні мировим суддям⁹⁴.

Крім того, окремі нормативно-правові акти вже Радянського Союзу, наприклад Кримінально-процесуальний кодекс, не лише регламентували явище дізнання як процедуру спрощеного досудового розслідування, а й передбачали чіткий перелік органів правопорядку, у складі яких діяли такі підрозділи, наприклад: міліція, податкова міліція, органи безпеки, начальники органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, командири військових частин, начальники військових установ, командири кораблів, митні органи, начальники установ виконання покарань, органи державного пожежного нагляду, органи прикордонної служби, капітани морських суден, що перебувають у далекому плаванні, командири підрозділів Державної спеціальної служби транспорту⁹⁵. Ці організаційні засади, у тому числі щодо передбачення можливості здійснення дізнання іншими, не посадовими особами відповідних підрозділів (наприклад капітанами морських суден у певних обставинах), створювали надійний правовий і нормативний фундамент функціонування інституту дізнання в системі органів правопорядку та забезпечували виконання покладених на них обов'язків.

Прийнятий уже в незалежній Україні Кримінальний процесуальний кодекс України одразу передбачав можливість здійснення дізнання. Проте, з огляду на положення КК України та низку законодавчих труднощів, указаний інститут було запущено лише 2018 року шляхом унесення змін, що передбачали запровадження поняття «кримінальне правопорушення», яке охоплювало злочини та кримінальні проступки, а також додатково гарантували здійснення дізнання як форми досудового розслідування кримінальних проступків⁹⁶. Кримінальні проступки вважали більш тяжкими, ніж

---

⁹⁴ Гирько С. И. Некоторые аспекты характеристики полицейского дознания по уголовно-процессуальному законодательству России XVIII–XIX. *Colloquium-journal/Jurisprudence*. 2019. № 10 (34). С. 152. DOI: <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2019-10301>.

⁹⁵ Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон УРСР від 28 груд. 1960 р. № 1001-05. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1961. № 2. Ст. 15.

⁹⁶ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листоп. 2018 р. №

адміністративні правопорушення, та менш тяжкими, ніж злочини, а отже їх розслідують дізнавачі в спрощеному порядку, що визначений відповідними змінами.

Так, дізнавач, відповідно до КПК України, – це службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків⁹⁷. Особливість цієї інтерпретації полягає в тому, що дізнання як інститут права можуть здійснювати як посадові особи підрозділів дізнання в межах своєї компетенції, так і спеціально уповноважені на це посадові особи інших підрозділів органів правопорядку.

Таким чином, дізнанням, з точки зору форми організації роботи, є комплекс визначених чинним законодавством дій і рішень, що вчиняються та приймаються уповноваженою на це особою та спрямовані на досягнення завдань кримінального провадження у визначений законодавством строк. Варто також наголосити на невід’ємності процесів завчасного планування, стратегічного мислення, здатності ефективного розподілу задач і надання доручень під час здійснення дізнання, хоча про зазначені елементи і не йдеться в законодавстві.

Результати аналізу позицій вітчизняних науковців, а також зарубіжних колег, дослідження статистичної інформації щодо ефективності функціонування підрозділів дізнання, аналізу організаційно-розпорядчих і нормативно-правових джерел дають змогу обґрунтувати низку важливих висновків, серед яких, зокрема, позиція щодо визначення поняття дізнавача, характеристики процесу дізнання з точки зору організації й адміністрування, а також дізнання

2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

⁹⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

як суто кримінальної процедури, що також має ознаки, притаманні управлінській (менеджерській) діяльності. Дізнання має такі ознаки: дослідницький характер, спрощеність процесу, полісуб'єктність здійснення, превентивність.

1.4. Становлення, організація та функціонування підрозділів дізнання в органах правопорядку України: історико-правовий аналіз

З часів становлення державності як базової сучасної форми співіснування населення, що спрямовує свою діяльність на організацію ефективного спільного проживання різних індивідів на певній території та передбачає делегування здійснення окремих управлінських і безпекових функцій певному колу представників, актуальним є питання організації функціонування правоохоронних органів (чи органів правопорядку, як зазначають сучасні дослідники).

Встановлення певних правил співіснування, що виявляються в чітко регламентованих і прийнятих суспільством заборонах (зокрема формах і процедурах покарання за їх порушення), які визначаються декількома важливими критеріями, наприклад етнічною (ментальною) неприпустимістю чи соціальною небезпекою, обумовило необхідність створення таких державних інституцій, що в межах здійснення своїх повноважень із захисту й охорони правопорядку найбільш ефективно сприяли б недопущенню вчинення протиправних діянь, а також результативно та в найбільш стислі строки забезпечували відновлення порушених прав.

Водночас градація правопорушень від найменш до найбільш небезпечних та, відповідно, система реагування на їх учинення, глибоко проникла в принципи формування органів правопорядку та є основною призмою таких процесів. Серед усіх органів правопорядку України, на нашу думку, найбільшу частку роботи виконують працівники Національної поліції України, що забезпечує недопущення та фактичне розслідування (провадження) близько 90 % кримінальних і 80 % адміністративних правопорушень.

Цей факт також корелюється з нещодавнім запровадженням у систему кримінальної юстиції інституту дізнання, що покликаний відповідно до внесених у законодавство змін, забезпечувати досудове розслідування кримінальних проступків, які становлять більшість від загальної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень.

Ці та інші аспекти функціонування (зокрема організації роботи підрозділів дізнання Національної поліції України) розглянемо в наступних підрозділах. Натомість у цьому сконцентруємося на генезі процесів становлення інституту дізнання в системі органів правопорядку, оскільки саме такий підхід уможливить завдяки встановленню певних історичних закономірностей і фактів розробити стратегію оптимізації функціонування відповідного інституту як одного з ключових у системі кримінальної юстиції.

У довідкових виданнях поняття генези визначено як історичну точку відліку (зародження) та подальший динамічний процес існування (розвитку), що зумовив певний стан і вигляд. Застосування історичного та логічного методу під час вивчення генези становлення інституту дізнання в системі органів правопорядку є доцільним з огляду на те, що предметом дослідження є тлумачення основних його принципів і сутності.

Г. Кравчик звертає увагу на те, що історичний метод передбачає вивчення розвитку об'єктів дослідження в хронологічній послідовності. Вирізняють порівняльно-історичний і компаративний методи, коли шляхом порівняння виявляють загальне й особливе, а також причини спільних рис і розбіжностей, зміни, що відбулися; зіставляють рівні розвитку досліджуваного об'єкта, визначають тенденції розвитку⁹⁸. Таким чином, доречним є дослідження генези становлення інституту дізнання в системі органів правопорядку від початку функціонування аналогічних інституцій (навіть з інакшою назвою, проте з подібними функціями) до сьогодення, що дасть змогу встановити причини й закономірності, які позитивно та негативно впливали на їх існування.

---

⁹⁸ Кривчик Г. Г. Основні загальнонаукові методи дослідження в історичних науках. *Грані (історія)*. 2017. № 20 (12). С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.15421/1717165/>.

А. Грабченко, В. Федорович та Я. Гаращенко стверджують, що історичний і логічний методи наукового пізнання використовують лише там, де так чи інакше предметом дослідження стає історія об'єкта. Натомість логічний метод вони визначають як метод відтворення, реконструювання в мисленні, свідомості складного об'єкта, що розвивається (або розвивався) у формі історичної теорії, а отже, він тісно пов'язаний із застосуванням історичного методу⁹⁹. З огляду на те, що для досягнення бажаного результату, на нашу думку, можуть бути застосовані й інші методи, логічність і послідовність у вивченні історичних явищ слід вважати запорукою успішності, об'єктивності та неупередженості такого дослідження. Зазначене уможливить встановлення низки значущих для розвитку того чи іншого явища фактів і подій, які сприятимуть подальшому вдосконаленню його функціонування на сучасному етапі.

Д. Шигаль також зауважує, що історичний підхід виявляється в спрямованості наукового пізнання із сучасності в минуле, що обумовлює його ретроспективний характер. Ретроспективність історичного підходу висуває особливі вимоги до роботи з історичними джерелами, які стають не лише засобами пізнання, а і його об'єктами¹⁰⁰. Піддаючи сумніву однозначність позиції щодо одночасності стану історичних подій як засобу, так і об'єкта пізнання, слід наголосити на тому, що такі дії в будь-якому випадку є суб'єктивними, адже дослідження певного явища здійснюється крізь призму свідомості дослідника, що її провадить. Саме тому вивчення історичних фактів і важливих подій передусім регулюється декількома правилами (принципами), про які йшлося вище.

Наприклад, ми акцентували увагу на тому, що має бути забезпечена логічність дослідження генези становлення інституту дізнання в системі органів правопорядку. З огляду на зазначене, найбільш ефективним інструментом досягнення поставленої мети є

---

⁹⁹ Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : НТУ «ХПІ», 2009. С. 30.

¹⁰⁰ Шигаль Д. А. Основні елементи теорії історико-правового порівняльного методу. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 179–183.

загальноприйнятий в історії права метод – послідовності, що полягає у виокремленні на підставі вже відомих історичних фактів і закономірностей певних етапів розвитку відповідного досліджуваного явища.

Так, на нашу думку, найбільш влучним трактуванням розвитку української державності загалом є інтерпретація О. Святоцького, який стверджує, що основними етапами розвитку української державності є: етап Київської Русі – княжа доба; етап козацької державності XVI–XVIII століття; етап державності Української Народної Республіки; етап державності радянської України; сучасний етап відродженої української держави¹⁰¹.

О. Скакун у своїх наукових і навчальних виданнях звертає увагу на те, що розвиток системи правопорядку української держави слід розглядати крізь призму періодів становлення державності, та наводить відповідні етапи, які є аналогічними до зазначених вище¹⁰². Натомість Н. Юзікова обстоює ідею градації розвитку правоохоронної системи на: ранній радянський період (1917–1925 роки); період відбудови народного господарства (1925–1937 роки); період завершення розбудови соціалізму (1937–1958 роки); період стагнації правоохоронної системи (1958–1970 роки); період розвитку радянської правоохоронної системи (1970–1990 роки); сучасний період організації правоохоронної системи (незалежна Україна – з 1991 року донині)¹⁰³. Водночас ми цілком підтримуємо проведення аналогії з етапами становлення української державності, оскільки низка важливих політичних і соціальних подій, з огляду на об'єктивні критерії, відповідає зазначеним історичним періодам.

Варті уваги праці вчених, які становлять наукове забезпечення функціонування інституту дізнання. Так, К. Мешковой фрагментує етапи історичного розвитку інституту дізнання на теренах України на декілька послідовних складових, стверджуючи, що у XVIII–XIX ст.

---

¹⁰¹ Святоцький О. Українська державність: поняття, основні ознаки, символи, атрибути, витоки та етапи становлення. *Голос України* : [сайт]. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314085>.

¹⁰² Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Правова єдність, 2011. 520 с.

¹⁰³ Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Вид. 4-те, переробл. і доповн. Київ : Істина, 2006. 320 с.

дізнання не мало чітко визначеної процесуальної форми та не обмежувалося конкретними строками; у законодавстві дореволюційного періоду дізнання мало право проводити широке коло уповноважених осіб (поліцейські чини, військове та цивільне керівництво, духовенство, урядники, сільські старости тощо)¹⁰⁴.

Таким чином, запропоновані концептуальні та фрагментарні позиції дослідників дають підстави для застосування під час подальшого наукового опрацювання питання генези становлення інституту дізнання в системі органів правопорядку таких історичних етапів:

– *давній етап* – становлення, розвиток і функціонування Київської Русі, у системі органів правопорядку якої, імовірно, існували інституції чи уповноважені на здійснення спрощеного розслідування серйозних правопорушень;

– *етап козацької державності* – діяльність інституцій та уповноважених на це осіб з притягнення до відповідальності правопорушників за вчинені нетяжкі злочини, а також можливі спрощені порядки встановлення фактів та обставин, що сприяли правосуддю, у період XVI–XVIII століть;

– *етап функціонування українських земель у складі Російської імперії* – руйнування позитивних демократичних традицій, що сформувалися на території колишньої козащини право- та лівобережної української козацької держави, а також перша безпосередня згадка про підрозділи дізнання як про орган;

– *етап функціонування радянської України* – функціонування та адаптація правоохоронної системи, зокрема системи розслідування, до наявних викликів того періоду, створення нових систем і стандартів розслідування кримінальних правопорушень, їх взаємопов'язаність з поняттями злочину й проступку, а також особливостями впливу партійного керівництва на здійснення правосуддя в період з XVIII століття до відновлення Україною незалежності;

---

¹⁰⁴ Мешковой К. Історичний розвиток адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (21). С. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.33270/04212101.32>.

– сучасний етап відродженої української держави – функціонування органів правопорядку (зокрема підрозділів дізнання радянського зразка) на території незалежної України, основні організаційні засади процесуальної діяльності, а також становлення й розвиток підрозділів дізнання вже в новій Національній поліції України.

На нашу думку, зазначені історичні етапи становлення інституту спрощеного досудового розслідування кримінальних проступків як явища та інструменту економії трудових і бюрократичних ресурсів без шкоди інтересам, правам і свободам людини та громадянина найбільш широко та змістовно можуть розкрити необхідні для дослідження історичні факти й закономірності, що безпосередньо можуть бути умовами зародження як негативних, так і позитивних тенденцій функціонування дізнання на сучасному етапі.

З огляду на широкий історичний проміжок дослідження, слід зауважити, що правоохоронні (чи органи охорони правопорядку) у класичному розумінні були сформовані не одразу. Попри це, функції та відповідні повноваження виконували протягом усіх етапів становлення державності.

Наприклад, низка дослідників вважають, що правоохоронні органи становлять окрему за ознакою професійної діяльності самостійну групу органів, що мають чітко визначений правовий статус. Тобто основним фактором належності до переліку правоохоронних органів є здійснення працівниками конкретних функцій, а також зміст поставлених перед ними завдань, що потребують систематичного виконання. На нашу думку, у цьому питанні важливим є врахування норм Основного Закону, що визначає власне межі прав і можливостей людини як соціального індивіда та поставлених перед працівниками правоохоронного органу завдань.

Водночас М. Руденко та О. Шайтуро звертають увагу на спорідненість понять «правоохоронні органи» та «органи правопорядку», зазначаючи, що ці поняття співвідносяться як родові

та видове¹⁰⁵. На їх думку, поняття «правоохоронні органи» слід використовувати як узагальнювальне поняття в межах здійснення поділу цієї системи органів залежно від їх конкретних функцій та призначення в механізмі права. Це означає, що будь-який орган правопорядку є й правоохоронним органом, але не всі правоохоронні органи є органом правопорядку¹⁰⁶. Тому, на нашу думку, ця позиція є найбільш аргументованою з огляду на проаналізовані нормативно-правові акти, водночас логічним є застосування поняття «органи правопорядку» як родового, з точки зору дослідження історичних явищ, ранніх етапів становлення державності, за яких інколи незрозумілим може бути чітке формування державної інституції конкретного призначення, проте виконувана правоохоронна функція може бути закріплена за іншою установою чи взагалі здійснюється одноосібно.

Переходячи до безпосереднього аналізу всіх попередньо означених історичних етапів становлення інституту дізнання, слід зауважити, що органами правопорядку в різні історичні періоди могли бути, серед іншого, окремі особи, які здійснювали розгляд учинених правопорушень, зокрема кримінальних, та приймали рішення за результатами розглянутих аргументів і відомих обставин.

Давній етап (спрощене правосуддя в період Київської Русі). Класичне розуміння питання здійснення заходів, спрямованих на притягнення до відповідальності осіб, які порушили санкціоновані суспільством норми поведінки, може бути застосоване в історичному контексті до проміжку становлення та функціонування Київської Русі фрагментарно, із застосуванням аналогії.

Проте, наприклад, К. Волкова стверджує, що дослідження інституту дізнання на сучасному етапі його розвитку найбільш доцільно розпочати з його витоків, що бере свій початок саме з моменту виникнення державних і громадських інституцій на території

---

¹⁰⁵ Руденко М. В., Шайгуро О. П. Щодо визначення поняття «органи правопорядку». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. № 23. С. 158–160. (Серія «Право»).

¹⁰⁶ Руденко М., Шайгуро О. Поняття та система правоохоронних органів (органів правопорядку) у контексті нового закону «Про національну безпеку України»: питання правової визначеності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. № 1 (85). С. 165–172. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.85.165-172>.

українських земель, а саме від появи потреби в забезпеченні розшуку винних осіб, які порушили норми звичаєвого права, що були викладені в «Руській правді» («Суд Ярослава»), у якій згадуються такі форми розшуку, як «звід» і «гоніння сліду»¹⁰⁷. Можна сказати, що з урахуванням специфіки системи правосуддя на Русі, яка цілком базувалася на інституті князя, можливість здійснення зазначених форм розшуку характеризували цей інститут як неостаточний (тобто такий, що має засади змагальності та в якому обвинувачений у порушенні певних правил мав змогу виправдати себе).

М. Чельцов-Бебутов, досліджуючи окремі особливості організації досудового розслідування в історичному дискурсі, наголошує на тому, що характерним для механізму притягнення до відповідальності в Київській Русі був обвинувально-змагальний процес¹⁰⁸. З огляду на зазначене, досить цікавим є факт становлення принципу змагальності як призми здійснення процесу притягнення до відповідальності в умовах звичаєвого права, що дає підстави для його дослідження.

Згідно з переконаннями О. Чистякова та С. Юшкова, законодавство Київської Русі, представлене у вигляді «Руської правди», здебільшого було орієнтоване на обов'язок потерпілої особи доводити вину свого кривдника, що передбачало, серед іншого, можливість проведення первісного досудового розслідування (збирання «доказів» – особистих зізнань, свідчень «видоків» тощо). Наступною стадією в цьому випадку був князівський суд¹⁰⁹. Крім того, були наявні елементи інквізиційних методів у справах про злочини проти князівської влади й церкви (князі, церква чи їх прибічники самостійно здійснювали розслідування та судили злочинців)¹¹⁰.

---

¹⁰⁷ Волкова К. А. Генезис законодательства о дознании как форме предварительного расследования. *Борьба с преступностью: теория и практика* : материалы II Междунар. науч.-практ. конф. (Могилев, 27 февр. 2014 г.) / [редкол.: Ю. П. Шаплеров (отв. ред.) и др.]. Могилев : Могилев. высш. колледж МВД Респ. Беларусь, 2014. С. 102.

¹⁰⁸ Чельцов-Бебутов М. А. Курс советского уголовно-процессуального права : в 2 т. М. : Госюриздат, 1957. Т. 1. С. 32.

¹⁰⁹ Российское законодательство X–XX веков : у 9 т. / под общ. ред. О. И. Чистякова. М. : Юрид. лит., 1984. Т. 1 : Законодательство Древней Руси. 519 с.

¹¹⁰ Чельцов-Бебутов М. А. Курс советского уголовно-процессуального права : в 2 т. М. : Госюриздат, 1957. Т. 1. С. 644; Юшков С. В. Общественно-политический строй и право Киевского государства. М. : ГИЮЛ, 1949. С. 526.

Зазначене дає змогу стверджувати, що ці історичні факти свідчать про первісну фрагментацію процесу притягнення до відповідальності правопорушників, що полягала в розмежуванні процедур організації розслідування правопорушень менш і більш тяжкого характеру.

Частково таку позицію також підтримує А. Яковлів, який переконує, що обставини злочину з'ясував потерпілий, і в разі неодержання бажаних результатів від цих дій, неможливості потерпілим самотійно знайти злочинця, застосовували широкий розголос про факт злочину, а слідчі дії, які проводив потерпілий, визнавали прямим продовженням судочинства громадських або копних судів¹¹¹.

У разі вчинення злочину, пов'язаного з посяганням на князівську владу та церкву, розслідування проводили князі, церква чи їх прибічники. Вони збирали докази, за результатами розгляду яких приймати рішення щодо притягнення до відповідальності правопорушника.

Логічним продовженням попереднього аргументу слугують наукові позиції про те, що князь мав право судити особисто. Крім того, він міг делегувати це право тіунам, які діяли від його імені¹¹². Натомість на регіональному рівні судочинство (розслідування) здійснювали представники місцевих князівських адміністрацій – волостелі й посадники¹¹³. Ці особи, представляючи передусім священну владу князя та захищаючи державний інтерес, зобов'язувались проводити слідство й далі вирішувати питання про винуватість чи невинуватість особи, яка ймовірно вчинила злочин.

Таким чином, тогочасне «дізнання» як інститут розслідування менш тяжких правопорушень, ніж ті, що могли існувати в зазначений історичний період (більш тяжкими були злочини проти влади князя та церкви), функціонував уже за часів Київської Русі в стародавньому форматі. Такий підхід зумовлював можливість індивідуальної участі потерпілого в цій діяльності й ніхто крім нього не був зацікавлений у ній. Водночас імовірний правопорушник логічно також мав змогу

---

¹¹¹ Яковлів А. Українське звичаєве процесуальне право. Прага : Держ. друк. в Празі, 1931. С. 3.

¹¹² Костомаров М. І. Галерея портретів: біографічні нариси. Київ : Веселка, 1993. С. 52.

¹¹³ Вебер М. Избранные произведения / пер. с нем. М. : Прогресс, 1990. С. 652, 653.

доводити свою невинуватість, якщо мав інформацію про процеси обвинувачення.

Загалом ця протоюрідична конструкція зберігала свою правомочність до моменту пізнього занепаду Київської Русі, що стався у XIII столітті, після чого, як зауважує М. Калатур, у кримінальному процесі дедалі більше переважали ознаки змагального судочинства з окремими поодинокими елементами слідчого процесу, що було зумовлено утворенням нової системи джерел права, яке базувалося на цінностях Великого Князівства Литовського та Королівства Польського¹¹⁴.

Етап козацької державності (діяльність інституцій і уповноважених на це осіб з притягнення до відповідальності правопорушників за вчинені нетяжкі злочини в період XVI–XVII століть). Результати опрацювання наукових джерел дають змогу констатувати, що вказаний історичний етап означений суттєвим впливом звичаєвого права на правове регулювання суспільства. Козацька доба в контексті становлення сучасної української правової системи відіграла чи не найважливішу роль, оскільки демократичні цінності, на яких ґрунтувалася козацька державність, стали складовою генетичного коду нації та згодом слугували основою української державності.

О. Бандурка наголошує на тому, що формування ідеалів нації, а також засад правосвідомості та праворозуміння за часів козацької державності передусім позначилося на становленні української державності, зокрема системи органів правопорядку. Найбільш важливий і визначальний вплив на систему правопорядку здійснило функціонування полкового устрою, відповідно до якого правоохоронну діяльність провадили отамани, полковники, сотники й курінні¹¹⁵. Ми цілком підтримуємо наведену позицію, оскільки такий

---

¹¹⁴ Калатур М. В. Історичний процес становлення слідчих підрозділів ОВС України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. № 5. Т. 2. С. 138–143; Калатур М. В. Історико-правовий аналіз становлення та розвитку слідчих підрозділів правоохоронних органів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 43. Т. 3. С. 84–89. (Серія «Право»); Калатур М. В. Доктринальні основи організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : монографія. Київ : Гельветика, 2018. 344 с.

¹¹⁵ Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підручник : у 2 ч. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2002. Ч. 1. С. 17–19.

плюралізм керівних «посад» формувався передусім за територіальним та ієрархічним принципами, згідно з якими кожна ланка виконувала власні функції, а існування поряд з козацькими старшинами таких органів, як генеральний військовий суд і канцелярія, рада генеральної старшини й рада старшин, чітко вказують на те, що сучасна структура органів правопорядку цілком відповідає тогочасним протоутворенням.

Досліджуючи кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини, Н. Сиза стверджує, що в кримінально-процесуальному провадженні джерелами доказів були: пояснення сторін, показання свідка, призначення «оскарженого», присяга, допити на муках, документи, речові докази¹¹⁶. На нашу думку, досить чіткою є паралель із засадами й організацією кримінального процесу в часи Київської Русі, проте характерним для цього періоду є те, що здебільшого вказану діяльність провадили уповноважені особи, а не потерпілі у власних інтересах.

Звертаючи увагу на зазначені особливості, науковці доводять, що досудове розслідування та інші різновиди правоохоронної діяльності (розшукова діяльність, охорона громадського порядку тощо), фактично здійснювали уповноважені органи державної влади (зазначені вище Генеральний військовий суд, канцелярія тощо). Крім того, відповідні функції здійснювали низка упроваджених у систему забезпечення правопорядку військових посадовців: гетьман, кошовий отаман, військові судді, старшина, полковники, осавули. Логічно припустити, що такий широкий перелік осіб, які здійснювали функції правосуддя (вони, серед іншого, охоплювали розслідування обставин правопорушення), зумовлений передусім переходом від звичаєвого права до кодифікації відповідних норм у рішеннях козацьких старшин, а також диференціацією правопорушень на декілька категорій за ступенем тяжкості, що й визначало суб'єкт здійснення правосуддя.

Це дає підстави стверджувати, що організаційні та процесуальні засади функціонування дізнання як інституту права та спрощеної форми досудового розслідування розпочали своє поступове

---

¹¹⁶ Сиза Н. Суди і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини. Київ : Укр. видавн. спілка, 2000. С. 84.

утвердження за часів козацтва та в подальшому трансформувались в інші форми, набуваючи дедалі більше значущості в умовах становлення демократичних цінностей як засад функціонування суспільства.

Досліджуючи історію України з точки зору подій і фактів, В. Крушинський звертає увагу на один зі злочинів, який визнавали найбільш тяжким у період козащини, – крадіжку. Наживатися коштом товариства запорожці вважали ганебним, а отже, це діяння карали як злочин. Викрадення чогось у товариша вважали найтяжчим злочином після вбивства¹¹⁷. Це додатково обґрунтовує позицію про внутрішній розподіл правопорушень у період козащини за тяжкістю, що відповідно передбачало індивідуальну процедуру здійснення правосуддя.

О. Климчук зауважує, що слідство як етап процедури притягнення до відповідальності мало декілька форматів, які полягали в зборі доказів причетності тієї чи іншої особи до вчинення правопорушення, а кінцевим результатом цього процесу був розгляд у суді. Різниця полягала в тому, що в цивільних справах докази збирали власне потерпілі, а в кримінальних – уповноважений суб'єкт, зазвичай осавул або один з уповноважених на це суддів¹¹⁸.

Зазначене вище підтверджує позицію про те, що кримінальний процес і функціонування окремих процедур для розслідування та притягнення до відповідальності винних осіб залежно від ступеня тяжкості вчиненого існував у часи козацтва. У контексті демократизації суспільного ладу та становлення народовладдя можна стверджувати, що спрощення окремих процедур розслідування та визначення ієрархії уповноважених на збір доказів і судовий розгляд осіб також беруть початок з цього періоду.

Етап існування українських земель у складі Російської імперії. Характеризуючи цей етап, слід передусім ураховувати, що більшість земель української козацької держави на той час потрапили

---

¹¹⁷ Крушинський В. Ю. Історія України (події, факти, дати). 2-ге вид. Київ : Зодіак – Еко, 1993. С. 23.

¹¹⁸ Климчук О. Розвиток розшукової діяльності за часів козацької доби (1648–1756 рр.). *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. № 5. Т. 2. С. 9–12. URL: <http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/5/2.pdf>.

під владу Московського царства (Російської імперії) та перебували в умовах нової системи права, орієнтованої на зміцнення державно-владного апарату й тотальний контроль над населенням.

Аналізуючи питання становлення правоохоронної системи на території Російської імперії, М. Тихомиров зауважує, що розвиток поліцейських функцій у XV–XVI століттях слугував передумовою вдосконалення слідчо-пошукового апарату, що був представлений широким колом суб'єктів, серед яких найбільшу частину становили недільщики та спеціальні чиновники, що мали повноваження з розшуку осіб-правопорушників і збирання доказів у різних кримінальних справах. Науковець також наголошує, що згідно із Соборним уложенням 1649 року правоохоронні (слідчі) функції покладали на осіб, які здійснювали розшук, губних старост і земську поліцію¹¹⁹. Широке розгалуження суб'єктів, які здійснюють слідчі функції, зумовлено тим, що тоталітарна царська (імператорська) влада активно прагнула до накопичення сил і ресурсів органів правопорядку для здійснення тиску на населення, хоча й обґрунтовувала ці намагання необхідністю забезпечення прав і свобод людей в умовах співіснування.

У контексті розгляду зазначеного питання М. Маков та Б. Безлепкін констатують, що на теренах України в складі Російської імперії термін «дізнання» набув поширення з початку XVIII століття, хоча перші згадки про нього як функцію поліції з'явилися з моменту її створення Петром I, тобто 1718 року (тогочасне законодавство частково ототожнювало ці процеси з поняттям слідства). Про створення розгалуженого поліцейського та слідчого апарату пише також С. Калашникова, на думку якої функції цього процесу не набували самостійності, а посадові особи органів правопорядку здійснювали і дізнання, і слідство, і оперативно-розшукову діяльність. Зазначене засвідчує становлення в цей період інституту дізнання як форми збору інформації про вчинене правопорушення спеціально уповноваженою на це особою, яка зобов'язана, а не лише має право, забезпечити притягнення до відповідальності особу-правопорушника.

---

¹¹⁹ Тихомиров М. Н., Епифанов П. П. Соборное уложение 1649 г. М. : Моск. ун-т, 1961. С. 163.

Слід урахувати попередньо висвітлені позиції О. Климчука, М. Тихомирова та П. Єпіфанова, згідно з якими, з огляду на широке коло осіб, які забезпечували роботу механізму притягнення до відповідальності правопорушників, функції серед них розподіляли, серед іншого, за принципами тяжкості учиненого, процедурою збирання доказів, а також кінцевим суб'єктом, що від імені царя (імператора) здійснював правосуддя.

На це вказує також М. Калатур, стверджуючи, що поліцейські чини були уповноважені провадити як дізнання, так і попереднє слідство за більшістю злочинів і проступків, а власне механізм функціонування органів правопорядку будувався передусім за територіальним принципом, а також залежно від серйозності вчиненого¹²⁰. Це дає підстави стверджувати, що продуктивізація праці осіб, уповноважених на здійснення розслідування за фактами злочинних посягань, почала відбуватися зі становленням відповідної правової системи та була спрямована на забезпечення її роботи.

У містах, наприклад, діяли приватні пристави, що мали обов'язок розкривати кримінальні справи, здійснювати розшукові заходи та проводити дії, спрямовані на збір доказів. Крім того, як зауважує О. Бандурка, у Статуті благочиння було передбачено функціонування управ благочиння, які в губернських містах очолював поліцмейстер, а в повітових – городничий¹²¹. Попри те, що ця система поклала початок фрагментації процесів притягнення до відповідальності за тяжкішим критерієм, вона не відповідала реальності. Так, зазначені дослідники у своїх працях неодноразово констатували низьку ефективність діяльності зазначеного кола органів правопорядку та їхніх посадових осіб.

Для об'єктивної характеристики відповідного історичного етапу слід наголосити на тому, що неточність регламентації власне кримінальної процесуальної процедури притягнення до кримінальної відповідальності та відсутність належної підготовки відповідних

---

¹²⁰ Калатур М. Розвиток слідчих підрозділів правоохоронних органів на території України за часів існування СРСР. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 208–212. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.36>.

¹²¹ Бандурка О. М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності: монографія. Харків: Золота миля, 2012. С. 49.

посадових осіб негативно позначалися на функціонуванні досліджуваного інституту, проте ці намагання слугували підґрунтям для подальшого розвитку.

Аналізуючи Звід законів Російської імперії, розроблений 1832 року, С. Гирько констатує фактичну організаційну та процесуальну диференціацію форм досудового розслідування на попереднє слідство та формальне. Водночас, на нашу думку, цей факт недостатньо відображає сутність процедури дізнання як форми спрощеного досудового розслідування кримінальних правопорушень. Натомість Е. Берендтс звертає увагу на указ Олександра II від 08 червня 1860 року «Наказ поліції про провадження дізнання для розслідування обставин, що можуть містити в собі ознаки злочину або проступку»¹²², зокрема визнає його точкою відліку формування та становлення підрозділів дізнання на території українських земель у класичному (сучасному) розумінні, адже цей Звод і зазначений вище указ Олександра II фактично визнає поділ правопорушень на злочини та проступки, а слідства – на переднє та формальне.

В. Галаган і М. Яковенко підкреслюють, що в умовах дії Зводу законів Російської імперії 1832 року дізнання як стадія кримінального судочинства фактично набувало формату попереднього слідства, що здійснювалось не лише письмово, а й усно, і здебільшого без дотримання процесуальної форми й обмеження термінами¹²³. Зазначене підтверджує взаємообумовленість вказаних фактів і наявність визначених законодавчих механізмів їх здійснення, яким притаманні різні за специфікою процеси організації роботи, а також здійснення процесуальних дій та інших управлінських факторів.

Натомість одночасним аргументом і критичним зауваженням щодо запровадженого кримінального процесуального механізму та форми організації його роботи є позиція Ю. Холода, який стверджує, що підвищення ефективності попереднього слідства досягнути не вдалося через: недосконалість нормативного регулювання цього

---

¹²² Берендтс Э. Н. Связь судебной реформы с другими реформами Императора Александра II и влияние ее на государственный и общественный быт России. Петроград : Сенат. тип., 1915. С. 151.

¹²³ Галаган В. І., Яковенко М. О. Становлення і розвиток дізнання як форми досудового розслідування в Україні. *Наукові записки НаУКМА*. 2020. Т. 6. С. 28–37. (Серія «Юридичні науки»). DOI: 10.18523/2617-2607.2020.6.28-37.

процесу та відсутність чіткого розмежування повноважень відповідних осіб; інституційну кризу в органах правопорядку та судовій системі, що зумовлювало провадження судових слідчих дій органами поліції; здійснення нетипових дій на стадії попереднього та фактичного слідства; критично широке коло осіб, які мали право реалізовувати ці функції, у поєднанні з відсутністю чіткого розподілу обов'язків¹²⁴. На нашу думку, усі зазначені аргументи відповідають тим реаліям та визначенням у Зводі законів Російської імперії положенням, що чітко не встановили меж і кордонів у здійсненні діяльності із захисту прав і свобод осіб в умовах критичної кількості осіб, уповноважених на неї.

Аналогічну позицію обстоює В. Даневський, який у своїх дослідженнях пов'язує ускладненість формату організації роботи органів правопорядку з існуванням широкого кола суб'єктів, уповноважених здійснювати одні й ті самі функції, – від урядника до повітового справника. З-поміж обов'язків, які вони виконували, функції розшуку знаходилися поза пріоритетом, що негативно позначилося на інституті дізнання¹²⁵. Зазначене зумовило функціонування відповідних органів та їхніх уповноважених осіб у такому форматі, за якого непропорційно та негармонійно було розподілено пріоритети між різними етапами (стадіями) притягнення правопорушника до відповідальності, що вказує на неефективний підхід до організації функціонування відповідного механізму та тягне за собою неможливість фактичного засудження особи (попри те, що стадію розшуку було реалізовано в повному обсязі).

Учені закономірно звертають увагу на те, що лише реформа органів правопорядку в 1860-х роках суттєво вплинула на зазначені вище негативні тенденції, зокрема завдяки чіткому розподілу обов'язків між суб'єктами відповідної діяльності, до кола яких було зараховано: судових слідчих (провадили попереднє слідство з кримінальних справ); мирових суддів (розглядали справи з дрібних кримінальних і цивільних справ); органи земського та міського

---

¹²⁴ Холод Ю. А. Загальна поліція Російської імперії в Україні в 1862–1905 рр. : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. С. 163–164.

¹²⁵ Даневский В. П. Наше предварительное следствие, его недостатки и реформа. М. : Т-во скоропеч. А. А. Левенсона, 1895. С. 74.

самоврядування (розглядали господарські порушення та питання благоустрою)¹²⁶. Крім того, П. Берназ акцентує на тому, що зазначена реформа вперше встановила три послідовні стадії процесу притягнення до відповідальності: дізнання (здійснювалося в поліції), попереднє слідство (провадили судові слідчі), судове слідство (належало до компетенції суддів)¹²⁷. Ці кроки, на нашу думку, засвідчують, що тогочасні законодавці усвідомлювали доречність організації функціонування системи притягнення до кримінальної відповідальності осіб-правопорушників, що фрагментована на окремі стадії (зокрема залежно від тяжкості й виду вчиненого правопорушення), завдяки чому можна досягти бажаного ефекту у вигляді належного функціонування системи правопорядку й захисту прав і свобод людини з найменшими трудовими витратами.

Аналогічну позицію обстоює Т. Омельченко, виокремлюючи низку позитивних ознак вказаної форми організації роботи механізму притягнення до відповідальності, а саме: публічний характер; покладання обов'язку з припинення та попередження злочинів будь-якої тяжкості на спеціально уповноважених осіб; інституційний поділ означених стадій, де кожна має початкову та кінцеву точку; розмежування розшуку й дізнання тощо¹²⁸.

Таким чином, період перебування українських земель у складі Російської імперії означений активним форсуванням законодавчих ініціатив щодо встановлення єдиної системи правопорядку, однією з основних функцій якої було притягнення до відповідальності осіб, що вчинили передбачені законодавством протиправні діяння. Попри хаотичність і невпорядкованість означеного процесу (до 1860-х років), основним організаційним його здобутком стала часткова професіоналізація кадрового складу, а також покладання прямого обов'язку із захисту прав і свобод людини на окремо визначених осіб-службовців.

---

¹²⁶ Холод Ю. А. Загальна поліція Російської імперії в Україні в 1862–1905 рр. : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. С. 163–164.

¹²⁷ Берназ П. В. Становлення та розвиток суб'єктів здійснення досудового слідства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 156.

¹²⁸ Омельченко Т. В. Дізнання в кримінальному процесі України: становлення і розвиток. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2001. Спецвипуск. С. 185.

Найбільш значущим у цьому контексті, на нашу думку, є реформування системи кримінальної юстиції в 1860-х роках, за якого відбулося її впорядкування, остаточне виокремлення дізнання як форми спрощеного розслідування в окрему стадію, диференціація тогочасного кримінального процесу на стадії, встановлення такої системи розподілу обов'язків і переліку суб'єктів, за якої кожна уповноважена особа здійснювала повноваження в окремому секторі відповідної галузі.

Етап функціонування радянської України (функціонування дізнання як попередньої форми розслідування, а згодом – спрощеної форми розслідування менш тяжких кримінальних правопорушень у XVIII столітті). Повалення російської монархії та створення СРСР зумовили докорінну трансформацію та впорядкування деяких правовідносин у суспільстві, що передусім зумовило посилення правового статусу органів правопорядку в контексті формування примусово-карального механізму, чітке визначення та комплексну кодифікацію правил поведінки в державі, а також окремих процедур.

13 вересня 1922 року Всеукраїнський центральний виконавчий комітет затвердив перший Кримінально-процесуальний кодекс УРСР, що набрав чинності 20 вересня 1922 року¹²⁹. Так, згідно зі ст. 102 цього документа, у системі досліджуваної форми розслідування окреме місце було відведено інституту дізнання, на який покладали збір доказової інформації в справах про кримінальні правопорушення. Систему органів дізнання становили органи: міліції; карного розшуку; державного політичного управління; податної, продовольчої, санітарної, технічної, торгової інспекції та інспекції праці в справах, віднесених до їх відання, та деякі інші.

У цьому Кодексі було встановлено, що дізнання як спосіб збору інформації про правопорушення може передбачати, серед іншого, допити, опитування, будь-які інші заходи, спрямовані на збереження фактичної обстановки та предметів, що свідчать про факт учинення правопорушення або вказують на причетність окремих осіб до нього та

---

¹²⁹ Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР. Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. 124 с.

знаходяться під загрозою знищення. Натомість ми переконані, що така ініціатива передусім була спрямована на кодифікацію вже наявних у суспільстві прав і обов'язків громадян, регламентованих ще царськими (імператорськими) указами, тоді як реальної трансформації механізму функціонування інституту дізнання як спрощеної форми досудового розслідування став зазнавати з часом.

Так, наприклад, початковим етапом трансформації механізму функціонування інституту дізнання, на нашу думку, можна вважати 1927 рік, коли було ініційовано прийняття нового Кримінально-процесуального кодексу УРСР¹³⁰, основними положеннями якого було передбачено розширення кількості органів дізнання, а також фрагментовано відповідний процес на види: дізнання в справах, у яких попереднє слідство не є обов'язковим (ст. 95); дізнання у справах, у яких попереднє слідство є обов'язковим (ст. 97). Крім того, за правилами відповідного кодексу кримінально-процесуальна процедура не розрізняла засад і правил для здійснення дізнання та слідства, проте з організаційної точки зору ці процеси суттєво різнилися, оскільки здійснювались різними суб'єктами, забезпечувались різними силами й засобами, провадились за правопорушеннями різної тяжкості.

Так, поворотним у питанні становлення інституту дізнання в класичному (сучасному) розумінні стало прийняття 28 грудня 1960 року Верховною Радою УРСР Кримінально-процесуального кодексу, основною новелою якого було встановлення самостійності дізнання як форми досудового розслідування дрібних злочинів¹³¹, а також вичерпного переліку суб'єктів, що реалізовували відповідні процеси.

В. Арсен'єв звертає увагу на те, що дізнання, будучи самостійною стадією кримінального процесу, було передусім спрямоване на встановлення власне факту наявності правопорушення як протиправного діяння. За його результатами приймали рішення про закриття справи (у разі відсутності факту й події правопорушення) або

---

¹³⁰ Уголовно-процесуальный кодекс Украинской ССР. Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР ; Тип. раб.-кооп. Изд-ва «Укр. Раб» им. П. Иванова, 1927. 126 с.

¹³¹ Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон УРСР від 28 груд. 1960 р. № 1001-05. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1961. № 2. Ст. 15.

про направлення справи для провадження попереднього слідства¹³². Зазначене підтверджує також аналіз норм Кодексу, зокрема положень про необхідність складання постанови про направлення справи для провадження попереднього слідства, яка затверджується прокурором, або про закриття кримінальної справи за наявності передбачених Кодексом обставин.

Як зазначає В. Григор'єв, наказом Міністерства охорони громадського порядку від 31 липня 1963 року «Про провадження дізнання в органах міліції» було встановлено порядок, згідно з яким проведення дізнання в кримінальних справах слід було доручати найбільш досвідченим та з юридичною підготовкою оперативним працівникам карного розшуку, служби боротьби з розкраданнями соціалістичної власності, інших служб, а також дільничним інспекторам, без звільнення останніх від основних службових обов'язків¹³³. Проводячи історичну паралель, доречно зауважити, що нині функціонування інституту дізнання в Національній поліції України будується за схожим, змішаним принципом, коли в структурі відповідного інституту здійснюють свою діяльність штатні працівники (чого не було в 1960-х роках), а також певна кількість працівників інших підрозділів поліції, уповноважених на здійснення дізнання керівником відповідного рівня.

Водночас зазначені кадрові зміни було відображено в указі Президії Верховної Ради СРСР від 26 липня 1966 року «Про посилення відповідальності за хуліганство»¹³⁴. На його підставі було прийнято відповідні зміни до Кримінально-процесуального кодексу УРСР¹³⁵, що передбачали особливий порядок провадження в справах про хуліганство, який за своєю суттю та змістом одразу відповідав, а згодом був законодавчо трансформований у «Протокольну форму»

---

¹³² Арсеньев В. Д. О едином порядке производства по уголовным делам и пределах его дифференциации. Вопросы борьбы с преступностью. *Труды Иркутского государственного университета*. 1970. Т. 85. Вып. 10. Ч. 4. С. 70.

¹³³ Григорьев В. Н., Дамерт А. О., Сергеев А. Б., Сергеев К. А. Дознание в органах внутренних дел : учеб. пособие. Челябинск : Челяб. юрид. ин-т МВД России, 2005. С. 21.

¹³⁴ Об усилении ответственности за хулиганство : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 26 июля 1966 г. № 5363-VI. *Ведомости Верховного Совета СССР*. 1966. № 30. Ст. 595.

¹³⁵ Про внесення доповнень і змін до Кримінально-процесуального кодексу Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 24 січ. 1967 р. № 4392-XI. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1967. № 5. Ст. 63.

підготовки матеріалів до розгляду на судовій стадії, оскільки ця категорія кримінальних правопорушень не вирізнялася високою соціальною небезпечністю та необхідністю вкладання значних трудових і процесуальних витрат у розслідування вказаного діяння.

Т. Каткова та М. Михеєнко у своїх працях зазначали, що вказану форму законодавець імплементував з метою розвантаження слідчих, які змогли спрямувати свої зусилля на розслідування більш тяжких злочинів¹³⁶.

Згодом, 1975 року, А. Гуляєв в одній зі своїх праць наголосив на тому, що диференціація проваджень про злочини з урахуванням різних факторів (наприклад тяжкості та незначності для суспільства, складності чи простоти пізнання вчиненого діяння)¹³⁷, безперечно, є ефективним способом належного впорядкування системи досудового розслідування правопорушень та інструментом її ефективізації шляхом досягнення максимального результату із залученням мінімальних ресурсів. Крім того, цей крок покликаний був суттєво розвантажити слідчі підрозділи, утвердити започатковану тенденцію до спрощеного досудового розслідування хуліганств, що вже діяла близько десяти років.

Ключовим став факт прийняття рішення про інституціональне відокремлення підрозділів дізнання. Рішення про створення окремих підрозділів і введення посад штатних працівників було прийнято в наказі МВС СРСР від 05 серпня 1982 року № 254 «Про створення спеціалізованих підрозділів дізнання в органах внутрішніх справ та затвердження Типового положення про них». Крім того, було введено в дію Інструкцію з організації та провадження дізнання в органах внутрішніх справ.

Сучасний етап відродженої української держави (функціонування підрозділів дізнання радянського зразка та в новій НП України). Після розпаду Радянського Союзу, а також здобуття

---

¹³⁶ Каткова Т. В. Проблеми реалізації слідчим принципу безпосередності дослідження доказів кримінальних справ, отриманих від органів дізнання. *Актуальні проблеми сучасної науки у дослідженні молодих вчених*. 1997. Вип. 3–4. С. 134; Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : підручник. Київ : Либідь, 1999. С. 493.

¹³⁷ Гуляєв А. П. Единный порядок предполагает дифференциацию. *Соц. Законность*. 1975. № 3. С. 64.

незалежності українською спільнотою, певний час функціонувала правова система, зокрема система кримінальної юстиції, яку наша держава успадкувала з минулих часів. Таким чином, діяв Кримінально-процесуальний кодекс 1960 року, а отже, функціонували й підрозділи дізнання в системі МВС України.

Проте стрімка імплементація в сучасну демократичну українську спільноту провідних світових трендів і цінностей поступово формувала негативне ставлення суспільства й окремих інституцій (зокрема інституту адвокатури як одного з основних суб'єктів кримінального процесу) до наявної системи здійснення дізнання як спрощеної (доцільніше сказати – скороченої) форми досудового розслідування.

На території незалежної України однією зі спеціальних нормативних підстав функціонування підрозділів дізнання як цілісної інституційної структури, що забезпечувала дізнання в справах про кримінальні правопорушення (а іноді й попереднє слідство за тяжкими злочинами), був наказ МВС України від 29 грудня 1995 року № 880 «Про невідкладні заходи щодо вдосконалення структури і організації діяльності штатних підрозділів дізнання органів внутрішніх справ України»¹³⁸.

Наступною віхою функціонування підрозділів дізнання в незалежній Україні стало видання наказу МВС України від 02 вересня 2008 року № 422 «Про вдосконалення діяльності підрозділів дізнання органів внутрішніх справ України» (на заміну наказу МВС України від 26 жовтня 2006 року № 1066 «Про нормативне забезпечення вдосконалення діяльності штатних підрозділів дізнання МВС України»), яким було затверджено також Положення про підрозділи дізнання в органах внутрішніх справ України¹³⁹. Вказаний нормативно-правовий акт визначав організаційні засади функціонування підрозділів дізнання органів внутрішніх справ, регулював засади організаційно-штатної структури, кадрової політики, окремих

---

¹³⁸ Про невідкладні заходи щодо вдосконалення структури і організації діяльності штатних підрозділів дізнання ОВС України : наказ МВС України від 29 груд. 1995 р. № 880.

¹³⁹ Про вдосконалення діяльності підрозділів дізнання органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 2 верес. 2008 р. № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0422320-08#Text>.

особливостей несення служби дізнавачами, оскільки останні, як і сьогодні, одночасно мали права й обов'язки міліціонерів (поліцейських).

У п. 1.1 розділу 1 Положення про підрозділи дізнання в органах внутрішніх справ України було визначено, що «підрозділи дізнання органів внутрішніх справ України здійснюють розгляд та вирішення заяв і повідомлень про злочини, розслідування в кримінальних справах, провадження за протокольною формою досудової підготовки матеріалів та виконання доручень органів досудового слідства і суду». Це підтверджує раніше висловлену позицію про те, що система підрозділів дізнання функціонувала за попередньо сформованою в Радянському Союзі системою та була недостатньо орієнтованою на забезпечення демократичних цінностей нового українського суспільства.

Першим етапом ліквідації підрозділів дізнання було видання наказу МВС України від 31 травня 2011 року № 245 «Про організаційно-штатні зміни в структурі МВС», пунктом першим якого ліквідовано Управління дізнання МВС і передбачено механізм передання облікованих кримінальних справ до слідчих підрозділів.

Згодом набув чинності Закон України від 13 квітня 2012 року № 4652-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України», згідно з яким у низці нормативно-правових актів української юрисдикції було вилучено слова та словосполучення «дізнання», «орган дізнання», «підрозділ дізнання» та інші похідні від них, що остаточно завершило процедуру ліквідації підрозділів дізнання. Слід зауважити, що в новому КПК України було передбачено таку форму досудового розслідування, як дізнання, проте з урахуванням застосування абсолютно нового підходу

Прийнятий 2012 року КПК України, що є чинним донині, фактично визначає загальні засади функціонування підрозділів дізнання як форми спрощеного досудового розслідування, проте фрагментарні норми щодо основних елементів відповідного механізму в Кодексі були відсутні, як були відсутні й положення щодо змісту та

кількості кримінальних проступків у КК України. Водночас в абзаці 2 п. 1 розділу Х «Прикінцеві положення» КПК України встановлено, що цей Закон набирає чинності через шість місяців з дня його опублікування, крім положень, що стосуються кримінального провадження щодо кримінальних проступків, які вводяться в дію одночасно з набранням чинності законом України про кримінальні проступки.

Саме ці положення КПК України передбачали, що слідчий є посадовою особою, яка здійснює досудове розслідування злочинів з урахуванням відсутності підрозділів дізнання в системі кримінальної юстиції як інституту, а також невнесення змін до КК України щодо поділу визначених там складів злочинів на кримінальні проступки та злочини.

Лише через вісім років з моменту прийняття оновленого КПК України було ініційовано питання про створення підрозділів дізнання вже в Національній поліції України, оскільки стрімке зростання кількісних показників дрібної злочинності спонукало до відповідного реагування та відновлення роботи підрозділів дізнання, встановлення нової «спрощеної» процедури досудового розслідування дрібних кримінальних правопорушень, що полягає в скороченні термінів досудового розслідування, спрощенні комунікації між суб'єктами досудового розслідування, а також встановленні низки обмежень щодо неможливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час дізнання кримінальних проступків.

Тому Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»¹⁴⁰ було забезпечено внесення змін до КПК та КК України щодо створення механізму досудового розслідування кримінальних проступків, визначено основні елементи правового статусу дізнавача як посадової особи.

---

¹⁴⁰ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листоп. 2018 р. № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

Це зумовило потребу в інституційному й організаційному унормуванні діяльності підрозділів дізнання в Національній поліції України, що трансформувалось у Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, затверджене наказом МВС України від 20 травня 2020 року № 405 «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України»¹⁴¹, що встановив загальні положення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України, їхні завдання та функції, повноваження керівників зазначених підрозділів, а також правовий статус дізнавачів.

Таким чином, у підрозділі розглянуто основні етапи становлення інституту дізнання на території українських земель з часів становлення Київської Русі до здобуття Україною незалежності, на підставі чого встановлено закономірності й тенденції його функціонування, усвідомлення законодавцями його важливості та необхідності в умовах зростання кількості правопорушень.

Визначені історичні етапи та їхні характерні риси засвідчують значущість інституту (згодом – сформованих підрозділів) дізнання в структурі органів правопорядку як основних органів влади, які забезпечують дотримання прав і свобод людини та громадянина, зокрема охорону наявних і відновлення вже порушених.

Інститут дізнання та підрозділи дізнання співвідносяться як юридичне явище й інститут виконавчої влади, що безпосередньо свідчить про його існування за часів Київської Русі, коли розгляд різної тяжкості правопорушень був фрагментований і делегований різним за рангом і статусом посадовим особам.

---

¹⁴¹ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

Висновки до розділу 1

У розділі на підставі аналізу праць дослідників, значної кількості історичних джерел, а також дослідження кола нормативно-правового регулювання діяльності інституту дізнання НП України було обґрунтовано низку положень, що мають наукову та практичну цінність і можуть слугувати базисом для подальшого дослідження предмета наукового пізнання.

1. У підрозділі 1.1. було доведено, що проблематика становлення інституту дізнання в системі органів правопорядку та наукових дослідженняї учених актуальна, як за часів коли він мав виключно «протокольну» форму, в період функціонування його як підрозділу органу правопорядку, період коли його було ліквідовано й навіть зараз, після фактичного відновлення його функціонування в системі Національної поліції України.

Проаналізовані наукові джерела свідчать про те, що неодноразово дослідниками підіймається питання про однаковість правового статусу слідчого та дізнавача, оскільки обидва цих суб'єкти віднесені до інституції «органів досудового розслідування», що з одного боку створює можливості слідчому, користуватись відповідними правами, а з іншого – недостатньо врегульовує юрисдикційну та процесуальну спроможність дізнавача до виконання покладених на нього обов'язків.

2. Методологія, як комплексний інститут в системі юридичної науки є комплексом тих засад і основ, що формують уявлення про основні дослідницькі алгоритми, визначають межі, зміст, сутність та закономірності дослідження юридичної дійсності, сприяють підвищенню якості наукової праці та безпосередньо впливають на якість та зміст формування результату наукової праці. Так, у підрозділі було проаналізовано зміст і сутність поняття методології та окремих методів наукового пізнання юридичної матерії, встановлено, що без належного інструментарію, жодне дослідження не може бути доведене до продуктивного результату, а соціо-правові явища, що аналізуються дослідниками в процесі пізнання предмета дослідження, без використання методології, або з неправильним розумінням її сутності

та змісту, докорінно викривляються та негативно впливають на наукові результати.

3. Встановлено зміст і сутність поняття дізнання як процесу організації роботи з адміністративної точки зору та як кримінального процесуального явища (менеджменту в кримінальному процесі). Визначено основні ознаки дізнання, що безпосередньо базуються на уявленні про сутність відповідного поняття. На нашу думку, до кола ознак інституту дізнання слід віднести його дослідницький характер, спрощеність процесу, полісуб'єктність здійснення та превентивність. Зазначені характеристики формують зміст поняття дізнання в загальнодержавному контексті та корелюються з його завданнями.

4. На підставі аналізу низки історичних джерел і позицій дослідників визначено етапи становлення інституту дізнання на території українських земель з часів Київської Русі до здобуття Україною незалежності, а саме: давній етап (часи Київської Русі), етап козацької державності (козаччина періоду XVI–XVIII століття), етап поневолення українських земель Російською імперією, етап радянської України; сучасний етап відродженої української держави.

Зазначені історичні періоди, які систематизовано в дослідженні, містять значну кількість ознак і характеристик, що свідчать про стале функціонування інституту спрощеного розслідування незначних кримінальних правопорушень на території України, а також уможливають запозичення позитивних практик у сучасну правову систему.

Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

2.1. Правові основи діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

Сучасна криміногенна обстановка, а також обов'язок держави забезпечувати в повному обсязі права і свободи людини та громадянина, що визначають зміст і спрямованість державної політики загалом, зумовлюють необхідність розширення наявного інструментарію підтримання правопорядку в суспільстві.

У ст. 3 Конституції України, серед іншого, встановлено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Крім того, держава відповідає перед людиною за власну діяльність, а утвердження та забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави¹⁴².

Права і свободи людини та громадянина як вихідна точка у формуванні державної політики та побудови необхідних органів охорони та захисту правопорядку, що покликані реалізовувати відповідні функції на благо суспільства та від його імені, слугують своєрідною призмою, крізь яку всі члени українського соціуму зобов'язуються жити й діяти для взаємного блага.

Як вважає С. Едвардс, злочинність завжди була наявна в суспільстві та, імовірно, завжди буде, хоча форми злочинності з часом істотно змінилися, що є несуттєвим, оскільки люди завжди билися один з одним, крали майно одне одного, зловживали алкоголем і наркотиками, займалися різними формами асоціальної поведінки та не дотримувалися встановлених правил¹⁴³. Аналогічною є позиція Д. Говендера, який констатує взаємопов'язаність розвитку суспільства та

---

¹⁴² Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

¹⁴³ Edwards C. *Changing policing theories for the 21st century societies*. 3rd edition. Sydney The Federation press, 2011.

злочинності¹⁴⁴, що власне й зумовлює необхідність створення ефективних державних інституцій, покликаних здійснювати боротьбу й запобігання таким виявам.

Про доречність такого реагування свідчить також позиція О. Кобзаря, який наголошує на важливості правоохоронної діяльності у відповідній сфері, зокрема в спосіб організації взаємодії¹⁴⁵, що безперечно позитивно вплинуло б на функціонування відповідного інституту, продемонструвало його сутність, зміст і значення для інституту прав і свобод людини та громадянина загалом.

Водночас розгалужена система органів правопорядку в Україні дає підстави стверджувати, що на сьогодні права і свободи людини та громадянина забезпечують (охороняють, захищають) одразу декілька правоохоронних органів різного формату діяльності. Важливість визначення сутності дізнання в цьому контексті як процесу організації функціонування одного з елементів інституту захисту прав і свобод людини та громадянина має основоположне значення.

Актуальність цього напрямку в дослідженні обумовлена також тим, що основною метою діяльності зазначених органів є забезпечення відновлення прав і свобод людини та громадянина, що були порушені, серед іншого, внаслідок учинення кримінальних правопорушень, які є основним способом порушення прав і свобод людини, будучи водночас найбільш серйозними та загрозливими протиправними діями.

Для з'ясування значення діяльності підрозділів дізнання як одного з основних суб'єктів досудового розслідування кримінальних правопорушень, на нашу думку, слід розглянути сутність поняття кримінального правопорушення та схарактеризувати систему здійснення їх досудового розслідування, що уможливить встановлення місця й ролі (сутності та значення діяльності) підрозділів дізнання Національної поліції України.

---

144 Govender D. State of violent crime in South Africa post-1994. *Journal of Sociology and Social Anthropology*. 2015. No. 6 (4). P. 459–467; Govender D. Community-based participatory approach to prevent residential burglaries and house robberies. In *Global perspectives on crime prevention and community resilience* : International Police Executive Symposium Co-Publications / In D. S. Peterson, D. K. Das. (Eds.). New York : Taylor & Francis, 2018. P. 35–47

145 Кобзар О. Ф. Правоохоронна діяльність: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 7–14.

Відповідно до ч.1 ст.11 КК України, кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), учинене суб'єктом кримінального правопорушення. Не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі¹⁴⁶, що логічно обумовлює значну суспільну небезпечність визначених діянь, встановлює обставини, що хоч формально й містять такі ознаки, але за змістом такими не є та послідовно створюють необхідність функціонування паритетної системи реагування на відповідні діяння, не лише на стадії «постучинення», а й попередження (профілактики чи запобігання) та здійснення всіх необхідних дій і реалізації службових (процесуальних) обов'язків для недопущення порушення прав і свобод людини та громадянина, що логічно слугує виконанням визначених Конституцією та іншим законодавством України цінностей і засад.

Досліджуючи обов'язкові характерні елементи кримінального правопорушення, М. Панов зараховує до їх складу: діяння (дія чи бездіяльність); суспільна небезпечність діяння; кримінальна протиправність діяння; винність діяння; кримінально-правова караність¹⁴⁷, що дає змогу констатувати нагальну потребу в систематичній оптимізації процедури досудового розслідування діянь, що мають такі риси і ставлять під загрозу стабільне та планомірне функціонування суспільства.

З огляду на значну кількість учинюваних кримінальних правопорушень, про яку йтиметься згодом, ефективна організація роботи органів досудового розслідування є одним з найбільш пріоритетних завдань та дієвим інструментом подолання злочинності в суспільстві, у межах державних кордонів і сприяння в подоланні її на міждержавному (транснаціональному рівні). Тотожною є ситуація щодо забезпечення виконання обов'язку держави стосовно захисту

---

¹⁴⁶ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

¹⁴⁷ Панов М. І. Кримінальне правопорушення та його види : лекція. Харків : Право, 2019. 52 с.

прав і свобод людини та громадянина, функціонування такого правового становища, у якому чітко зрозуміло, які діяння є кримінальними правопорушеннями та яка існує процедура відновлення порушеного кимось права.

Водночас для з'ясування сутності та значення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України в системі розслідування кримінальних правопорушень необхідно окреслити основні поняттєві критерії такої системи, визначити її завдання та структуру, що дасть змогу встановити сутність і значення діяльності підрозділів дізнання в цьому взаємопов'язаному ланцюгу.

Дослідники наголошують на тому, що діяльність суб'єктів, уповноважених на здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, розвивається та здійснюється за певними стадіями, які є відносно самостійними частинами кримінального процесу та характеризуються притаманними їм особливостями. Попри те, що всі стадії тісно пов'язані між собою спільними для кримінального провадження завданнями, кожна з них означена своєрідною процесуальною формою, тому на тій чи іншій стадії кримінального провадження залучають конкретних учасників, приймають відповідні рішення, виконують певні процесуальні дії тощо¹⁴⁸. На нашу думку, зазначена характеристика стосується здебільшого адміністративних (управлінських) процесів у досудовому розслідуванні, що безпосередньо можуть формувати систему розслідування кримінальних правопорушень, більшу частину якої становлять процеси (організаційного та процесуального змісту) здійснення дізнання.

Натомість М. Леоненко звертає увагу на таку додаткову організаційну властивість (ознаку), притаманну будь-якій стадії кримінального процесу, як функціональність. Крізь цю призму динаміка, стадійний порядок кримінального провадження та субординаційні зв'язки між стадіями як структурними елементами кримінального процесу та їх логіко-функціональна підпорядкованість

---

¹⁴⁸ Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Гельветика, 2018. 448 с.

служать основними засадами функціонування системи розслідування кримінальних правопорушень¹⁴⁹. На нашу думку, це передусім надає можливість характеризувати систему досудового розслідування та її складові як цілісний логічно побудований механізм, що має на меті певний результат у вигляді притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб і поновлення за можливості прав осіб-потерпілих.

Завдання функціонування системи досудового розслідування визначено в ст. 2 КПК України, згідно з якою вони полягають в захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпеченні швидкого, повного й неупередженого розслідування та судового розгляду для того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура¹⁵⁰. Ці завдання відповідають положенням Конституції України, що є вихідними у формуванні стратегічних цілей функціонування правоохоронних інституцій і декламуються в галузевому законодавстві щодо організації роботи органів досудового розслідування не лише Національної поліції України, а й інших правоохоронних і правозахисних органів.

Крім того, на підтвердження аргументованої нами позиції доцільно навести як приклад думку Д. Сімоновича, котрий зауважує, що досудовому розслідуванню як самостійній стадії кримінального провадження притаманні такі ключові риси: 1) нормативна закріпленість завдань (ст. 2 КПК України); 2) чіткість меж проведення (ст. 3 КПК України); 3) передбачена кримінальна процесуальна форма;

---

¹⁴⁹ Леоненко М. І. Структура стадійної побудови кримінального провадження в контексті сучасного реформування кримінального процесу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 2. С. 75. (Серія «Юридичні науки»).

¹⁵⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4) визначеність кола учасників; 5) специфічність процесуальних рішень і суб'єктів їх прийняття¹⁵¹. Водночас наведені риси мають не лише кримінальний процесуальний, а й адміністративно-організаційний (установчий) характер, що свідчить про їх значущість у контексті побудови оптимального функціонування органів досудового розслідування.

З'ясувавши сутність поняття системи розслідування кримінальних правопорушень як унормованої в чинному законодавстві України організаційно-правової та кримінальної процесуальної процедури, що має конкретний алгоритм дій, перелік суб'єктів, які здійснюють таку діяльність, а також мету, завдання, способи й засоби, що слугують її досягненню з максимально можливою результативністю та в максимально стислий часовий проміжок, можна стверджувати, що функціонування відповідної системи має на меті захист особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень та інших протиправних посягань.

Сутність дізнання полягає в максимально швидкому задіянні інституту досудового розслідування, що передбачає залучення всіх організаційних і процесуальних ресурсів у межах, визначених законодавством України для відновлення прав і свобод людини та громадянина. Усе це передусім має організаційний характер, але дії, які безпосередньо вчиняє дізнавач у досудовому розслідуванні, безперечно, мають процесуальний характер. Таким чином, зазначене вище визначає зміст цього процесу з позиції адміністративного права.

Сутність дізнання як форми організації досудового розслідування в стислі строки полягає в тому, щоб спеціально уповноважена посадова особа максимально швидко склала план досудового розслідування, розподілила завдання між усіма учасниками сторони обвинувачення для якомога швидшого, повного та всебічного дослідження наявних доказів, з метою презентації процесуальному керівнику результатів цієї діяльності й направлення до суду матеріалів кримінального провадження.

---

¹⁵¹ Сімонович Д. В. Доктринальні засади структури та системності кримінального процесу України: стадії та окремі провадження : монографія. Харків : В справі, 2016. С. 75.

Наведене дає підстави для поглибленого вивчення відповідної тематики з метою з'ясування сутності і значення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України як одного із суб'єктів досудового розслідування.

У ч. 1 ст. 216 «Підслідність» КПК України визначено, що слідчі органів Національної поліції здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених законом України про кримінальну відповідальність, крім тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. Відповідно до ч. 11, під час визначення органу, що здійснюватиме досудове розслідування у формі дізнання, застосовують правила підслідності, передбачені цією самою статтею¹⁵².

Варто констатувати, що, згідно із зазначеною статтею КПК України, до органів досудового розслідування зараховано: органи безпеки (Службу безпеки України, що є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України¹⁵³); Бюро економічної безпеки України (центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави¹⁵⁴); Державне бюро розслідувань (державний правоохоронний орган, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції¹⁵⁵); Національне антикорупційне бюро України (центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття

---

¹⁵² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

¹⁵³ Про Службу безпеки України : Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.

¹⁵⁴ Про Бюро економічної безпеки України : Закон України 28 січ. 2021 р. № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

¹⁵⁵ Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 6. Ст. 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових¹⁵⁶).

Так, поверхневий аналіз дозволяє стверджувати, що на сьогодні до підслідності всіх органів досудового розслідування, крім Національної поліції України, віднесено близько 93 складів кримінальних правопорушень (без урахування тих, що кваліфікуються за суб'єктивним принципом під час встановлення підслідності Державного бюро розслідувань). Учені переконують, що ця цифра становить близько 10 % від загальної кількості всіх складів кримінальних правопорушень, визначених КК України.

Водночас закономірним є той факт, що до категорії кримінальних проступків, розслідування в яких здійснює НП України, законодавством віднесено 96 статей КК України, які утворюють 117 складів кримінальних правопорушень, питома вага яких у загальній структурі злочинності становить 47 % від усіх зареєстрованих кримінальних правопорушень. Це засвідчує значущість і важливість забезпечення ефективного функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України, а також зумовлює необхідність у систематичній оптимізації їхньої роботи.

Крім того, статистичні показники Офісу Генерального прокурора (до 2020 року – Генеральної прокуратури України) засвідчують, що найбільш поширеними видами кримінальних правопорушень є крадіжки, завдання легких тілесних ушкоджень та інші. Ці види, відповідно до КК України, належать до категорії кримінальних проступків, що розслідуються за спрощеним порядком. Саме зростання кількості вказаних правопорушень і необхідність організації швидкого реагування на їх учинення сприяли утворенню інституту дізнавачів та частково формують його значення.

Так, НП України відповідно до чинного законодавства України надає поліцейські послуги у сфері забезпечення публічної безпеки й порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених

---

¹⁵⁶ Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги¹⁵⁷. Водночас, на думку Д. Денисюка, саме забезпечення спокою та закону в суспільстві є класичними цілями поліції та її головною відповідальністю, яку часто називають завданням забезпечення публічного порядку¹⁵⁸. Це дає підстави стверджувати, що діяльність Національної поліції України спрямована безпосередньо на захист прав і свобод людини та громадянина, а за більш ґрунтовне дослідження вказаного питання засвідчує, що поліція, серед інших важливих функцій, здійснює також досудове розслідування кримінальних правопорушень.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» та КПК України, виконання цих повноважень покладається на органи досудового розслідування (підрозділи дізнання та слідчі підрозділи), що мають повноваження в межах своєї компетенції здійснювати досудове розслідування кримінальних проваджень. Варта уваги кількість розслідуваних кримінальних проваджень (zareestrovanih і rozsliduvanih) у співвідношенні з кількістю працівників органів досудового розслідування, зокрема підрозділів дізнання НП України.

Так, загальна тенденція злочинності суттєво рухається на спад (2017 року було зареєстровано майже 524 тис., 2018-го – понад 487 тис., 2019-го – понад 444 тис., 2020-го – майже 361 тис., 2021-го – 321,5 тис.¹⁵⁹), чого не можна констатувати стосовно кореляції окремих, найбільш значних і потенційно небезпечних структурних її компонентів, що становлять основну частку злочинності та вчиняються майже щодня, а також означені типовістю їх розслідування, характерними однотипними рисами, найменшою

---

¹⁵⁷ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

¹⁵⁸ Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 100–104. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/08/20.pdf>.

¹⁵⁹ Статистична інформація. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>.

супільною небезпечністю серед усіх складів кримінальних правопорушень, встановлених КК України.

Саме запровадження інституту дізнання (спрощеного досудового розслідування) є одним з найбільш раціональних кроків на шляху до посилення ефективності (зокрема збільшення коефіцієнта корисної дії одного працівника) функціонування органів досудового розслідування, адже спрощення окремих кримінальних процесуальних процедур, особливостей структурної організації та форм взаємодії дає змогу суттєво пришвидшити досудове розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень.

Водночас у КПК України встановлено, що дізнавач – службова особа підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, у випадках, установлених цим Кодексом, уповноважена особа іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, а дізнанням є форма досудового розслідування, у якій здійснюється розслідування кримінальних проступків¹⁶⁰. Аналогічні формулювання, у більш розширеному варіанті, також фігурують у Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, згідно з яким дізнання здійснюють також працівники поліції інших підрозділів органів НП України, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків¹⁶¹.

Спираючись на позиції зарубіжних вітчизняних дослідників, А. Мельник зауважує, що потреба в дізнанні як формі досудового розслідування викликана значним навантаженням слідчих (особливо Національної поліції України) щодо кримінальних проваджень за

---

¹⁶⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

¹⁶¹ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

злочинами невеликої тяжкості, які нині називають кримінальними проступками. Для розвантаження слідчих та ефективної організації досудового розслідування злочинів невеликої тяжкості власне було й запроваджено інститути дізнання та кримінального проступку¹⁶². Попри те, що категорію кримінального проступку було запроваджено в національному законодавстві з прийняттям КПК України 2012 року, з моменту реалізації цієї законодавчої ініціативи до моменту набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 17 червня 2020 року № 720-ІХ, що фактично запровадив поняття категорії «кримінальний проступок» у КК України, минуло близько восьми років, а отже, інститут дізнання протягом усього цього періоду залишався дизактивованим, що, безперечно, суттєво ускладнило функціонування органів досудового розслідування та призвело, серед іншого, до того, що слідчі підрозділи Національної поліції України станом на початок 2022 року здійснюють досудове розслідування 1 938 732 кримінальних проваджень¹⁶³ (з них лише 321,5 тис. були зареєстровані протягом 2021 року, а все інше – матеріали кримінальних проваджень, накопичених за минулі роки).

На нашу думку, наведені результати функціонування підрозділів дізнання цілком відображають значення його як інституту в системі органів правопорядку України. Попри недоліки його функціонування, на які систематично вказують науковці, слід зауважити, що його діяльність відіграє ключову роль у функціонуванні механізму захисту прав і свобод людини та громадянина, що підтверджують позиції вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні дані та нормативно-правове підґрунтя. З огляду на зазначене, варто розглянути питання організації роботи відповідного органу з адміністративно-правової точки зору.

---

¹⁶² Мельник А. В. Розвиток інституту дізнання в Україні. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (71). С. 32–36. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.1.5>.

¹⁶³ З початку року слідчі Нацполіції забезпечили відшкодування на понад мільярд гривень збитків у кримінальних провадженнях. *Портал МВС України*: [сайт]. URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/news/z-rostatku-roku-slidci-nacpolicii-zabezpecili-vidshkoduvannya-na-ponad-milyard-griven-zbitkiv-u-kriminalnix-provadjennyax>.

Потреба в дізнанні як формі досудового розслідування викликана завантаженістю правоохоронних органів, значною кількістю справ щодо вчинення злочинів невеликої тяжкості (кримінальних проступків). Це дало змогу підвищити ефективність організації досудового розслідування саме злочинів невеликої тяжкості (нині – нетяжких злочинів, іноді – кримінальних проступків)¹⁶⁴.

З огляду на дані Єдиного звіту про кримінальні правопорушення за 2021 рік, опублікованого на офіційному сайті Офісу Генерального прокурора, варто зазначити, що із загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень, тобто із 321 443, частка кримінальних проступків становить 100 707 (31,3 %), що підтверджує позицію про доцільність створення інституту дізнання, покликаного розвантажити слідчі підрозділи й дати змогу приділяти час розслідуванню тяжких та особливо тяжких злочинів¹⁶⁵.

Ще одним чинником, який доводить значущість функціонування інституту дізнання в системі органів досудового розслідування Національної поліції України як магістрального правоохоронного органу в державі, є завантаженість слідчих підрозділів, які в умовах необхідності систематичного здійснення досудового розслідування нетяжких, тяжких й особливо тяжких кримінальних правопорушень не мають змоги провадити також і дізнання (2021 року в середньому один слідчий розслідував 399 кримінальних проваджень, а найвищий показник у державі сягає 669 кримінальних проваджень у слідчих із Кіровоградської області¹⁶⁶).

2019 року тогочасний начальник Головного слідчого управління Національної поліції України В. Невгад, висловлюючись щодо надмірного навантаження слідчих, зауважив: «Порівняно з минулими

---

¹⁶⁴ Мельник А. В. Передумови закріплення статусу дізнавача в Україні. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 21 трав. 2021 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2021. Т. 2. С. 343–346.

¹⁶⁵ Статистична інформація. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>.

¹⁶⁶ З початку року слідчі Нацполіції забезпечили відшкодування на понад мільярд гривень збитків у кримінальних провадженнях. *Портал МВС України* : [сайт]. URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/news/z-rosatku-roku-slidci-nacpoliciyi-zabezpecili-vidskoduvannya-na-ponad-milyard-griven-zbitkiv-u-kriminalnix-provadzennyax>.

роками навантаження на слідчих стрімко збільшилося, оскільки саме на них покладено організацію процесу виявлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Причому всі відомості про події, які містять ознаки кримінального правопорушення, повинні вноситися до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що може на сьогодні здійснити лише слідчий. Усі інші працівники поліції чекають його доручень, без яких вони взагалі не мають права брати участь у кримінальному провадженні. Тому слідчі по декілька днів без відпочинку проводять на роботі, навіть у вихідні дні, іноді й після цілодобового чергування. Водночас майже половина слідчих – це молоді люди віком до 30 років, які ще не мають значного досвіду роботи й життєвого досвіду, і лише кожний п'ятий працює слідчим понад три роки. Причому слідчі-жінки становлять майже половину особового складу»¹⁶⁷. Аналогічну думку обстоює й чинний нині заступник Голови Національної поліції України – начальник Головного слідчого управління М. Цуцкірідзе¹⁶⁸.

Наведені аргументи цілком виправдовують функціонування підрозділів дізнання та критичну необхідність не лише передоручення конкретних кримінальних проваджень іншому підрозділу поліції, а й докорінну зміну організації процесу досудового розслідування та ключову роль процесів спрощення цього процесу, скорочення основних його строків, а також оптимізацію всіх можливих кримінальних процесуальних процедур.

На проблемних питаннях, зокрема надмірній завантаженості, наголосив начальник Управління дізнання Національної поліції України О. Ковтун у доповіді на засіданні колегії Національної поліції України за результатами роботи 2021 року. Він зауважив, що за штатної чисельності 3815 осіб (з яких некомплект – 670 осіб) і 4756 поліцейських інших підрозділів поліції, які уповноважені на здійснення дізнання, 2021 року особовий склад здійснював дізнання в

---

¹⁶⁷ Невгад В. Робота слідчого в умовах сьогодення. *ActiveLex* (з посиланням на *Юридичний Вісник України*). 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/roboata-slidchogo-v-umovah-sogodennya/>.

¹⁶⁸ Цуцкірідзе М. Слідчий – це основна рушійна сила кримінального провадження. 2022. *ActiveLex* (з посиланням на *Юридичний Вісник України*). URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/maksym-tsutsikiridze-slidchuy-tse-osnovna-rushijna-syla-kryminalnogo-provazhennya/>.

майже 725 тис. кримінальних правопорушень, з яких лише 49 тис. було направлено до суду¹⁶⁹.

Таким чином, констатувавши попередньо, що за 2021 рік підрозділами дізнання було обліковано 100 707 кримінальних правопорушень, можемо встановити, що за період функціонування з 01 липня 2020 року до 2022 року в підрозділах дізнання вже наявне стрімке збільшення кількості розслідуваних кримінальних правопорушень, оскільки залишок, без урахування показників 2021 року, становить трохи більше 624 тис. кримінальних проваджень. Причому станом на лютий 2022 року один дізнавач (включно з особами, уповноваженими на здійснення дізнання) вже здійснює дізнання у 83 кримінальних провадженнях.

Це свідчить про надзвичайну важливість функціонування вказаного підрозділу та безпосередньо висвітлює сутність його діяльності. Крім того, дає підстави для необхідності розроблення чіткого плану організаційної та законодавчої реформи його функціонування з метою ще більшої оптимізації з точки зору управлінської діяльності, а також забезпечення додатковими правами, повноваженнями та ще більш спрощеними кримінальними процесуальними процедурами.

Аналізуючи інститут дізнання, О. Керевич зазначає, що саме за скороченими формами вбачається «майбутнє» кримінального судочинства. На переконання дослідника, запровадження спрощених моделей:

- 1) підвищить ефективність судочинства завдяки наближенню моменту покарання за вчинення кримінального правопорушення;
- 2) зменшить витрати часу громадян на участь у провадженні занадто формалізованих, а здебільшого – непотрібних, процесуальних дій;

---

¹⁶⁹ З початку року слідчі Нацполіції забезпечили відшкодування на понад мільярд гривень збитків у кримінальних провадженнях. *Портал МВС України* : [сайт]. URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/news/z-posatku-roku-slidci-nacpolicii-i-zabezpecili-vidskoduvannya-na-ponad-milyard-griven-zbitkiv-u-kriminalnix-provadžzennyax>.

3) зменшить дублювання повноважень і функцій у роботі органів досудового розслідування, а отже, витрати робочого часу й державних коштів¹⁷⁰.

З огляду на те, що на сьогодні вже запроваджено функціонування підрозділів дізнання Національної поліції, до підслідності якої віднесено приблизно 90 % всіх складів кримінальних правопорушень, визначених КК України, слід констатувати, що:

1) зменшення процесуальних строків у поєднанні з підвищенням ефективності роботи, зменшенням кількості непотрібних бюрократичних процедур, стрімка цифровізація суспільства та можливість здійснення багатьох функцій дистанційно сприяють підвищенню ефективності не лише судочинства, а й процесу здійснення дізнання уповноваженими на це особами;

2) зменшення витрат часу громадян на участь у кримінальному провадженні нормативно забезпечено, наприклад, положеннями ч. 3 ст. 214 «Початок досудового розслідування» КПК України, де зазначено, що «Для з'ясування обставин учинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути: 1) відібрано пояснення; 2) проведено медичне освідування; 3) отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; 4) вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі й документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей». Власне факт можливості здійснення інших, крім огляду місця події, слідчих (розшукових) дій та їх подальше доказове значення в кримінальному процесі й перспективна допустимість під час судового розгляду уможлиблює зменшення часу громадян, який вони витрачають на відвідування дізнавача за місцем його дислокації (у відділі поліції), зменшують витрати з державного бюджету на

---

¹⁷⁰ Керевич О. В. Здійснення провадження по кримінальних проступках за новим КПК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 525.

доставлення свідків чи інших необхідних учасників досудового розслідування та окремі дії під час прийняття рішень;

3) зменшенню дублювання повноважень і функцій у роботі органів досудового розслідування на сьогодні сприяє диференціація категорії «кримінальні правопорушення» на кримінальні проступки та злочини, що дозволяє правильно кваліфікувавши дії, ефективно реагувати на загрози, які виникають, оптимально використовувати сили й засоби під час менеджменту слідчо-оперативних груп, що знаходяться на добовому чергуванні.

Досліджуючи перспективи впровадження кримінальних проступків, Р. Гасанов підкреслює уніфікацію процедури досудового розслідування злочинів і кримінальних проступків як позитивний крок у напрямі забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. За своєю сутністю дізнання є повноцінним досудовим слідством, але з певними винятками, які зумовлюють спрощення кримінальної процесуальної форми, а саме:

- 1) скороченим строком проведення дізнання;
- 2) обмеженням застосування окремих запобіжних заходів;
- 3) заборонаю проводити негласні слідчі (розшукові) дії;
- 4) можливістю спрощеного розгляду обвинувального акта в суді¹⁷¹.

Зазначені дослідником ризики щодо ймовірного свавілля під час здійснення дізнання уповноваженими на це особами ефективно унеможливаються в умовах здійснення судового контролю та прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням, оскільки саме ці механізми покликані убезпечити потерпілих, підозрюваних та інших учасників досудового розслідування і кримінального процесу від недотримання дізнавачем своїх обов'язків, зловживання з його боку адміністративними й процесуальними правами.

Крім того, наведені Р. Гасановим особливості, що спрощують кримінальну процесуальну форму, на нашу думку, слугують у цьому

---

¹⁷¹ Гасанов Р. Н. Дізнання як форма досудового розслідування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1-1. С. 5.

контексті організаційно-правовими (або ж нормативно-правовими) засадами, що дозволяють:

– усвідомлюючи співвідношення наявних сил і засобів, а також імовірно учиненого особою кримінального проступку, застосувати максимально ефективні способи й засоби в досудовому розслідуванні з урахуванням обмеженості в часі, а також в інтересах осіб-потерпілих і підозрюваного, інших учасників кримінального процесу;

– унеможливити застосування жорстких запобіжних заходів і найнебезпечніших для прав і свобод людини та громадянина способів отримання інформації (низки негласних слідчих (розшукових) дій), запобігати здійсненню дізнавачем необґрунтованого процесуального тиску з метою закінчення досудового розслідування в інтересах однієї зі сторін без всебічного дослідження обставин;

– оцінюючи низьку суспільну небезпечність учиненого в межах розслідування кримінального проступку діяння, визначити нормативну спроможність спрощеного розгляду обвинувального акта в суді, що скорочує обсяг витраченого робочого часу дізнавача, прокурора, а також судді та особистий час потерпілого, підозрюваного (обвинуваченого) та інших учасників кримінального процесу, позитивно впливаючи на рівень забезпеченості правами і свободами людини та громадянина, оскільки рівень доступу до правосуддя, його швидкість й ефективність є одними з основоположних європейських стандартів прав людини.

Наведене вище, безперечно, позитивно впливає на систему досудового розслідування та вказує на значущість інституту дізнання в цій системі як у відсотковому, так і в змістовому значенні. Саме інститут дізнання, з-поміж інших у системі Національної поліції України, дає змогу реалізовувати повною мірою правоохоронні функції відповідного органу. Це дає підстави стверджувати, що ефективна диференціація кримінальних правопорушень за критерієм тяжкості не лише уможливить ефективну організацію досудового розслідування кримінальних проступків, а й розвантажить досвідчених працівників слідчих підрозділів, що уповноважені здійснювати досудове слідство в тяжких і особливо тяжких злочинах.

Крім того, означений раніше процесуальний зміст здійснення дізнання, що полягає в регламентованих законодавством України положеннях щодо «стислості» строку досудового розслідування, дозволяє за умови належної організації роботи відповідного підрозділу та його працівників ефективно, швидко й неупереджено здійснювати захист прав і свобод людини та громадянина, на що зрештою орієнтована система розслідування кримінальних правопорушень.

Слід також наголосити на тому, що значущість функціонування інституту дізнання в системі розслідування кримінальних правопорушень (крім того, що значну частку серед них становлять саме кримінальні проступки) зумовлена безпосередньою реалізацією принципу співмірності витрачених сил і отриманого результату (принцип ефективності (дієвості)).

Досліджуючи питання ефективності права, Ю. Почепцов наголошує, що дієвість права означає його здатність до дії (здатність досягати результатів, здійснювати вплив, його реальну дію та наслідки цієї дії), а ефективність – його здатність діяти якісно (економічно вигідно, задовольняючи потреби тощо)¹⁷². На нашу думку, саме ефективність, тобто здатність діяти якісно, задовольняючи кінцеву потребу суспільства систематичному захисті прав і свобод людини та громадянина, є основним та найважливішим критерієм значення діяльності підрозділів дізнання, що в поєднанні з мінімальною витратою сил і скороченням основних бюрократичних процедур уможливить досягнення кінцевої мети – оптимізації функціонування системи досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Водночас Н. Плахотнюк та І. Криворучко, досліджуючи принципи адміністративної процедури, встановили, що одним з найбільш важливих складових принципу ефективності як основної вимоги до роботи органів публічного управління є здійснення та впорядкування організаційних процесів, що повинні забезпечувати отримання найкращого результату за найменших затрат відповідних

---

¹⁷² Почепцов Ю. Ефективність і дієвість права: теоретико-правові основи критеріїв виміру. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. Т. 3/1. С. 33–36. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/7.pdf.

ресурсів¹⁷³. Аналогічну позицію обстоює П. Рабінович. Трактуючи поняття ефективності правового регулювання, він виокремлює декілька критеріїв виміру його дієвості, а саме: цінність правового регулювання; економність правового регулювання; ефективність правового регулювання¹⁷⁴.

Ці положення засвідчують, що функціонування як нормативної, так і організаційної складової під час організації роботи підрозділів дізнання Національної поліції України (усіх органів публічного врядування загалом) базується на створенні такої процедури (адміністративної, кримінальної процесуальної тощо), що уможлиблює досягнення максимального результату в умовах докладання мінімальних зусиль. Ця позиція не лише концептує модель управління в органах публічного управління, а й дає змогу більш ефективно забезпечувати права і свободи людини та громадянина органам правопорядку за умови, що буде забезпечено діяльність процедури, відповідно до зазначеного критерію.

О. Соловійова також стверджує, що критеріями оцінки реалізації органами публічного управління принципу ефективності можуть бути: міра досягнення мети (ступінь відповідності управлінських дій органів публічного управління під час здійснення повноважень цілям, що покладаються на них відповідно до нормативно-правових актів), стиль (відповідність поведінки посадових осіб стандартам етики й добросовісності) і витрати (економічні, соціальні, кадрові, технічні й інші витрати, що пов'язані з реалізацією конкретних повноважень)¹⁷⁵.

Саме це, на нашу думку, вирізняє інститут дізнання з-поміж інших у системі досудового розслідування кримінальних правопорушень, оскільки створені законодавцем умови дозволяють, маючи фактичне звернення громадянина щодо порушення прав і свобод, максимально ефективно, а також з найменшими трудовими та

---

¹⁷³ Плахотнюк Н., Криворучко І. Принципи ефективності, розумного строку та оперативності адміністративної процедури: зміст і застосування органами публічного управління. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2019. Вип. 1. С. 90–98. DOI: <https://doi.org/10.36030/2664-3618-2019-1-90-98>.

¹⁷⁴ Рабінович П. М. *Основи загальної теорії держави і права* : навч. посіб. Київ : Атіка, 2001. С. 158–161.

¹⁷⁵ Соловійова О. М. Принципи адміністративної процедури. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 10. С. 152–153.

процесуальними витратами забезпечити захист особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також здійснити швидке, повне та неупереджене розслідування для того, щоб кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення, було притягнуто до відповідальності в міру своєї вини, жодного невинуватого не було обвинувачено або засуджено, жодну особу не було піддано необґрунтованому процесуальному примусу та щоб до кожного учасника кримінального провадження було застосовано належну правову процедуру.

Таким чином, значення дізнання як форми спрощеного досудового розслідування, що використовується відносно вчинених кримінальних проступків, полягає в тому, що цей інститут дозволяє швидко, неупереджено та об'єктивно встановити причетність особи до порушення прав людини і громадянина, після чого направити відповідне кримінальне провадження до суду для його розгляду¹⁷⁶.

Це є найбільш важливим фактором у кейсі порушення прав і свобод певної особи, оскільки бажання відновити порушені права виникають одразу після того, як їх було порушено, а відповідний інститут уможливорює дотримання принципу розумності строків у кримінальному процесі, а також запобігає негативним виявам стосовно бездіяльності органів державної влади.

2.2. Завдання, принципи та функції діяльності підрозділів дізнання як елементу системи органів досудового розслідування Національної поліції України

Діяльність підрозділів дізнання НП України як структурного елементу одного з ключових органів правопорядку знаходиться під наглядом державних і громадських інституцій, зокрема громадянського суспільства та кожного громадянина. Така ситуація зумовлює необхідність належного нормативного регулювання та

---

¹⁷⁶ Романов М. Поняття, сутність і значення діяльності підрозділів дізнання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. Т. 119. № 2. С. 102–106. DOI: <https://doi.org/10.33270/01211192.102>.

забезпечення діяльності відповідного підрозділу всіма організаційно-правовими й нормативно-правовими ресурсами, що безпосередньо позначаються на можливості реалізувати комплекс повноважень, ефективно виконуючи покладені завдання та функції.

Водночас питання нормативного регулювання діяльності органів правопорядку неодноразово поставало як предмет дослідження в працях різних учених, тож було сформовано широке коло наукових позицій і думок із цього приводу. На нашу думку, одним із ключових питань дослідження організаційно-правового забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України є нормативне регулювання такої діяльності, оскільки законодавство України загалом й Основний Закон зокрема встановлюють, що органи державної влади, їхні посадові особи зобов'язані діяти виключно в межах і в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Поділяють таку позицію українські науковці, які зауважують, що поліція, зокрема органи досудового розслідування, здійснюють свою діяльність виключно в межах і в спосіб, передбачені законодавством України¹⁷⁷.

Така засада не лише є обмеженням до свавілля органів державної влади та їх посадових осіб, а й наділяє комплексом законодавчо сконструйованих прав, свобод і повноважень, що є інструментами для досягнення визначених законодавством завдань, кінцевої мети та конкретно вимірюваних результатів.

Аналізуючи адміністративно-правові відносини, що передбачають режимне регулювання, і формулюючи дефініцію поняття «адміністративне регулювання», Н. Коваленко стверджувала, що правовий режим у площині адміністративного права є важелем впливу на процес організації роботи конкретного органу державної влади та забезпечує результативність його роботи¹⁷⁸, що, на нашу думку, виявляє зміст і сутність адміністративного законодавства, його

---

¹⁷⁷ Організація роботи підрозділів досудового розслідування : навч. посіб. / [А. Г. Гаркуша, О. Ф. Кобзар, Ю. А. Кричун та ін.]. 2-ге вид., доповн. і переробл. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 108 с.

¹⁷⁸ Коваленко Н. В. Характеристика окремих адміністративно-правових відносин, що передбачають режимне регулювання. *Visegrad journal on human right*. 2016. № 6. Ч. 2. С. 54–59; Kovalenko N. Definition of the legal regime in the theory of law. *Вісник Академії митної служби України*. 2015. № 2. С. 104–109. (Серія «Право»).

роль у регулюванні діяльності підрозділів дізнання паралельно з кримінальним процесуальним законодавством.

Отже, питання дослідження нормативного регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України є одним із ключових у цій науковій праці, що надасть можливість поглибити юридичний аналіз проблематики й окреслити основні напрями подальшого вдосконалення функціонування зазначеного підрозділу.

Насамперед доцільно з'ясувати сутність і зміст поняття «нормативне регулювання», що надалі буде використано в дослідженні як одне з базових і потребуватиме тлумачення його складників.

Нормативне регулювання, стверджують П. Коломієць та В. Головань, – це особливий вид діяльності суспільства, який спрямований на створення, реалізацію та забезпечення загальних норм поведінки людей з метою впорядкування їх відносин і досягнення стабільної ситуації в суспільстві. Реалізацію нормативного регулювання здійснюють за допомогою норм права, які закріплені в законах та інших нормативно-правових актах¹⁷⁹. Така інтерпретація нормативного регулювання безпосередньо пов'язана з правом і є його буквальним виявом. Це дає підстави стверджувати про ймовірність наявності в цій системі обов'язкової ознаки у вигляді нормативної закріпленості в законодавстві.

Знана конституціоналістка С. Бобровник, досліджуючи правове регулювання суспільних відносин і реалізацію права, зауважує, що нормативно-правове регулювання має забезпечувати єдиний порядок і стабільність щодо регулювання суспільних відносин за допомогою прийняття нормативно-правових актів, розрахованих на багаторазове застосування¹⁸⁰. Отже, категорія нормативного регулювання в контексті діяльності підрозділів дізнання НП України набуває не лише обов'язкової ознаки закріпленості в законодавстві, а й притаманних йому багаторазовості застосування та установчого характеру.

---

¹⁷⁹ Коломієць П. В., Головань В. В. Правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 24 берез. 2021 р.). Полтава, 2021. 426 с.

¹⁸⁰ Бобровник С. В. Правове регулювання суспільних відносин та реалізація права. *Правова держава*. 1996. Вип. 7. С. 107.

Інтерпретуючи ці ознаки крізь призму обов'язкового провадження своєї повсякденної службової діяльності виключно в межах і в спосіб, передбачені Конституцією та законами України, слід зазначити, що нормативному регулюванню діяльності підрозділів дізнання НП України властивий не лише установчий характер, а й потенційне забезпечення дії «правил», за якими відбувається не лише діяльність окремих посадових осіб, що здійснюють дізнання, а й діяльність відповідного підрозділу.

На думку С. Алексєєва, загальне (нормативне) правове регулювання не доцільно аналізувати буквально як регулювання тільки за допомогою норм права, оскільки в цьому процесі беруть участь також інші регулятивні засоби. Нормативність, на переконання вченої, передусім є якістю такого регулювання, що має безпосередній зв'язок зі стандартами й моделями поведінки загального спрямування та застосовувана до невизначеного кола випадків¹⁸¹. Тобто нормативне регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України має бути не лише низкою відгалужених нормативно-правових актів, що встановлюють «правила» їхньої діяльності, а й повинні бути безпосередньо пов'язаними із суспільними стандартами та моделями поведінки суспільства та окремих його осіб, що забезпечить таким правилам універсальність і дієвість.

Схожу позицію обстоює Ю. Решетов, який, виокремлюючи особливості, про які йшлося вище, зауважує, що основною властивістю загального правового регулювання природних прав людини є їх нормативність, яка в реальному житті має форми, завдяки яким вона об'єктивується в засоби правового регулювання, головне місце серед яких посідають норми права. Учений доводить, що роль правового регулювання в механізмі дії права зумовлена його соціальною роллю, а призначення права полягає в регулюванні суспільних відносин, у зв'язку із чим визначальною функцією права є регулятивна, оскільки напрям впливу права на свідомість і вчинки людей відрізняється від інформаційної, виховної та ціннісно-орієнтаційної дії права¹⁸².

---

¹⁸¹ Алексєєв С. С. Общая теория права : в 2 т. М. : Юрид. лит., 1982. Т. 2. С. 89.

¹⁸² Решетов Ю. С. Нормативное и индивидуальное правовое регулирование. *Вестник Пермского университета*. 2013. Вып. 2 (20). С. 48–52. (Серия «Юридические науки»).

Така позиція тісно пов'язана з правами людини як динамічною складовою будь-якого процесу правового регулювання і в контексті нашого дослідження буквально означає, що визначеність окремих елементів правового статусу дізнавача (особи, уповноваженої на здійснення дізнання), а також підрозділу дізнання як структурної складової органу правопорядку передбачає введення в цей сегмент функціонування правової системи суспільства впорядкованості, організованості, відчуття безпеки, що полягає в наявності охоронних і захисних функцій, що безпосередньо пов'язані зі змістом прав і свобод людини й громадянина, встановленим волею народу в конкретних нормах законодавства України.

Основоположною ідеєю нормативного правового регулювання, вважає С. Алексєєв, є забезпечення єдності, рівності, правової ідентичності застосування норм права для всіх учасників суспільних відносин. Нормативність правового регулювання, на його думку, має глибокий правовий зміст, що ґрунтується на єдиних правових принципах і загальних положеннях, що дає формальні й фактичні підстави розглядати її як «головні внутрішні пружини», один зі «стрижнів» закономірностей суспільства¹⁸³. Водночас Р. Халфіна до цього додає, що досягнення такої мети в регулюванні можливе лише шляхом наділення цих процесів як регулятивним (фрагментарно примусовим), так і демократично-гуманістичним змістом¹⁸⁴.

Зазначене обґрунтовує позицію й інших дослідників про те, що не всі визначені законодавством повноваження та права органів правопорядку, їх посадових осіб регламентують виключно «каральні» функції, натомість в цій системі превалює здебільшого превентивний і попереджувальний характер, поряд із регулятивними нормами й «правилами» для працівників підрозділів дізнання та осіб, уповноважених на його здійснення, що забезпечує недопустимість свавілля.

Крім того, Р. Халфіна також акцентувала на тому, що нормативністю правового регулювання є юридично глибша і соціально

---

¹⁸³ Алексєєв С. С. Теория права. 2-е изд., перераб. и доп. М. : БЕК, 1995. С. 88–89.

¹⁸⁴ Халфина Р. О. Право как средство социального управления / отв. ред. М. И. Пискотин. М. : Наука, 1988. С. 76.

значуща цінність цього явища, що є протилежністю безправ'ю, невпорядкованості, а також хаотичності¹⁸⁵. Отже, зміст нормативного регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України зумовлений встановленими в суспільстві загальними правилами співіснування, що й визначає його соціальну та юридичну значущість. Ця характеристика дає підстави для його інтегрованої дії та засвідчує всеохопність ним сфер соціального буття, які в умовах правової державності та демократії регульовані правом (як явищем і законом), є його формою втілення, продуктом життєдіяльності суспільства.

У контексті нашого дослідження слід також зосередити увагу на межі правового регулювання. Наприклад, М. Пашенко стверджує, що межею правового регулювання природних прав людини є межа юридичного втручання в суспільні (життєві) відносини, зумовлені певними об'єктивними й суб'єктивними факторами, що пов'язані чинниками, від яких залежать межі цієї діяльності, можливості права змінювати, удосконалювати або навіть формувати відносини, пов'язані з невід'ємними правами людини¹⁸⁶. Отже, визначені в законодавстві права, свободи й обов'язки працівники підрозділів дізнання та особи, уповноважені на його здійснення, мають можливість виконувати (реалізовувати) виключно за певних соціальних обставин, що пов'язані конкретним, передбаченим законодавством України соціальним чинником, який дає неоднозначні підстави для провадження такої діяльності, тобто фактичного формування фрагментарних взаємовідносин, пов'язаних із реалізацією прав і свобод людини й громадянина в конкретній обстановці.

Проаналізовані наукові підходи до тлумачення поняття та сутності категорії «правове регулювання» дають підстави стверджувати, що воно є невід'ємною складовою діяльності будь-якого органу правопорядку та всіх його структурних підрозділів, а також призмою діяльності всіх посадових осіб, що наділені відповідними

---

¹⁸⁵ Халфина Р. О. Право как средство социального управления / отв. ред. М. И. Пискотин. М. : Наука, 1988. С. 88.

¹⁸⁶ Пашенко М. Нормативне та індивідуальне правове регулювання природних прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 175–180. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.29>.

повноваженнями. Крім того, цьому процесу, на нашу думку, притаманні такі ознаки:

– це суспільно-юридичний процес організації та впорядкування суспільства шляхом визначення основних правил й алгоритмів співіснування, що зумовлюють створення узгоджених суспільством закономірностей взаємодії;

– взаємопов'язаний з інститутом прав і свобод людини й громадянина, фактично орієнтований на забезпечення його функціонування, що є основним принципом сучасного демократичного суспільства та правової державності;

– має установчий характер, що полягає в регламентації законодавчими й іншими правовими способами засад і правил поведінки, пов'язаних з устаткуванням суспільного буття та взаємодією всіх індивідів між собою;

– має формальний характер, що полягає в закріпленні сформульованих правил, а також систем взаємодії, які за своїм змістом є універсально застосовними та не мають строку дії (або втрату їх дії супроводжують введення інших правил чи зміна соціальної обстановки) в актах законодавства України виключно в установленому порядку.

Слід зауважити, що поліваріативність підходів до визначення основних структурних елементів системи законодавства України, що є ключовим у визначенні структури нормативного регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України, дає підстави для проведення порівняльного аналізу відповідних аргументів з метою формування оптимального алгоритму дослідження вже окреслених рис.

Законодавство, зазначає О. Дашковська, постає у вигляді цілісної, органічної, самоорганізованої системи лише тоді, коли нормативно-правові акти розглядають в їхніх взаємозв'язках та ієрархії як певну впорядковану цілісність, намагаючись подолати притаманні їм колізії, коли можна виявити наявність між нормативно-правовими актами

різних типів зв'язків¹⁸⁷. Отже, встановлюється взаємообумовлена система, що має базовий елемент і ті складові, що утворені на його підставі. Науковці у своїх працях зауважують, що це є субординацією законодавства, оскільки вона реалізується в певній вертикалі – від вищого до нижчого акта законодавства.

Досліджуючи співвідношення системи права та системи законодавства, Р. Галюк акцентує на тому, що є декілька різновидів системи законодавства, серед яких: галузева (розподіл нормативно-правових актів за предметом правового регулювання) і субординаційна (розподіл нормативно-правових актів за певними групами залежно від юридичної сили (закони, укази тощо) структури)¹⁸⁸. Це своєю чергою засвідчує правильність і нашої позиції про те, що нормативне регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України здійснюють за допомогою кола нормативно-правових актів, що знаходяться в тісному взаємозв'язку та вертикальній підпорядкованості один одному. Водночас доходимо висновку, що ієрархічні особливості правового регулювання діяльності підрозділів дізнання безпосередньо пов'язані із системою законодавства України, і це вчені визначають і структурують по-різному.

Наприклад, В. Косович виокремлює такі елементи системи законодавства України від найбільш до найменш юридично значущого: Конституція України, закони про внесення змін до Конституції України, закони й рішення, прийняті референдумом, які змінюють конституційні норми; закони та рішення нормативного характеру, прийняті всеукраїнським референдумом; кодекси й закони України; постанови Верховної Ради України нормативного характеру; укази Президента України; постанови Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади та їхніх територіальних складників; нормативно-правові акти інших органів державної влади; постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим; постанови Ради міністрів Автономної Республіки

---

¹⁸⁷ Дашковська О. Р. Системність законодавства як його конститутивна ознака. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 6-2 (1). С. 35. (Серія «Юриспруденція»).

¹⁸⁸ Галюк Р. Г. Співвідношення системи права та системи законодавства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 131.

Крим; накази міністерств та інших республіканських органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим нормативного характеру; нормативні розпорядження голів місцевих державних адміністрацій; рішеннях місцевих референдумів, що мають нормативний характер; рішення місцевих рад і їхніх виконавчих органів нормативного характеру; розпорядження сільських, селищних, міських голів, голів районних у містах, обласних рад нормативного характеру; локальні нормативно-правові акти¹⁸⁹. Крім того, О. Ярмола доводить відсутність підстав для виокремлення кодексів у категорію, оскільки кодекс, як і будь-який закон, має таку саму юридичну силу, проте відрізняється лише структурою (має чітко впорядковану форму кодифікації). Учений стверджує, що кодекс – це кодифікований закон, який охоплює основні параметри нормативно-правової галузі, інституту чи іншого системного утворення в межах предмета правового регулювання¹⁹⁰. Проте, на нашу думку, кодекс є дещо інакшою нормативною конструкцією, ніж закон, оскільки відрізняється від нього передусім врегулюванням усієї галузі правовідносин (наприклад, кримінально-правова чи кримінальна процесуальна сфери). Це не означає, що закон не може врегулювати ці правовідносини, натомість свідчить про їх однакові правову сутність, призначення, процедуру прийняття, проте вирізняє кодекс тим, що він врегульовує значне ширше коло правовідносин.

Водночас Л. Андрусів пропонує систему нормативно-правових актів, що традиційно притаманні території України й нашій державності: закони України (Конституція України, закони про внесення змін до Конституції України, закони України); підзаконні нормативно-правові акти України (постанови Верховної Ради України, укази Президента України; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази міністерств, накази центральних органів виконавчої влади й інші нормативно-правові акти, які вони приймають, що стосуються прав й обов'язків людини та громадянина,

---

¹⁸⁹ Косович В. Система нормативно-правових актів України: основні напрями вдосконалення. *Вісник Львівського університету*. 2011. Вип. 53. С. 33–34. (Серія «Юридичні науки»).

¹⁹⁰ Ярмола А. С. Кодекси України: загальнотеоретичні аспекти : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2015. С. 10.

розпорядження голів місцевих державних адміністрацій нормативно-правового змісту, рішення місцевих референдумів нормативно-правового змісту, рішення місцевих рад і їхніх виконавчих органів нормативно-правового змісту, розпорядження сільських, селищних, міських голів, голів районних у містах, обласних рад нормативно-правового змісту, локальні нормативно-правові акти¹⁹¹. Така система нормативно-правових актів, на нашу думку, є надто загальною, оскільки, наприклад, закони України та Конституція України не можуть знаходитися в одному класифікаційному розряді, оскільки мають різну юридичну силу.

З огляду на зазначене, ми пропонуємо розглянути механізм нормативно-правового регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України на підставі власного бачення системи законодавства України, що охоплює: Конституцію, конституційні закони та рішення всеукраїнського референдуму; закони України (серед яких кодекси України є пріоритетними); підзаконні нормативно-правові акти вищих органів державної влади (постанови Верховної Ради України, укази Президента України; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України); накази міністерств й інших центральних органів виконавчої влади; рішення місцевого референдуму, рішення місцевих рад та їх виконавчих органів, розпорядження сільських, селищних, міських голів, голів районних у містах, обласних рад нормативно-правового змісту; інші локальні нормативно-правові акти.

Оскільки лише деякі з цих позицій стосуються діяльності підрозділів дізнання НП України, ми пропонуємо дослідити вплив на діяльність і безпосередньо нормативно-правове регулювання відповідного підрозділу безпосередньо: Конституцією України, КПК України, законами України «Про Національну поліцію», «Про дисциплінарний статут НП», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», а також Положенням про організацію діяльності підрозділів дізнання

---

¹⁹¹ Андрусів Л. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_4_27.

органів НП України (затвердженим наказом МВС України) й інших відомчих наказів МВС України та НП України.

Конституція України визначає вихідні та базові положення дотримання прав і свобод людини й громадянина, основи національного трудового законодавства, обмеження щодо діяльності органів охорони правопорядку в частині обмеження прав і свобод людини й громадянина в кримінальному провадженні¹⁹². Ці основи є непорушними засадами функціонування будь-якого органу державної влади, оскільки саме цей документ не лише встановлює перелік прав, свобод й обов'язків, а й визначає межі втручання та засади діяльності органів правопорядку в суттєвих для суспільного буття галузях.

Про це також зазначає С. Стеценко, досліджуючи роль Конституції України в організації діяльності органів виконавчої влади й зауважує, що Основний Закон будь-якої держави містить положення «виключного» характеру, що має особливу вагу в системі законодавства, є стабілізаційним фактором існування та розвитку держави й суспільства. Конституція як вихідний нормативно-правовий акт є каркасом законодавства, її положення визначають ключові напрями побудови держави та регулювання відповідних суспільних відносин¹⁹³.

Роль і місце Конституції України в правовому регулюванні діяльності підрозділів дізнання НП України є визначальною, оскільки цей орган забезпечує діяльність із захисту прав і свобод людини й громадянина, зокрема обмежуючи тимчасово права й свободи інших осіб, що має бути чітко окреслено межами.

Наприклад, у ст. 29 визначено, що кожна людина має право на свободу й особисту недоторканість, ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше, як за вмотивованим рішенням суду й тільки на підставах і в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його припинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання

---

¹⁹² Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

¹⁹³ Стеценко С. Г. Виконавча влада та роль Конституції України в організації її діяльності. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 67–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/njj_2011_2_11.

особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затриману особу негайно звільняють, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права й надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника¹⁹⁴. Це положення встановлює чіткі процедурні межі втручання органів правопорядку й інших уповноважених осіб у тимчасове обмеження права на свободу та особисту недоторканість, оскільки саме це право потенційно знаходиться під загрозою у випадках кримінального переслідування осіб за вчинення кримінальних проступків, а також у процесі здійснення дізнання.

Так само тісно переплетені з організацією діяльності підрозділів дізнання та їх кримінальною процесуальною діяльністю і положення ст. 30 Основного Закону, яка регламентує, що кожному гарантовано недоторканність житла. Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше, як за вмотивованим рішенням суду. У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи безпосереднім переслідуванням осіб, яких підозрюють у вчиненні злочину, можливий інший, встановлений законом, порядок проникнення до житла чи іншого володіння особи, проведення в них огляду й обшуку¹⁹⁵. Крім кримінальних процесуальних засад діяльності, зокрема підрозділів дізнання НП України в системі національних органів правопорядку, слід зауважити, що конституційні норми також встановлюють засади взаємодії, у нашому випадку – між уповноваженими на затримання особами та судом.

Також слід зосередити увагу на положенні ст. 62 Конституції України, у якій закріплено, що особу вважають невинуватою у

---

¹⁹⁴ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

¹⁹⁵ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

вчиненні злочину, її не може бути піддано кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку та встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачать на її користь¹⁹⁶. Слід зауважити, що в контексті цієї статті поняття «злочину» застосовують як «кримінальне правопорушення», що охоплює також і термін «кримінальний проступок. Крім того, один із ключових обов'язків – доказування – безпосередньо покладено на працівників підрозділів дізнання під час досудового розслідування кримінальних проступків.

Ці та інші статті Конституції України визначають основоположні засади діяльності підрозділів дізнання, загальнонаціональні правові принципи функціонування органів правопорядку загалом та їх підрозділів. Це надає можливість, застосовуючи принципи системності законодавства та верховенства права, будувати національну правову систему, визначати закономірності її розвитку. Інтерпретуючи це в контексті діяльності підрозділів дізнання НП України, слід акцентувати, що стійка та зрозуміла система законодавства, побудована на принципах системності та правової визначеності, з чіткими межами та встановленими правовими статусами суб'єктів суспільного життя є запорукою ефективного забезпечення прав і свобод людини й громадянина.

*Кримінальний процесуальний кодекс України*¹⁹⁷ частково висвітлює організаційно-правові засади діяльності підрозділів дізнання НП України, регламентує переважну більшість процедур у кримінальному процесі, що є основним видом діяльності працівників відповідних підрозділів.

Стаття 38 (Орган досудового розслідування) КПК України визначає основні організаційні засади функціонування підрозділів

---

¹⁹⁶ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

¹⁹⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

дізнання, встановлюючи, що органами досудового розслідування є органи, які здійснюють досудове слідство й дізнання. Крім того, ст. 39¹ «Керівник органу досудового розслідування» цього Кодексу частково врегульовує правовий статус керівника органу дізнання, закріплюючи повноваження, серед яких найвагомішими, на нашу думку, є такі: визначати й відсторонювати (в установленому порядку) дізнавача, який здійснює дізнання; ознайомлюватися з матеріалами дізнання, давати дізнавачу письмові вказівки; уживати заходів для усунення порушень вимог законодавства в разі їх допущення дізнавачем¹⁹⁸. Такі засади уможливають не лише особисте здійснення керівником органу дізнання досудового розслідування кримінальних проступків, а й забезпечення здійснення такого процесу іншими його підлеглими, а також контроль за ними. Це безпосередньо позначається на якості та швидкості здійснення дізнання, а також сприяє ефективному виконанню всіма працівниками певного підрозділу дізнання покладених на них посадових і процесуальних обов'язків.

Водночас ст. 40¹ «Дізнавач» КПК України детально встановлює засади діяльності дізнавачів й осіб, уповноважених на здійснення дізнання, а саме регламентує повноваження, обов'язок і гарантію здійснення процесуальної діяльності. Наприклад, до повноважень дізнавача належать: починати дізнання; проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати зняття та засоби вчинення правопорушення, речі й документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити СРД, НСРД; доручати проведення СРД і НСРД; звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення СРД, НСРД; повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; приймати процесуальні рішення у

---

¹⁹⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

випадках, передбачених КПК України¹⁹⁹. Серед окреслених повноважень насамперед слід виокремити можливість надання доручень дізнавачем у межах здійснення досудового розслідування підрозділам поліції, що забезпечує ефективний менеджмент у відповідному процесі та сприяє його пришвидшенню. Крім того, окремим питанням, на нашу думку, слід розглянути правовий статус дізнавача в кримінальному процесі, оскільки саме його роль і місце позначається на ефективності досудового розслідування та можливості досягти результатів.

Регламентовані КПК України повноваження дізнавача утворюють систему його діяльності в межах кожного кримінального провадження. Вони є засадничими, оскільки, не конкретизуючи кримінальні процесуальні засоби досягнення результату, регламентують основи можливого їх використання. Це дає змогу дізнавачу в досудовому розслідуванні організувати відповідний процес так, щоб було дотримано всі поставлені перед ним завдання, зокрема найважливіші – права, свободи й законні інтереси всіх учасників такого досудового розслідування.

*Закон України «Про Національну поліцію»*²⁰⁰ встановлює організаційно-правові й установчі засади, завдання, принципи та алгоритми функціонування НП України як центрального органу виконавчої влади, що уповноважений на запобігання та протидію злочинності загалом і розслідування кримінальних проступків зокрема.

Вважаємо за необхідне акцентувати на особливостях правового статусу дізнавача, його нормативно-правового регулювання, оскільки статус дізнавача в КПК України має низку специфічних характеристик, натомість Закон України «Про Національну поліцію» передбачає також комплекс «загальних» повноважень, прав й обов'язків, що стосуються й дізнавачів, у системі НП України.

Під час дослідження адміністративно-правового статусу поліцейського в Україні Р. Дмитрик зауважує, що загалом чинне

---

¹⁹⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

²⁰⁰ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

законодавство визначає основні обов'язки, які має виконувати поліцейський, щоб його діяльність відповідала його соціальному призначенню²⁰¹, а таке призначення, на нашу думку, полягає передусім у служінні народові й наданні йому якомога якісніших поліцейських послуг.

Частина перша статті 18 (Основні обов'язки поліцейського) Закону України «Про Національну поліцію» визначає такі обов'язки поліцейського: неухильно дотримуватися законодавства України, що регламентує діяльність поліції; професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва; поважати й не порушувати прав і свобод людини; надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я; зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків; інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді; у разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій ужити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про це найближчий орган поліції; звертаючись до особи або в разі звернення особи до поліцейського назвати своє прізвище, посаду, спеціальне звання та пред'явити на її вимогу службове посвідчення, надавши можливість ознайомитися з викладеною в ньому інформацією, не випускаючи його з рук²⁰².

Серед зазначених найтісніше стосуються здійснення досудового розслідування кримінальних проступків дізнавачами НП України ті, що пов'язані з повагою до прав і свобод людини й громадянина,

---

²⁰¹ Дмитрик Р. В. Адміністративно-правовий статус поліцейського в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 204 с.

²⁰² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

збереженням службової (зокрема з обмеженим доступом і певним грифом таємності) інформації, а також повідомлення про неможливість подальшого перебування на посаді. Ця взаємообумовленість, на наш погляд, чітко вносить діяльність дізнавача як працівника органу правопорядку – поліції, а також частково дублюється з обов'язками, покладеними на нього кримінальним процесуальним законодавством України, оскільки зміст окремих статей КПК України також регламентує необхідність урахування інтересів і повагу до прав усіх учасників досудового розслідування, важливість збереження будь-якої інформації, отриманої дізнавачем у процесі здійснення ним своїх обов'язків і повноважень, а також неможливість подальшого досудового розслідування кримінального проступку у зв'язку з прямим чи потенційним конфліктом інтересів.

Водночас Закон України «Про дисциплінарний статут Національної поліції»²⁰³ визначає загальний порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності поліцейських НП України. Оскільки дізнавач користується правовим статусом поліцейського, а лише в досудовому розслідуванні є процесуальною особою, це дає підстави пов'язати відповідні положення з його службовою діяльністю й навести деякі аргументи з відповідного акта законодавства України.

Дисциплінарний статут Національної поліції України поліцейського зобов'язує: бути вірним Присязі поліцейського, мужньо і вправно служити народу України; знати закони, інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження поліції, а також свої посадові (функціональні) обов'язки; поважати права, честь і гідність людини, надавати допомогу й запобігати вчиненню правопорушень; безумовно виконувати накази керівників, віддані (видані) в межах наданих їм повноважень та відповідно до закону; уживати заходів до негайного усунення причин та умов, що ускладнюють виконання обов'язків поліцейського, негайно інформувати про це безпосереднього керівника; утримуватися від дій, що перешкоджають

---

²⁰³ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233.

іншим поліцейським виконувати їхні обов'язки, а також які підривають авторитет НП України; утримуватися від висловлювань та дій, що порушують права людини або принижують честь і гідність людини; знати й виконувати заходи безпеки під час несення служби, дотримуватися правил внутрішнього розпорядку; підтримувати рівень своєї підготовки (кваліфікації), необхідний для виконання службових повноважень; берегти службове майно, забезпечувати належний стан зброї та спеціальних засобів; поважати честь і гідність інших поліцейських і працівників поліції, надавати їм допомогу та стримувати їх від вчинення правопорушень; дотримуватися правил носіння однострою та знаків розрізнення; сприяти керівникові в організації дотримання службової дисципліни, інформувати його про виявлені порушення, зокрема вчинені іншими працівниками поліції; під час несення служби поліцейському заборонено перебувати в стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння²⁰⁴.

Такі обов'язки, покладені, зокрема, і на дізнавачів, забезпечують ефективне виконання ними своїх службових обов'язків, оскільки саме фрагментарні норми українського законодавства дають змогу врегулювати галузеві й «процедурні» питання функціонування органів правопорядку та їх посадових осіб.

Знання законодавства України дізнавачем уможливорює ефективне здійснення ним своїх процесуальних обов'язків, недопущення свавілля під час проведення СРД, а також сприяє забезпеченню ним прав і свобод інших осіб; підтримання рівня власної підготовки (кваліфікації), необхідного для виконання службових обов'язків, дасть змогу оптимізувати менеджмент у досудовому розслідуванні кримінальних проступків для забезпечення належного виконання завдань кримінального провадження.

Ці положення також містять й етичні та іміджеві норми щодо правил носіння однострою поліцейського, а також заборони перебування під час несення служби в стані алкогольного сп'яніння,

---

²⁰⁴ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233.

необхідності утримуватися від дій, що підривають авторитет НП України та порушують права й свободи людини і громадянина.

Ключовим у нормативно-правовому регулюванні функціонування підрозділів дізнання не лише НП України, а й інших органів правопорядку є прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»²⁰⁵, що і є основною організаційно-правовою підставою здійснення досудового розслідування кримінальних проступків дізнавачами, зокрема підрозділів дізнання НП України.

Відповідний нормативно-правовий акт забезпечив насамперед визначення поняття «кримінальне правопорушення», що охоплює також і поняття кримінального проступку, водночас КПК України доповнено ключовими положеннями (наприклад, п. 4¹ ч. 1 ст. 3 «Визначення основних термінів Кодексу», щодо поняття дізнавача) стосовно функціонування підрозділів дізнання, а також забезпечено перехідні положення щодо правонаступництва в здійсненні досудового розслідування за вже відкритими провадженнями.

Крім норм і положень законів України, ще одним ключовим регулятором діяльності підрозділів дізнання та їх посадових осіб, а також осіб, уповноважених на здійснення дізнання, у системі НП України є *Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України*²⁰⁶, у якому визначено основні засади та принципи, а також механізми й порядки взаємодії в системі підрозділів дізнання. Цей нормативно-правовий акт висвітлює організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання в таких розділах:

---

²⁰⁵ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листоп. 2018 р. № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

²⁰⁶ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

– *«Загальні положення»*, згідно з яким дізнання здійснюють також працівники поліції інших підрозділів органів НП України, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків. Крім того, відповідний розділ є засадничим також тому, що визначає, які саме структурні підрозділи є підрозділами дізнання, а також деталізує правові підстави їх діяльності;

– *«Завдання підрозділів дізнання»*, у якому хоча й продубльовано здебільшого положення ст. 2 «Завдання кримінального провадження», проте частково в ньому розширено положення як КПК України, так і Закону України «Про Національну поліцію», оскільки встановлено, що «на підрозділи дізнання можуть бути покладені й інші завдання, визначені законодавством України», хоча термін «законодавство України» є значно ширшим у тлумаченні правознавців, ніж передбачене в Законі України «Про Національну поліцію» поняття «закони України»;

– *«Основні функції підрозділів дізнання»*, де серед загальних функцій, пов'язаних зі здійсненням досудового розслідування у формі дізнання, також регламентовано необхідність: аналізу практики досудового розслідування кримінальних проступків, організації та результатів діяльності дізнавачів, внесення на підставі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підрозділів дізнання, що позитивно позначається на діяльності відповідних підрозділів та їх посадових осіб; узагальнення позитивного досвіду дізнання, упровадження його в практику, розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних проступків, що також засвідчує забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України як сталого, системного й послідовного у своєму розвитку підрозділу; інші функції;

– *«Повноваження керівників підрозділів дізнання»*, що фактично дублює аналогічні положення, викладені в КПК України, з огляду на регіональний та ієрархічний фактори функціонування НП України як органу правопорядку загальнонаціонального масштабу (покладаючи повноваження на керівників різного рангу: начальника УД; начальника

відділу (сектору) дізнання ГУНП; начальника відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції);

– *«Права та обов'язки дізнавачів»*, що полягають у необхідності дотримуватися у своїй діяльності положень законодавства України, причому увагу акцентовано на окремих положеннях (завданнях кримінального процесу, обов'язках виконання вказівок прокурора в досудовому розслідуванні, забезпеченні прав й інтересів усіх учасників кримінального провадження тощо). Норми, що містяться в цьому розділі, за змістом і формою є відсилочними, оскільки вони вже передбачені в різних актах законодавства України;

– *«Організація діяльності працівників Управління дізнання та відділів (секторів) дізнання ГУНП, які виконують організаційно-методичні функції»*, що є за своїм змістом організаційно-забезпечувальним і регламентує діяльність тих працівників, які здійснюють аналітичну, організаційну, методичну й правову роботу, пов'язану із забезпеченням діяльності підрозділів дізнання НП України.

Серед ключових повноважень відповідних підрозділів слід виокремити такі: розроблення проєктів організаційно-розпорядчих документів з питань, що стосуються сфери діяльності підрозділів дізнання, здійснення моніторингу організації роботи підрозділів дізнання, надання допомоги й перевірка роботи підрозділів дізнання, вивчення передового досвіду розслідування кримінальних проступків, вивчення результатів роботи підрозділів дізнання.

Отже, у цьому підрозділі роботи схарактеризовано зміст і сутність поняття нормативного регулювання діяльності підрозділів дізнання НП України, встановлено основні тенденції та закономірності, що регулюють як процесуальні, так і поліцейські аспекти діяльності працівників досліджуваних підрозділів.

З'ясовано, що ключовим у діяльності будь-якого органу правопорядку, зокрема підрозділів дізнання НП України, є дотримання норм Конституції та законів України, що є базовими, засадничими. Водночас деякі елементи організації роботи підрозділів дізнання, а також забезпечення їх функціонування на високому професійному

рівні здійснює галузеве законодавство, ключове місце в якому посідає Закон України «Про Національну поліцію», що визначає роль органів досудового розслідування в системі НП України, а також Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, що максимально точно й детально висвітлює всі процесуальні та організаційні засади функціонування відповідних підрозділів.

Водночас норми цього Положення, на нашу думку, потребують удосконалення, зокрема щодо змістовного наповнення нормами, які врегулюють функціонування відповідного інституту (встановлять основні засади, принципи, форми й види планування, окреслять значення цього процесу в менеджменті досудового розслідування), що запропоновано розглянути в окремих наукових дослідженнях.

2.3. Організаційно-правові засади діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

Конституція та закони України регламентують обраний євроінтеграційний курс держави. Вектор проєвропейського розвитку громадяни обрали не випадково, оскільки лише такий шлях дає змогу зміцнити функціонування інституту прав і свобод людини й громадянина в контексті демократичних цінностей.

Своєю чергою з метою розвантаження органів досудового розслідування (а саме слідчих НП України), як було зазначено вище, держава запровадила інститут кримінальних проступків і започаткувала роботу підрозділів дізнання, зокрема в системі НП України.

Їхня діяльність регламентована низкою нормативно-правових актів, що визначають основи організації, спрямованість діяльності й окремі елементи механізму функціонування. Однак питання нормативно-правового забезпечення та організації роботи відповідних підрозділів, фундаментальні аспекти їх функціонування залишаються відкритими.

З огляду на досвід функціонування підрозділів дізнання в системі органів правопорядку в перші роки незалежності й сучасні проблеми

та юридичні неточності в їхній діяльності, доцільно глибше дослідити питання організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України, ґрунтуючись на поглядах та позиціях учених і дослідників щодо змісту й сутності відповідного поняття, його системи, а також визначальних ознак.

Довідникові видання тлумачать складові понятійно-категоріального апарату зазначеної проблематики одноманітно. Водночас плюралізм у позиціях учених в дану цьому контексті є виразнішим.

На думку дослідників, засади в праві – це вихідні положення, що юридично фіксують об'єктивні закономірності суспільного розвитку²⁰⁷. Організацією, згідно з дефініцією, що міститься в Академічному тлумачному словнику української мови, є дія за значенням організувати, що своєю чергою передбачає чітке налагодження, належне впорядкування чого-небудь²⁰⁸. Отже, організаційно-правовими засадами функціонування в їх загальному значенні є вихідні та юридично зафіксовані закономірності організації та впорядкування процесів забезпечення належної діяльності чи функціонування будь-чого.

Детальніше досліджуючи питання організаційно-правового забезпечення діяльності органів державної влади, науковці акцентують на окремих особливих ознаках цієї категорії. Наприклад, Д. Приймаченко та Р. Ігонін доводять, що організаційне забезпечення органів судової влади є сукупністю адміністративних, фінансових, інформаційних, організаційних і матеріально-технічних заходів, які реалізує Державна судова адміністрація, вони мають позапроцесуальний характер впливу й спрямовані на створення та підтримання належних умов для ефективного функціонування органів судової влади²⁰⁹.

---

²⁰⁷ Беспалько І. Л. Визначення поняття загальних засад кримінального провадження. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 5. С. 242–247; Тыричев И. В. Принципы советского уголовного процесса : учеб. пособие. М. : ВЮЗИ, 1983. С. 53.

²⁰⁸ Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наук. думка, 1974. Т. 5 : Н–О. 840 с.

²⁰⁹ Приймаченко Д., Ігонін Р. Співвідношення понять «організаційне забезпечення судів», «організаційне управління в судах» та «судове управління». *Слово Національної школи суддів України*. 2013. № 1. С. 60.

Під час тлумачення організаційного забезпечення діяльності прокуратури П. Шаганенко²¹⁰, пропонує доповнити вже окреслений перелік ознак організаційного забезпечення судової влади, доповнивши його: кадровими заходами (що, на нашу думку, поглинаються адміністративними заходами, виокремленими попередніми авторами); інформаційними й оперативними заходами (що є звуженим відображенням інформаційних та організаційних заходів).

На нашу думку, найбільш комплексно й повно у своїх дослідженнях відображає сутність організаційно-правових заходів Д. Заброда, який зазначає, що організаційно-правові засади є обов'язковими (правова основа – законодавство), що визначають об'єкт правового регулювання, пріоритетні напрями, принципи, суб'єктів та їх завдання, функції, повноваження; засоби (заходи й методи), за допомогою яких здійснюють регулювання суспільних відносин, зокрема відповідальність і механізми контролю, нагляду), а також факультативними (організація міжнародного співробітництва у відповідній сфері (галузі); інформаційне забезпечення; специфіка фінансування; особливості взаємодії та координації в певній сфері)²¹¹. Отже, автор влучно диференціює обов'язкові ознаки організаційно-правових засад і ті, що можуть бути притаманні певній категорії під час реалізації в умовах, наприклад, функціонування конкретного органу.

Значущим у дослідженні постає питання нормативно-правового забезпечення організаційно-правових засад, що є практичним відображенням аналізованої категорії та цілком висвітлюють сутність однієї з її ознак – нормативної зафіксованості, унормованості.

Обов'язковим елементом організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України є нормативні основи.

Відповідно до визначення, що міститься в довідкових джерелах у контексті тлумачення нормативного забезпечення антикорупційної

---

²¹⁰ Шаганенко П. І. Поняття організаційного забезпечення діяльності органів прокуратури. *Часопис кийського університету права*. 2015. № 4. С. 146.

²¹¹ Заброда Д. Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Науково-практичний журнал Київського національного університету імені Т. Шевченка*. 2013. № 2. С. 47.

діяльності, нормативно-правовим забезпеченням є правові механізми, які наявні на національному рівні, що мають обов'язковий і примусовий характер, охоплюють національні закони та правила, договірні зобов'язання²¹². Водночас нормативно-правове забезпечення має ознаку, що передбачає обов'язковість дотримання належної та визначеної законом процедури щодо встановлення (унормування) зазначених правил. Оскільки нормативно-правове регулювання є предметом розгляду в іншому розділі цього дослідження, пропонуємо висвітлити його фрагментарно, для з'ясування ролі нормативних основ як елементу організаційно-правових засад.

Нормативні основи організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України охоплюють:

1) Конституцію України²¹³, що є базовим, вихідним нормативно-правовим документом, який встановлює волю народу щодо нормативного регулювання будь-яких галузей суспільного буття в державі;

2) КПК України²¹⁴, що є фундаментальним нормативно-правовим актом, який встановлює «правила» кримінального процесу як механізму врегулювання кримінальних процесуальних спорів щодо порушення окремими громадянами законодавства України й захисту їхніх прав і свобод;

3) Закон України «Про Національну поліцію»²¹⁵ і Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції»²¹⁶, які регламентують діяльність дізнавачів, що, одночасно маючи процесуальні права, повноваження та обов'язки, перебувають у статусі працівників поліції, тому, як й інші, наділені правами, обов'язками, а також виконують певні функції та завдання;

---

²¹² Нормативно-правове-забезпечення. *The Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF)* : [site]. URL: <https://securitysectorintegrity.com/uk/стандарти-і-настанови/нормативно-правове-забезпечення/>.

²¹³ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

²¹⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

²¹⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

²¹⁶ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233.

4) Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»²¹⁷, що регламентував діяльність підрозділів дізнання не лише НП України, а й унормував поняття кримінального проступку та основні кримінальні процесуальні процедури щодо його функціонування в системі українського права, а також Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України²¹⁸, у якому закріплено основні засади та принципи, а також механізми й порядки взаємодії в системі підрозділів дізнання, що є логічним організаційним продовженням зазначеного вище Закону України.

Отже, слід зауважити, що нормативною складовою організаційно-правових засад є нормативно-правові акти українського законодавства, які врегульовують функціонування підрозділів дізнання НП України щодо їх процесуальної, службової та іншої діяльності.

Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання НП України також охоплюють *пріоритетні напрями й принципи*.

Напрямок як філософську й етимологічну категорію тлумачать як шлях діяльності, розвитку когось, чого-небудь; спрямованість якоїсь дії, явища²¹⁹. Це дає підстави для подальшого пошуку сутності поняття напрямку (в контексті організації роботи підрозділів дізнання НП України) крізь призму поняття прогресу. Вичерпного визначення поняття напрямку в юриспруденції немає, проте його сутність частково втілюється у філософських категоріях, наприклад, у понятті прогресу.

Учені стверджують, що поняття прогресу сфер дійсності ґрунтується на підвищенні рівня організації, яке у високоорганізованих

---

²¹⁷ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листоп. 2018 р. № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

²¹⁸ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

²¹⁹ Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наук. думка, 1976. Т. 7. 723 с.

формах матерії втілюється в здатності до самоорганізації, саморегулювання, самоуправління²²⁰. Тому, інтерпретуючи поняття напряму крізь призму дефініції прогресу, слід зауважити, що в контексті організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України напрямом є вектор поступового руху спрямованого на прогрес чи регрес, що вирізняється самоорганізацією, саморегулюванням і самоуправлінням. Водночас жодний напрям, що в цьому випадку орієнтований на прогрес, не може забезпечити стабільного, ефективного, поступового й поетапного розвитку без постановки завдань, що необхідно виконати для його досягнення.

Поняття завдання також відображено в довідкових джерелах, його тлумачать як наперед визначений, запланований для виконання обсяг роботи, справу чи мету, до якої прагнуть; те, що хочуть здійснити²²¹. Тому, оскільки завдання в контексті напряму й досягнення позитивної мети розвитку відображають сутність вектора розвитку, закладеного в організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання НП України, слід розпочати з визначення завдань НП України загалом.

Відповідно до положень законодавства України, завданнями НП України²²² є надання поліцейських послуг у сферах:

– забезпечення публічної безпеки й порядку (що може бути реалізоване працівниками підрозділу дізнання в межах профілактичного впливу від притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб, що слугуватиме прикладом караності протиправних діянь та стимулюватиме громадян не порушувати публічний порядок і безпеку);

– охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави (що цілком реалізується в основній функції підрозділів дізнання НП України – досудовому розслідуванні кримінальних проступків, притягненні винних осіб до відповідальності, охороні та

---

²²⁰ Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1986. С. 539–540.

²²¹ Куньч З. Універсальний словник української мови. Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2007. 848 с.

²²² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

захисті прав і свобод потерпілих, підозрюваних й інших причетних до досудового розслідування осіб);

– протидії злочинності (що цілком відображено у функціях підрозділів дізнання та реалізується в їхній повсякденній діяльності з досудового розслідування кримінальних проступків, що має на меті, зокрема, притягнення винних (тобто злочинців) до відповідальності);

– надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги (що відображено в непроцесуальній діяльності дізнавача, оскільки така посадова особа також є поліцейським, на якого покладено загальні обов'язки співробітника органу охорони правопорядку, зокрема з допомоги особам).

На нашу думку, закріплені в законодавстві України завдання можуть безпосередньо відображати напрям діяльності підрозділів дізнання НП України, встановивши, що напрямом є вектор розвитку, який полягає в прогресі стосовно досягнення кінцевої мети. Отже, завдання, які виконують під час досудового розслідування кримінальних проступків, насамперед є напрямками діяльності.

Поряд з напрямом цей елемент організаційно-правових засад охоплює також принципи, що мають забезпечувати одноманітність діяльності й упорядковувати її, окреслювати межі діяльності та слугувати «стандартами».

Учені зауважують, що принципом (франц. *principe*, лат. *principium* – начало, основа) є основні засади, вихідні ідеї, що вирізняються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю та відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього й міжнародного права, політичної, державної чи громадянської організацій (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо)²²³. У межах таких підходів до тлумачення поняття принципів у праві необхідно дослідити питання їх інтерпретації з огляду на позиції учених і

---

²²³ Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.; Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ : Укр. енциклопедія, 2003. Т. 5 : П–С. С. 258.

закріплені чинним законодавством України принципи діяльності НП України.

Розглядаючи питання класифікації принципів права, А. Колодій зазначає, що загальноправові принципи права є всезагальними, утілюються в принципах кожної галузі, а автономні принципи правотворчості, серед них і законотворчості, – у правореалізації. Автор зауважує, що саме основні принципи диференціюють на загальносоціальні й спеціально-юридичні (системні та структурні), а серед загальносоціальних чітко виокремлюються політичні, економічні, соціальні, ідеологічні, моральні основи права²²⁴. Отже, учений обґрунтовує наявність структури, у якій слід акцентувати на таких складниках: принципи системи права: а) загальноправові (основні); б) міжгалузеві; в) галузеві; г) принципи інститутів права.

Водночас, застосовуючи отримані теоретичні результати до практичної діяльності й нормативно-правового підґрунтя функціонування органів правопорядку, доходимо висновку, що принципами діяльності НП України²²⁵ є:

– верховенство права (є базовим, засадничим принципом, що спрямовує роботу органу виключно в інтересах прав і свобод людини й громадянина, визначених не лише Конституцією України та чинними міжнародними угодами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а й КПК України й Законом України «Про Національну поліцію»);

– дотримання прав і свобод людини (що полягає не лише в їх захисті під час організаційної, службової чи процесуальної діяльності, а й у виявленні поваги та дотримання їх в інших службових ситуаціях (під час несення служби в добовому наряді, перебування в публічних місцях тощо);

---

²²⁴ Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2013. С. 42–46. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf?sequence=1>.

²²⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

– законність (що спрямовує роботу підрозділу дізнання та його посадових осіб лише в спосіб і межах, передбачених законодавством України);

– відкритість і прозорість (що забезпечує постійне інформування органів влади, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки й порядку, а також забезпечення доступу до публічної інформації, володільцем якої є НП України, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом);

– політична нейтральність (що полягає в забезпеченні захисту прав і свобод людини й громадянина незалежно від політичних переконань та партійної належності);

– взаємодія з населенням на засадах партнерства (передбачає здійснення на засадах партнерства повноважень підрозділами дізнання НП України в тісній співпраці та взаємодії з населенням у різних його формах (наприклад, залучення небайдужих представників населення до проведення СРД як понятих чи статистів);

– безперервність (що полягає в безперервному та цілодобовому виконанні своїх завдань підрозділами дізнання НП України (звісно, у межах і в спосіб, передбачених кримінальним процесуальним законодавством) та відображається в праві кожного в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського).

Тому слід зауважити, що пріоритетні напрями та принципи, які є елементом організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України, логічно асимілюються в єдиний процес, оскільки як НП України, так і підрозділи дізнання, що у своїй процесуальній діяльності здебільшого керуються КПК України, мають однакові завдання щодо захисту прав і свобод, а також законних інтересів осіб.

Водночас окремі специфічні принципи діяльності підрозділів дізнання, не визначені в поліцейському законодавстві, цілком висвітлені в КПК України.

Суб'єкти, їх завдання, а також функції та повноваження є ще одним важливим елементом організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України.

Суб'єктами в контексті визначення організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України є їх структурні елементи (організаційно-штатні одиниці), до яких належать:

- УД НП України;
- відділи (сектори) дізнання ГУНП;
- відділи (сектори) дізнання територіальних (відокремлених) підрозділів поліції;
- безпосередньо дізнавачі, а також працівники поліції інших підрозділів органів НП України, які уповноважені в установленому законодавством порядку здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

Водночас слід виокремити такі завдання суб'єктів, які здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, згідно із законодавством України²²⁶:

- захист особи, суспільства й держави від кримінальних проступків (що полягає в здійсненні швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних проступків з дотриманням усіх законних процедур й об'єктивних факторів);
- охорона прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження (що полягає в дотриманні прав і свобод усіх учасників кримінального провадження та охороні від посягання на них (превентивні заходи щодо убезпечення осіб і громадян від порушення чинного законодавства (а отже, прав інших учасників кримінального провадження), спрямовані, наприклад, на попередження учасників кримінального провадження про відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань);
- забезпечення швидкого, повного й неупередженого розслідування кримінальних проступків, що належать до підслідності

---

²²⁶ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

органів НП України (полягає в реалізації принципу невідворотності відповідальності за правопорушення, дотриманні строків проведення досудового розслідування, що повинні бути максимально наближеними до моменту початку кримінального провадження. Дослідники доводять, що від того, наскільки швидко буде проведено процесуальні дії, залежить повнота розслідування та розкриття кримінального правопорушення, що сприятиме захисту законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а повнота означає, що встановлено всі обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні (ст. 91 КПК України²²⁷);

– забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними проступками (максимально ефективна реалізація кримінального процесуального й адміністративного інструментарію дізнавачем для законного досягнення завдань і мети досудового розслідування, створення належних підстав для подальшого відшкодування фізичним та юридичним особам шкоди, заподіяної вчиненим кримінальним проступком);

– виявлення причин та умов, які сприяють учиненню кримінальних проступків, ужиття заходів щодо їх усунення (що полягає в реалізації превентивної функції та профілактиці вчинення кримінальних проступків різними верствами населення, окремими громадянами в спосіб здійснення своїх процесуальних повноважень, виконання обов'язків й інших форм виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних правопорушень).

Своєю чергою до основних функцій підрозділів дізнання²²⁸ належать такі:

---

²²⁷ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>; Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / [О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.] ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. Т. 1. 768 с.; Патюк С. О. Завдання кримінального провадження України. *Науковий Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 95–101.

²²⁸ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

– аналіз практики досудового розслідування кримінальних проступків, організації та результатів діяльності дізнавачів, внесення на цій підставі в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підрозділів дізнання (що може бути реалізовано шляхом системного здійснення індивідуального оцінювання роботи дізнавача, рейтингування, з огляду на всі об'єктивні та суб'єктивні фактори);

– ужиття заходів з підвищення якості дізнання та дотримання його строків (що реалізують здебільшого керівні ланки підрозділів дізнання шляхом систематичної перевірки стану досудового розслідування за кожним конкретним кримінальним проступком, ураховуючи навантаження на одного дізнавача);

– вивчення, узагальнення позитивного досвіду дізнання, упровадження його в практику підрозділів дізнання, розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних проступків (запозичення міжнародного досвіду функціонування підрозділів, що здійснюють досудове розслідування щодо кримінальних проступків);

– організація взаємодії підрозділів дізнання з іншими підрозділами НП, слідчими й детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням (здійснює безпосередньо дізнавач у досудовому розслідуванні шляхом складання процесуальних документів, що потребують погодження з певним суб'єктом чи доручення на проведення певних дій або мають на меті отримання дозволу на проведення певних процесуальних дій);

– вивчення практики застосування дізнавачами норм права й розроблення пропозицій з удосконалення законодавства України (що знаходить своє відображення у створенні високоякісного методичного забезпечення підрозділів дізнання НП України, що сформовано з практики застосування дізнавачами норм права, статистики щодо

розслідування кримінальних проступків й інших важливих факторів, що можуть оптимізувати роботу відповідного підрозділу);

– забезпечення добору, розстановки й підготовки кадрів для підрозділів дізнання, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності (що слугує підґрунтям для подальшого розвитку інституції дізнання в Україні як органу, що уповноважений на здійснення досудового розслідування кримінальних проступків і передбачає розроблення програм навчання, курсів з підвищення кваліфікації та професійної майстерності, а також тренінгів, семінарів, практикумів і створення інших форматів й алгоритмів навчання дізнавачів та осіб, уповноважених на дізнання в НП України);

– організація відповідно до законодавства України розгляду та вирішення звернень громадян, які надходять у зв'язку з проведенням дізнання (що є деталізованим відображенням законодавства про звернення громадян до органів державної влади й набуває в цьому контексті специфіки зацікавленості осіб, які звертаються (оскільки вони можуть бути учасниками кримінального провадження), а також специфіки режиму доступу до наявної в дізнавача інформації (оскільки з позицій кримінального процесуального законодавства, криміналістичної тактики й техніки не кожна інформація може бути відкрита в конкретний проміжок часу).

Повноваження, на відміну від завдань і функцій, у чинному законодавстві України визначено лише за декількома категоріями дізнавачів, а саме: начальником УД НП України; начальником відділу (сектору) дізнання ГУНП; начальником відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції²²⁹. Своєю чергою ці повноваження в загальному вигляді сформульовані майже ідентично, вони дублюються та диференціюються залежно від рівня адміністративного значення посади, яку посідає керівник.

Наприклад, організація (на відповідному рівні: в управлінні; ГУНП в області; відділі (секторі) дізнання територіального підрозділу поліції): здійснення підрозділом дізнання досудового розслідування

---

²²⁹ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів НП України; вивчення стану досудового розслідування кримінальних проступків; розгляд і вирішення в установленому законодавством порядку запитів та звернень, що надійшли до УД, у зв'язку з проведенням дізнавачами досудового розслідування²³⁰.

Тому завдання, а також функції та повноваження відповідних суб'єктів є ключовими в організаційно-правових засадах функціонування підрозділів дізнання НП України, що формують їхній правовий статус, а також забезпечують можливість виконання поставлених завдань для досягнення кінцевої мети (забезпечення прав і свобод людини й громадянина)²³¹.

Одним з найважливіших елементів організаційно-правових засад функціонування будь-якого органу державної влади є *механізми відповідальності та контролю, нагляду за конкретною діяльністю*.

Оптимальною в контексті необхідності визначення поняття відповідальності дізнавача як посадової особи органу поліції та процесуальної особи, що здійснює досудове розслідування, видається інтерпретація наявних наукових положень щодо тлумачення відповідної категорії.

Зокрема, Л. Наливайко зазначає, що юридична відповідальність настає саме тому, що до правопорушення суб'єкт перебуває в загальному відношенні відповідальності з державою, але розриває цей зв'язок актом безвідповідальної поведінки²³², що точно та влучно відображає сутність відповідальності дізнавача – як порушення попередньо взятих на себе правових зобов'язань за що обов'язково й невідворотно настає юридичний наслідок.

З метою притягнення до відповідальності посадових осіб підрозділів дізнання НП України й осіб, уповноважених на здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, діє система

---

²³⁰ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

²³¹ Романов М. Функціонування підрозділів дізнання національної поліції України: до питання визначення функцій як елементу організаційних засад. *Честь і закон*. 2021. № 3 (78). С. 89–93. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/3/78/244558>.

²³² Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2000. С. 54.

органів, а також правових засад їх діяльності з метою здійснення відповідного контролю та нагляду.

Науковці акцентують, що функція контролю не тільки забезпечує законність, дотримання обов'язкових вимог, а й передбачає проведення перевірки на предмет досягнення закладеної в правовій нормі моделі, а також аналіз фактичного стану виконання встановлених нормою правил поведінки, отриманих результатів²³³.

У НП України контроль за діяльністю працівників підрозділів дізнання в частині дотримання дисципліни та законності найефективніше здійснюють Департамент головної інспекції з особового складу, а також Департамент внутрішньої безпеки НП України.

Основною підставою для притягнення поліцейського до відповідальності є порушення службової дисципліни, що полягає в недотриманні вимог Дисциплінарного статуту Національної поліції України, яким визначено сутність службової дисципліни в НП України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її дотримання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження²³⁴. Оскільки попередньо ми зазначали, що діяльність, пов'язану з досудовим розслідуванням кримінальних проступків, урегульовує низка нормативно-правових актів, є певна ймовірність здобуття уповноваженими на це особами неправомірної вигоди, або в умовах значної завантаженості – виявів неетичної поведінки; функціонування підрозділів поліції, що забезпечують реалізацію цього напряму роботи, відображає системний і структурований підхід.

Водночас дотримання службової дисципліни, відповідно до Дисциплінарного статуту Національної поліції України, ґрунтується на створенні необхідних організаційних і соціально-економічних умов для чесного, неупередженого й гідного виконання обов'язків поліцейського, повазі до честі та гідності поліцейського, формуванні сумлінного ставлення до виконання обов'язків поліцейського шляхом

---

²³³ Горбова Н. А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. *Право та державне управління*. 2019. № 1 (34). С. 37–42.

²³⁴ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233.

зваженого застосування методів переконання, заохочення та примусу²³⁵. Слід зазначити, що притягнення дізнавача до дисциплінарної відповідальності можливе лише за вчинення діяння, що передбачає порушення засад дисципліни й законності в діяльності НП України, оскільки для оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності в досудовому розслідуванні кримінального проступку діє окремий механізм, що безпосередньо пов'язаний з процесуальним наглядом прокурора. Слід зауважити, що в системі кримінального процесу, яка є безпосередньою частиною нормативної складової організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України, є поняття судового контролю.

Судова практика засвідчує, що судовий контроль за процесуальними діями та рішеннями дізнавача є надзвичайно ефективним і дієвим засобом захисту законних прав й інтересів учасників кримінального судочинства. Функцію судового контролю у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві під час досудового розслідування покладено на нового суб'єкта в кримінальному процесі – слідчого суддю²³⁶.

Науковці поняття нагляду трактують по-різному. Зміст терміна «нагляд» у тлумачних словниках висвітлюють через поняття «контроль», проте зворотню ситуацію відображає тлумачення поняття «контроль», який визначають за допомогою нагляду²³⁷. З приводу цього укладач словника В. Бусел доходить висновку, що у звичайному розумінні значення цих слів однакове²³⁸.

У контексті здійснення нагляду за діяльністю підрозділів дізнання НП України сутність цих дефініцій чітко розмежовують за суб'єктом здійснення відповідного повноваження (нагляд – функція органів прокуратури, що передбачена законодавством України;

---

²³⁵ Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233.

²³⁶ Кисленко Д. П., Кузмічов Я. В. Поняття та сутність судового контролю під час досудового розслідування. *Юридична наука*. 2015. № 7. С. 176–184. (Серія «Кримінальне процесуальне право, криміналістика»).

²³⁷ Рибалка Н. О. Поняття та сутність прокурорського нагляду. *Форум права*. 2012. № 4. С. 768–772.

²³⁸ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. С. 992.

контроль у частині дотримання дисципліни й законності віднесено до повноважень інспекції з особового складу та підрозділів внутрішньої безпеки НП України, а в частині здійснення процесуальних повноважень – до функцій суду, слідчого судді). У будь-якому разі зазначені елементи є складовими організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України, що уможливають правомірне здійснення повноважень дізнавачем під час службової та процесуальної діяльності.

Відповідна система суб'єктів і законодавчих умов функціонує передусім задля забезпечення публічності, гласності та контрольованості відповідного процесу в тих частинах, де така діяльність не суперечить засадам таємниці кримінального провадження.

Інформаційно-аналітичне забезпечення як елемент організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України є найважливішим факультативним напрямом, з огляду на стрімкий інформаційний прогрес суспільства. Щодо поняття інформаційно-аналітичного забезпечення в науковому просторі триває дискусія, що полягає в спірності віднесення до цієї категорії низки ознак.

На думку укладачів Енциклопедії кібернетики, структура інформаційно-аналітичної діяльності має передбачати інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітичну роботу, створення баз даних, що охоплює інформаційний пошук, завдання, мотиви, способи та прийоми їх здійснення²³⁹. Водночас інформаційно-аналітичну діяльність вважають продуктом інтелектуальних, творчих загальноцивілізаційних тенденцій, що визначає розвиток людства, спрямований на формування пріоритетів стійкого розвитку цивілізації та інформатизації²⁴⁰. Слід акцентувати на необхідності застосування всього спектру інформаційно-аналітичних технологій у діяльності підрозділів дізнання, оскільки, з огляду на кількість зареєстрованих

---

²³⁹ Енциклопедія кібернетики : у 2 т. / відп. ред. В. М. Глушков. Київ : УРЕ, 1973. Т. 2 (М–Я). 576 с.

²⁴⁰ Захарова В. І., Філіпова В. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. Київ : Центр учб. літ., 2013. 336 с.

кримінальних проступків за рік, стрімку інформатизацію сфер державного управління та соціального буття, а також підвищення рівня цифрової грамотності населення, цей елемент є необхідним не лише для стабільного розвитку, а й для поточного здійснення повноважень.

НП України в межах інформаційно-аналітичної діяльності: формує бази (банки) даних, що належать до єдиної інформаційної системи МВС України; здійснює інформаційно-пошукову й інформаційно-аналітичну роботу; користується базами (банками) даних МВС й інших органів державної влади²⁴¹. Крім того, система підготовки (перепідготовки) та підвищення кваліфікації дізнавачів також підлягає інформатизації, що уможливить ефективнішу підготовку якісного кадрового потенціалу й дасть змогу поглибити знання співробітників щодо окремих питань професійної діяльності.

Отже, ми проаналізували головні, на наш погляд, елементи організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України. На підставі результатів здійсненого дослідження вдалося сформулювати такі висновки²⁴².

Організаційно-правовими засадами функціонування в їх загальному значенні є вихідні та юридично зафіксовані закономірності організації та впорядкування процесів забезпечення належної діяльності чи функціонування будь-чого. Їх сутність полягає у важливості для розвитку й розширення можливостей щодо реалізації покладених на відповідні органи законом функцій²⁴³.

У межах запропонованого наукового підходу вбачається можливим додатково аргументувати, що обов'язкові елементи організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України охоплюють: нормативні засади; суб'єктів та їх завдання, функції, повноваження; пріоритетні напрями, принципи; механізми відповідальності та контролю, нагляду за конкретною діяльністю.

---

²⁴¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

²⁴² Кобзар О., Романов М. Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. 2021. № 1 (2). С. 96–101. (Серія «Право»). URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/14.pdf>.

²⁴³ Romanov M., Vasylynychuk V., Grytshyshen D., Melnyk O., Denysiuk D. Organizational and legal framework for the functioning of the National Police investigation units. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (45). P. 120–130. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.13>.

Водночас факультативним елементом організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України є організація інформаційно-аналітичного забезпечення як системи підготовки (перепідготовки) фахівців для підрозділів дізнання із застосуванням новітніх інформаційних технологій, так і використання різноманітних інновацій (електронних баз даних, інформаційно-довідкових інтернет-ресурсів тощо) у діяльності з розслідування кримінальних проступків.

2.4. Підготовка кадрів для підрозділів дізнання Національної поліції України

Права та свободи людини й громадянина визначають зміст і спрямованість державної політики, а в умовах євроінтеграційних процесів і трансформації свідомості українського суспільства в частині сприйняття цивілізованих демократичних цінностей за основу подальшого розвитку запит суспільства на високоефективне функціонування органів охорони правопорядку стає дедалі вищим.

Водночас питання результативного функціонування будь-якого органу, зокрема й охорони правопорядку, безпосередньо пов'язані з якісним кадровим добором на посади в ньому, а також своєчасним і необхідним підвищенням кваліфікації (спеціалізації) окремих його посадових осіб, що позитивно (якісно та змістовно) позначається на виконанні поставлених завдань.

З огляду на те, що дізнавачі НП України здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, що становлять найбільшу частку серед зареєстрованих кримінальних правопорушень, ефективно забезпечення своєчасного підвищення кваліфікації, спеціалізації, стажувань та інших форм післядипломної освіти, на нашу думку, є найнагальнішим питанням.

У зв'язку з нещодавнім утворенням підрозділів дізнання НП України, а також необхідністю перегляду окреслених процесів у контексті поступового наповнення сучасного освітнього процесу новітніми інформаційними технологіями, ця проблематика потребує подальшого опрацювання.

На сучасному етапі трансформації правоохоронної системи України значною є кількість пропозицій з оптимізації її функціонування. Одними з нещодавно створених підрозділів у цій системі є органи дізнання. Ураховуючи попередній досвід їх функціонування, а також позиції вчених та практиків, було започатковано роботу відповідного інституту, однак подальше його функціонування потребуватиме вдосконалення.

Для виконання покладених на відповідних посадових осіб повноважень і поставлених перед ними завдань вітчизняна система освіти має забезпечити ефективну підготовку фахівців і створити дієву систему післядипломної освіти поліцейських кадрів для роботи в підрозділах дізнання (наприклад, підвищення кваліфікації дізнавачів НП України). Такі завдання може бути ефективно реалізовано за умови використання інформаційних технологій.

Аналізуючи механізми навчання та систему освіти загалом, В. Рижков стверджує, що адаптація умов і способів підготовки до правил ринкової економіки є запорукою підготовки результативних та продуктивних кадрів²⁴⁴. Ця думка є цілком обґрунтованою, оскільки сучасний світ пропонує вирішення надзвичайно складних питань за допомогою цифрових технологій, а зловмисники своєю чергою дедалі частіше застосовують такі технології для вчинення кримінальних правопорушень, що зумовлює нагальну необхідність якісної підготовки дізнавачів.

Зокрема, О. Дрозд акцентував увагу на тому, що деякі питання адміністративно-правового регулювання підготовки поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС України потребують врегулювання²⁴⁵, що, на нашу думку слугує додатковим аргументом для оптимізації системи підготовки й працівників для підрозділів дізнання та осіб, що уповноважені на його здійснення.

---

²⁴⁴ Рижков В. С. Зміст та складові професійної підготовки майбутніх юристів. *Наукові праці МАУП*. 2015. Вип. 44. С. 15–19. (Серія «Педагогічні науки»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmapn_2015_44_5 244.

²⁴⁵ Дрозд О. Ю. Деякі питання адміністративно-правового регулювання підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах системи МВС України. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2016. № 2. С. 62–74.

Аналізуючи механізми та процедури в освітньому процесі, О. Узунова, К. Калюга та Л. Сітовська стверджують, що правничий фах трансформується відповідно до європейських стандартів, що долучає українську систему підготовки фахівців до загальноосвітньої мережі освіти²⁴⁶. Це, безперечно, позитивний аспект у формуванні та вдосконаленні системи підготовки працівників для підрозділів дізнання, оскільки остання матиме змогу залучати міжнародні ресурси до виконання як теоретико-освітніх, так і практично орієнтованих завдань їх підготовки.

Дослідники зосереджують увагу на необхідності специфікації освіти незалежно від її галузі, що зобов'язана знайти відображення на практиці – у вдосконаленні системи відомчих закладів освіти, що завдяки своїм можливостям (науково-педагогічному, адміністративному складу та матеріально-технічному забезпеченню) матимуть змогу ефективно реалізувати поставлені навчальними програмами завдання для опанування навчального матеріалу здобувачами освіти. Водночас формат освітньої діяльності в системі, наприклад, МВС України, потребує ґрунтованого вдосконалення для адаптації до реалій та вимог практики.

Зазначене слугує аргументом до нашої попередньо висловленої позиції стосовно взаємопов'язаності можливостей закладу освіти, змісту навчальної програми й потреб роботодавця, з огляду на стрімкий інформаційно-цифровий поступ суспільства та необхідність здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня цифрової грамотності фахівців.

Крім того, А. Кулиш, О. Кобзар та інші вчені доводять, що належна організація освіти правоохоронців (зокрема післядипломної) є запорукою успішного виконання покладених на них завдань і

---

²⁴⁶ Сітовська Л. В. Сучасний погляд на підготовку майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі в педагогічній теорії. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 120. С. 127–137. (Серія «Педагогічні та історичні науки»); Узунова О. В., Калюга К. В. Проблемні питання вивчення права працівниками міліції та підготовки юристів професіоналів в органах внутрішніх справ: радянський та сучасний аспекти. *Вісник Запорізького національного університету*. 2013. № 1 (2). С. 229. (Серія «Юридичні науки»). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_1\(2\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_1(2)_40).

підґрунтям для сталого розвитку будь-якого правоохоронного органу²⁴⁷.

Однією з проблем вищої юридичної освіти, стверджує В. Маньгора, є неузгодженість нормативно-правових актів, що регламентують підготовку юристів, оскільки участь України в Болонському процесі потребує реорганізації вищої юридичної освіти (наприклад, узгодження освітньо-професійних програм кваліфікаційних рівнів підготовки юристів з міжнародними стандартами; розроблення переліку посад, які можуть обіймати випускники-юристи; зміна підходів до формування державного замовлення на підготовку юристів шляхом упровадження прогнозу потреб держави)²⁴⁸. Окреслені проблеми є концептуальними в переліку кроків, які необхідно реалізувати державі на шляху вдосконалення системи освіти.

Слід зауважити, що вітчизняна система освіти визначає декілька її форм і видів, які передбачають різні умови та процеси в контексті її здобуття, а також подальшої реалізації в трудовій (службовій) діяльності. Саме тому, проаналізувавши класичний підхід до розуміння підготовки працівників, а також основних проблемних питань, ми пропонуємо детальніше розглянути саме ці елементи.

Досліджуючи питання післядипломної освіти працівників загалом, а також поліцейських зокрема, науковці трактують зміст і сутність цього процесу неоднозначно, оскільки, відповідно до законодавства України, він вирізняється багатоманітністю форм реалізації, а також широким спектром завдань. Оскільки післядипломною освітою є певний етап у загальній системі освіти, рівень, що демонструє наявність певної кваліфікації, видається необхідним дослідити підходи до визначення відповідного поняття та його сутнісного наповнення.

---

²⁴⁷ Kulish A., Gyrenko I., Kobzar O., Pavlenko B. Problems of the introduction of the academic honesty principles in domestic institutions of higher education. *Asia life sciences – The Asian International Journal of Life Sciences*. 2019. No. 21 (2). P. 101–117.

²⁴⁸ Маньгора В. В. Болонський процес і професійна підготовка юристів. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 14. С. 298–303. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2013_14_62.pdf.

Кабінет Міністрів України в одній зі своїх постанов надав визначення післядипломної освіти, згідно з яким вона має на меті забезпечувати поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю, здобуття нової кваліфікації, наукового ступеня або здобуття нового фаху на підставі наявного освітнього рівня та досвіду практичної роботи (післядипломна підготовка, аспірантура, докторантура, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів)²⁴⁹.

Суттєво розширено перелік форм післядипломної освіти, запропонованих у Законі України «Про Національну поліцію», де не зазначено як форми післядипломної освіти аспірантуру й докторантуру, а оскільки аспірантура передбачає отримання освітньо-наукового (третього) ступеня вищої освіти, а докторантура – наукового (четвертого) ступеня, то питання про терміни обов'язкового проходження підвищень кваліфікації, наприклад, можуть бути переглянуті з огляду на те, що лише незначна частина правоохоронців мають наукові ступені, а здобуття їх передбачає комплексне виконання навчальної програми, а також написання та публічний захист дисертаційного дослідження.

Післядипломна освіта, вважає Н. Вапнярчук, має задовольняти інтереси громадян у постійному підвищенні професійного рівня відповідно до кон'юнктури ринку праці, бути засобом соціального захисту, забезпечувати потреби суспільства й держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях²⁵⁰. Цей підхід до визначення післядипломної освіти є традиційним і загальним, не встановлює обмежень щодо формату здобуття цієї освіти, визначає основну її мету та підстави необхідності.

Ми поділяємо такий підхід, оскільки здобуті знання потребують постійної актуалізації, а стрімкий розвиток законодавства й сталі тенденції до систематичної трансформації вітчизняного законодавства,

---

²⁴⁹ Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 1993 р. № 896. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-p>.

²⁵⁰ Вапнярчук Н. М. Післядипломна освіта в Україні: актуальні проблеми сьогодення. *Правове забезпечення розвитку національної інноваційної системи в умовах глобалізації*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, Київ, 11 груд. 2015 р.) / редкол.: С. М. Прилипка, Ю. Є. Атаманова, С. В. Глібко, А. В. Матвєєва. Харків: Право, 2015. 274 с. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/collection-11-12-15.pdf>.

адаптація його до європейських стандартів потребують відповідних заходів навчального спрямування.

Обґрунтовуючи необхідність післядипломної освіти для працівників сфери освіти, схожий підхід обстоює і В. Олійник, стверджуючи, що це потребує подолання формалізму й інертності в опануванні педагогічними працівниками новітніх професійних знань, умінь і навичок, безперервного вдосконалення професійних компетентностей, а також зміни підходів до фінансування різних форм післядипломної освіти педагогічних і науково-педагогічних працівників, посилення конкуренції в системі післядипломної педагогічної освіти²⁵¹.

Натомість зазначене не визначає зміст, форму, а також загальну структуру післядипломної освіти, тому доцільно залучати іноземний досвід щодо запровадження найефективніших практик у відповідній сфері з успішного досвіду європейських країн.

Важливим етапом стало запровадження Болонської системи освіти та її основоположних принципів ще 2005 року²⁵², натомість, на думку В. Сибірцева та Д. Брайченка, аналіз іноземного досвіду розвитку післядипломної освіти дає підстави стверджувати, що, як і будь-яка інша післядипломна освіта, додаткова професійна підготовка працівників має вирізнятися гнучкістю, варіативністю, різноманітністю напрямів, форм і методів навчання, урахуванням індивідуальних потреб і здібностей, відповідати запитам сучасного виробництва у фахівцях різного кваліфікаційного рівня²⁵³.

На наше переконання, імплементація загальної структури (після адаптації її до вітчизняних реалій) системи післядипломної освіти справді може реалізувати намагання щодо оптимізації функціонування системи освіти загалом, а також підвищення професійної конкуренції

---

²⁵¹ Олійник В. В. Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 1. С. 56–66.

²⁵² Болонська система освіти в Україні: перспективи та проблеми. *Інформаційний інтернет-ресурс «kudapostupat»*: [сайт]. URL: <https://kudapostupat.ua/bolons-ka-sistema-osviti-v-ukrayini-perspektivi-ta-problemi/>.

²⁵³ Брайченко Д. В., Сибірцев В. В. Зарубіжний досвід розвитку післядипломної освіти. *Наука – виробництво, 2016*: зб. тез доп. Л наук. конф. студ. і магістр. (Кіровоград, 14 квіт. 2016 р.). Кіровоград: КНТУ, 2016. С. 115–116.

всередині галузі та підвищення якості виконуваної роботи та її кількості.

Водночас В. Олійник і Л. Даниленко стверджують, що післядипломна освіта повинна бути безперервною, її пріоритетом має бути професійний та особистісний розвиток. До неї ставлять такі вимоги: відповідність сучасному рівню розвитку освітніх закладів, запитам персоналу на підставі гнучкої взаємодії основних ланок – базової та післядипломної освіти, курсового й міжкурсового періодів; урахування зв'язку базової освіти працівників з їхньою професійною діяльністю; взаємозв'язок результативності курсової підготовки й підсумку атестації кадрів; застосування важелів матеріального й морального стимулювання процесу та результату перепідготовки, підвищення кваліфікації кадрів; здійснення гнучкого процесу навчання в системі перепідготовки та курсового підвищення кваліфікації, який відповідав би інтересам кожного слухача; забезпечення неформального характеру методичного навчання кадрів у міжкурсовий період; формування демократичного стилю керівництва в управлінні креативного впливу²⁵⁴.

З огляду на фундаментальність і загальний характер таких рекомендацій, видається, що не всі з них відповідають засадам і вимогам сучасного інформаційного світу. Взаємопов'язаність матеріалів післядипломної освіти з отриманим фахом, гнучкість системи навчання, урахування базової освіти з безпосередньо виконуваною роботою є основними засадами, реалізація яких уможливить ефективну організацію роботи системи післядипломної освіти не лише дізнавачів НП України, а й усіх працівників.

Важливим напрямом підготовки сучасних фахівців є забезпечення їх сучасними цифровими технологіями, що надає можливість шляхом інформатизації та цифровізації освіти оптимізувати рівень знань здобувачів і підвищити їх конкурентоспроможність на ринку праці.

---

²⁵⁴ Післядипломна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. Київ : Міленіум, 2005. 230 с.

На думку вчених, інформаційними технологіями в освіті є комплекс навчальних і навчально-методичних матеріалів, технічних й інструментальних засобів, техніки навчального призначення, а також система наукових знань про форми та методи їх застосування для вдосконалення праці всіх учасників освітнього процесу²⁵⁵.

Питання застосування та розроблення відповідних технологій неодноразово ставали предметом наукових дискусій дослідників, що дає підстави стверджувати про актуальність і багатогранність зазначеної тематики.

Крім того, інформатизація та впровадження цифрових технологій в освіту є пріоритетним завданням і відповідно до стандартів ЮНЕСКО²⁵⁶, що своєю чергою відображено в Керівництві для вимірювальних інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті й детально опрацьовано в дослідженнях В. Осадчого та К. Осадчої²⁵⁷.

Зазначене додатково аргументує значущість окресленої проблематики, оскільки використання інформаційних технологій не тільки в навчанні та практичній діяльності органів правопорядку, а й, з другого боку, злочинцями в злочинній діяльності, стало реалією сьогодення та об'єктивною вимогою до системи освіти не лише України, а й інтегрованої міжнародної системи.

Одним із найуспішніших прикладів застосування інноваційних цифрових технологій у навчанні поліцейських (за спеціальністю 081 «Право» та 262 «Правоохоронна діяльність») є досвід розроблення та впровадження у використання фахівцями й науково-педагогічними працівниками Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ інформаційно-технічної платформи, що покладена в основу проєкту «Лінія-102».

---

²⁵⁵ Любович А. А., Єсіна О. Г. Сучасні інформаційні технології в освіті. *Інформатика та інформаційні технології* : матеріали студ. наук. конф. (Одеса, 20 квіт. 2015 р.). Одеса : ОНЕУ, 2015. С. 118–120.

²⁵⁶ Guide to measuring in formation and communication technologies (ict) in education. UNESCO-UIS, 2009. 138 p. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001865/186547e.pdf>.

²⁵⁷ Осадчий В. В., Осадча К. П. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 48. Вип. 4. С. 47–57.

Її розробники зазначили: «У рамках проекту реалізовано повний замкнутий цикл відпрацювання навчальних фабул від отримання первинної інформації про правопорушення до винесення судом відповідного вироку. Безумовною перевагою проекту є його практична спрямованість. За сучасною методикою рольової гри курсанти, студенти та працівники НП України набувають практичних навичок, вивчають та поглиблюють теоретичний матеріал. Максимальна наочність та наближеність до реальних умов підвищує мотивацію до навчання здобувачів вищої освіти, сприяє підготовці мотивованого педагога з нестандартним творчим мисленням»²⁵⁸.

Це засвідчує ефективність і виправданість застосування інноваційних цифрових технологій у практичному навчанні поліцейських. Окремим питанням у цьому контексті постає застосування вже розробленого алгоритму навчання до необхідних нині процесів щодо кандидатів на посади дізнавачів (з числа наявних співробітників, а також інших осіб) і працівників підрозділів дізнання НП України (з метою підвищення їхньої кваліфікації).

Необхідно також детальніше розглянути питання форм післядипломного освітнього процесу саме працівників підрозділів дізнання НП України. Оскільки працівники цих підрозділів мають статус поліцейського, їх післядипломна освіта здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України «Про вищу освіту», з огляду на особливості, визначені Законом України «Про Національну поліцію», і передбачає: спеціалізацію; перепідготовку; підвищення кваліфікації; стажування²⁵⁹.

Саме ці форми післядипломної освіти ми пропонуємо розглянути, щоб з'ясувати їхні особливості, сутність і зміст, а також сформулювати пропозиції щодо подальшої оптимізації.

---

²⁵⁸ Рижков Е. В. Вдосконалення навчального процесу з урахуванням сучасних тенденцій інформатизації структурних підрозділів національної поліції. *Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності національної поліції України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Дніпро, 24 листоп. 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 9–11.

²⁵⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Характеристика спеціалізації та перепідготовки як основних форм післядипломної освіти поліцейських. Спеціалізація є складовою післядипломної освіти поліцейських, а отже, і дізнавачів НП України.

У нормативних документах визначено, що спеціалізація – складова спеціальності, яка передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки працівників поліції²⁶⁰.

Орієнтовно таке наповнення пропонують також вчені з інших галузей науки. Наприклад, поняття спеціалізації (лат. *specialis* – особливий) тлумачать як форму суспільного розподілу праці та її раціональної організації за окремими напрямками діяльності, що відображає процес зосередження діяльності на порівняно вузьких напрямках, окремих технологічних операціях із виробництва певних видів продукції²⁶¹. Водночас це визначення лише відображає сутність процесу спеціалізації як поглиблення наявних у працівника знань у специфічному напрямі трудової діяльності²⁶².

Нормативні джерела здебільшого тлумачать поняття спеціалізації в контексті здобуття вищої освіти (або вищої освіти першого чи другого (бакалаврського (магістерського) рівнів), оскільки саме в цей проміжок часу відбувається формування базових правничих компетентностей, зокрема дізнавачів, і є можливим поглиблене вивчення окремих дисциплін та спеціальних курсів з метою опанування знань щодо розслідування окремої категорії кримінальних проступків (наприклад, у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, життя та здоров'я особи, власності тощо).

Свідченням цього є Перелік спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка фахівців освітнього ступеня «бакалавр» для Національної поліції (денна форма), що опублікований

---

²⁶⁰ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24 груд. 2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

²⁶¹ Горфинкель В. Я., Купряков Е. М., Прасолова В. П. Экономика предприятия. М.: Юнити, 1996. 367 с.; Основы рыночной экономики Украины. Власть. Право. Предпринимательство. Финансы. Налоги. Маркетинг. Менеджмент. Торговля. Реклама. Преступность / В. В. Селезнев. Киев: А.С.К., 1999. 540 с.;

²⁶² Фатхутдинов Р. А. Организация производства: учебник. М.: ИНФРА-М, 2001. 304 с.

на електронному інтернет-ресурсі «Портал для кандидатів на навчання Національної поліції України»²⁶³.

Водночас розділ VI «Спеціалізація» Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції визначає, що спеціалізацію працівників поліції проводять у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Направленню на спеціалізацію підлягають працівники поліції структурних підрозділів центрального органу управління НП України й територіальних (міжрегіональних) органів НП України, що проходять службу (працюють) на посадах, які за класифікацією професій належать до категорій керівників, професіоналів і фахівців, які: переміщені на іншу посаду, виконання обов'язків за якою потребує нових знань, умінь і навичок (необхідність направлення такого працівника поліції на спеціалізацію визначає його безпосередній керівник); уперше прийняті на службу в поліцію; призначені на посади в новостворені підрозділи поліції²⁶⁴.

На нашу думку, дізнавачі, користуючись спеціальним статусом суб'єкта досудового розслідування та поліцейського НП України, у разі необхідності направлення на спеціалізацію, що визначає безпосередній керівник, зобов'язані закінчити відповідне навчання та успішно виконати завдання підсумкового контролю, що дасть підстави для отримання свідоцтва про закінчення курсів спеціалізації (перепідготовки), форма якого наведена в додатку 2 до Положення про організацію післядипломної освіти працівників НП, його долучають до особової справи.

Водночас спеціалізація дізнавача НП України є процесом поглибленого вивчення дисциплін, спеціальних курсів з метою опанування окремих знань щодо розслідування окремої категорії кримінальних проступків (наприклад, у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, життя та здоров'я особи, власності тощо), а

---

²⁶³ Перелік спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка фахівців освітнього ступеня «бакалавр» для Національної поліції (денна форма). *Портал для кандидатів на навчання Національної поліції України*. 2021. URL: <https://osvita.np.gov.ua/index.php?r=site%2Fspecialties>.

²⁶⁴ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24 груд. 2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

також застосування спеціальних знань у досудовому розслідуванні, пов'язаних із проведенням СРД.

Зобов'язання всіх працівників поліції, яких, на підставі переконання керівника або за умов наявності підстав у Положенні про організацію післядипломної освіти працівників НП, направляють на спеціалізацію, вивчення відповідних матеріалів й отримання сертифіката виключно в закладах освіти МВС України залишається дискусійним у науковому полі.

Своєю чергою перепідготовка, згідно з відомчими нормативно-правовими актами, – це професійне навчання, спрямоване на опанування працівниками поліції іншої професії²⁶⁵.

Поняття перепідготовки має різні інтерпретації. Наприклад, у тлумачному словнику української мови визначено, що перепідготовка є процесом, що характеризується діями щодо підготовки заново, по-іншому²⁶⁶, а в положеннях ч. 6 ст. 18 «Освіта дорослих» Закону України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII «Про освіту»²⁶⁷, що є аналогічним до визначення відповідного поняття в Законі України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР «Про професійно-технічну освіту»²⁶⁸ та Положенні про професійне навчання працівників на виробництві (затверджене спільним наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України від 26 березня 2001 року № 127/151²⁶⁹, це «професійне (професійно-технічне) навчання, спрямоване на оволодіння іншою професією робітниками, які здобули первинну професійну підготовку».

Оскільки зміст професії поліцейського може бути значно ширшим за суто «патрульну» чи «слідчу (дознавацьку)» функції,

---

²⁶⁵ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24 груд. 2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

²⁶⁶ Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2007. 992 с.

²⁶⁷ Про освіту: Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

²⁶⁸ Про професійно-технічну освіту: Закон України від 10 лют. 1998 р. № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text>.

²⁶⁹ Про затвердження Положення про професійне навчання працівників на виробництві: наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України від 26 берез. 2001 р. № 127/151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01#Text>.

необхідно зауважити, що положення п. 4¹ ч. 1 ст. 3 КПК України встановлюють, що дізнавачем є службова особа підрозділу дізнання органу НП, уповноважені особи іншого підрозділу НП України, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої цим Кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

На думку вітчизняних учених, перепідготовка означає, що працівники, які мають певні професійні знання з уже набутої професії, проходять навчання, спрямоване на опанування іншої професії не тільки для вдосконалення технологічного процесу, упровадженням нових технологій та обладнання, а й з матеріальних причин, загрози звільнення²⁷⁰.

Водночас на офіційному інтернет-ресурсі Державного університету телекомунікацій зазначено, що перепідготовка кадрів – це отримання іншої спеціальності та професії на основі здобутого раніше освітнього ступеня та практичного досвіду, а також одночасне навчання за двома спеціальностями відповідного освітнього ступеня в одному або різних навчальних закладах²⁷¹.

Тобто питання про ефективну організацію перепідготовки працівників поліції перед наділенням їх повноваженнями щодо здійснення досудового розслідування кримінальних проступків є надзвичайно актуальним, оскільки такі працівники, з огляду на різноманіття та специфіку своєї професійної поліцейської діяльності (наприклад, функцій дільничних офіцерів поліції чи патрульних поліцейських), не могли повноцінно ознайомитися із сутністю процесу досудового розслідування.

Планомірне запровадження окремих елементів електронного кримінального провадження у вітчизняне законодавство, наприклад, на підставі Закону України від 1 червня 2021 року № 1498-IX «Про внесення змін до КПК України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування»²⁷², зумовлює

---

²⁷⁰ Іванова Ю. С. Поняття професійного навчання працівників: теоретико-правовий аналіз. *Право та інновації*. 2014. № 4 (8). С. 148–155. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/03/Ivanova8.pdf>.

²⁷¹ Перепідготовка кадрів. *Державний університет телекомунікацій* : [офіц. інтернет-ресурс]. URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/361-perepidgotovka-kadriv-navchalniy-proces>.

²⁷² Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування : Закон України від 1 черв. 2021 р.

необхідність запровадження новітніх інформаційних технологій в освітній процес, що дасть змогу закласти навички користування основними цифровими кейсами в межах електронного кримінального провадження.

Характеристика підвищення кваліфікації та стажування. Закон України «Про Національну поліцію» до переліку форм післядипломної освіти поліцейських відносить підвищення кваліфікації, що нині є найпоширенішою формою післядипломної освіти, насамперед через встановлений зазначеним законом обов'язок щодо проходження підвищення кваліфікації не менше ніж раз на три роки (п. 1 ч. 3 ст. 75), а також через його функціональність, змістовність, доступність і можливість реалізації без значних втрат у трудовій діяльності й без відриву від основного місця роботи.

Науковець Ю. Розенбаум обґрунтовує доцільність підвищення кваліфікації, що відбувається без відриву від професії та є складовою правовідносин між державними органами та їх службовцями (підприємствами і працівниками)²⁷³. Тобто проходження працівниками підвищення кваліфікації є необхідним елементом трудового процесу й містить засади, що сприятимуть подальшому кар'єрному зростанню працівника.

Водночас трудове законодавство термін «підвищення кваліфікації» висвітлює фрагментарно, а наука трудового права акцентує на деяких особливостях його структури, а також розширює його змістовні ознаки.

Із цього приводу дослідники стверджували, що підвищення кваліфікації безпосередньо пов'язане з тим, що працівник цілеспрямовано розширює власну компетенцію та змістовно наповнює знання щодо предмета своєї діяльності²⁷⁴. У такий спосіб чітко встановлюють межі здобуття нових знань працівниками й забезпечують їх від вивчення матеріалу й дисциплін, що не відповідають їх фаху.

№ 1498-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 31. Ст. 253. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#Text>.

²⁷³ Розенбаум Ю. А. Подготовка управленческих кадров: организационно-правовые вопросы. М. : Наука, 1981. 158 с.

²⁷⁴ Трошин А. Ф. Правовое положение рабочих и служащих обучающихся без отрыва от производства. М. : Госгориздат, 1962. 109 с.

Однак питання адаптації шляхом підвищення кваліфікації уповноважених на здійснення дізнання працівників інших підрозділів поліції містить внутрішні суперечності, адже основною функцією підрозділів, наприклад, дільничного офіцера поліції, є здійснення превентивних заходів у сфері протидії та запобігання злочинності. Тому процес підвищення кваліфікації має бути спрямований на розширення та поглиблення відповідних навичок і вмій.

Навіть тоді коли працівник опановує в процесі навчання суміжну професію, його навчання обмежується потребами за основною спеціальністю, а отримані спеціальні знання сприяють поліпшенню виконання роботи за професією.

Слід навести аргументи стосовно дискусійності такого підходу до визначення сутності та змісту «підвищення кваліфікації» поза межами опанованої професії, оскільки етимологічна сутність цього словосполучення демонструє опанування нових навичок безпосередньо в межах конкретної кваліфікації.

На нашу думку, мета підвищення кваліфікації полягає в підвищенні ефективності роботи конкретного працівника шляхом формування нових навичок і відпрацювання алгоритмів організації роботи в межах професії.

Крім того, на підтвердження сформованої нами мети підвищення кваліфікації В. Артемова надає визначення завданням, що передбачають підвищення ступеня готовності працівника до належного виконання заданого обсягу й виду робіт, а також посилення ефективності професійної праці²⁷⁵.

Пропозиції щодо інформатизації цього виду післядипломної освіти стосуються насамперед можливості проведення лекційних занять на базі онлайн платформ, що передбачають дистанційне формування певних навичок. Крім того, в умовах стрімкого поширення сервісів Google, на нашу думку, найефективніше організувати здійснення поточного контролю успішності або проведення онлайн тестових чи будь-яких інших заліків у сервісі Google форми, що надає

---

²⁷⁵ Артемова В. М. Повышение квалификации рабочих и служащих: правовые вопросы. Мн., 1972. С. 26–27.

можливість швидко оперувати отриманими відповідями, структурувати інформацію в таблицю Microsoft Excel, здійснювати поштову розсилку отриманих результатів й інші функції.

Крім того, Закон України «Про Національну поліцію» передбачає можливість проходження стажування як форми післядипломної освіти поліцейських. За сучасних умов стажування як з наукової, так і законодавчої позицій розглядають як невід’ємний процес призначення на посаду, що уможливорює перевірку навичок, компетенцій і вмінь працівника перед призначенням його на певну посаду.

Поняття стажування не є новим для вітчизняного законодавства. Становлення інституту стажування розпочалося з ухвалення Постанови РНК СРСР від 14 червня 1926 року «Про порядок надання місць практики учням університетів, інститутів і технікумів та місць проходження стажу особам, які пройшли повний курс зазначених навчальних закладів». Держава зобов’язувала всі підприємства й установи приймати на річне стажування осіб, які пройшли повний курс навчання в університетах, інститутах і технікумах²⁷⁶, що надавало можливість поглибити й адаптувати до практичних реалій набуті під час навчання теоретичні знання.

Зараз такого обов’язку роботодавці не мають, проте значна їх кількість пропонує студентам і випускникам пройти стажування, за результатами якого вони матимуть можливість отримати постійне місце роботи²⁷⁷. Зазначене засвідчує необхідність дослідження сутності цього явища та вивчення його змісту саме в контексті стажування дізнавачів НП України, що сприятиме оптимізації системи їх післядипломної освіти.

Поняття «стажування» (від франц. *stage*, первісно – період формування, від пізньолат. *stadium* – перебування) – це форма навчання, що передбачає набуття практичного досвіду й навичок

---

²⁷⁶ О порядке предоставления мест практики учащимся университетов, институтов и техникумов и мест прохождения стаж лица, прошедшим полный курс указанных учебных заведений: постановление Совета Народных Комиссаров СССР от 14 июня 1926 г. *Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства СССР*. 1926. № 44. Ст. 320.

²⁷⁷ Саун С. Правове регулювання проходження стажування студентами вищих навчальних закладів та учнями професійно-технічних навчальних закладів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 85–89. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/17.pdf>.

студентами (слухачами), уперше прийнятими на роботу працівниками і претендентами на більш кваліфіковану роботу (вищу посаду), перевірку їхнього професійного рівня та ділових рис, а також підвищення кваліфікації²⁷⁸. Зокрема, слід зауважити, що науковці виокремлюють декілька суб'єктів, що можуть проходити стажування без зазначення кінцевої мети такого процесу, коли йдеться лише про набуття практичного досвіду й навичок. Водночас законодавство України регламентує стажування працівників НП України як форму післядипломної освіти.

З огляду на викладене, суб'єктами стажування можуть бути: 1) студенти (слухачі); 2) працівники, уперше прийняті на роботу; 3) претенденти на більш кваліфіковану роботу (вищу посаду). Стаття 8 Закону України «Про зайнятість населення» визначає стажування як форму реалізації права на професійне навчання²⁷⁹. Водночас науковці виокремлюють зміст поняття стажування як елементу підвищення та поглиблення професійного рівня й компетенцій у конкретному фаху.

Згідно зі ст. 29 цього Закону, студенти закладів фахової передвищої та вищої освіти, учні закладів професійної (професійно-технічної) освіти, які здобули професію (кваліфікацію) за освітньо-кваліфікаційним рівнем «кваліфікований робітник», освітньо-професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр», освітнім ступенем «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр» і продовжують навчатися на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, мають право проходити стажування за професією (спеціальністю), за якою здобувається освіта, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, на умовах, визначених договором про стажування у вільний від навчання час²⁸⁰. Можна констатувати, що стажування суттєво поглиблює теоретично опановані компетенції працівником і змістовно наповнює

---

²⁷⁸ Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2007. С. 842–843.

²⁷⁹ Саун С. Правове регулювання проходження стажування студентами вищих навчальних закладів та учнями професійно-технічних навчальних закладів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 85–89. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/17.pdf>.

²⁸⁰ Про зайнятість населення : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5067-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 63. С. 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.

аудиторні заняття буденною працею, що своєю чергою готує майбутнього працівника не лише морально, а й професійно до виконання складних завдань.

Неодноразово розглядаючи стажування в класичному його розумінні, С. Сагун акцентує на тому, що воно належить до заходів, які сприяють отриманню молоддю першого робочого місця, а його метою є набуття досвіду з виконання професійних завдань та обов'язків, удосконалення професійних знань, умінь і навичок, вивчення та опанування нових технологій, техніки, набуття додаткових компетенцій²⁸¹.

Безперечно, роль стажування в житті здобувачів вищої освіти є визначальною, оскільки саме ознайомлення з реаліями майбутньої професії допомагає не лише вчитися застосовувати отримані знання на практиці, а й кар'єрно зростати вже навчаючись. Водночас стажування проводять перед призначенням на посаду, з метою опанування (перевірки) окремих організаційних, професійних та інших навичок.

Законодавство, що регулює стажування в НП України, забезпечує декілька форм його реалізації: як форму перевірки опанованих знань перед випуском із закладу вищої освіти; як форму післядипломної освіти поліцейських.

Відповідно до абз. 5 п. 3 розділу третього (Види післядипломної освіти і форми навчання) Положення про організацію післядипломної освіти працівників НП, стажуванням є набуття працівником поліції досвіду виконання завдань й обов'язків певної професійної діяльності або галузі знань²⁸². Натомість розділ IX «Стажування» Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції передбачає, що стажування працівників поліції здійснюють з метою формування та закріплення на практиці професійних знань, умінь, навичок і компетенцій, отриманих під час теоретичної підготовки. Стажування проходять: працівники поліції, які зараховані до

---

²⁸¹ Сагун С. Правове регулювання проходження стажування студентами вищих навчальних закладів та учнями професійно-технічних навчальних закладів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 85–89. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/17.pdf>.

²⁸² Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24 груд. 2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

кадрового резерву, – для просування по службі; працівники поліції, які вперше призначені на посади керівного складу НП України; інші працівники поліції – під час призначення на нову посаду²⁸³.

Отже, слід зауважити, що зміст поняття стажування, викладений у працях вітчизняних учених, а також закріплений у нормативно-правових актах освітнього спрямування цілком відповідає один одному. З огляду на зазначені умови проходження стажування, напрями вдосконалення можуть полягати в розробленні окремих інформаційних систем, функціонування яких уможливить проведення онлайн навчання, тестування, а також виконання практичних завдань у режимі реального часу.

Крім того, потребує вдосконалення система стажування на підставі врахування попередньо опрацьованих конкретним поліцейським курсів підвищення кваліфікації, якщо вони були довгостроковими й передбачали набуття суттєвого обсягу знань.

До прикладу, дізнавачі НП України здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків різної спрямованості, проте окремі кримінально-правові аспекти кваліфікації діянь, пов'язаних зі специфічними об'єктами посягань, потребують наявності глибших знань, а їх досудове розслідування може бути пов'язане з потребою проводити широкий комплекс СРД, що й зумовлює необхідність не лише проходження навчання та отримання теоретичних знань, а й практичного їх відпрацювання без імовірної шкоди інтересам потерпілих осіб.

Тому на підставі проаналізованих позицій вчених, нормативно-правового забезпечення та статистичної інформації щодо визначення понятійно-категоріального апарату зазначеної проблематики, з'ясування сутності освітнього процесу й засад його інформатизації в сучасному світі, а також пропозицій щодо оптимізації, аргументуємо висновки щодо необхідності вдосконалення системи освіти дізнавачів, зокрема осіб, уповноважених на здійснення дізнання, шляхом застосування новітніх освітніх інформаційних технологій.

---

²⁸³ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: наказ МВС України від 24 груд. 2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

Інформаційними технологіями в освітньому процесі є комплекс інформаційно-технічних засобів, заходів і способів, сутність існування яких полягає у функціонуванні певного алгоритму, що забезпечує отримання інформації, розширення меж професійної компетентності здобувача вищої освіти чи працівника й/або організовує відпрацювання отриманих теоретичних навичок.

Застосування відповідних ресурсів, з одного боку, актуалізує необхідність суттєво переглянути наявні підходи в освітньому процесі, а з іншого – зумовить обставини, за яких підготовка якісних дізнавачів без використання інформаційно-довідкових порталів, спеціальних освітніх програм, симуляторів і систематизованих інформаційних ресурсів стане неможливою, що позитивно позначиться на відповідному процесі за умови належного контролю²⁸⁴.

2.5. Контроль та нагляд за діяльністю підрозділів дізнання Національної поліції України

Питання наукового осмислення проблем функціонування дізнання як новоствореного структурного підрозділу НП України крізь призму євроінтеграційних процесів й утвердження прав і свобод людини та громадянина є надзвичайно актуальними. Водночас у межах традиційного підходу до визначення основних елементів контролю та нагляду в досудовому розслідуванні вчені-адміністративісти розглядають як трискладову систему «орган досудового розслідування – прокуратура – суд».

Оскільки сучасна система досудового розслідування та окремі елементи організації функціонування цього механізму потребують контролю та нагляду, це питання неодноразово поставало в дослідженнях вітчизняних учених. На нашу думку, зазначене зумовлено насамперед тим, що оскільки сфера діяльності, спрямована забезпечити функціонування механізму притягнення до кримінальної

---

²⁸⁴ Романов М. Ю. Застосування новітніх інформаційних технологій у процесі післядипломної освіти фахівців для підрозділів дізнання Національної поліції України. *Retrospection and modern European approaches to jurisprudence* : Collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 351–373. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-140-4-13>.

відповідальності осіб за учинення кримінальних правопорушень, може водночас і суттєво утискати права та свободи людини й громадянина (тимчасово обмежуючи їх реалізацію), неможливим є демократичне, прозоре та підзвітне функціонування відповідного органу влади в умовах правової державності.

Окреслені фактори засвідчують актуальність дослідження основних напрямів контролю та нагляду за діяльністю підрозділів дізнання НП України, що, з огляду на значні напрацювання вчених і дослідників, є достатньо розгалуженими.

Сучасні дослідники, вивчаючи питання здійснення одночасно контролюючих і наглядових заходів щодо діяльності органів правопорядку в Україні, акцентують увагу на тому, що до основних таких засобів забезпечення законності національне законодавство відносить прокурорський нагляд, судовий і відомчий контроль²⁸⁵. Тому забезпечення ефективного функціонування системи нагляду й заходів контролю може додатково сприяти забезпеченню прав і свобод людини й громадянина в досудовому розслідуванні, а також окремо позначатися на подальшому нормативно-правовому й організаційному забезпеченні функціонування відповідного органу. Отже, здійснення подальших наукових розвідок щодо організації відомчого й судового контролю, а також прокурорського нагляду в контексті означених пріоритетів і проблемних питань, на нашу думку, є надзвичайно актуальним. Крім того, додатковим аргументом стосовно потреби теоретичного переосмислення відповідних питань і принципів, за якими сформовано відповідні напрями, є кардинальне реформування вітчизняної системи права та структури органів правопорядку з метою їх переходу від тоталітарно-радянських принципів формування до демократично-європейських.

---

²⁸⁵ Іваницький С. О. Удосконалення кримінальної процесуальної регламентації досудового розслідування. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5 листоп. 2019 р.). Київ: КНДІСЕ Мінюсту України, 2019. С. 205; Фурсов Д. Ю. Співвідношення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю за законністю досудового розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 41. Т. 2. С. 142. (Серія «Юриспруденція»). DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.41-2.32>

Законодавство України передбачає декілька форм взаємодії дізнавачів з різними суб'єктами, серед яких й органи прокуратури, у межах виконання останніми функцій з нагляду за дотриманням прав і свобод людини й громадянина в кримінальному провадженні – слідчі судді, що здійснюють контрольні функції в межах визначених кримінальним процесуальним законом. Крім того, окремим питанням постає характеристика внутрішньовідомчого контролю за діяльністю дізнавачів, підрозділів дізнання як структурних елементів організаційно-штатного поділу НП України.

Тож очевидною є доцільність наукових розвідок у напрямі організаційно-правових засад взаємодії дізнавача та прокурора в досудовому розслідуванні у формі нагляду, оскільки безперешкодна й ефективна співпраця надасть можливість ефективно здійснювати захист прав і свобод людини й громадянина, чиї права було порушено, а також виконати інші визначені чинним законодавством України завдання кримінального процесу.

Поняття взаємодії дослідники тлумачать по-різному, тому для правильного використання наукової термінології пропонуємо узагальнити наявні наукові підходи до її тлумачення. Об'єктивну необхідність взаємодії, що зумовлена спільністю завдань, які стоять перед різними відомствами, органами й підрозділами, уповноваженими протидіяти злочинності, і відмінностями в їхньому функціональному та структурному стані, неодноразово розглядали вітчизняні вчені²⁸⁶.

Наприклад, Г. Бондар стверджує, що взаємодія є там, де наявний спільний інтерес, а тому під час розслідування злочинів взаємодія наявна між правоохоронними органами, оскільки вони мають одну мету – розкриття та розслідування злочинів²⁸⁷, а В. Ковальов акцентує на тому, що взаємодія виявляється насамперед у консолідації сил і засобів суб'єктів взаємодії для досягнення єдиної мети²⁸⁸. Отже,

---

²⁸⁶ Кобзар О. Ф. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 3. С. 27.

²⁸⁷ Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. С. 46–48.

²⁸⁸ Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. С. 24.

взаємодією дізнавача з прокурором у досудовому розслідуванні кримінальних проступків є комплекс передбачених законодавством України спільних дій обох суб'єктів, що спрямовані на досягнення завдань досудового розслідування, визначених КПК України. Аналогічні положення щодо взаємодії у формі контролю між дізнавачем і керівництвом підрозділу дізнання та судом, а також громадськості стосуються й інших аспектів нашого дослідження, що має залишатися в межах визначеного предмета.

Тому, на нашу думку, здійснення дослідження організаційно-правових засад судового контролю, прокурорського нагляду та взаємодії з громадськістю в діяльності підрозділів дізнання НП України є надзвичайно важливим, а отримані внаслідок наукових пошуків рекомендації можна буде використати в подальшій практичній діяльності й під час оптимізації механізму взаємодії між підрозділом дізнання (дізнавачем), слідчим суддею, органом прокуратури (прокурором) і громадянським суспільством.

У своїх фундаментальних дослідженнях проблеми організаційно-правового забезпечення діяльності органів досудового розслідування частково аналізували такі вчені, як: В. Бурлака, Р. Дударець, В. Дрозд, М. Калатур, О. Кобзар, О. Татаров, М. Цуцкірідзе, С. Чернявський та ін. Своєю чергою питання здійснення прокурорського нагляду та судового контролю були предметом наукових пошуків таких авторитетних учених, як: Ю. Аленін, І. Гловюк, В. Гринюк, О. Капліна, П. Каркач, М. Погорецький, Ю. Полонський, О. Толочко та ін.

Попри варіативність і мультидисциплінарність наукових досліджень, які висвітлювали аспекти окресленої теми, актуальними залишаються питання організаційно-правового забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Забезпечення прав і свобод людини й громадянина в досудовому розслідуванні кримінальних проступків є одним із пріоритетних питань не лише кримінального процесу, а й адміністративного права. Від належної організації взаємодії суб'єкта досудового розслідування (у цьому випадку дізнавача) залежить рівень забезпеченості правами та свободами осіб у кримінальному процесі загалом.

Тож пропонуємо обрати за основу загальноприйнятій у наукових колах підхід, визначивши як основні такі елементи: *відомчий контроль* (Закон України «Про Національну поліцію», Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України тощо), *судовий контроль* (регламентований КПК України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів»), *прокурорський нагляд* (встановлений КПК України та Законом України «Про прокуратуру»).

Ураховуючи, що понятійно-категоріальний апарат проблематики дослідження залишається недеталізованим, доцільно розпочати з аналізу базових категорій, що наповнюють змістом сутність таких процесів, а також з'ясувати їх співвідношення («контроль» і «нагляд»).

Підходи науковців й укладачів тлумачних словників щодо визначення поняття «контроль» різняться. Загалом воно має франкомовне походження та буквально означає перевірку (спостереження з метою перевірки), а також систему органів, що здійснюють таку перевірку (їх посадових осіб)²⁸⁹. Тож можна навести проміжний аргумент про те, що контролем є організація роботи певного уповноваженого органу чи посадової особи (визначеної попередньо) з метою спостереження, що спрямована на перевірку дотримання певних стандартів.

Водночас словникові видання (Словник української мови²⁹⁰, Український словник іншомовних слів²⁹¹, Словник української мови²⁹²) тлумачать поняття контролю як процес, що має на меті шляхом спостереження, ведення звітності, перевірки відповідності здійснюваної діяльності попередньо встановленим об'єктивним вимогам забезпечити дотримання засад, принципів і завдань такої діяльності. Крім того, цьому процесу притаманні такі риси, як облік, перевірка, нагляд тощо. Основною ознакою, на нашу думку, є

---

²⁸⁹ Словарь иностранных слов / под ред. В. В. Пчелкиной. М. : Рус. яз., 1988. С. 256.

²⁹⁰ Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наук. думка, 1973. Т. 4 : І–М. С. 271.

²⁹¹ Контроль. *Словник іншомовних слів Мельничука.* URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53402/284474.html>.

²⁹² Контроль. *Тлумачний словник української мови E-slovník.* URL: <https://eslovnik.com/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C/>.

характеристика процесу контролю як підсумкової функції управління в державно-владних відносинах, що мають ґрунтуватися на принципах прозорості, підзвітності, верховенства права й неухильного виконання законних вимог.

Крім того, вітчизняні дослідники, вивчаючи зміст і сутність контролю в державному управлінні фінансами, характеризують його за допомогою диференційованого підходу, що залежить від сфери наукових знань, у яких здійснюють дослідження²⁹³. Це засвідчує складність і багатокомпонентність такого процесу, тобто це складний, пов'язаний із засадами правової системи механізм.

Зокрема, В. Гаращук зауважує, що контроль – основний спосіб забезпечення законності й дисципліни в державному управлінні. Він є одним з найважливіших елементів державного управління, важливою функцією держави. Без організації та здійснення контролю неможлива робота державного апарату, інших державних структур. Будь-яке рішення, будь-яка дія у сфері державного управління закінчуються контролем за їх виконанням, інакше вони не матимуть сенсу²⁹⁴. Водночас слід зазначити, що дії, які підлягають контролю в процесі здійснення досудового розслідування кримінальних проступків дізнавачами НП України, насамперед мають бути реалізовані не лише крізь призму сенсу чи логіки, а передусім на підставі прав і свобод людини й громадянина загалом і прав, свобод, повноважень й обов'язків учасників кримінального процесу зокрема.

Стосовно інституційної приналежності інституту контролю до процесів управління висловлювався також Ю. Битяк, який стверджував, що контроль у такому контексті забезпечує систематичну перевірку виконання Конституції, законів України, інших нормативних актів, дотримання дисципліни та правопорядку й полягає у «втручанні контрольних органів в оперативну діяльність підконтрольних органів, даванні їм обов'язкових для виконання

---

²⁹³ Татарова Т. Поняття та зміст контролю в державному управлінні фінансами. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 6. С. 188–194. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.33>.

²⁹⁴ Гаращук В. М. Доктрина контролю та нагляду в управлінні. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 201–207.

вказівок, припиненні, зміні чи скасуванні актів управління, вжитті заходів примусу щодо підконтрольних органів»²⁹⁵. Тобто автор чітко визначає спрямованість контрольних функцій, що орієнтовані на забезпечення дотримання законодавства України в певній галузі. Водночас акцентує увагу на співвідношенні понять контролю та нагляду в науці державного управління та юриспруденції (зокрема, адміністративному праві).

На думку Ю. Битяка, нагляд має на меті виявлення та попередження правопорушень, усунення їхніх наслідків і притягнення винних до відповідальності, без права втручатися в оперативну та господарську діяльність піднаглядних об'єктів, зміні чи скасування актів управління²⁹⁶. Натомість слід спрямувати увагу на те, що нагляд у кримінальному процесі, реалізовуваний, зокрема, органами прокуратури України, має такі специфічні для традиційного розуміння цього явища ознаки, як: можливість скасування раніше прийнятих рішень, заборона реалізації вже прийнятих дізнавачем рішень, прийняття інакших рішень, умотивованих процесуальною доцільністю та іншими передбаченими законодавством України механізмами.

Розглядаючи контроль і нагляд у контексті трудового права й нерозривно пов'язуючи їх, О. Смирнов визначає, що ці процеси спрямовані на захист трудових прав працівників та полягають у попередженні та виявленні порушення трудового законодавства з боку органів працевлаштування та уповноважених ними осіб, відновленні трудових прав працівників і притягненні до відповідальності винних у порушенні цих прав²⁹⁷. Крім того, автор наводить аргументи щодо своєї позиції, що поняття нагляду та контролю застосовують як тотожні в Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»²⁹⁸, водночас слід зауважити, що фрагментарне визначення такого інституту, як контроль і нагляд у державному управлінні та публічному адмініструванні

---

²⁹⁵ Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. С. 224.

²⁹⁶ Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. С. 224.

²⁹⁷ Трудовое право : учебник / под ред. О. В. Смирнова. М. : Проспект, 1997. С. 357.

²⁹⁸ Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квіт. 2007 р. № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

(здійснювані за допомогою інструментів адміністративного права), є таким, що не цілком висвітлює зміст цих інституцій.

Наприклад, контроль і нагляд з позицій забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України однозначно розмежовують як за змістом і значенням, так і за суб'єктними показниками й об'єктними завданнями. Ми пропонуємо дослідити поняття нагляду у взаємозв'язку з прокурорською діяльністю, відповідно до положень КПК України, що дасть змогу об'єктивно проаналізувати відповідні положення.

На нашу думку, контролем за діяльністю підрозділів дізнання НП України є попередньо регламентований українським законодавством процес, забезпечення якого покладено на чітко встановлений перелік суб'єктів, його зміст полягає в спостереженні за певною діяльністю, веденні звітності щодо неї, а також перевірці відповідності здійснюваної діяльності попередньо встановленим об'єктивним вимогам з метою забезпечення дотримання засад, принципів і завдань такої діяльності.

Сучасні дослідження та положення чинного законодавства України дають підстави стверджувати про наявність щонайменше декількох форм контролю. Наприклад, Закон України «Про Національну поліцію» чітко визначає поняття громадського контролю (його доцільно висвітлити фрагментарно, з огляду на специфіку організації процесуальної діяльності дізнавача), відомчого контролю (його здійснюють на підставі внутрішньої ієрархічної побудови підрозділів дізнання та засади взаємопідпорядкування в системі органів НП України). Крім того, положення КПК України встановлюють такий вид контролю, як судовий, його застосовують у контексті здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, переважно у виняткових випадках, тож у контексті цього дослідження потребує наукових розвідок.

Ураховуючи специфіку функціонування інституту контролю та раніше висвітлені елементи його змісту, слід розпочати з аналізу сутності та загальної структури *відомчого контролю* за діяльністю підрозділів дізнання НП України.

Дослідники мають декілька сталих підходів до визначення поняття відомчого контролю, що кореспондується із запропонованим нами визначенням контролю як інституції. Крім того, зазначені підходи до інтерпретації понять «внутрішньовідомчий», «внутрішній», «відомчий» контроль є за своїм змістом тотожними.

Наприклад, С. Шатрава зазначає, що внутрішнім контролем слід вважати систему заходів, спрямованих на забезпечення принципу верховенства права й охорони прав людини, вимог законодавства і відомчих нормативно-правових актів, запобігання вчиненню правопорушень, проведення справедливих внутрішніх розслідувань правопорушень, учинених відповідними суб'єктами²⁹⁹, що, на нашу думку, достатньо чітко визначає межі внутрішнього контролю та може бути інтерпретоване в контексті діяльності підрозділів дізнання НП України, зокрема не лише в їх безпосередній процесуальній діяльності, а й у службово-організаційних питаннях.

Натомість Г. Гончарук й І. Осика стверджують, що внутрішній контроль є складовою забезпечення внутрішньої безпеки системи МВС, яка має протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам³⁰⁰, а вказівка на те, що система внутрішнього контролю має забезпечувати також і протидію зовнішнім загрозам є цілком доречною. Зокрема, зовнішні корупційні фактори, психологічний тиск на дізнавача під час здійснення ним досудового розслідування кримінальних проступків є предметом внутрішнього контролю керівництва підрозділу, оскільки ефективно та своєчасне реагування на такі виклики може убезпечити ймовірний об'єктивний результат відповідного розслідування та частково забезпечити безпеку працівника.

На думку М. Коваліва, який досліджував основи управління ще в органах внутрішніх справ України, предмет правового регулювання внутрішньовідомчого контролю охоплює низку аспектів їх діяльності³⁰¹. Аналогічну позицію обстоює також і С. Єсімов, який

---

²⁹⁹ Шатрава С. О. Внутрішньовідомчий контроль за діяльністю органів Національної поліції як складова мінімізації корупційного ризику. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 147.

³⁰⁰ Гончарук Г. О., Осика І. М. Внутрішній контроль в системі МВС. URL: http://police-reform.khpg.org/articles/vnutrishnij_kontrol_v_sistemi_mvs.

³⁰¹ Ковалів М. В. Основи управління в органах внутрішніх справ України : навч.-практ. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 144.

стверджує, що предметом правового регулювання внутрішньовідомчого контролю стає та їх частина, яка забезпечує організаційні, процедурні та правозахисні основи стабільності, гарантованості й достовірності цільової інформації про стан і розвиток функціонування НП, кожного з територіальних органів і підрозділів окремо³⁰². На нашу думку, такі особливості істотно позначаються на функціонуванні підрозділів дізнання, оскільки в умовах надмірної їх завантаженості та стрімкого зростання рівня криміногенності суспільства ключовими факторами в організації та забезпеченні функціонування підрозділів дізнання є відповідність такої діяльності завданням і меті, а також продуктивний і раціональний розподіл зареєстрованих кримінальних проступків відповідно до спеціалізації дізнавачів (з метою організації якомога ефективнішого досудового розслідування професійно підготовленим суб'єктом), а також з огляду на попередньо сформоване навантаження.

Досліджуючи теоретичні, організаційні та правові аспекти роботи з персоналом органів досудового слідства МВС України, К. Ізбаш обґрунтовує доцільність об'єднання функцій організації та контролю в роботі органів досудового розслідування НП України в три групи, однією з яких є контрольна, вона передбачає:

– визначення слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а в разі здійснення досудового розслідування слідчою групою – визначення старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих;

– відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування мотивованою постановою за ініціативою прокурора або з власної ініціативи з подальшим повідомленням прокурора та призначення іншого слідчого за наявності підстав, передбачених КПК України, для його відводу або в разі неефективного досудового розслідування;

---

³⁰² Єсімов С. С., Перепелиця А. В. Адміністративно-правове регулювання внутрішньовідомчого контролю в органах Національної поліції. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 2 (12). С. 72–78.

– ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, надання слідчому письмових вказівок, які не можуть суперечити рішенням і вказівкам прокурора;

– ужиття заходів для усунення порушень вимог законодавства в разі їх допущення слідчим; погодження проведення СРД і продовження строку їх проведення у випадках, передбачених КПК України³⁰³, що частково відповідає дійсності та кореспондується з повноваженнями керівника підрозділу дізнання, згідно з КПК України. Такі функції спрямовані передусім на забезпечення внутрішнього контролю саме за організаційною та адміністративно-управлінською діяльністю в підрозділі дізнання, а вже другорядним їх значення для реалізації процесуальних прав, повноважень й обов'язків.

Деякі засади внутрішнього контролю керівництва підрозділів дізнання за організаційно-управлінською та частково процесуальною діяльністю дізнавачів регламентовано в КПК України та Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України.

Наприклад, ст. 39¹ «Керівник органу дізнання» КПК України передбачає, що керівник органу дізнання уповноважений: визначати дізнавача, який здійснюватиме дізнання; відсторонювати дізнавача від проведення дізнання за ініціативою прокурора або з власної ініціативи та призначати іншого дізнавача за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу (самовідводу) або неефективного дізнання; ознайомлюватися з матеріалами дізнання, давати дізнавачу письмові вказівки, що не суперечать рішенням і вказівкам прокурора; уживати заходів для усунення порушень вимог законодавства в разі їх допущення дізнавачем³⁰⁴. Такі повноваження керівника підрозділу дізнання, як визначення дізнавача, який здійснюватиме дізнання (зокрема можливість його відсторонення), має організаційно-управлінське спрямування, а його реалізація пов'язана з низькою ефективністю здійснення дізнання, загальною завантаженістю

---

³⁰³ Ізбаш К. С. Теоретичні, організаційні та правові питання роботи з персоналом органів досудового слідства МВС України : монографія. Одеса : НікаНова, 2011. С. 133–135.

³⁰⁴ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

працівника такого підрозділу чи особи, уповноваженої на здійснення дізнання, а також іншими об'єктивними факторами.

Крім того, керівник підрозділу дізнання, уповноважений, зокрема, безпосередньо втручатися в процесуальну діяльність дізнавача в досудовому розслідуванні, щоб ознайомитися з відповідними матеріалами, надати письмові вказівки, а також сприяти усуненню недоліків, яких припустився дізнавачем у цьому процесі.

Розділ IV «Повноваження керівників підрозділів дізнання» Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України визначає трирівневу систему повноважень керівника підрозділу дізнання на рівні управління, відділу (сектору) дізнання ГУНП, а також відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції³⁰⁵, з поступовим їх розширенням від найменшої до найбільшої (з огляду на особливості організації роботи підрозділу дізнання на рівні відділу поліції).

Наприклад, начальник УД організовує в установленому порядку заслуховування керівників відділів (секторів) дізнання ГУНП з питань службової діяльності підрозділів дізнання відділів (секторів) ГУНП і територіальних підрозділів поліції, натомість начальник відділу (сектору) дізнання ГУНП організовує заслуховування керівників підрозділів дізнання територіальних підрозділів поліції, а начальник відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції, керуючи, відповідає за безпосереднє виконання покладених на нього завдань, організовує та забезпечує постійний моніторинг стану оперативної обстановки на території обслуговування й реагування на її зміни, заслуховує на оперативних нарадах звіти з питань розслідування кримінальних проступків, а також устанавлює спеціалізацію дізнавачів у розслідуванні кримінальних проступків окремих категорій, що й уможливорює подальшу побудову системи контролю за рівнями територіального підпорядкування, котра й забезпечує реалізацію попередньо окреслених законодавством України функцій.

---

³⁰⁵ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

Отже, зміст внутрішнього контролю за діяльністю підрозділів дізнання НП України, який здійснюють насамперед з метою забезпечення неухильного дотримання дізнавачами й особами, уповноваженими на здійснення дізнання, а також належної організації функціонування відповідних процесів у межах принципів і засад кримінального провадження та гарантій, наданих суб'єктам кримінального провадження КПК і Конституцією України.

З-поміж тих, що негласно належить до видів «зовнішнього» контролю за діяльністю підрозділів дізнання НП України, слід виокремити *судовий контроль*. Водночас КПК України передбачає також взаємодію дізнавача із судовими органами України, що полягає в здійсненні специфічних функцій судом – реалізації судового контролю за процесом досудового розслідування. Своєю чергою питання організаційно-правових засад взаємодії відповідних суб'єктів залишається невизначеним.

На думку М. Коваліва, суди відіграють важливу роль у розбудові демократичної правової держави, забезпеченні злагоди в суспільстві, а головне – вони є надійним гарантом дотримання прав і свобод людини в здійсненні правосуддя. У латинській мові слова «правосуддя» і «справедливість» є синонімами. Отже, справедливість визнається основою діяльності судових органів³⁰⁶.

Саме тому судовий контроль, що є зовнішньо інституційним, є незалежним і найефективнішим, а з огляду на повноваження судової гілки влади, що здебільшого визначені Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів», самостійність відповідної інституції аргументована її правовою сутністю та є гарантією дотримання прав і свобод людини й громадянина.

Дослідники судовий контроль за дотриманням прав людини під час досудового розслідування поділяють на два основні види: превентивний (попереджувальний або дозвільний, що полягає в наданні дозволу на проведення певної СРД, застосування заходу забезпечення кримінального провадження, що обмежує конституційні

---

³⁰⁶ Ковалів М. В. Судовий контроль як гарантія забезпечення прав та свобод громадян. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 3. С. 117–124. (Серія «Юридична»).

права та свободи особи) і постфактум (подальший або наступний, що полягає в перевірці правомірності обмеження прав і свобод людини та їх відновленні в разі незаконного порушення (оскарження рішень, дій чи бездіяльності учасників кримінального провадження))³⁰⁷. Визначення повноважень слідчого судді, що безпосередньо пов'язані зі взаємодією з дізнавачем, можливе лише на підставі аналізу норм КПК України.

Наприклад, ч. 1 ст. 233 «Проникнення до житла чи іншого володіння особи» КПК України передбачає можливість проникнення до житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді (на думку деяких учених-процесуалістів, це стосується таких СРД, як обшук, огляд, слідчий експеримент, які проводять у житлі чи іншому володінні особи³⁰⁸), що ухвалюють на підставі клопотання, серед інших – і дізнавача.

Стаття 268 «Установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу» КПК України передбачає можливість застосування технічних засобів для локалізації місцезнаходження радіоелектронного засобу, зокрема мобільного терміналу систем зв'язку, інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів рухомого (мобільного) зв'язку, без розкриття змісту повідомлень, що передаються, якщо в результаті його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження³⁰⁹. Водночас ст. 248 «Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії» КПК України встановлює механізм розгляду клопотання дізнавача на проведення зазначеної НСРД слідчим суддею, що також є одним із видів судового контролю за досудовим розслідуванням кримінальних проступків.

Крім того, ст. 303–308 КПК України передбачають оскарження визначеного законом переліку рішень, дій чи бездіяльності органів

---

³⁰⁷ Роль слідчого судді у кримінальному провадженні: звіт за результатами дослідження : звіт за результатами дослідження / за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ : Клименко Ю. Я., 2020. 252 с.

³⁰⁸ Сиза Н. П. Повноваження слідчого судді щодо здійснення судового контролю у кримінальному процесі України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2012. № 2 (6). С. 1–21 (Серія «Право»). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12snprku.pdf>.

³⁰⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування до слідчого судді місцевого суду, що й забезпечує належне функціонування судового контролю (подальшого) в тому вигляді, яким його регламентував законодавець.

Загалом взаємодія дізнавача зі слідчим суддею, який є суб'єктом здійснення судового контролю, полягає у виконанні слідчим суддею своїх безпосередніх обов'язків з недопущення порушення прав і свобод людини й громадянина в кримінальному провадженні. Безперечним є факт кримінального процесуального характеру такої взаємодії, проте слід зауважити, що будь-яка взаємодія навіть у кримінальному провадженні має адміністративний характер (хоч і передбачає в цьому випадку кримінальні процесуальні наслідки).

Громадський контроль. Деякі питання організації роботи підрозділів поліції та їх взаємодії з інститутами громадянського суспільства, що також має певні ознаки контролю, досліджували І. Беспалько, В. Глушкова, Н. Горбова, О. Дрозд, Д. Заброна, В. Захарова, Д. Кисленко, А. Коваленко, А. Колодій, Л. Наливайко, П. Шаганенко, Ю. Шемшученко, В. Шинкарук та інші вчені, що дає підстави для здійснення оглядової наукової розвідки відповідного аспекту в контексті окресленої нами проблематики й предмета дослідження.

Відповідно до ч. 2 ст. 51 «Поліцейські комісії» Закону України «Про Національну поліцію», до складу поліцейської комісії апарату центрального органу управління поліції входять п'ять осіб, двоє з яких – представники громадськості, рекомендовані Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини з числа осіб, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні риси, суспільний авторитет³¹⁰, що й забезпечує здійснення громадського контролю за діяльністю посадових осіб підрозділів дізнання НП України на етапі добору поліцейських на службу (поза увагою лишаються випадки уповноваження працівників інших підрозділів на здійснення дізнання).

---

³¹⁰ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

Крім того, ч. 3 ст. 86 «Звіт про поліцейську діяльність» Закону України «Про Національну поліцію» передбачає, що керівники територіальних органів поліції зобов'язані регулярно оприлюднювати статистичні й аналітичні дані про вжиті заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушень публічного порядку на офіційних вебпорталах органів, які вони очолюють, згідно з ч. 1 ст. 90 «Залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських» аналогічного Закону України, а контроль за діяльністю поліції можуть здійснювати у формі залучення представників громадськості до спільного розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських і до перевірки інформації про належне виконання покладених на них обов'язків відповідно до законів й інших нормативно-правових актів України³¹¹. Такі елементи забезпечують реалізацію механізму впливу громадськості на функціонування системи НП України й окремих її складників і частково можуть забезпечувати контроль громадськості за діяльністю як підрозділів дізнання, так й окремих посадових осіб, що його здійснюють.

Проте відповідна процедура не є досконалою та, на нашу думку, не дає змоги громадськості повноцінно впливати на певні процеси в досудовому розслідуванні, натомість Конституція, КПК і закони України чітко визначають процесуальну незалежність суб'єкта здійснення досудового розслідування, а також неможливість інформування про його перебіг і результати сторонніх осіб. Тому зміст громадського контролю обмежується нормативною можливістю дізнавача чи керівника підрозділу дізнання детально звітувати про результати роботи, натомість «загальне» звітування вже охоплене звітом керівника поліції структурного підрозділу, його висвітлюють на офіційних вебресурсах органів державної влади.

Прокурорський нагляд. Словникові видання визначають поняття нагляду як процес спостереження, що має на меті перевірку³¹²; дослідники Ю. Битяк, В. Богуцький і В. Гаращук стверджують, що

---

³¹¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

³¹² Новий тлумачний словник української мови / уклад. : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ : Аконіт, 1999. С. 318.

призначення нагляду полягає у виявленні та попередженні правопорушень, усуненні їх наслідків і притягненні винних до відповідальності, без права втручання в діяльність піднаглядних об'єктів, зміни чи скасування актів управління³¹³. Водночас слід зауважити, що поняття «нагляд» за етимологічним походженням і змістом означає насамперед «спостереження», проте прокурорський нагляд у кримінальному провадженні також передбачає і контрольні елементи, оскільки має можливість скасувати раніше прийняті дізнавачем рішення або вносити до них суттєві зміни.

Інші науковці, наприклад, М. Студенікіна³¹⁴ та Д. Хмелевський³¹⁵, акцентують на тому, що поняття «нагляд» є поліваріативним у своєму застосуванні, проте містить елементи «обмеженого» контролю, що спрямований передусім на спостереження. Також Д. Хмелевський зауважує, що нагляд за дотриманням законності є похідним напрямом від кримінально-процесуальної функції прокурора, а в умовах, коли діяльність дізнавача передбачає накопичення матеріалів, що стане основою обвинувачення, реалізація таких повноважень прокурором в обстановці безпосереднього здійснення розслідування та можливості впливу на якість отримуваних доказових матеріалів є ключовими.

Ми поділяємо цю позицію і вважаємо, що прокурорський нагляд саме за процесуальною діяльністю дізнавача в досудовому розслідуванні кримінального проступку має управлінський характер, оскільки шляхом прийняття організаційно-розпорядчих рішень (щодо скасування процесуальних актів чи їх видання/узгодження) здійснюють гарантування прав і свобод людини й громадянина в кримінальному провадженні, що є його основою.

Своєю чергою Р. Колесник стверджує, що прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні – це особливий вид кримінальної процесуальної діяльності спеціалізованого державного органу конституційного рівня – прокуратури, яка через свого посадовця –

---

³¹³ Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. С. 223–224.

³¹⁴ Студеникіна М. С. Государственные инспекции в СССР. М. : Юрид. лит., 1987. С. 25.

³¹⁵ Хмелевський Д. Підвищення ефективності прокурорського нагляду за дотриманням законів органами досудового розслідування. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С. 112–113.

прокурора – від імені держави здійснює постійний безперервний відкритий нагляд за дотриманням законів як органами, які безпосередньо розслідують кримінальні правопорушення, так й усіма іншими учасниками досудової стадії кримінального провадження³¹⁶. Тобто обґрунтованою видається позиція про роль і місце прокуратури в досудовому розслідуванні – як основного гаранта прав і свобод людини й громадянина, що додатково укріплений адміністративним статусом самого органу, оскільки прокуратура України є незалежною в прийнятті своїх рішень не лише в досудовому розслідуванні, а й інституційно, оскільки не підпорядковується безпосередньо жодному з органів досудового розслідування чи судовій владі.

Згідно з позицією М. Калатура, що досліджував організаційно-правові засади функціонування слідчих органів, наглядом за дотриманням законності слідчими підрозділами правоохоронних органів України слід вважати один зі способів забезпечення законності в діяльності слідчих підрозділів, функцію органів прокуратури і, відповідно, комплекс здійснюваних нею повноважень, дій та заходів зі спостереження, виявлення та запобігання випадкам недотримання законодавства під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням³¹⁷, що, на нашу думку, є найвлучнішим визначенням поняття прокурорського нагляду.

Його розглядають як процес, що має на меті спостереження, фіксацію та усунення імовірно допущених недоліків дізнавачем під час здійснення досудового розслідування (зокрема шляхом скасування рішень і доведення такого факту до відома органів досудового розслідування реалізують превентивну функцію попередження допущення помилок і неточностей) з метою забезпечення прав і свобод людини й громадянина в кримінальному провадженні.

---

³¹⁶ Колесник Г. Р. Прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні за КПК України 2012 року: функціональна характеристика, повноваження, форми реалізації. *Форум права*. 2016. № 5. С. 70.

³¹⁷ Калатур М. Особливості здійснення контролю й нагляду за діяльністю слідчих органів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.19>.

Водночас для встановлення предмета нагляду вбачається необхідним визначити спільність виконуваних обов'язків і повноважень, тобто те коло завдань, під час виконання яких власне й відбувається взаємодія між дізнавачем і прокурором, у якій останній здійснює свої наглядові функції.

Відповідно до Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, основною функцією є організація взаємодії підрозділів дізнання з іншими підрозділами НП, слідчими й детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням³¹⁸, що здійснює безпосередньо дізнавач у досудовому розслідуванні, шляхом складання процесуальних документів, які потребують погодження з певним суб'єктом, чи спрямовані на доручення проведення певних дій, або мають на меті отримання дозволу на проведення певних процесуальних дій.

Функції прокурора в досудовому розслідуванні кримінальних проступків визначено в низці нормативно-правових актів різного рівня. Насамперед у ст. 131¹ Конституції України регламентовано, що в Україні діє прокуратура, яка здійснює підтримання публічного обвинувачення в суді, організацію та процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними й іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку, представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом³¹⁹.

Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII «Про прокуратуру» встановлює правові засади організації та діяльності прокуратури України,

---

³¹⁸ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

³¹⁹ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>.

статус прокурорів, порядок здійснення прокурорського самоврядування, а також систему прокуратури України.

Стаття 25 «Нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство» зазначеного Закону регламентує, що прокурор здійснює нагляд за дотриманням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, користуючись причому правами й виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» і КПК України. Письмові вказівки прокурора органам, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання та досудове слідство, надані в межах повноважень, є обов'язковими для цих органів і підлягають негайному виконанню³²⁰.

Відповідно до ч.2 ст. 36 «Прокурор» КПК України, прокурор, здійснюючи нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений, зокрема, мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування тощо.

Отже, за результатами аналізу відповідних матеріалів обґрунтовано наукову позицію, за якою взаємодією в класичному значенні є консолідація (спрямування в одному векторі) компетентних у відповідному питанні сил і засобів, що уможливить якомога ефективніше досягнення поставлених завдань з мінімальними ризиками невдач і максимальним відсотком успіху. У контексті аналізованої теми слід зауважити, що формами взаємодії, на нашу думку, є внутрішній контроль, судовий контроль, громадський контроль і прокурорський нагляд за діяльністю підрозділів дізнання та відповідними суб'єктами.

Значення контролю та нагляду для досудового розслідування кримінальних проступків полягає в тому, що таким інструментом швидкого й ефективного досягнення завдань досудового розслідування, виконання завдань кримінального провадження унеможливлюють порушення прав і

---

³²⁰ Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

свобод людини й громадянина, зловживання своїми процесуальними та управлінськими правами, обов'язками й повноваженнями будь-якими особами, що здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків чи організують їх роботу³²¹.

Внутрішній контроль як організаційно-правове явище містить комплекс необхідних елементів, що уможлиблюють забезпечення дотримання прав і свобод людини й громадянина під час організації досудового розслідування кримінальних проступків. Крім того, його зміст визначає субординаційні засади взаємодії між особами, що здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, і їх керівництвом.

Поряд із внутрішнім контролем, судовий не має на меті впорядкування внутрішньоорганізаційних відносин між дізнавачами й особами, уповноваженими на його здійснення. Основною метою судового контролю на стадії досудового розслідування є дозвільна функція слідчого судді стосовно того кола процесуальних дій і рішень, що відповідна особа приймає рішення реалізувати під час конкретного розслідування.

Крім того, окреслені елементи громадського контролю частково забезпечують реалізацію механізму впливу громадськості на функціонування системи НП України й окремих її елементів і можуть забезпечувати контроль громадськості за діяльністю як підрозділів дізнання, так й окремих посадових осіб, що його здійснюють, проте в умовах сьогодення ця форма контролю є недосконалою, а провідні вчені ставлять під сумнів її доцільність, що відкриває нові можливості для подальших наукових пошуків.

Натомість щодо питання нагляду в досудовому розслідуванні та ролі прокуратури слід зауважити, що відповідний інститут тісно пов'язаний зі стадією досудового розслідування загалом і кримінальних проступків зокрема. Навіть КПК України регламентує ситуативну взаємозамінність дізнавача та прокурора в досудовому розслідуванні кримінальних проступків, однак таких повноважень у судді немає.

Тому вважаємо, що ефективізація взаємодії зазначених суб'єктів у досудовому розслідуванні має бути реалізована передусім за допомогою

---

³²¹ Романов М. Організаційно-правові засади судового контролю, прокурорського нагляду та взаємодії з громадськістю в діяльності підрозділів дізнання національної поліції України. *Право і суспільство*. 2021. № 5. С. 224–231. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.30>.

розроблення та видання організаційно-розпорядчих актів адміністративного характеру, що спрямовані на ліквідацію дубльованих функцій прокурора й дізнавача, створення ефективного цифрового середовища обміну інформацією в досудовому розслідуванні (у форматі «слідчий суддя – прокурор – дізнавач»), а також утворення програм спільних заходів, що орієнтовані на організацію належного комюніке (середовища діалогу) для подолання ймовірних організаційних проблем.

Висновки до розділу 2

У розділі досліджено основні наукові підходи вчених щодо функціонування інституту дізнання і його нормативно-правове підґрунтя, а також статистичну й оглядову інформацію з цього питання. Узагальнені наукові позиції надали можливість сформулювати ґрунтовні теоретичні та практичні висновки щодо всіх фрагментів предмета наукового дослідження, які визначені відповідним структурним підрозділом праці.

Визначено зміст нормативного забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України, а також досліджено й систематизовано нормативно-правове підґрунтя функціонування підрозділів дізнання НП України, на цій підставі встановлено, що найвищою в ієрархії відповідних актів є Конституція України, що слугує основою для прийняття подальших законів і підзаконних нормативно-правових актів. Водночас доведено, що нормативно-правову базу функціонування відповідних підрозділів утворює низка нормативно-правових актів, зокрема підзаконних елементів структури законодавства. Найпоширенішим інструментом деталізації організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України є видання МВС України (з подальшою їх реєстрацією в установленому законодавством України порядку в Міністерстві юстиції України) наказів.

Аргументовано також значення функціонування інституту дізнання для системи кримінальної юстиції та захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні, оскільки сучасні реалії вимагають нестандартних і поліваріативних підходів до вирішення питання співмірності використовуваного процесуального ресурсу з обсягом порушених прав особи й бажаним результатом. Доведено, що спрощені механізми розслідування мають критично важливе значення для функціонування органів досудового розслідування, оскільки значна їх кількість, низька кримінальна якість, незначний обсяг прав і свобод людини та громадянина, яким завдається шкода, уможлиблює спрощення процесу розслідування та прискорення відповідного процесу, що безпосередньо позитивно впливає на забезпечення прав і

свобод людини та громадянина, а також сприяє відновленню (за можливості) порушених прав громадян.

Досліджено поняття, сутність, зміст і структуру організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України, що є базовою категорією та слугує вектором як у практичній діяльності відповідних підрозділів, так і під час здійснення наукових розвідок у зазначеній галузі знань. Аргументовано, що обов'язковими структурними елементами відповідної категорії є: нормативні засади; суб'єкти та їх завдання, функції, повноваження; пріоритетні напрями, принципи; механізми відповідальності й контролю (нагляду).

Розділ також містить проаналізовану та структуровану інформацію щодо освітнього процесу дізнавачів підрозділів дізнання НП України та поліцейських інших підрозділів поліції, яких в установленому законодавством порядку визначено для здійснення дізнання. Доведено, що використання інформаційних технологій в освітньому процесі та залучення широкого кола практичних працівників до проведення занять, а також наявність практично орієнтованих завдань у навчальних програмах є важливим елементом підготовки (перепідготовки), підвищення кваліфікації, спеціалізації та стажування кадрів для дізнання.

Розглянуто взаємодію підрозділів дізнання та осіб, уповноважених на нього, з інститутами контролю та нагляду, якими є внутрішня система контролю, а також прокуратура й суд. Також на оглядовому рівні виявлено брак конкретних норм, що містять підстави здійснення громадського контролю, який можливий лише під час проходження процедури призначення на посаду дізнавача (чи загалом поліцейського). Акцентовано, що прокурорський нагляд є найнефективнішою, сталою з позицій функціонування системою забезпечення прав і свобод людини й громадянина в кримінальному процесі, натомість внутрішньовідомчий контроль полягає в здійсненні заходів щодо ефективізації досудового розслідування кримінальних проступків із застосуванням стратегічного й тактичного менеджменту в кримінальному процесі та адмініструванні.

Розділ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Поняття, структура та особливості адміністративно- правового статусу підрозділів дізнання Національної поліції України

Забезпечення функціонування органів правопорядку України, є основною й найбільш пріоритетною задачею й відповідно, в умовах правової державності основоположним є питання забезпечення й належної регламентації правового статусу як цілісної теоретико-правової категорії в системі адміністративного права, як галузі, що регулює порядок, межі й зміст функціонування органів правопорядку та їх структурних підрозділів.

Законом України «Про Національну поліцію» визначається, що Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку³²². Наведене, в синергії з проаналізованими організаційно-правовими засадами функціонування підрозділів дізнання НП України, як одного з базових її структурних підрозділів обґрунтовує необхідність проведення наукових досліджень, пов'язаних із визначення поняття, структури та особливостей адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України, оскільки це питання є визначальним і компетенцієтворним.

Лише встановивши особливості адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України та провівши аналогію відповідного статусу з іншими структурними підрозділами поліції, можливим буде визначення ролі та місця відповідного підрозділу як у НП України загалом так і в системі органів досудового розслідування. Саме це, на нашу думку й є основним завданням у межах відповідного

---

³²² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

підрозділу, досягнення якого можливе завдяки проведенню широкого джерельного аналізу, з залученням поліваріативних думок учених і дослідників, що присвятили свої праці відповідній темі чи пов'язаним із указаними аспектами забезпечення функціонування органів державної влади аспектам.

Крім цього, детальний аналіз адміністративно-правового статусу, визначення його поняття та структури, а також індивідуалізація його особливостей у контексті діяльності НП України загалом і здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, як форми організації трудової діяльності та предмет і об'єкт адміністрування дозволить обґрунтувати суттєві науково-практичні висновки, котрі ґрунтуватимуться на фундаментальних наукових працях, і в подальшому можуть сприяти оптимізації функціонування підрозділів дізнання НП України та позитивно вплинуть на процес організації та безпосереднього здійснення досудового розслідування кримінальних проступків НП України.

В. Сулацький, в свою чергу до основних функцій поліції відносить також і превентивну діяльність, котра дозволяє сформуванню базові, засадничі положення у формуванні правосвідомості кожного громадянина окремо та соціуму загалом, з питань дотримання прав і свобод людини і громадянина³²³. На нашу думку, в діяльності підрозділів дізнання НП України присутність такі сутнісні характеристики, що корелюються з усіма функціями поліції, а також визначені серед основних її завдань, що додаткового обґрунтовує необхідність аналізу їх адміністративно-правового статусу.

Крім цього, слід звернути увагу на тому, що комплексно дане питання досі не досліджене, як зазначалось нами в першому розділі монографії – окремі дослідники звертали увагу на те, що діяльність будь-якого органу досудового розслідування носить як кримінальний процесуальний характер, так і регулюється нормами адміністративного права, його формами, методами та іншими регулятивними елементами,

---

³²³ Сулацький В. С. Адміністративно-правовий механізм превентивної діяльності національної поліції України: до визначення структури. *Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність* : матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 січ. 2022 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. С. 22–24.

має визначальне значення з точки зору адміністрування публічно-правових відносин.

Слід звернути увагу на те, що поняття статусу в дослідженнях учених тлумачиться варіативно, що дозволяє провести короткий етимологічний аналіз й установити, які важливі ознаки воно містить, в контексті монографічного дослідження. Так, словникові видання, перш за все статус розглядається як положення, стан когось чи чогось³²⁴, або правове становище громадян, державних і громадських органів, міжнародних організацій тощо; становище індивіда або групи осіб щодо інших індивідів або груп у соціальній системі³²⁵. Відповідно, слід зазначити, що нами розглядається розуміння поняття статусу в суто юридичному контексті, без інших інтерпретацій. Крім цього, характерним і найбільш притаманним для статусу є його ототожнення з поняттям «положення», а більш точно – «правове положення».

Дослідники також неодноразово звертали увагу на зміст і сутність поняття правовий статус крізь призму багатьох предметів і об'єктів досліджень, що дає підстави, для більшої об'єктивності, використати відповідні напрацювання та дообгрунтувати наявні у доктрині положення. Так, М. Цвік описує правовий статус суб'єктів права як сукупність усіх прав, обов'язків та законних інтересів суб'єктів права³²⁶, що на нашу думку в вузькому розумінні чітко відображає зміст поняття правовий статус і корелюється з попередньо опрацьованими напрацюваннями в словникових виданнях, проте, належить звернути увагу на те, що відповідне поняття, на нашу думку може містити також і значно ширше коло структурних елементів.

Так, наприклад, знана дослідниця О. Скакун у своїх дослідженнях неодноразово тлумачила поняття «правовий статус» й характеризувала його як передбачену законодавством систему взаємозалежних прав, законних інтересів і обов'язків суб'єкта права³²⁷,

---

³²⁴ Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничук. Київ : УРЕ АН УРСР, 1974. 776 с.

³²⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., доповн. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

³²⁶ Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. Загальна теорія держави та права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

³²⁷ Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. 4-те вид., доповн. і переробл. Київ : Алерта, 2014. 524 с.

що наразі дає підстави коротко підкреслити на тому, що статус має бути притаманний, комусь або чомусь, в даному випадку слід чітко диференціювати розуміння понять статус інституції та статус особи, як працівника (службовця) відповідної інституції, оскільки ці поняття не завжди є складовими одна й одної й взаємно корелюються, хоч і певні базові елементи та категорії все ж мають співвідноситись як ціле та частини.

На додаток, Б. Ринажевський у своїх працях зазначає, що правовий статус – це регламентоване нормами права існуюче становище суб'єкта в певній системі, яке залежить від структури, прав, завдань і відповідальності. При цьому правовий статус суб'єктів права складається з об'єктивних, фактично наявних елементів, виявивши та проаналізувавши які в цілому можна пізнати явище комплексно³²⁸. Слід указати на тому, що О. Скакун надається більш точно в розрізі функціонування правової державності та дії верховенства права визначення, в спосіб наповнення його чітким формулюванням про взаємозв'язок самого явища правового статусу як інституту права з законодавством (діючим законодавством, прийнятим у правовий (визначений) спосіб). Це на нашу думку є визначальним зокрема й у функціонуванні підрозділів дізнання НП України, оскільки загалом будь-яка діяльність органів правопорядку не може бути законною, якщо вона прямо не передбачається. Так само й діяльність окремих посадових осіб, відповідно до Конституції України передбачається «виключно в межах і у спосіб передбачені Конституцією та законами України». Неоднозначності в тлумаченні однакових юридичних явищ потребують додаткового їх аналізу із залученням інших джерельних ресурсів.

Так, наприклад, дослідники С. Гусарєв та О. Тихомиров визначають правовий статус через систему основних прав, свобод та обов'язків, принципів та правових гарантій, законних інтересів та юридичної відповідальності, закріплених у законодавстві³²⁹, що на

---

³²⁸ Ринажевський Б. М. Компетенція та повноваження військової служби правопорядку (служби правопорядку) у Збройних Силах України. *Право і Безпека*. 2010. № 1. С. 15–21.

³²⁹ Гусарєва С. Д., Тихомирова О. Д. Теорія держави та права : навч. посіб. Київ : НАВС ; Освіта України, 2017. 116 с.

нашу думку більш повно та широко визначає категорію правового статусу як базову, юридичну й соціально-правову категорію, оскільки вказаний перелік притаманних їх елементів, хоч і не є вичерпним, оскільки всі інституції (та відповідно, окремі посадові особи) мають свою специфіку в діяльності (функціонуванні), проте обов'язковість визначення правових основ, гарантій, а також інституту відповідальності, як непорушного елемента правового статусу, дають можливість зауважити на суттєвості висунутої позиції.

Водночас, існують й інші підходи до тлумачення вказаної інституції, що частково охоплюють запропоноване. Так, деякі вчені вважають, що правовим статусом є особлива ознака, котра вказує на певний стан учасника суспільних відносин, яка характеризується наявністю певного комплексу юридичних прав та обов'язків (правоздатність та дієздатність особи) та обов'язково законодавчо закріплена нормами права. Крім цього, дослідники доводять, що міра відповідальності, що є результатом порушення завчасно вибудованих кордонів і меж поведінки чи типу (виду) діяльності, відноситься до структури й поля впливу саме правового статусу³³⁰. Разом із зазначеним, на нашу думку слід указати, що правовий статус, як базова юридична категорія не може діяти самостійно.

На цьому також наголошує авторитетна українська дослідниця О. Безпалова, котра вважає, що терміни «статус» та «правовий статус» вживаються щодо фізичних осіб (особа, громадянин, працівник правоохоронних органів, державний службовець, керівник), а також по відношенню до юридичних осіб (органи державної влади та місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи організації). Крім того науковець зазначає, що поняття «правовий статус» має загальний характер, що відображає загальні характеристики суб'єкта права (фізичної чи юридичної особи) щодо інших індивідів або органів держави у певній системі³³¹. Тобто, розуміння загальної системи компетенцій і сфер відповідальності,

---

³³⁰ Комарова Ю. М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 229 с.

³³¹ Безпалова О. І., Горбач Д. О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 31–38.

наприклад, різних органів державної влади загалом, розподіляється Конституцією України, в той час, як кожний орган правопорядку окремо – поміщає до галузевого (профільного) законодавства ті правореалізаційні та правовстановлюючі норми, що слугуватимуть інструментом для виконання поставленого саме йому завдання. Межі й зміст правового статусу кожного органу державної влади з точки зору їх повноти визначаються з огляду на існуючу систему стримувань і противаг, а також розподілу компетенцій і кіл відповідальності, що на нашу думку є характеристикою рівня якості формування органів державної влади загалом і правопорядку зокрема.

Ситуації в яких компетенція одного органу поглинає компетенцію іншого, чи існування дублюючих повноважень чи обов'язків у системі службовців органів державної влади (чи то органів правопорядку), перш за все призводить до підвищення ймовірності порушення прав і свобод людини і громадянина в такій діяльності. Відповідно, окреслена проблема утворюється на найбільш ранній стадії – під час визначення меж і змісту правового статусу органу державної влади, а згодом – правового статусу службовців, що забезпечуватимуть виконання ним покладених функцій.

Екзистенційним є питання компетенції, котре нами пропонується розглянути в наступному розділі та уточнити загальнотеоретично в цьому підрозділі, оскільки КПК України, наприклад, таким чином формує адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України (підрозділів дізнання та слідчих підрозділів), що слідчі підрозділи й правовий статус слідчого загалом поглинають з точки зору адміністрування та переліку компетентнісних складових, підрозділи дізнання, що крізь призму окресленого не може впливати позитивно на організацію функціонування відповідних органів, а також забезпечення правового регулювання відповідних соціальних процесів.

Разом із тим, крізь призму окресленого, на нашу думку слід окремо звернути увагу на напрацювання дослідників щодо питання категорії «адміністративно-правового статусу», оскільки вона є дещо

влучною та притаманною предмету дослідження окресленого в даному розділі.

Так, наприклад Т. Коломєць, адміністративно-правовий статус характеризує як сукупність суб'єктивних прав і обов'язків закріплених нормами адміністративного права за певним державним органом, обов'язковою ознакою набуття якого є наявність у суб'єкта конкретних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними³³². Саме вказівка на можливість реалізації прав і обов'язків поза адміністративними правовідносинами критично важливо вказує на необхідність аналізу адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України, оскільки структурно та змістовно, їх адміністративно правовий статус визначає зміст і структуру діяльності відповідного підрозділу, хоч функції та повноваження які покладені на дізнавачів та осіб уповноважених на здійснення дізнання є суто кримінальними процесуальними.

Продовжуючи аналіз відповідного поняття, слід зауважити, що деякі вчені під адміністративно-правовим статусом розуміють правове положення в системі суспільно-правових відносин у певній сфері, що визначається шляхом закріплення мети її створення, завдань, функцій, повноважень та відповідальності у чинному адміністративному законодавстві, що дозволяє бути учасником правових відносин³³³. Відповідно, крізь призму вказаного, належить зауважити, що попередня позиція про насиченість КПК України нормами адміністративно-правового характеру (щодо визначенні кола повноважень, розподілу компетенцій учасників досудового розслідування та визначення правового статусу відповідних суб'єктів загалом) набуває нового змісту та сутності. Належить зауважити крім цього, що більшою мірою, вказаними нормами насичені все ж галузеві нормативно-правові акти, що визначають порядок здійснення

---

³³² Коломєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

³³³ Панюкова Д. О. Адміністративно-правовий статус Державної служби зайнятості України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2020. № 29. С. 213–220. (Серія «Право»). doi: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-28>.

діяльності та окремі її організаційні аспекти, як от Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України.

Водночас, указане положення, що було детально нами проаналізоване в попередньому розділі містить низку норм, цілком і повністю дублюючих положення КПК України, що на нашу думку не виокремлює самостійність відповідної інституції, а навпаки призводить до ототожнення адміністративно-правових статусів підрозділів дізнання та слідчих підрозділів. Це фундаментальне, вихідне положення, що мало б лежати в основі ідеї створення підрозділів дізнання, не лише в НП України, а й інших органах правопорядку, оскільки чітке визначення адміністративно-правового статусу є ключем до законності в діяльності такого органу (підрозділу).

Відомий вітчизняний дослідник В. Шамрай досліджуючи адміністративно-правовий статус військових формувань прийшов до висновку про те, що адміністративно-правовий статус – це сукупність універсальних, нормативно-визначених, взаємозалежних, відносно стабільних елементів (мета, цілі, завдання, функції, повноваження, компетенція, відповідальність), які відображають вдосконалення державного механізму загалом через конкретний державний орган³³⁴. Тобто, резюмуючи, слід зауважити, що чітке, уніфіковане та індивідуалізоване визначенні мети, цілей (цілі), завдання, функцій, повноважень, окреслення компетенції та чіткої відповідальності є запорукою стабільності, сталості та демократичності функціонування будь-якого органу державної влади.

Проте, саме зауважене попередньо «взаємопоглинання» підрозділів дізнання та слідчих підрозділів, а також незрозумілість тлумачення категорії «органи досудового розслідування» (оскільки як слідчі так і дізнавачі наділені різними правами, мають різну мету й завдання функціонування, а відповідно не маючи ознак самостійних інституцій не можуть належно функціонування в демократичних правових системах) значно ускладнюють розуміння як змісту та сутності правового статусу підрозділів дізнання НП України загалом

---

³³⁴ Шамрай В., Вернигора В. Адміністративно-правовий статус військових формувань. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 37–46.

так і адміністративно-правового їх статусу, оскільки крізь призму організації роботи, досі не зрозумілим та логічно не обґрунтованою є взаємодія та зміст субординації (співвідношення «самостійностей») керівника підрозділу дізнання, а також слідчого підрозділу конкретного органу досудового розслідування в системі НП України.

Як зазначалось дослідниками й нами було додатково обґрунтовано, слід звернути увагу на різниці між розумінням адміністративно-правового статусу органу державної влади та конкретного суб'єкта, на якого покладено здійснення владних повноважень (службовця відповідного органу влади). Так, адміністративно-правовий статус певного суб'єкта є складним поняттям, цілісним комплексом нормативно закріплених прав й обов'язків, що відповідають завданням, функціям та принципам організації органу державної влади³³⁵. Відповідно, зазначене дає підстави сформувати позицію про те, що першочергово, вибудовується сфера охоронюваних законодавством України інтересів суспільства, надалі формується коло інституцій, що відповідає за реалізацію державної охоронної політики в указаній сфері, а вже згодом уточнюються форми, способи, методи та засоби для виконання поставлених перед інституцією завдань, на фрагментарному (індивідуальному) рівні. Логічною є вказівка про те, що будь-які неточності чи дублювання на більш високому рівні такого правомодельовання, можуть призвести до докорінних внутрішніх неузгодженостей, пов'язаних із взаємним поглинанням компетенції, як було зазначено нами попередньо.

С. Бондар вважає, що правовий статус органів судової влади складається з цільового блоку (утворення/реорганізація/ліквідація, внутрішня структура), компетенції та юридичної відповідальності³³⁶, що є максимально нетиповим у дослідженнях вітчизняних дослідників, оскільки відображає сутнісно-адміністративний зміст відповідної галузі права в контексті аналізу адміністративно-правового статусу будь-

---

³³⁵ Макаровець А. М. Адміністративно-правовий статус апарату суду в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 216 с.

³³⁶ Бондар С. О. Адміністративно-правове забезпечення діяльності адміністративних судів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 202 с.

якого органу державної влади й має застосовувати повсякчас у аналізі статусу саме органу (інституції), а не конкретних суб'єктів.

Водночас, більш універсальної та застосовної в контексті нашого дослідження думки В. Колпаков, котрий до складових адміністративної правосуб'єктності відносить такі елементи: потенційна здатність мати права й обов'язки у сфері державного управління (адміністративна правоздатність), реалізовувати надані права й обов'язки у сфері державного управління (адміністративна дієздатність), а наявність суб'єктивних прав і обов'язків у сфері державного управління формує адміністративно-правовий статус суб'єкта³³⁷. Відповідно, зазначене налаштовує тон дослідження на необхідність подальшого аналізу відповідних структурних елементів, оскільки такі концептуальні структурні компоненти як компетенція та юридична відповідальність (що є безпосередньо взаємопов'язаним із адміністративною правоздатністю та дієздатністю органу влади) не можуть розглядатись відособлено.

Наведену позицію може також обґрунтувати висловлена Ю. Битяком думка про те, що органи виконавчої влади наділено необхідною оперативною самостійністю, яка виражається у їх компетенції – предметах відання, права та обов'язках³³⁸. Тобто, центральним поняттям, у даному контексті все ж виступає компетенція, котра на думку В. Авер'янова, є головною складовою змісту адміністративно-правового статусу органу, до якої входять: мета та завдання, предмет відання, права та обов'язки, що і характеризує особливості діяльності конкретного органу виконавчої влади³³⁹, що на нашу думку, заслуговує аналізу на рівні наступного підрозділу, оскільки питання компетенції в діяльності підрозділів дізнання, носить також і кримінальний процесуальний зміст. Крім цього важливим питанням є адміністративно-правова характеристика компетенції осіб, уповноважених на здійснення дізнання.

---

³³⁷ Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 731 с.

³³⁸ Битяк Ю. П. Адміністративне право : підручник. Харків : Право, 2010. 624 с.

³³⁹ Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2002.

Таким чином, адміністративно-правовим статусом підрозділів дізнання НП України є комплекс діючих, систематизованих норм законодавства, котрі визначають закономірності та конкретизують правові обставини за яких відбувається регулювання діяльності певних суб'єктів (фізичних чи юридичних) правовідносин. Такі норми визначаючи закономірності встановлюють межі компетенції (тобто регулюють можливості та їх граничні показники) та визначають обставини за яких настає відповідальність (тобто передбачають не просто коло обов'язків, а регулюють цю сферу докорінно – встановлюючи покарання як за зловживання обов'язками так і за неналежну реалізацію прав і повноважень, що частіше взаємообумовлено), що синергетично доповнюється аналогічними комплексами норм законодавства в діяльності інших органів державної влади (інших індивідуальних суб'єктів), що й дозволяє відрізнити до компетенції якого саме органу, віднесене те чи інше питання.

Водночас, на нашу думку, структура адміністративно-правового статусу, що системно досліджується багатьма вченими та дослідниками потребує подальшого аналізу, оскільки її наповнення подекуди суттєво варіюється в дослідженнях правників.

Плюралізм думок відносно елементів адміністративно-правового статусу органів державної влади є досить ґрунтовним і варіативним, проте дослідники здебільшого звертають увагу на формування позицій щодо конкретного об'єкта й предмета дослідження (на прикладі органу державної влади чи відповідного суб'єкта), так наприклад О. Запотоцька структуру адміністративно-правового статусу публічної адміністрації насичує такими структурними елементами, як: організаційні елементи (мета створення, організаційна структура, принципи, завдання, напрями діяльності, порядок створення, реорганізації та ліквідації, наявність структурних утворень); змістовні елементи (права, обов'язки, адміністративна відповідальність, повноваження та компетенція)³⁴⁰, що на нашу думку відображає не лише суто адміністративний зміст функціонування конкретного органу

---

³⁴⁰ Запотоцька О. В. Адміністративно-правовий статус Національного банку України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 238 с.

державної влади, а характеризує його як цілісний, багатовекторний і дієвий механізм, що функціонує в умовах діяльності державної влади як багатоаспектного явища.

Поряд із зазначеним, Ю. Комарова, аналізуючи сутність адміністративно-правового статусу Національного антикорупційного бюро України пропонує поділити його елементи на дві групи: 1) елементи операційного характеру, за допомогою яких здійснюється основна діяльність Національного антикорупційного бюро України (права, обов'язки, повноваження, компетенція та відповідальність); 2) елементи організаційного характеру, які носять установчий характер (мета створення, завдання, принципи, напрями діяльності, порядок створення, реорганізації та ліквідації, структура, чисельність та територіальні підрозділи)³⁴¹. Водночас, оскільки окреслена позиція здебільшого корелюється з попередньо висловленою, й загалом поділ на операційний і організаційний характер, зокрема й у нашому дослідженні превалює над пострадянським розумінням структури адміністративно-правового статусу, де поділ відбувався за видовою приналежністю, ми вважаємо за необхідне вказати, що перш за все, мають структуруватись саме організаційні елементи, адміністративно-правового статусу (такі як мета створення, завдання, принципи та напрями діяльності), оскільки саме ці структурні компоненти є визначальними та базовими у діяльності будь-якого підрозділу.

На такій позиції водночас наполягає також дослідник М. Алексійчук, котрий аналізуючи адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ зазначає, що основою діяльності будь-якого органу виконавчої влади є адміністративно-правовий статус, до характеристик якого належать: точна назва органу, його місце в ієрархії суб'єктів державної влади, питання підлеглості; мета, завдання і функції органу; порядок його утворення, реорганізації і ліквідації; напрями, форми й методи діяльності; структура органу³⁴². Така функційна й «елементна» характеристика діяльності конкретного

---

³⁴¹ Комарова Ю. М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 229 с.

³⁴² Алексійчук М. М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2009. 178 с.

органу правопорядку, дозволяє сформувати уявлення про його сутність та зміст, окреслити роль та місце відповідного утворення в правоохоронному механізмі загалом, а також діяльності конкретного органу державної влади (за прикладом предмета монографічного дослідження – НП України).

Разом із тим, у розрізі зазначеного компетентною є позиція Б. Гука, котрий розглядає особливості адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України в умовах адміністративної реформи й зазначає, що ця теоретико-правова категорія охоплює різні аспекти організації та діяльності відповідного органу державної влади, має досить складний зміст й містить не тільки елементи повноважень, а й ряд інших складових, що визначають організаційні та функціональні засади діяльності державного органу. До таких елементів можна віднести нормативне призначення органу та визначення його місця в системі органів виконавчої влади, формулювання завдань і функцій, встановлення повноважень і наділення правом приймати необхідні управлінські рішення тощо³⁴³. Наведена автором позиція про важливість адміністративно-правової характеристики функціонування певного органу саме в контексті його системності, на нашу думку має пронизувати монографічне дослідження наскрізь, саме цей підхід було обрано з огляду на те, що адміністративно-правовий статус дізнавача з організаційно-правової точки зору містить елементи адміністративно-управлінських компонентів, а крізь призму здійснення ним професійної діяльності (що розуміється як користування правами, реалізація повноважень та виконання обов'язків) регулюється кримінальним процесуальним законодавством. Подекуди, для кваліфікації вчиненого суспільно небезпечного діяння (оскільки саме наявність й розуміння змісту кримінального правопорушення – визначення його як кримінального проступку шляхом установлення основних кримінально-правових критеріїв, дає формальні підстави дізнавачу приступити до реалізації відповідних повноважень та виконання покладеного обов'язку)

---

³⁴³ Гук Б. М. Особливості адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України в умовах адміністративної реформи. *Публічне право*. 2011. № 3. С. 86–92.

дознавачем застосовуються також і норми кримінального права, що відносяться до іншої галузі юридичних знань. Саме комплексний і системний характер взаємодії важливих у даному контексті галузей права, як системи законодавства та галузі знань дає підстави обґрунтувати наукову точку зору про необхідність запровадження тенденції до полідисциплінарного аналізу діяльності органів державної влади, в розрізі галузі знань 081 «Право», а не конкретного її сегменту (адміністративного права, кримінального процесу та інших).

Саме такий підхід, і було застосовано нами у даному дослідженні, оскільки розділ, котрий передбачає характеристику організаційно-правових засад забезпечення функціонування підрозділів дізнання, передусім аналізує адміністративно-правового статусу в його класичному розумінні, що дає логічні підстави для подальшої наукової дискусії, а також уможливує диференційоване обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення організаційної компоненти (мети, завдань, принципів і напрямів діяльності та ін.), а також суто управлінської (адміністративної) складової, котра вбирає в себе такі якісні елементи як права, обов'язки, повноваження, компетенція та відповідальність як органу загалом, так і кожного працівника (службовця) відповідного утворення окремо. Водночас, основними особливостями адміністративно-правового становища (статусу) підрозділів дізнання НП України є те, що вони мають свою індивідуалізовану компетенцію, котра розповсюджується на здійснення досудового розслідування в кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків. Крім цього, цікавим у даному розрізі є питання про «уповноваження» на здійснення дізнання наказом керівника в установленому законодавством України порядку, оскільки в такий спосіб, особа-поліцейський, що перебуває на штатній посаді в іншому підрозділі, з питань здійснення дізнання – підпорядковується саме керівнику підрозділу дізнання (чи органу досудового розслідування), що спричиняє адміністративний дуалізм, і на нашу думку може негативно впливати на окремі організаційні процеси загалом, а також

безпосередньо – на ефективність здійснення конкретним службовцем своїх посадових обов’язків.

3.2. Компетенція підрозділів дізнання Національної поліції України

Компетенція підрозділів дізнання НП України є досить багатоаспектною та адаптивною категорією, а в поєднанні з насиченням даного інституту також і поліцейськими інших підрозділів поліції, уповноваженими на здійснення дізнання, набуває ще більшого значення та низки особливостей змісту. Слід звернути увагу на цей аспект адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання окремо та більш глибоко, оскільки від визначення відповідної концепції залежить правильність та обґрунтованість висновків до монографічного дослідження та сформована концепція багатоаспектності функціонування даного підрозділу загалом.

Перш за все, на нашу думку, слід розпочати з теоретико-правової характеристики поняття компетенція, що вченими тлумачиться неодноманітно, що в свою чергу встановивши його структурний і компонентний зміст дасть можливість до його концептуального розуміння та подальшого використання в науковому дослідженні.

Юридична енциклопедія за загальною редакцією Ю. Шемшученка тлумачить поняття компетенції як сукупність визначених на законодавчому рівні прав й обов’язків (повноважень владного органу чи посадової особи), на основі яких визначається можливість певного органу чи працівника приймати рішення, обов’язкові для виконання, контролювати це виконання та у разі необхідності вживати заходи відповідальності, тощо³⁴⁴. Така позиція частково поглинає поняття інституту прав й обов’язків, що є самостійним в структурі адміністративно-правового статусу й виступає паритетним відносно компетенції, а також відповідальності. На нашу думку, оскільки первинною в системі адміністративно-

---

³⁴⁴ Юридическая энциклопедия : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Киев : Укр. енцикл., 2001. Т. 3 : К–М. 2001. 792 с.

правового статусу є все ж компетенція, як сукупність чітко сформульованих завдань в межах однієї конкретної мети, права і свободи, в свою чергу, виступають похідними, й визначаються як самостійний інститут, котрий має свої особливості та фрагментарну самостійність в окреслених межах.

Т. Мацелик неодноразово звертала увагу на важливість надання структурної характеристики явищу компетенції, як загальнотеоретичної категорії та зокрема в розрізі функціонування органу публічної адміністрації, що на її думку є головним при характеристиці органу влади як суб'єкта права³⁴⁵, що на нашу думку в розрізі забезпечення комплексної характеристики адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання, крізь призму системності функціонування всіх органів державної влади, їх взаємопов'язаності та збалансування кіл повноважень й обов'язків є надзвичайно важливим.

Крім цього, належить звернути увагу на тому, що наприклад В. Авер'янов визначає компетенцію як комплекс повноважень, вважаючи її складовим елементом правового статусу в адміністративно-правових відносинах³⁴⁶, тобто розглядаючи дане явище не лише в контексті державного управління, а й у розрізі адміністративно-правових відносин, будь-який підрозділ (орган) інституції державної влади має свою компетенцію, що сукупно формує уявлення про співвідношення повноважень між різними органами державної влади (в даному контексті органами правопорядку), що в свою чергу формує уявлення про співвідношення сфер відповідальності між ними.

Таким чином, до компетенції підрозділів дізнання НП України відноситься здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, оскільки протидія злочинності є однією з базових і невід'ємних функцій поліції й основним її завданням. У той же час, слід зазначити, що компетенція щодо безпосередньо процесуальної діяльності, визначається, у тому числі КПК України, котрий указує на

---

³⁴⁵ Мацелик Т. О. Компетенція органів публічної адміністрації: поняття та структурні елементи. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 2. С. 76–83. (Серія «Юридичні науки»).

³⁴⁶ Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.

можливість і міру реалізації наданих законодавством України повноважень тому чи іншому підрозділу дізнання.

А. Вітченко під компетенцією розуміє коло повноважень органу управління чи право виконувати надані йому законом владні функції. Наділені компетенцією органи управління діють як носії частини прав, належних державі, на здійснення яких вони уповноважені нею ж³⁴⁷, що в розрізі визначеного Конституцією України, про порядок функціонування органів державної влади, їх посадових осіб, цілком корелюється з демократичними принципами та стандартами. Водночас, віднесення до даної категорії лише повноважень та функцій, на нашу думку не повною мірою відображає відповідну категорію, оскільки крім указаного, також права й обов'язки можуть суттєво й комплексно охарактеризувати відповідний правовий інститут як індивідуально так і в комбінації з іншими.

Крім цього, належить звернути увагу на напрацювання С. Серьогіної, котра характеризує компетенцію органу публічної влади як таку теоретико-правову категорію за допомоги якої можна дати цілком однозначну відповідь на питання, що має право і що повинен робити цей орган за кожним із доручених йому напрямів суспільного управління з метою цілеспрямованого впорядкування громадського життя, згідно з його стратегічними цілями й завданнями. Одночасно проводиться розмежування його функцій із функціями інших суб'єктів, які співвідносяться з ним як «за вертикаллю», так і «за горизонталлю». Інакше кажучи, закріплюється певний порядок розподілу всієї сукупності державних функцій³⁴⁸. Таким чином, компетенція підрозділів дізнання НП України фактично відображає не лише комплекс базових юридико-теоретичних атрибутів, що використовуються відповідним органом і його посадовими особами в процесі своєї діяльності, а й уможливорює створення розуміння про місце, роль та значення діяльності конкретного органу правопорядку в

---

³⁴⁷ Організаційно-правові засади здійснення податкового контролю. URL: https://otherreferats.allbest.ru/finance/00467840_1.html.

³⁴⁸ Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

суспільно-правовій системі як індивідуально так і відносно інших органів державної влади.

Поряд із цим І. Дахова аналізуючи правовий статус уряду крізь призму норм конституційного права, обґрунтовує три підходи до визначення терміну: 1) класичний (як сукупність повноважень суб'єкта); 2) обмежувальний (на першому місці в структурі компетенції завжди стоїть предмет відання або взагалі до нього зводиться сутність компетенції); 3) розширений (компетенція включає в себе завдання, функції, методи діяльності, форми та юридичну відповідальність, тощо)³⁴⁹. На нашу думку така розгорнута характеристика поняття компетенції, зокрема й щодо діяльності уряду може бути застосована в попередньо обґрунтованій системі координат, проте нами в попередньому розділі було запропоновано та обґрунтовано визначити сутність компетенції як теоретико-правового явища в структурі адміністративно-правового статусу органу державної влади, що комплементарно визначає самостійність всіх інших структурних компонентів, а не поглинає їх, як це запропоновано І. Даховою.

О. Ключев, аналізуючи компетенцію органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку на місцевому рівні визначає, що вона (компетенція) є сукупністю визначених у нормативно-правових актах прав, обов'язків і функцій органів та підрозділів системи МВС України, за допомогою яких виконуються поставлені перед ними правоохоронні завдання відповідно та у межах встановленої територіальної підвідомчості³⁵⁰. Таким чином, обґрунтовується позиція про те, що компетенція є сукупністю прав, обов'язків і повноважень (що відображають не лише формальною юридичну можливість органу діяти в певній галузі (функції), а демонструють конкретну форму юридичної конструкції «як саме», ці правовідносини врегульовуються), котрі в свою чергу формуються на основі окреслення територіальної підвідомчості.

---

³⁴⁹ Дахова І. І. Структура конституційно-правового статусу уряду. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2007. № 13. С. 38–46.

³⁵⁰ Ключев О. М. Компетенція органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку на регіональному рівні. *Право і безпека*. 2006. № 4–5. С. 61–63..

Слід зазначити, що територіальна підвідомчість, в даному розумінні та контексті діяльності підрозділів дізнання НП України тлумачиться перш за все крізь призму КПК України, оскільки саме статтею 216 визначаються правила підслідності складів кримінальних правопорушень, а також іншими нормами й положеннями регулюються питання як підсудності так і меж компетенції дізнавача під час реалізації повноважень та користування правами на певній географічній території.

Ю. Потьомкіна, аналізувала зміст і сутність поняття компетенції в розрізі управління персоналом у системі державної служби, що на нашу думку має ідентичні вихідні дані, й результати здобуті нею та позиції, можуть бути ефективно використані в даному дослідженні. Так, на думку Ю. Потьомкіної зміст категорії «компетенція» має універсальний характер, оскільки може бути трансформована у компетентності різних осіб, які відтворені й можна розвивати³⁵¹. Водночас, на нашу думку питання компетенції підрозділу (органу) в структурі системи органів державної влади та компетентності окремих осіб, співвідносяться як частина та ціле, оскільки змішана компетенція підрозділів дізнання НП України та ще більш змішана компетенція осіб уповноважених на здійснення дізнання, створює буквально правовий колапс, що свідчить про необґрунтоване змішання функцій різних службовців у системі одного органу охорони правопорядку. Це зокрема негативно впливає на продуктивність діяльності, може призвести до визнання такої діяльності незаконною, або щонайменше – у спосіб не визначений законодавством, або такий що суперечить основним принципам законодавства України про працю, КПК України та кримінального процесуального законодавства України загалом.

М. Потіп, аналізуючи сутність компетенції органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування зауважив, що компетенція складається з основних (повноваження та предмет відання) та організаційних (призначення органу, мети та завдання, професіоналізм посадових осіб) елементів, які у своєму взаємозв'язку

---

³⁵¹ Потьомкіна Ю. С. Компетенція як ключове поняття для управління персоналом у системі державної служби. *Економіка та держава*. 2013. № 4. С. 133–134.

дають можливість якісного виконання покладених на органи державної виконавчої влади та місцевого самоврядування функцій³⁵². Тобто, в розумінні дослідника, функції не є елементом компетенції, що на нашу думку та крізь призму попередньо проаналізованих позицій авторитетних дослідників цілком корелюється з іншими дослідженими елементами. Такі питання, розкривають сутність та зміст адміністративно-правових явищ повною мірою, оскільки комплементарно характеризують окремі аспекти адміністративно-правового статусу, безпосередньо підрозділів дізнання НП України.

Щодо питання розподілу компетенції на основну (повноваження та предмет відання) та організаційну (призначення органу, мети та завдання, професіоналізм посадових осіб), належить зауважити, що така думка неодноразово зустрічалась у дослідженнях учених і має під собою корінні аргументи, що безпосередньо впливають на доктрину. Водночас, аналізуючи це питання з практичної точки зору та механізму правозастосування, належить звернути увагу на те, що нами підтримується загальна конструкція, проте, як було попередньо зазначено, організаційна складова була розглянута окремо, від інституту компетенції, у той час як безпосередньо основна (до якої відносять повноваження та предмет відання), пропонується до аналізу в даному підрозділі.

Аналізуючи позиції дослідників послідовно та планомірно, на нашу думку слід також звернути увагу на думку Ю. Битяка, котрий у межах дослідження адміністративного права як галузі знань та системи законодавства загалом зауважує, що компетенція становить певний обсяг державної діяльності, що покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які орган має право розв'язувати в процесі практичної діяльності³⁵³. Тобто, компетенцією підрозділів дізнання НП України можна визнати реалізацію окремого сегменту державної кримінологічної (кримінально-правової) політики, що покладено на відповідні підрозділи низкою актів законодавства України.

---

³⁵² Потіп М. М. Щодо сутності компетенції органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 32–35.

³⁵³ Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2001. 528 с.

О. Сікорський, досліджуючи компетенцію органу виконавчої влади як організаційно-правову категорію, обґрунтовує, що вона є сукупністю предметів відання і владних повноважень, передбачених законодавством або іншими нормативно-правовими актами, шляхом реалізації яких орган виконавчої влади здійснює свою діяльність³⁵⁴. Окреслюючи такий підхід автором, у тому числі зазначається, що предметом відання в даному випадку є те коло державно-владних повноважень що в контексті функціонування всього державного механізму відводиться саме цьому органу. Тобто, аналізуючи питання компетенції належить враховувати те, що вона не може бути ширшою за той обсяг, що виділений відповідному органу державної влади, й не може, на наше глибоке переконання, дублювати компетенційного наповнення іншого органу державної влади, що вже виконує подібну діяльність.

Оскільки компетенція є визначальним елементом у побудові системи правовідносин певного органу та кола суспільно-правової взаємодії суспільства (конкретного правового прецеденту), цілком логічним є недопустимість її дублювання, оскільки вона формує такі вихідні положення як функції, завдання, мету діяльності певного органу, наповнює правосуб'єктністю його посадових осіб, що в контексті дотримання принципів правової визначеності та засад формування державного механізму як регулятора суспільних відносин є недопустимим явищем.

Слід також звернути увагу на те, що наприклад А. Сердюк стверджує, що адміністративно-правовий статус патрульної поліції України визначає компетенцію, тобто окреслює коло її прав та обов'язків, необхідних для реалізації мети, завдань і функцій³⁵⁵, що на нашу думку, вказує на диференціацію визначених елементів адміністративно-правового статусу від розуміння явища компетенції. Тобто, мета, завдання й функції фрагментарно та опосередковано

---

³⁵⁴ Сікорський О. П. Поняття концепції органу виконавчої влади. *Гуманітарний вісник НУК*. 2012. Вип. 5. С. 52–54.

³⁵⁵ Сердюк А. М. Поняття й елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 1. Т. 3. С. 76–80. (Серія «Юридичні науки»). URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/22.pdf.

взаємодіє з компетенцією як комплексом прав і обов'язків (а на нашу думку, оскільки мова йде про орган державної влади, чільне місце в даному розрізі мають посідати й повноваження), допомагаючи в їх реалізації, а не поглинаючи відповідний суміжний інститут в одній структурі адміністративно-правового статусу як базовій, засадничій категорії.

Дослідники І. Борщевський та О. Гринь стверджують, що компетенцією є комплексна теоретико-правова категорія, котра визначається шляхом синергетичного аналізу всіх галузей права, що застосовуються тими чи іншими суб'єктами компетенційної взаємодії, а також може характеризуватись як з формально юридичної так і з функційної (організаційно-правової точки зору). Зміст реалізації компетенції будь-якого суб'єкта полягає застосуванні норм усіх галузей права загалом, оскільки така діяльність безпосередньо впливає на правовідносини в суспільстві між деякими його суб'єктами³⁵⁶. На нашу думку, оскільки формально юридична характеристика компетенції підрозділів дізнання НП України дає підстави ствердити, що вона поширюється на декілька кіл правовідносин, крізь призму визначення особливості компетенції та її структури в діяльності відповідного суб'єкта подальшого наукового аналізу потребує змістовне наповнення основних її складових.

Слід звернути увагу на тому, що відмінність термінів «компетенція» й «повноваження» та особливості їх співвідношення, тобто визначення компетенції тільки як предметів відання, є недостатнім, оскільки неможливо встановити компетенцію органу, не окресливши конкретні можливості його поведінки в публічних відносинах, його права й обов'язки, які іменуються повноваженнями. Таким чином, компетенція органів публічної влади являє собою сукупність закріплених у нормативно-правових актах предметів відання та повноважень органів публічної влади, шляхом встановлення яких фіксується обсяг та зміст діяльності владних суб'єктів»³⁵⁷.

---

³⁵⁶ Борщевський І. В., Гринь О. Д. Правова компетенція в загальнотеоретичній юриспруденції: поняття й особливості. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/84/2167/4703-1>.

³⁵⁷ Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

В розрізі окресленого дослідження належить звернути увагу на тому, що нами компетенція підрозділів дізнання НП України розуміється як правовий режим здійснення певного обсягу визначених у загальній системі законодавства України повноважень, реалізації прав та виконання обов'язків, що встановлює система законодавства України, у тому числі окремих його сегмент (наприклад Закон України «Про Національну поліцію», КК України та КПК України).

Основною особливістю визначення компетенції підрозділів дізнання НП України є те, що з огляду на можливість покладення обов'язків щодо здійснення дізнання в кримінальному провадженні щодо кримінального проступку на інших поліцейських, зміст і сутність розуміння явища «компетенція» в загальному може викривлятися, оскільки в такому випадку відбувається змішування компетенцій (тих, що визначені основним місцем роботи (фактичною посадою), а також тих, що додатково покладено).

Відповідно, в загальному розуміти компетенцію підрозділів дізнання НП України, належить крізь призму наявних у органу (чи посадової особи такого органу - в разі визначення компетенції відповідної посадової особи) належить розуміти як сукупність відповідних права, обов'язків і повноважень, що юридично визначаються в приналежності за конкретним органом державної влади (посадовою особою) та корелюються з його метою та завданнями.

Тому слід узагальнити, що компетенція підрозділів дізнання НП України визначається такими нормативно-правовими актами, як: Конституція України, КПК України, КК України, Закон України «Про Національну поліцію», Положення про Національну поліцію (затверджене постановою КМ України від 28.10.2015 № 877), Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України (затверджене наказом МВС України від 20.05.2020 № 405) та іншими.

Наведене вище, на нашу думку дає підстави обґрунтувати позицію про ознаки інституту компетенції підрозділів дізнання НП України як цілісної адміністративно-правової категорії та елементу

відповідного правового статусу. До них можна віднести такі як: 1) компетенція виступає самостійним елементом адміністративно-правового статусу будь-якого органу державної влади, у той час як поняття «компетентності», більш притаманне окремим особам - службовцям відповідного адміністративного утворення; 2) компетенція є тим теоретико-правовим інструментом, що безпосередньо впливає на міру та можливість визначення кола відповідальності певного органу державної влади відносно інших (або ж посадових осіб (службовців) відповідного органу між собою, безпосередньо в середині нього); 3) нормативна визначеність компетенції підрозділу дізнання є аксіомою й сприймається як обов'язковий її елемент. 4) компетенція підрозділів дізнання має як адміністративно-правовий так і кримінальний процесуальний зміст; 5) від ступеня чіткості й визначеності змісту компетенції підрозділу дізнання НП України, залежить ефективність виконання ним обов'язків, а також міра та можливість користування правами й реалізації повноважень.

Так, належить зауважити, що працівники підрозділів дізнання НП України мають розширену компетенцію, оскільки користуються одночасно як адміністративно-правовим статусом поліцейського так і кримінальним процесуальним статусом дізнавача. Тому, на нашу думку слід окремо розглядати відповідні теоретико-правові та нормативно регламентовані утворення, що дозволить більш комплексно охарактеризувати. Водночас, як попередньо було визначено, об'єктом змістовного наповнення категорії «компетенція», в розрізі функціонування підрозділів дізнання НП України мають стати конкретно визначені законодавством України права, обов'язки та повноваження. Разом із цим, належить звернути увагу на тому, що права, як категорія в Законі України «Про Національну поліцію» не індивідуалізуються, в той час як права дізнавача в досудовому розслідуванні кримінального проступку, чітко визначаються КПК України.

Повноваження (права), як елемент компетенції підрозділів дізнання НП України. Права підрозділів дізнання НП України, перш

за все регулюються низкою норм законодавства України, як у загальнонаціональних джерелах, так і вузькоспеціалізованих нормативно-правових (відомчих) актах. Так, відповідно до основного закону, що регулює діяльність поліції в Україні – Закону України «Про Національну поліцію», до кола прав усіх поліцейських віднесено: право на соціальний захист, право на безпечність умов праці та інші, що на нашу думку докорінно не впливає на адміністративно-правовий статус дізнавачів НП України, хоч і формує його організаційно-забезпечувальну складову. У той же час, повноваження, що розглядаються як форма прав, виокремлення спеціально для використання органами державної влади (у тому числі їх посадовими особами), передбачають можливість реалізації низки функцій та обов'язків, що покладено на відповідних осіб.

Так, наприклад, відповідно до частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» до кола повноважень підрозділів дізнання НП України безпосередньо віднесено: виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень; вжиття заходів з метою виявлення кримінальних правопорушень, а також припинення виявлених; вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; досудове розслідування кримінальних правопорушень у межах визначеної підслідності; розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду, ухиляються від виконання кримінального покарання, пропали безвісти, та інших осіб у випадках, визначених законом; доставлення у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення; вжиття всіх можливих заходів для надання до медичної допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних правопорушень; одержання від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформацію, необхідну для виконання визначених

законодавством України завдань та повноважень поліції; здійснення збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом дактилоскопіювання, у випадках, передбачених КПК України³⁵⁸. Наведені повноваження формують основну складову частину повноважень поліцейського-дознавача, тобто особи, яка має поліцейське звання (й зокрема користується адміністративно-правовим статусом поліцейського) й відповідно зобов'язана виконувати покладені на поліцію завдання та обов'язки. Водночас, це не звільняє таку особу від здійснення “професійної” діяльності, тобто тієї, що стосується сфери використання професійних знань.

Наведені елементи адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України, на нашу думку значно розширюють коло компетенції його посадових осіб і створюють додаткові обставини до реалізації інших поліцейських функцій. Так, без права реагування на вчинення кримінального правопорушення та визначення порядку прибуття на місце працівника поліції, неможливим буде реалізація іншого повноваження – вже процесуального, внесення відомостей до ЄРДР, що в свою чергу передбачається КПК України.

За своїм змістом та структурою КПК України регламентує більш широке коло повноважень як окремо підрозділу дізнання НП України так і його посадовим особам, що на нашу думку належить розглядати в синергії. Так, наприклад, як зазначено в частині другій статті 40¹ КПК України, дізнавач уповноважений: 1) починати дізнання за наявності підстав, передбачених КПК України; 2) проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, установлених КПК України; 3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених КПК України, відповідним оперативним підрозділам; 4) звертатися за погодженням із прокурором

---

³⁵⁸ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; 5) повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; 6) за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; 7) приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених цим Кодексом, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених статтею 284 КПК України; 8) здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України³⁵⁹.

Так, наведений інструментарій загалом формує уявлення про компетенцію дізнавача НП України та особи уповноваженої на здійснення дізнання (поліцейського іншого підрозділу поліції), що вможливує реалізацію дізнавачем саме тих функцій і завдань, що покладені на нього з переліку віднесених до компетенції НП України. Слід зауважити, що оскільки дізнавач індивідуально несе відповідальність за свою процесуальну діяльність, важливим є вказання на його відносну самостійність й покладену законодавством України спеціальну компетенцію, оскільки здійснення досудового розслідування в формі дізнання – є самостійним видом діяльності й ніяким чином не корелюється з попередньо окресленим поліцейським правовим статусом.

Це на нашу думку, викликає занепокоєння, оскільки будь-який адміністративно-правовий статус є комплексом визначених законодавством України прав, обов'язків і повноважень, а також інших уніфікованих до конкретного завдання елементів, а в умовах покладення на одну особу, як поліцейських так і процесуальних обов'язків це фрагментарно може суперечити стандартам організації ефективного трудового процесу, а також впливати як на якість здійснюваного процесу, так і на кількість фактично виконаної роботи,

---

³⁵⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

що в умовах важливості та специфіки здійснення такої діяльності (як попередньо зазначалось – реалізації державної кримінально-правової (кримінологічної) політики в частині забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні проступки), на нашу думку деструктивно впливає на організацію роботи відповідного органу державної влади загалом.

Крім цього, слід звернути увагу на те, що права й повноваження дізнавача розпорочені по змісту КПК України в різних його частинах, що на нашу думку потребує систематизації та дублювання в профільних нормативно-правових актах законодавства України, як це було започатковано в Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України.

Так, указаним положенням, зокрема його розділом п'ятим, визначаються права й обов'язки дізнавачів, а саме, що: під час досудового розслідування кримінальних проступків дізнавач самостійно приймає процесуальні рішення, крім випадків, коли закон передбачає прийняття (ухвалення) рішення слідчого судді, суду чи згоду прокурора, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень; службові особи органів та підрозділів поліції, крім безпосередніх керівників підрозділів дізнання, а в разі відсутності підрозділу дізнання – керівників органів досудового розслідування, які діють у межах повноважень, визначених КПК України, не можуть мати доступу до матеріалів кримінальних проваджень, витребувати їх у дізнавача для перевірки стану розслідування кримінального проступку, вивчення і надання вказівок, визначення кваліфікації кримінального проступку чи будь-яким іншим способом утручатися в процесуальну діяльність дізнавача. Також декларується бланкетна норма про те, що «Дізнавач має право в порядку, передбаченому КПК України, доручати відповідним оперативним підрозділам поліції проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених частиною другою статті 264 та статтею 268 КПК України. Доручення дізнавача щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є

обов'язковими для виконання»³⁶⁰. На нашу думку, оскільки застосування аналогії в кримінальному та кримінальному процесуальному праві є недопустимим, як з огляду на національну судову практику так і норми й рішення як європейського законодавства і ЄСПЛ, важливим є обрання єдиної законодавчої стратегії щодо нормативно-правового забезпечення визначення компетенції підрозділів дізнання НП України. Наведені вище норми відсилають до КПК України лише фрагментарно, містять не достатньо індивідуалізовані формулювання, недостатньо точно окреслюють обставини та зміст як організаційно-правової діяльності саме дізнавачів і уповноважених на здійсненні дізнання НП України, що в світлі євроінтеграційних намагань та отримання статусу кандидата в члени ЄС Україною, потребуватиме ширшої деталізації відповідних процесів, наприклад у спосіб визначення всього переліку процесуальних прав і повноважень дізнавача, що визначені КПК України, індивідуалізації їх до змісту та сутності адміністративно-правового статусу дізнавача саме НП України. В наявному форматі, до функціонування підрозділів дізнання НП України загалом виникає низка компетенційних питань, що не завжди можуть бути врегульовані судовою практикою, а необхідність дотримання принципу правової визначеності формує архітектуру нової правової реальності, що й зумовлює адаптацію вітчизняного законодавства до демократичних цінностей сьогодення.

Обов'язки, як елемент компетенції підрозділів дізнання НП України. Обов'язки є невід'ємним елементом адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України, вони також формують уявлення про зміст і сутність явища компетенції, як правостановлюючого компонента. Як попередньо вказувалось, підрозділи дізнання НП України, одночасно є структурними підрозділами НП України, що наділяє їх також поліцейськими обов'язками, що пов'язані з процесом здійснення досудового розслідування кримінальних проступків лише фрагментарно.

---

³⁶⁰ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

Так, наприклад, частиною першою статті 18 Закону України «Про Національну поліцію», передбачається, що будь-який поліцейський, зобов'язаний: 1) неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського; 2) професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва; 3) поважати і не порушувати прав і свобод людини; 4) надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхнього життя чи здоров'я; 5) зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків; 6) інформувати безпосереднього керівника про обставини, що унеможливають його подальшу службу в поліції або перебування на займаній посаді³⁶¹, що в цілому корелюється з загальними завданнями та обов'язками (охоплюється компетенцією) будь-якого органу правопорядку в Україні, оскільки доктринальним є дотримання, забезпечення непорушності та сприяння відновленню порушених прав і свобод людини і громадянина.

Водночас, на нашу думку, подвійність правового статусу дізнавача, як процесуальної особи та його ж як поліцейського, крім загальних обов'язків, що в тому числі передбачаються КПК України, передбачає й додаткові, не типові обов'язки. Так, частиною другою статті 18 Закону України «Про Національну поліцію» визначається, що поліцейський на всій території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, і повідомити про

---

³⁶¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

це найближчий орган поліції³⁶². Тобто, за певних обставин, може виникнути конкуренція обов'язків покладених дізнавача як на процесуальну особу, а також як поліцейського, що з техніко-юридичної точки зору призведе до неможливості якісного виконання одного з обов'язків.

Крім цього, слід звернути увагу, що в КПК України також містяться норми зобов'язуючого характеру, котрі передбачають необхідність дотримання певної моделі поведінки та виконання передбачених законодавством України вимог. Наприклад, частиною третьою статті 40¹ КПК України передбачається, що дізнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі.

У той же час, належить звернути увагу на те, що Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів КП України передбачає наступні обов'язки дізнавачів: дотримуватися вимог Конституції України, КПК України та законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України та інших нормативно-правових актів з питань досудового розслідування; забезпечувати повне, усебічне та неупереджене розслідування кримінальних проступків у межах строків установлених КПК України; виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі; забезпечувати реалізацію в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження; не розголошувати відомості, що становлять державну чи іншу таємницю, що охороняється законом, інформацію про приватне (особисте і сімейне) життя особи та інші відомості, здобуті під час розслідування кримінальних проступків; не вчиняти будь-яких дій, які можуть викликати сумнів у його об'єктивності та неупередженості; у разі наявності підстав, передбачених статтею 77 КПК України, заявляти самовідвід від участі в кримінальному провадженні в

---

³⁶² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

порядку, визначеному статтею 80 КПК України³⁶³. Таким чином, характеристика процесуальних обов'язків дізнавача дає підстави сформулювати уявлення про компетенцію відповідного суб'єкта в контексті його компетенції, що в свою чергу корелюється з ефективністю функціонування як окремих посадових осіб так і всього підрозділу загалом.

Докорінно, позиція про роль і місце компетенції в механізмі функціонування адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України була додатково обґрунтована, крізь призму двох аспектів відповідного правового статусу – його суто поліцейської характеристики та процесуальних (професійних) особливостей. Крім цього, належить зауважити, що погоджуючись із думками інших дослідників і вчених було доведено думку про те, що на сучасному етапі становлення демократичних європейських принципів у правовій системі України та з огляду на триваючу широкомасштабну збройну агресію, питання правильного визначення компетенції відповідного підрозділу органів досудового розслідування є найбільш пріоритетним.

3.3. Юридична відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України

Інститут юридичної відповідальності в системі функціонування адміністративно-правового статусу як підрозділів дізнання НП України, так і адміністративно-правового статусу осіб, що уповноважені на його здійснення та безпосередньо дізнавачі відіграє чи не найважливішу роль. Цей принцип регламентується, серед інших, як Конституцією України так і КПК України, Законом України «Про Національну поліцію», а також галузевими нормативно-правовими актами. Саме тому, що цей інститут є критично важливим у системі функціонування зазначеного органу державної влади та його посадових осіб, важливим питанням є комплексний і глибинний аналіз

---

³⁶³ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

його складових, як у наукових позиціях учених так і крізь призму національного законодавства України.

Наведене, дає підстави розпочати з етимологічного аналізу поняття юридичної відповідальності, котра в сучасних реаліях дослідниками розуміється не однаково, а питання пов'язані з практичним застосуванням даного інституту права, взагалі розглядаються кожною наукою окремо, що зумовлює необхідність оглядового тлумачення окремих елементів і складових частин.

Так, на думку Ю. Козенко, юриспруденція як система знань досі не визначає однозначного трактування поняття юридичної відповідальності, що створює об'єктивні труднощі при аналізі діючої правової категорії, адже юридична відповідальність є одним із ключових елементів правової системи суспільства і правове оформлення відповідальності знаходить свій прояв в цінності самого права, об'єктивній властивості, яка робить його одним із найефективніших регуляторів поведінки особи та суспільних відносин в цілому³⁶⁴. Важливим, на нашу думку є те, що інститут юридичної відповідальності як елемент правовідносин поєднує розуміння необхідності виконання обов'язку, а також уявлення про наслідки, які можуть настати за їх невиконання, або ж за неналежне їх виконання. В розрізі відповідальності працівників підрозділів дізнання, слушним є указання про те, що від діяльності вказаних осіб, залежить ефективність досудового розслідування кримінального проступку, що в свою чергу є інструментом притягнення до відповідальності винних осіб (що забезпечує функцію відновлення правопорядку та соціальної справедливості), а також сприяє поновленню порушених прав потерпілих осіб (що є базовою характеристикою правової держави).

Водночас, інші дослідники звертають увагу на те, що зміст і сутність юридичної відповідальності як елементу адміністративно-правового статусу полягає в тому, що вона є специфічним юридичним обов'язком. Так, Ю. Кривицький, стверджує, що юридична відповідальність – це нормативний, гарантований і забезпечений

---

³⁶⁴ Козенко Ю. О. Юридична відповідальність як діалектика категорій «правова свобода» та «правовий обов'язок» в поведінці особи. *Наукові записки НаУКМА*. 2012. Т. 129. С. 65–67. (Серія «Юридичні науки»).

державним переконанням або примусом юридичний обов'язок щодо дотримання та виконання норм права, реалізований у правомірній поведінці суб'єктів права, що схвалюється або заохочується державою, а у випадку його порушення – обов'язок правопорушника перетерпіти осуд, обмеження прав особистого, матеріального та організаційного характеру³⁶⁵. Нами також додатково зазначається, що поліваріативне застосування поняття юридичної відповідальності в умовах будь-яких соціально-правових відносин, зумовлює необхідність доповнення видів настання обмежувальних наслідків, що не можуть обмежувати матеріальним чи організаційним характером, оскільки безпосередньо видів юридичної відповідальності, вчені виділяють нескінченну кількість.

Н. Свиридюк, у свою чергу звертає увагу на те, що триваюча наукова дискусія про характер і зміст юридичної відповідальності, дозволяє сформулювати переконання в тому, що вона є не лише теоретико-правовим утворенням, а й інститутом із елементами правозастосування, що має реалізовуватись на практиці. Співвідношення юридичної відповідальності та законності, характеристики світоглядних засад, особливостей її застосування в цивільному, кримінальному, конституційному праві дозволяють обґрунтувати позицію про те, що юридична відповідальність є засобом, або системою, або взагалі – інститутом чи формою державно-правового впливу³⁶⁶. На нашу думку та в контексті наукового дослідження належить розглянути юридичну відповідальність дізнавачів НП України та осіб, уповноважених на здійснення дізнання як складовий елемент відповідного адміністративно-правового статусу, що є базовим і основоутворюючим у відповідній системі координат.

Поряд із цим, О. Зайчук, спільно з Н. Оніщенко відзначають, що юридична відповідальність є одним із примусових засобів, що застосовуються від імені держави. Особливістю відповідальності як

---

³⁶⁵ Теорія держави та права : підручник / [С. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є. О. Гіди. Київ : О. С. Ліпкан, 2011. 576 с.

³⁶⁶ Свиридюк Н. П. Юридична відповідальність у механізмі правового регулювання. *Юридичний вісник*. 2011. № 4 (21). С. 24–27. (Серія «Повітряне і космічне право»).

примусового засобу впливу є те, що вона застосовується від імені держави, державними органами, має правовий характер, здійснюється у визначених законом формах і на законних підставах³⁶⁷, що на нашу думку аналогічно з іншими елементами інституту адміністративно-правового статусу будь-якого органу державної влади чи посадової особи відповідного органу є цілком логічним і корелюється з принципами функціонування державного механізму загалом, у реаліях розбудови правової державності.

Як уважає Є. Подорожній юридична відповідальність як самостійне явище є похідною від соціальної відповідальності, виступає окремим специфічним проявом останньої³⁶⁸, а оскільки соціальні відносини в правовій державі цілком і повністю пронизані правом, а взаємини з державою загалом, а також її окремими органами фрагментарно формують об'єкт і предмет адміністративного права як галузі знань та системи законодавства, юридичну відповідальність, нами вважається, слід розглядати як невід'ємний соціальний процес, що слугує для впорядкування суспільних відносин і недопущення безправ'я.

Слід звернути увагу на тому, що деякі дослідники, визначають, що юридична відповідальність може мати також і позитивні наслідки, оскільки її позитивний (перспективний) прояв і механізм його правозастосування діє не як інструмент обмеження, а як засіб заохочення за вчинене суспільно корисне діяння. Так, Ю. Оборотов вважає, що позитивна (перспективна) юридична відповідальність визначається як реакція держави та суспільства на суспільно корисне діяння суб'єкта, шляхом застосування до нього заходів правового заохочення³⁶⁹. Водночас, у контексті нашого дослідження, питання юридичної відповідальності дізнавачів і осіб уповноважених на здійснення дізнання НП України розглядається з протилежної точки зору щодо застосування юридичної відповідальності. Проте, слід

---

³⁶⁷ Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / [О. В. Зайчук та ін.] ; ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

³⁶⁸ Подорожній Є. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «юридична відповідальність». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3 (66). С. 6–15.

³⁶⁹ Общетеоретическая юриспруденция : учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. Одесса : Нац. ун-т «Одесская юридическая академия», 2011. 436 с.

указати, що в даному випадку нерідко вченими підіймається питання про інструменти запобігання притягнення до неї, або ж пом'якшення такого правового обтяження в спосіб відшкодування завданої шкоди.

Звертаючись до позиції висловленої авторитетним теоретиком права І. Сердюком, деліктоздатна особа, котра неналежним чином виконала свої договірні зобов'язання (а, по суті, вчинила правопорушення), вправі добровільно, без втручання державних органів відшкодувати завдані збитки, тобто виконати додатковий юридичний обов'язок, який складає зміст правовідновлюючої юридичної відповідальності³⁷⁰. На нашу думку, ця позиція заслуговує на окрему увагу та уточнення в рамках тлумачення видів юридичної відповідальності до якої притягуються працівники поліції загалом, а також органів досудового розслідування зокрема, оскільки з цього приводу існує й профільне законодавство.

М. Терещук, у свою чергу звертає увагу на те, що юридична відповідальність не є тотожною поняттю інституту юридичної відповідальності, оскільки сутність цього інституту в публічному праві чітко проявляється при застосуванні в основному ретроспективної юридичної відповідальності. Інститут юридичної відповідальності відрізняється масштабом предмета правового регулювання, оскільки він впорядковує різні сторони вузької групи типових суспільних відносин³⁷¹. Тобто, наведене дає підстави стверджувати про те, що ретроспективна юридична відповідальність є тим явищем, що аналізується нами в контексті даного підрозділу, оскільки більш широке її розуміння потребує виокремлення відповідного предмета дослідження в окремий розділ, з огляду на значний об'єм аналізованої інформації.

Крім цього, слід звернути увагу на позиціях дослідників, котрі підкреслюють, що юридична відповідальність має такі ознаки як: формальна визначеність, обов'язковість дотриманням правових норм, державний контроль за їх виконанням, застосування до

---

³⁷⁰ Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «юридична відповідальність». *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 30–35.

³⁷¹ Терещук М. М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 2. С. 18–21.

правопорушника державного примусу, запобігання правопорушенням; охорона правопорядку. Таким чином, вона забезпечує охорону особистих, соціальних благ та гарантує застосування інших охоронних правових інститутів³⁷². Відповідно, логічним буде вказати, що юридична відповідальність, не тільки формує конструкцію допустимого й недопустимого в діяльності підрозділів дізнання, а й уособлює механізм встановлення винуватості особи в учиненні певного порушення, а також передбачає застосування обмежувальних заходів, котрі є невід'ємною складовою притягнення до відповідальності за вчинення протиправного діяння.

Слід також указати, що різні дослідники відзначають, що видів юридичної відповідальності існує декілька, й усі вони по-різному визначають формат діяльності відповідного механізму, різною мірою регулюють відповідні правовідносини. Водночас, на думку авторитетного вітчизняного конституціоналіста М. Савчина, роль конституційного права в системі публічного права зводиться до формування балансу інтересів держави та соціальних груп, при якому відносини між суб'єктами будуються на основі поділу влади та збалансованого правління³⁷³, що може утворювати такий вид юридичної відповідальності як «конституційно-правова», на загальнодержавному рівні та відносно певних осіб, проте належить погодитись із дослідником і аналізуючи це питання в межах предмета дослідження – галузь конституційного права, його праворегуляційні норми мають властивість впорядковувати суспільні відносини, визначати загальний напрям побудови правової реальності в діяльності держави загалом, у той час як інші галузеві інститути права – адміністративне, кримінальне, цивільне, трудове і т.д., формують конкретні механізми в залежності від співмірності вчиненого правопорушення його суспільній небезпеці та шкоді завданій конкретним правовідносинам.

---

³⁷² Іванова О. І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3 (25). С. 21–26.

³⁷³ Савчин М. В. Конституційне право України: підручник / відп. ред. М. О. Баймуратов. Київ: Правова єдність, 2009. 1008 с.

Л. Каленіченко звертає увагу на те, що юридична відповідальність розглядається як передбачені санкціями норми права, забезпечені можливістю застосування державного примусу несприятливі наслідки особистого, майнового чи організаційного характеру, яких відповідний суб'єкт права зазнає за вчинене правопорушення (порушення суб'єктивних прав) і які процесуально закріплені в передбаченому законодавством порядку³⁷⁴, що цілком відображає попередньо проаналізовані, а також додатково обґрунтовану нами позицію про зміст і сутність юридичної відповідальності як елементу адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України та дізнавачів, а також осіб, уповноважених на здійснення дізнання. Водночас, порушуючи питання змісту структури та конкретних видів юридичної відповідальності, котрих у теорії правничої науки вдосталь, на наш думку, слід звернутись до законодавства України, котре й визначає відповідальність поліцейських (а відповідно й дізнавачів НП України, котрі безперечно мають такий правовий статус.

Статтею 19 Закону України «Про Національну поліцію» визначається, що у разі вчинення протиправних діянь поліцейські несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність відповідно до закону. Підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, що затверджується законом. Держава відповідно до закону відшкодовує шкоду, завдану фізичній або юридичній особі рішеннями, дією чи бездіяльністю органу або підрозділу поліції, поліцейським під час здійснення ними своїх повноважень³⁷⁵. Відповідно, ми вважаємо за необхідне охарактеризувати такі види юридичної відповідальності дізнавачів НП України як: кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну. Крім цього, на нашу думку,

---

³⁷⁴ Каленіченко Л. І. Юридична відповідальність як явище об'єктивного права. *Право і Безпека*. 2016. № 2 (61). С. 31–37.

³⁷⁵ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19..>

слід звернути увагу на такий вид специфічної відповідальності в діяльності органів досудового розслідування, як процесуальна, оскільки саме цей вид не визначається в поліцейському законодавстві, проте фактично активно застосовується шляхом реалізації низки норм кримінального процесуального законодавства.

Кримінальна відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. Кримінальна відповідальність є найбільш суворим видом юридичної відповідальності, що застосовується за вчинення найбільш суспільно небезпечних діянь. Нами пропонується зосередити увагу на сутності відповідного поняття та конкретних складах кримінальних правопорушень до відповідальності за вчинення яких може бути притягнуто особу – дізнавача (чи особу уповноважену на здійснення дізнання), ураховуючи специфіку професійної діяльності.

Слід звернути увагу на те, що інститут кримінальної відповідальності загалом і посадових осіб зокрема, дослідникам і характеризується по різному, так, наприклад А. Пінаєв, вважає, що кримінальну відповідальність слід розглядати як обов'язок особи нести відповідальність перед державою шляхом накладення на неї позбавлень як особистого, так і майнового характеру³⁷⁶. Слід звернути увагу на тому, що крізь призму діяльності дізнавачів НП України, слід урахувати, що специфіка такої відповідальності значно звужується, оскільки нами розглядаються саме особливості кримінальної відповідальності дізнавачів й осіб уповноважених на здійснення дізнання, як представників влади.

В. Тацій, неодноразово звертав увагу в своїх працях на те, що кримінальна відповідальність є найсуворішою і найдієвішою забезпечувальною силою у кримінальному провадженні. Підставою для її настання є злочин, який серед інших правопорушень характеризується найвищим ступенем суспільної небезпечності, і саме це дозволяє відмежовувати його від близьких за об'єктивними й суб'єктивними ознаками інших правопорушень, наприклад

---

³⁷⁶ Пінаєв А. А. Курс лекцій по Общей части уголовного права Украины. Харьков: Харьков юрид., 2002. 195 с.

адміністративних³⁷⁷. Таким чином, для ефективного аналізу предмета й об'єкта відповідного дослідження слід, перш за все звернути увагу на ті форми й види кримінальної відповідальності, що застосовуються до посадових осіб загалом, і до суб'єктів здійснення досудового розслідування, зокрема. КК України визначає таке коло кримінальних правопорушень, а судова практика свідчить про певні результати органів досудового розслідування суб'єктів уповноважених здійснювати кримінальні провадження в зазначеній галузі.

Так, наприклад, КК України містить низку складів кримінальних правопорушень, що прямо передбачають наявність спеціального суб'єкта, наприклад: розділ XVIII «Кримінальні правопорушення проти правосуддя», забезпечує кримінально-правову охорону низки соціальних відносин та встановлює відповідальність за: завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою (статті 371), притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (стаття 372), примушування давати показання (стаття 373), порушення права на захист (стаття 374), невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (стаття 380), розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (стаття 381), невиконання судового рішення (стаття 382), розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (стаття 387), незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації (стаття 388)³⁷⁸. Дані статті КК України забезпечують кримінально-правову охорону специфічного кола правовідносин, що охоплюються безпосередньо компетенцією дізнавача – здійсненням досудового розслідування кримінального проступку й недостатня обізнаність в усіх тонкощах і особливостях здійснення професійної діяльності відповідною посадовою особою, може потягнути за собою настання кримінальної відповідальності.

---

³⁷⁷ Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., доповн. Харків : Право, 2013. Т. 1 : Загальна частина. 376 с.

³⁷⁸ Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

Разом із цим, необхідно зазначити, що дізнавача НП України, за вчинення відповідних кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (розділ XVII КК України) також може бути притягнуто до кримінальної відповідальності, а саме за: зловживання владою або службовим становищем (стаття 364), перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (стаття 365), бездіяльність працівника правоохоронного органу щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей (стаття 365³), службове підроблення (стаття 366), прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (стаття 368) та інших³⁷⁹.

Також, окремо слід звернути увагу на низку «антикорупційних» норм у контексті кримінально-правової охорони, що також можуть бути застосовані безпосередньо до дізнавача як до посадової особи органу державної влади, котра зобов'язана подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. В разі порушення норм законодавства й невиконання низки окреслених дій, може настати кримінальна відповідальність за: декларування недостовірної інформації (стаття 366²), неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (стаття 366³) та інших суміжних³⁸⁰.

Загалом, кримінальна відповідальність як інститут найбільш суворої за своїм ступенем відповідальності застосовується в залежності від рівня суспільної небезпечності діянь відповідної особи та може бути застосовано до дізнавача НП України в умовах і обставинах сукупності низки суб'єктивних і об'єктивних факторів, визначених як кримінальне правопорушення.

Адміністративна відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. Слід указати, що

---

³⁷⁹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

³⁸⁰ Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

адміністративна відповідальність, як різновид юридичної також досить широко застосовується до посадових осіб органів досудового розслідування, що дозволяє обґрунтувати необхідність окреслення ймовірних складів адміністративних правопорушень, що тісно переплітаються з професійною діяльністю дізнавача й недотримання процедур і нормативних вимог яких, може порушивши права і свободи людини і громадянина спричинити настання адміністративної відповідальності.

В. Колпаков визначає адміністративну відповідальність як примусове застосування компетентним органом держави заходів впливу на правопорушника, що здійснюється у відповідності до встановленої законом процедури³⁸¹. У свою чергу В. Зуй під адміністративною відповідальністю розуміє накладення на суб'єктів адміністративного правопорушення стягнень матеріального чи морального характеру³⁸². Водночас, основними особливостями адміністративної відповідальності працівників підрозділів дізнання НП України є те, що перш за все, відповідний склад адміністративного правопорушення має бути пов'язаний із неналежним здійсненням дізнавачем своїх посадових (процесуальних) обов'язків, або ж із нездійсненням них у обстановці, яка його до цього зобов'язувала.

Так, Кодексом України про адміністративні правопорушення визначається, що серед інших спеціальних суб'єктів органів державної влади, поліцейські несуть відповідальність за адміністративні правопорушення відповідно до Дисциплінарного статуту. Проте, на загальних підставах, несуть відповідальність за порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, санітарних норм, правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів, митних правил, вчинення правопорушень, пов'язаних із корупцією, порушення тиші в громадських місцях, неправомірне використання державного майна, незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, невжиття заходів

---

³⁸¹ Колпаков В. М. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.

³⁸² Адміністративне право : підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.

щодо окремої ухвали суду, ухилення від виконання законних вимог прокурора, порушення законодавства про державну таємницю, порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. До зазначених осіб не може бути застосовано громадських робіт, виправних робіт і адміністративного арешту³⁸³.

Крім цього, дослідник К. Мух указує, що за невиконання або неналежне виконання поліцейським своїх посадових обов'язків його може бути притягнуто до адміністративної відповідальності, а саме за: адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (глава 13-А, наприклад: порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (стаття 172⁻⁴), порушення вимог фінансового контролю (стаття 172-6), або главою 15 «Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління» Кодексу України про адміністративні правопорушення (стаття 185-8 (Ухилення від виконання законних вимог прокурора), стаття 185-11 (Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист) або інших^{384,385}.

Цивільно-правова відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. Цивільно-правові взаємовідносини в процесі здійснення своїх службових повноважень і процесуальних прав і обов'язків дізнавачами НП України, можуть мати місце в той момент, коли діяння вчинені суб'єктом ймовірного кримінального правопорушення не підпадають під режим кримінально-правової охорони, а вирішуються в цивільно-правовому (цивільно-процесуальному) порядку, а також під час відшкодування шкоди завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового

---

³⁸³ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 7 груд. 1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

³⁸⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 7 груд. 1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

³⁸⁵ Мух К. Б. Види юридичної відповідальності працівників поліції. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (71). С. 79–86. (Серія «Право»). URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2021/15.pdf.

розслідування, прокуратури і суду, що прямо передбачається законодавством України.

Саме тому, нами пропонується охарактеризувати відповідний вид відповідальності крізь призму вказаного інституту для якомога більш комплексної його характеристики та визначення ролі, місця та характеру впливу як на адміністративно-правове становище дізнавача, так і на здійснення ним кримінальних процесуальних функцій.

Пунктом 2 розділу VI «Права і обов'язки слідчих, гарантії їх процесуальної незалежності» Положення про слідчі підрозділи НП України, передбачається, що під час досудового розслідування слідчий самостійно приймає процесуальні рішення, крім випадків, коли законом передбачено винесення рішення слідчого судді, суду або згода прокурора чи погодження керівника слідчого підрозділу або якщо рішення про його проведення приймає виключно прокурор, і є відповідальним за законне та своєчасне виконання цих рішень³⁸⁶, аналогічна норма, міститься також у розділі V «Права і обов'язки дізнавачів» Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України³⁸⁷, що й охоплює, таким чином, всі суб'єкти органів досудового розслідування та зобов'язує нести відповідальність за прийняття неправомірних рішень, рішень що завдали необґрунтованої шкоди правам і свободам людини і громадянина.

Доречно буде застосувати синергію кримінальних процесуальних і цивільно-правових засад забезпечення відшкодування шкоди завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

Так, статтею 1 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового

---

³⁸⁶ Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 6 лип. 2017 р. № 570. *Офіційний вісник України*. 2017. № 72. С. 65. Ст. 2212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>.

³⁸⁷ Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

розслідування, прокуратури і суду» визначається, що підлягає відшкодуванню шкода, завдана громадянину внаслідок: 1) незаконного засудження, незаконного повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, незаконного взяття і тримання під вартою, незаконного проведення в ході кримінального провадження обшуку, виїмки, незаконного накладення арешту на майно, незаконного відсторонення від роботи (посади) та інших процесуальних дій, що обмежують права громадян; 2) незаконного застосування адміністративного арешту чи виправних робіт, незаконної конфіскації майна, незаконного накладення штрафу; 3) незаконного проведення оперативно-розшукових заходів, передбачених законами України «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» та іншими актами законодавства³⁸⁸.

Водночас, характеристика змісту та сутності поняття «відповідальність» крізь призму указаних правовідношень не відображає повною мірою сутності цього явища, про що зазначають зокрема й дослідники. Переважний примусовий характер реалізації цивільно-правової відповідальності обумовлює наявність матеріального та процесуального характеру й формату таких правовідносин, а крім цього в умовах, що вони не завжди закінчуються компенсацією завданої шкоди (наприклад, суд відмовляє у позові про відшкодування шкоди у зв'язку з відсутністю вини деліквента) питання про правореалізаційний механізм відповідного інституту залишається відкритим³⁸⁹. Нами також підтримується аналогічна позиція, оскільки крім указанного вище, термін відповідальність, в цивільно-правовому розумінні є застосовним відносно конкретної особи, винуватця в завданні шкоди якої має бути доведено, а у інтерпретації законодавства України – винним визнається, наприклад, орган досудового розслідування.

---

³⁸⁸ Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 1 груд. 1994 р. № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр#Text>.

³⁸⁹ Траднова О. О. Деліктна відповідальність: поняття, сутність та співвідношення із деліктним зобов'язанням. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (4-7). С. 152–158.

Дана термінологічна плутанина наразі врегульовується положеннями статті 1175 Цивільного кодексу України, відповідно до якої «школа, завдана фізичній або юридичній особі в результаті прийняття органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим або органом місцевого самоврядування нормативно-правового акта, що був визнаний незаконним і скасований, відшкодовується державою, Автономною Республікою Крим або органом місцевого самоврядування незалежно від вини посадових і службових осіб цих органів³⁹⁰. У світлі справедливого зазначення науковцями про те, що «підставами відповідальності за шкоду, заподіяну незаконними діями органів дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури та суду, є шкода, незаконні дії, причинний зв'язок між незаконними діями та шкодою. При цьому наявність вини не є обов'язковою, бо відповідно до законодавства шкода відшкодовується незалежно від вини службових осіб органів дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури та суду»³⁹¹, доцільно звернути увагу на те, що характерним є включення до складу правопорушення таких чотирьох елементів: 1) об'єкт; 2) суб'єкт; 3) об'єктивна сторона; 4) суб'єктивна сторона³⁹². Поряд із цим, судова практика – наприклад рішення Верховного суду від 25 квітня 2019 року по справі № 704/696/16-ц³⁹³, рішення Київського апеляційного суду від 05 вересня 2019 року по справі № 366/2026/18³⁹⁴ та багато інших, що містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень свідчать про негативну практику використання норм і положень відповідного інституту та створюють ще більшу необхідність додаткового опрацювання основних проблемних питань пов'язаних із механізмом

---

³⁹⁰ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

³⁹¹ Горбунова Л. М., Богачов С. В., Іванчук І. Ф., Трало Ю. В. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Київ: Поліграф-Експрес, 2006. 58 с.

³⁹² Скакун О. Ф. Теорія государства и права (Энциклопедический курс): учебник. Харьков: Эспада, 2005. 840 с.

³⁹³ Постанова Верховного суду від 25 квіт. 2019 р. у справі № 704/696/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81437446>.

³⁹⁴ Постанова Київського апеляційного суду від 5 верес. 2019 р. у справі № 366/2026/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84223605>.

забезпечення відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду на більш високому науковому рівні.

Таким чином, низка питань пов'язаних із особливостями цивільно-правової відповідальності підрозділів дізнання НП України загалом, і зокрема механізмом забезпечення відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду й досі залишається актуальним.

Матеріальна відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. Інститут матеріальної відповідальності притаманний перш за все будь-яким трудовим відносинам, у тому числі це стосується й проходження служби в поліції, а оскільки дізнавачі чи особи уповноважені на здійснення дізнання (поліцейські інших підрозділів), мають відповідний правовий статус, цілком логічним є зазначення такого виду. Водночас, його зміст і сутність на сьогоднішній день є недостатньо дослідженою загалом, що унеможливує ефективне правозастосування відповідної категорії.

Різні дослідники, по-різному підходять до питання визначення матеріальної відповідальності як правового феномену, так наприклад, М. Цвік указує, що вона є обов'язком кожної із сторін трудових правовідносин (працівника і власника) відшкодувати майнову шкоду, завдану іншій стороні внаслідок невиконання чи неналежного виконання трудових обов'язків у встановленому законом розмірі та порядку³⁹⁵. Тобто, в разі завдання реальної матеріальної шкоди поліцейським внаслідок неналежного виконання ним своїх службових обов'язків має бути застосовано матеріальну відповідальність. Проте, ні Закон України «Про Національну поліцію» ні інше профільне законодавство не дають можливості розмежувати в такому разі дисциплінарну та матеріальну відповідальність, оскільки під час порушення обов'язків (чи їх невиконанні), керівник відповідного

---

³⁹⁵ Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

органу поліції зобов'язаний встановити всі обставини, призначивши при цьому дисциплінарну комісію, й за її результатами визначитись щодо обсягу й формату накладення дисциплінарного стягнення.

Іншою, на нашу думку стороною відповідного виду відповідальності є те, що матеріальна відповідальність, відповідно до Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» – це вид юридичної відповідальності, що полягає в обов'язку військовослужбовців та деяких інших осіб покрити повністю або частково пряму дійсну шкоду, що було завдано з їх вини шляхом знищення, пошкодження, створення нестачі, розкрадання або незаконного використання військового та іншого майна під час виконання обов'язків військової служби або службових обов'язків, а також додаткове стягнення в дохід держави як санкція за протиправні дії у разі застосування підвищеної матеріальної відповідальності³⁹⁶. Водночас, у випадку застосування відповідних норм, постає питання конкуренції положень КК України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, в частині неможливості притягнення до відповідальності за одне й те саме діяння двічі, оскільки відповідне законодавство України, одночасно передбачає як санкції у вигляді штрафів так і покарання дисциплінарного формату (наприклад, позбавлення права обіймати певну посаду чи займатись певною діяльністю).

Матеріальна відповідальність поліцейських має ряд особливостей, що відрізняють її від майнової відповідальності в цивільному праві (цивільно-правової відповідальності) та матеріальної відповідальності працівників у трудовому праві. Серед інших, ключовим є те, що дія норм Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі, поширюється лише на спеціальних суб'єктів права, зокрема на осіб рядового та начальницького складу Міністерства внутрішніх справ

---

³⁹⁶ Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі : Закон України від 3 жовт. 2019 р. № 160-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20#Text>.

України³⁹⁷. Водночас, О. Синявська надає вичерпне визначення поняттю матеріальної відповідальності поліцейських і характеризує його як юридичний обов'язок відшкодовувати у встановленому законом розмірі й порядку пряму дійсну шкоду, заподіяну державі внаслідок їх протиправних і винних дій або бездіяльності. Матеріальна відповідальність має за мету сприяти вихованню почуття дбайливого ставлення до державного майна, забезпечувати збереження державного майна та створювати умови, які виключають можливість спричинення поліцейськими шкоди, гарантувати неприпустимість необґрунтованих відрахувань із грошового утримання особового складу³⁹⁸. Таким чином, обов'язковими умовами ймовірного притягнення до майнової відповідальності є наявність у відповідного поліцейського обов'язку щодо схоронності конкретного майна, що надано йому державою в користування, юридичне підтвердження приналежності цього майна (факт користування) відповідному дізнавачу, а також факт пошкодження (знищення) чи в будь-якій іншій формі втрата відповідного майна.

Дискусійним у даному випадку на нашу думку залишається правовий режим речових доказів у досудовому розслідуванні, а також окремі особливості використання спеціально виготовлених і маркованих грошових одиниць, котрі в подальшому знищуються за постановою відповідного суб'єкта органу досудового розслідування.

Дисциплінарна відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. Дисциплінарна, є найбільш широко застосовним видом професійної відповідальності дізнавача НП України, оскільки має не лише каральну, а й стимулюючу (запобігальну, превентивну) функцію. Водночас, питання застосування дисциплінарної відповідальності до дізнавачів НП України в контексті невиконання чи неналежного виконання ними своїх професійних (процесуальних) повноважень є відкритим, оскільки КПК України

---

³⁹⁷ Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі : постанова Верховної Ради України від 23 черв. 1995 р. № 243/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. Ст. 193.

³⁹⁸ Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2001. 215 с.

передбачає інші форми реагування не недотримання суб'єктами досудового розслідування його норм і положень.

Окреслити нашу позицію в указаному контексті дозволить аналіз змісту та сутності дисциплінарної відповідальності як у загально юридичному розумінні так і в поліцейській діяльності.

Наприклад, С. Прилипко вказує, що дисциплінарна відповідальність працівників є одним із видів юридичної відповідальності, що встановлена законодавством за протиправну поведінку. Вона є обов'язком працівника понести покарання, передбачене нормами законодавства про працю, за протиправне невиконання чи неналежне виконання своїх трудових обов'язків»³⁹⁹. Проте, зазначення такої дефініції як «обов'язок понести покарання», на нашу думку не може бути застосоване в умовах змагальності процесу доведення чи спростування винуватості будь-якого працівника, оскільки факт дисциплінарного проступку, проведення дисциплінарного провадження та його результат, а також реалізація відповідного результату – не є однаковими категоріями й не можуть використовуватись упереджено.

Дисциплінарна відповідальність, як зазначає Т. Курило – це вид юридичної відповідальності, що полягає в обов'язку працівника, який вчинив дисциплінарний проступок, відповідати за свої протиправні дії в межах стягнень, установлених трудовим законодавством»⁴⁰⁰, що на нашу думку більш повно та коректно відображає зміст і сутність змагального процесу дисциплінарного провадження, оскільки факт його початку відносно певної особи не обов'язково доводить її винуватість. Зміст і сутність дисциплінарного провадження полягає в установленні не лише факту вини працівника, а й її характеру, завданої шкоди, а також можливості відшкодування завданої шкоди.

Р. Грищенко, зазначає, що дисциплінарна відповідальність – це різновид юридичної відповідальності, а саме регульована нормами трудового права система суспільних відносин, яка виникає на підставі вчинення працівником дисциплінарного проступку і тягне настання

---

³⁹⁹ Трудове право : підручник / [В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін.] ; за ред. В. В. Жернакова. Харків : Право, 2012. 496 с.

⁴⁰⁰ Трудове право України : навч. посіб. / за ред. В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 564 с.

для нього негативних юридичних наслідків, що виявляються у накладенні передбачених законом дисциплінарних стягнень⁴⁰¹, крім цього, на нашу думку, слід звернути увагу на те, що А. Подорожній розуміє під дисциплінарною відповідальністю обов'язок працівника відповідати перед роботодавцем, який наділений дисциплінарною владою, за скоєне ним порушення трудової дисципліни у вигляді невиконання чи неналежного виконання з вини працівника покладених на нього трудових обов'язків і понести в результаті цього негативні наслідки, передбачені нормами трудового права»⁴⁰². Таким чином, можна сформулювати позицію про те, що дисциплінарне провадження щодо поліцейського може бути розпочате виключно за умов порушення покладених на нього поліцейських обов'язків, котрі відповідно визначаються Законом України «Про Національну поліцію», у той час як обов'язки покладені на дізнавача НП України, котрі визначаються КПК України, мають суміжний (додатковий) характер й за їх невиконання може бути застосовано іншу процедуру притягнення до дисциплінарної відповідальності. Це викликає низку науково-практичних суперечностей, адже на думку більшості дослідників, поліцейські обов'язки дізнавача та його процесуальний статус – це однакові речі.

Натомість, нами зауважується на тому, що оскільки дисциплінарне провадження призначене за наказом прямого керівника (наприклад, керівника районного управління поліції) щодо встановлення винуватості окремого дізнавача в неналежному досудовому розслідуванні конкретного кримінального провадження, передбачає, як мінімум, ознайомлення з його процесуальною діяльністю, в той час як це забороняє КПК України, є логічно необґрунтованим і фрагментарно законодавчо суперечливим. Наприклад, за неналежне здійснення досудового розслідування КПК України передбачає відповідальність особи, що здійснювала

---

⁴⁰¹ Грищенко Р.С. Особливості правового регулювання притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2018. 20 с.

⁴⁰² Подорожній А. Ю. Організаційно-правові засади притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2018. 20 с.

відповідне досудове розслідування в вигляді її відсторонення прокурором.

З огляду на зазначене та спираючись на позиції авторитетних дослідників, важливим на нашу думку є дослідження ще одного, не передбаченого Законом України «Про Національну поліцію» виду відповідальності дізнавача НП України – процесуальної.

Процесуальна відповідальність працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. На нашу думку, відповідна система відповідальності значною мірою змогла б уніфікувати питання пов'язані з належним реагуванням на процесуальні недоопрацювання дізнавача в досудовому розслідуванні, оскільки в цьому процесі, він перш за все представляє державу й неналежне виконання своїх процесуальних обов'язків чи умисне невиконання певних повноважень прямопропорційно впливає на можливість притягнення до кримінальної відповідальності правопорушника.

Наприклад, авторитетна дослідниця Л. Удалова та О. Хабло стверджують, що кримінально-процесуальна відповідальність – це відповідальність суб'єктів кримінально-процесуальних відносин, яка проявляється в застосуванні кримінально-процесуальних санкцій за свідоме порушення вимог кримінально-процесуального законодавства та спирається на державний приму»⁴⁰³. Таким чином, формується єдина біологічна система процесуальних взаємовідносин, де всі її учасники усвідомлюючи свою компетенцію спрямовують зусилля на досягнення результату, а в разі виявлення факту процесуальних порушень, відповідне дисциплінарне (процесуальне) провадження буде здійснюватися особами котрі мають законний доступ до матеріалів досудового розслідування, а формат покарання буде носити не лише превентивний (як-от відсторонення прокурором дізнавача, слідчого від здійснення досудового розслідування за неефективність), а безпосередньо впливатиме на можливість професійного зростання чи, наприклад, на зарахування до загального стажу трудової діяльності – стажу роботи в галузі права.

---

⁴⁰³ Удалова Л. Д., Хабло О. Ю. Зловживання у сфері кримінального процесу : монографія. Київ : Дакор, 2010. 176 с.

Кримінально-процесуальна відповідальність – це існуюче у формі кримінально-процесуального правовідношення застосування у встановленому законом порядку до особи, яка вчинила кримінально-процесуальне правопорушення, заходів кримінально-процесуального примусу, передбачених санкцією кримінально-процесуальної норми, які полягають у накладенні на правопорушника додаткового обов'язку або позбавленні (звуженні обсягу) його суб'єктивних прав⁴⁰⁴, тобто в розумінні дослідника, кримінальна процесуальна відповідальність все ж має певну форму «санкцій», що впливають на здійснення ним трудової діяльності, проте, враховуючи, що звуживши процесуальний інструментарій дізнавача в досудовому розслідуванні, обмежень зазнає потерпілий або сторона яка звернулася за кримінально-правовим захистом, тому визнати такий формат допустимим неможливо. Санкції в процесуальній відповідальності дізнавача НП України, на нашу думку мають носити виключно індивідуалізований характер і важливим у даному питанні є суб'єкт їх накладання, законність діяльності комісії, що колегіально встановила факт порушення, а також сама форма такого явища.

Слід зауважити, що якщо під час становлення теорії кримінально-процесуальної відповідальності вчені дискутували з приводу того, чи є у кримінальному процесі власні санкції чи ні⁴⁰⁵, А. Падалка взагалі стверджує, що за кримінальні процесуальні порушення відповідний суб'єкт може нести всі види юридичної відповідальності, оскільки держава передбачає можливість притягнення його до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, матеріальної та дисциплінарної відповідальності. До цього визначення доцільно додати вплив на особистий інтерес особи, що притягується до цього виду відповідальності. Важко назвати відповідальністю факт зобов'язання слідчого провести декілька слідчих дій і прийняти певні рішення. Неможливо виділити з елементів кримінального процесуального механізму такі, що впливають на особистий інтерес слідчого без

---

⁴⁰⁴ Карташов М. Кримінальна процесуальна відповідальність. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 318–321. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/61.pdf>.

⁴⁰⁵ Охріменко С. С. Гарантії правового захисту процесуальної самостійності та незалежності слідчого : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. 209 с.

залучення інших видів відповідальності. Тому, викликає сумніви існування процесуальної відповідальності слідчого взагалі⁴⁰⁶. Проте, належить зауважити, що як інститут відповідальності, спираючись на попередньо проаналізовані матеріали й позиції дослідників щодо відповідальності як загальноправового явища, неприпустимим є притягнення до відповідальності за вчинення одного діяння, а досить часто процесуальні «неточності» та «похибки» дізнавачів і слідчих не носять належної для складів адміністративного чи кримінального правопорушення суспільної небезпечності, що в поєднанні з розповсюдженою практикою притягнення до адміністративної відповідальності за неналежне досудове розслідування, суб'єктом накладення якого є особа, що не має доступу до матеріалів кримінального провадження створює підґрунтя для подальших наукових досліджень в указаному напрямі.

Водночас, наприклад, Л. Білокінь однозначно визначає, що кримінально-процесуальна відповідальність характеризується як обов'язком, який полягає у зазначенні покарання за вчинене діяння, так і обов'язком, який полягає у відшкодуванні спричиненої шкоди чи відновленні порушених прав. Адже для кримінального провадження основним завданням є не стільки покарати особу, яка не виконала процесуальні обов'язки чи неналежним чином здійснила свої процесуальні права, а досягнення завдань кримінального провадження, в тому числі, і шляхом відновлення прав його учасників⁴⁰⁷. Не погоджуючись зі вказаною позицією, ще раз звертаємось до попереднього аргументу про неприпустимість змішання видів відповідальності (кримінальної, адміністративно, цивільно-правової та інших), оскільки якщо притягнення особи до цивільно-правової відповідальності відбудеться, однозначно мало місце порушення прав і свобод людини і громадянина, що суттєво вплинуло на її правове становище та може слугувати підставою для кваліфікації відповідних дій за КК України, у той час як предметом процесуальної

---

⁴⁰⁶ Падалка А. М. Юридична відповідальність слідчого: зміст і система. *Право.иа.* 2014. № 1. С. 60–65.

⁴⁰⁷ Білокінь Р. М. Кримінально-процесуальна відповідальність : монографія. Київ : Кафедра, 2017. 430 с.

відповідальності та її межами, нами визначається порушення рівня дисциплінарного проступку поліцейського, проте провадження за яким здійснюватимуть незалежні особи, котрі мають доступ до матеріалів кримінального провадження. Крім цього, з указаною позицією корелюється думка Л. Гаврилюк котра вказує, що необхідно, щоб саме норми КПК України, поряд із нормами інших галузей права, передбачали відповідальність слідчого за незаконні прийняті рішення по справі⁴⁰⁸, що й на нашу думку суттєво посилює інституційну самостійність дізнавача НП України в процесі здійснення досудового розслідування, вможливило б результативне виконання ним процесуальних обов'язків, а також реалізацію прав і повноважень.

---

⁴⁰⁸ Гаврилюк Л. В. Відповідальність слідчого: кримінально-процесуальні засади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2009. 199 с.

Висновки до розділу 3

На підставі проаналізованого авторам вдалось обґрунтувати низку науково-теоретичних і прикладних позицій про порушені в розділі проблемі питання, а також неточності законодавчої техніки та практики правозастосування, найбільш суттєві з яких пропонується викласти в загальних висновках до монографії. Водночас, належить звернути увагу на деяких фрагментарних особливостях.

Основними особливостями адміністративно-правового становища (статусу) підрозділів дізнання НП України є те, що вони мають свою індивідуалізовану компетенцію, котра розповсюджується на здійснення досудового розслідування в кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків. Крім цього, цікавим у даному розрізі є питання про «уповноваження» на здійснення дізнання наказом керівника в установленому законодавством України порядку, оскільки в такий спосіб, особа-поліцейський, що перебуває на штатній посаді в іншому підрозділі, з питань здійснення дізнання – підпорядковується саме керівнику підрозділу дізнання (чи органу досудового розслідування), що спричиняє адмініструвальний дуалізм, і на нашу думку може негативно впливати на окремі організаційні процеси загалом, а також безпосередньо – на ефективність здійснення конкретним службовцем своїх посадових обов'язків.

Питання компетенції підрозділів дізнання НП України, також розглядається науковцями та практиками крізь призму багатоманітності, оскільки деякі особливості її визначення та загалом, змістовне наповнення відповідного явища дозволяє по-різному ставитись до цих питань.

Докорінно, позиція про роль і місце компетенції в механізмі функціонування адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України була додатково обґрунтована крізь призму двох аспектів відповідного правового статусу – його суто поліцейської характеристики та процесуальних (професійних) особливостей.

Крім цього, належить зауважити, що погоджуючись із думками інших дослідників і вчених було доведено думку про те, що на

сучасному етапі становлення демократичних європейських принципів у правовій системі України та з огляду на триваючу широкомасштабну збройну агресію, питання правильного визначення компетенції відповідного підрозділу органів досудового розслідування є найбільш пріоритетним.

Разом із цим характеризуючи відповідальність як інститут й структурний елемент адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України та його посадових осіб (у тому числі, осіб уповноважених на здійснення дізнання), було досягнуто висновку про те, що видами юридичної відповідальності дізнавачів НП України є: кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, матеріальна, дисциплінарна (із кола визначених Законом України «Про Національну поліцію»), а також процесуальна (котра встановлюється окремими положеннями та нормами КПК України). На нашу думку додаткової наукової та законодавчої уваги потребує такий вид відповідальності, в діяльності органів досудового розслідування, як процесуальна, оскільки саме він не визначається в поліцейському законодавстві, проте активно застосовується шляхом реалізації низки норм кримінального процесуального законодавства.

Розділ 4. КРИМІНАЛЬНІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

4.1. Правові основи здійснення досудового розслідування кримінальних проступків Національною поліцією України

Кримінальне процесуальне законодавство України, що складається не лише з КПК України, містить низку норм, що регулюють здійснення досудового розслідування кримінальних проступків Національною поліцією України та іншими органами правопорядку, що мають в складі своїх органів досудового розслідування підрозділи дізнання. Крім цього, важливо підкреслити, що правові основи, як теоретико-філософська категорія та елемент правового статусу інституції, розглядається дослідниками по різному, що дає підстави перш за все розглянути його зміст, а вже після цього, охарактеризувати сутнісне наповнення.

На нашу думку, в умовах сталої демократії важливим є чітке визначення юридичних підстав реалізації повноважень всіх без виключення органів державної влади та їх структурних підрозділів, у цілковитій більшості сфер їх діяльності, оскільки такі інституції зобов'язані суспільним договором діяти виключно в межах і у спосіб передбачені Конституцією та законами України. Крім цього, в умовах трансформаційних процесів, рапидної загрози Українській державності та переформатуванню системи органів правопорядку, що множить на нещодавність становлення інституту дізнання в указаній системі, нагальним є чітке розуміння правових основ здійснення досудового розслідування кримінальних проступків Національною поліцією України в контексті дослідження організаційно-правових, адміністративних і кримінальних процесуальних основ функціонування підрозділів дізнання.

Саме комплексний полі правовий підхід, дозволить належним чином систематизувати всі виявлені прогалини та застосовуючи

методологічні інструменти запропонувати ймовірні шляхи найбільш ефективного вирішення всіх проблемних питань, оскільки зміни в дії правової системи та державних інституцій загалом, з огляду на складність та забюрократизованість свого функціонування мають бути обґрунтованими, комплексними та змістовними.

Саме тому, слухним на нашу думку є виокремлення в структурі дослідження саме правових основ здійснення досудового розслідування, що є чітким відображенням і корелюються з поняттями законності, права й правової процедури.

В галузі організації й діяльності органів публічної влади під правовою основою розуміють систему нормативних актів, що визначають функції, компетенцію, форми і методи діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, а також їх структурних підрозділів. Водночас, поліваріативність форм реалізації прав і повноважень органами державної влади зумовлює необхідність виокремлення структурних елементів у даній категорії, зокрема та найчастіше вони диференціюються за галузями права¹. Проте, належить зауважити, що всі правові основи, в незалежності від галузі права яку регулюють, покликані впорядкувати та формалізувати відповідно до приписів і чинного правового законодавства певну діяльність, надати їй структурної та системної форми для найбільш ефективного правозастосування та убезпечивши таким способом від зловживань всіма суб'єктами таких відносин.

Дослідники М. Багмет і Г. Коваль аналізуючи питання історії та практики державного управління і місцевого самоврядування прийшли до висновку, що правовою основою є система нормативних актів, що визначають функції, компетенцію, форми і методи діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, а також їх структурних підрозділів. Для цих актів характерним є те, що правові норми, які в них містяться, є переважно імперативними². На нашу думку, слід цілковито погодитись із позицією авторів, оскільки органи державної

---

¹ Мельниченко Б. Б. *Правова основа організації та діяльності органів публічного управління в Україні. Підприємство, господарство і право.* 2017. № 12. С. 174.

² Багмет М. О., Коваль Г. В. *Історія та практика державного управління і місцевого самоврядування в Україні* : навч. посіб. : у 2 т. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2012. 143 с.

влади дійсно регулюються переважно імперативними нормами (зокрема та сфера їх компетенції, що передбачає правоохорону чи правозахист і в процесі забезпечення яких можуть бути порушені права і свободи людини і громадянина). Водночас, у розрізі функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України такими правовими основами є, перш за все Конституція України та КПК України, котрі врегульовують зміст і сутність, а також основний механізм такої процесуальної діяльності.

В. Прокопенко зазначає, що в залежності від специфіки функціонування тієї чи іншої інституції, коло нормативно-правових актів, що врегульовують відповідну діяльність може звужуватись чи розширяться, оскільки, наприклад, аналізуючи діяльність морського та внутрішнього водного транспорту, національну систему актів, слід доповнити також і міжнародними нормативно-правовими актами. Він вказує, що серед міжнародних актів є багатосторонні, регіональні і двосторонні угоди¹. На нашу думку не менш важливим є зазначення того, що України ратифікувавши низку міжнародних нормативно-правових актів, також узяла на себе низку зобов'язань щодо порядку та процедури здійснення досудового розслідування, а інститут дізнання, взагалі є однією з рекомендації ЄС та його консультативних і дорадчих органів (місій) для України в галузі оптимізації системи кримінальної юстиції.

Водночас, уклавши позицію про приналежність до системи нормативно-правових актів також і міжнародно-правових її елементів, слід звернути увагу, що на внутрішньодержавному рівні, поняття та зміст правових основ у різних видах і галузях також характеризується по-різному, що дозволяє продовжити наукову дискусію на відповідну тему з метою якомога ширшого доповнення вказаного переліку всіма необхідними елементами.

Авторитетна дослідниця С. Серьогіна в розрізі правових досліджень державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні підкреслює, що правова основа являє собою сукупність

---

¹ Прокопенко В. В. Поняття та правова основа діяльності водного транспорту України: митний аспект. *Lex Portus*. 2018. № 2. С. 177.

правових норм, котрі регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі організації й функціонування органів публічної влади, закріплюють елементи їх організації і діяльності¹. Таким чином, належить також доповнити відповідну позицію в розрізі предмета наукового дослідження, оскільки система кримінального процесуального та кримінально-правового законодавства України не лише впорядковує відповідні правовідносини, а й формує їх узагалі. Це фундується, перш за все на тому, що кримінальне законодавство України чітко визначає, що таке кримінальний проступок, а кримінальне процесуальне, визначає порядок притягнення до відповідальності винних у його вчиненні осіб, що загалом формує не лише зміст і сутність відповідних правовідносин, а й визначає, як слушно зауважила авторка їх форму.

Орієнтовно подібної позиції притримується також А. Голубев, котрий вважає, що правова основа провадження в справах про злочини неповнолітніх являє собою системне утворення, яке складається з різних за своєю правовою природою, юридичною силою та змістом нормативно-правових актів, але єдиних у їх призначенні – містити в собі правові норми, якими регулюється правозастосовна діяльність в межах вказаного провадження², що на нашу думку не повною мірою розкриває відповідне поняття, оскільки під дію правових основ потрапляє не лише правозастосовна діяльність. Крім цього, в контексті дослідження слушно вказано попереднім автором про поліваріативність юридичної сили нормативно-правових актів, що регулюють відповідну діяльність, оскільки в такий спосіб забезпечується діяльність як на загальнонаціональному (передбаченням у Конституції України, КПК України), а також суто інституційному (наприклад, указанням окремих елементів повноважень й функцій організаційного характеру в галузевих нормативно-правових актах окремих органів влади, як от Національної поліції України).

---

¹ Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

² Голубов А. Є. Правова основа провадження в справах про злочини неповнолітніх: зміст та структура. *Право і Безпека*. 2010. № 2. С. 141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_2_31.

К. Бугайчук звертає увагу на тому, що термін «правова основа» свій зміст набуває не від поняття «нормативно-правовий акт», а від «норма права», яка в таких актах закріплюється. Саме норма права, як встановлене (санкціоноване) державою, формалізоване, загальнообов'язкове правило поведінки, є основою нормативних актів різного рівня. Важливим є також те, що вказане правило поведінки не є наслідком суспільного договору або нормою соціальною, воно є визнаним державою і охороняється його примусовою силою¹. Аналогічну позицію, щодо доцільності застосування соціологічної концепції праворозуміння було аргументовано в контексті Українських реалій, одним зі співавторів ще 2015 року, а деякі дослідники й античні філософи здавна аналізують відповідну теорію², що в контексті аналізу окресленого нині предмета дослідження відображає зміст і сутність демократичних цінностей у правоохоронній діяльності загалом, а також у контексті здійснення досудового розслідування кримінальних проступків.

Належить, на нашу думку, також звернути увагу на позиції А. Лапіна, котрий аналізуючи основи прокурорської діяльності в Україні, також не оминає увагою й правові основи, що на його думку є сукупністю правових норм, які визначають засади організації та діяльності органів прокуратури України, встановлюють статус працівників органів прокуратури, регулюють правовідносини, що виступають об'єктом прокурорської діяльності, регламентують її порядок, визначають способи, методи і засоби її здійснення³. Докорінним і фундаментальним на нашу думку є те, що правовий статус (кримінальний процесуальний, зокрема), посадових осіб органу досудового розслідування (тобто, підрозділу дізнання як його виду), належить розглядати в нерозривному взаємному зв'язку з правовим статусом відповідного органу, оскільки приналежність тих чи інших

---

¹ Бугайчук К. Л. Правові основи діяльності Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2 (23). Т. 3. С. 125–130. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2-3_2018/25.pdf.

² Куракін О. М., Романов М. Ю. Співвідношення верховенства права та закону в розрізі соціологічної концепції праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2. С. 33–36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2(1)_9).

³ Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах. Вид. 3-тє, змін. та доповн. Харків : Право, 2015. С. 18.

елементів правового статусу конкретній посадовій особі, на нашу думку є аксіоматичною відносно його правового зв'язку з ним, і дійсно допоки така особа, в відповідних зв'язках перебуває.

Розглядаючи питання правових основ у більш вузькому розумінні, наприклад щодо регламентації оперативно-розшукової діяльності С. Поляк зауважує, що це закріплені в нормативно-правових актах, науково обґрунтовані, теоретично осмислені та викликані практичною необхідністю правила, що визначають правові, організаційні й тактичні положення використання оперативно-розшукових можливостей з метою забезпечення легальної діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів, а також створення умов для реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства¹, що також обґрунтовується в інтерпретації з позицією О. Подобного², проте, на нашу думку, в умовах дії права як суспільного явища, ініціювання необхідності регуляції чи дерегуляції окремих соціальних процесів з волі народу (у тому числі інститутів прямої чи представницької демократії) такі описані авторами характеристики як «наукова обґрунтованість» та «теоретична осмисленість» викликають певні питання. Оскільки, для вираження волі народу щодо відповідного питання, котра, за логікою демократичних принципів і в розрізі дії правових механізмів має бути інтегрована в волю законодавця (як основного суб'єкта-виконавця в інституті представницької демократії) наукова обґрунтованість та осмисленість не завжди притаманні процесу регламентації окремих явищ, а передбачення в системі законодавства України певних правових основ щодо будь-якого соціального процесу, відбуватиметься за результатами практики правозастосування та виявлення прогалин чи з іншої причини.

Крім цього до кола основ формування механізму правового регулювання діяльності не лише органів досудового розслідування –

---

¹ Поляк С. П. Правові основи діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність. *Форум права*. 2017. № 2. С. 92. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_16.pdf.

² Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів: теорія, історія і сучасна практика : навч.-метод. посіб. Одеса : Гельветика, 2021. 258 с.

слідчих підрозділів та дізнання, прокурора, слідчого судді та суду, а й усіх учасників кримінального провадження О. Камінська відносить також нормативно-правові засади¹, що на нашу думку, в світлі необхідності здійснення досудового розслідування виключно в межах регламентованих і прямо передбачених кримінальним процесуальним законодавством України є критично важливими, проте, в розрізі даного дослідження, правовими основами (у вузькому розумінні) й є нормативно-правові засади, котрі нами розуміються як ті підвалини, закономірності та норми, що інтегровані до законодавства України в визначений спосіб, набули чинності та за своїм змістом регулюють порядок і послідовність реалізації правовідносин у певній сфері.

В даному випадку, коли мова про функціонування підрозділів дізнання НП України та здійснення ними досудового розслідування безпосередньо, правовими його основами є комплекс тих норм, що створюють підстави для початку досудового розслідування, регламентують можливість його здійснення та передбачають конкретну форму закінчення, що в свою чергу спричинятиме фактичні наслідки для певного кола осіб.

Тобто, наведене підкреслює попередньо висловлену авторам позицію та доповнює її. Це зокрема свідчить, що в вузькому розумінні правовими підставами є система законодавства України в відповідній галузі, що в свою чергу забезпечує діяльність певного правового інституту. Так, наприклад, окремі підвалини функціонування інституту дізнання та здійснення ним досудового розслідування містяться в Конституції України, КПК України, КК України, відомчих нормативно-правових актах центральних органів виконавчої влади та органів влади, що мають таку компетенцію загалом.

На нашу думку оскільки Конституція України та основні нормативно-правові акти були досліджені в розрізі організаційно-правових і адміністративних аспектів функціонування підрозділів дізнання НП України, основну увагу, в контексті даного підрозділу слід зосередити, перш за все на нормах КПК України, враховуючи при

---

¹ Камінська О. Нормативно-правові засади діяльності органів дізнання щодо неповнолітніх. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 249–255. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/45.pdf>.

цьому, зміст і сутність поняття кримінального проступку в його кримінально-правовому значенні (що власне визначено в КК України). Крім цього, окремої уваги слід звернути на положення відомчих нормативно-правових актів, що регулюють відповідну діяльність, оскільки такі документи також становлять юридичне значення та суттєво впливають як на організаційно-правові питання так і на процесуальну діяльність.

КПК України, містить значний комплекс взаємопов'язаних між собою норм і засад, що тісно переплітаються в контексті регламентації порядку й процесу здійснення досудового розслідування, але в контексті предмета та об'єкт монографічного дослідження, слід звернути увагу на те, що особливості досудового розслідування кримінальних проступків визначені главою 25 «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків» КПК України, яка містить норми, котрі регламентують: особливості початку досудового розслідування у формі дізнання; процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки; затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок; вилучення речей і документів; особливості повідомлення про підозру; порядок продовження, зупинення строків дізнання; запобіжні заходи під час досудового розслідування кримінальних проступків; слідчі (розшукові) дії під час досудового розслідування кримінальних проступків; особливості закінчення дізнання; клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні¹.

Проте, вказуючи на те, що відповідні підвалини формують більшість особливостей здійснення досудового розслідування у формі дізнання, важливо підкреслити, що законодавцем, на нашу думку було допущено низку докорінних і фундаментальних прогалин, щодо функціонування інституту дізнання не лише в Національній поліції України. Так, основи, засади й правила процесу досудового розслідування кримінальних проступків розпорошені по всій структурі

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

КПК України та кримінального процесуального законодавства загалом, що було проігноровано та в неправовий спосіб імплементовано деякі теоретико-правові та прикладні положення до змісту КПК України.

На нашу думку слід, крізь призму узагальненого розумінні практики та теорії щодо окремих проблемних питань зауважити на необхідності та вказати на певні ймовірно результативні способи вирішення ситуації яка склалась. Водночас, не применшуючи заслуги законодавця та суміжних інституцій, що доклали зусиль до становлення інституту дізнання, а також визнаючи, що доповнення новою інституцією вже діючої системи кримінальної юстиції є досить важкою справою, оскільки та сама взаємопов'язаність норм і засад, може шляхом унесення некоректних змін до них спричинити каскад-збій у системі кримінального процесу та призвести до неможливості фактичного притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення загалом і тих, хто вчинив кримінальні проступки зокрема.

Однією з основних статей, що в нерозривному зв'язку з правовими основами здійснення досудового розслідування кримінальних проступків розглядається дослідниками є та, що регулює зміст, сутність та правовий статус суб'єкта, котрий здійснює відповідне розслідування. Так статтею 40⁻¹ КПК України визначається, що дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого, несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дізнання, а також уповноважений: починати дізнання; проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, відповідним оперативним підрозділам; звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих

(розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; за результатами розслідування скласти обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; приймати процесуальні рішення; здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України¹. Водночас, зазначеною статтею не повною мірою врегульовується здійснення досудового розслідування кримінальних проступків і в зв'язку з системним характером окремих положень КПК України, законодавцем було доповнено й інші розділи відповідного кодексу, що містять загальні засади здійснення досудового розслідування, як от щодо його початку чи закінчення, проведення окремих СРД і застосування запобіжних заходів у ході здійснення дізнання, що також має свої особливості.

Так, на нашу думку до кола правових основ, що чітко регулюють порядок здійснення досудового розслідування в формі дізнання слід також віднести норми статті 214 КПК України, котрі встановлюють, що Повноваження дізнавачів визначено окремими статтями КПК України, а саме, що для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР може бути: відібрано пояснення; проведено медичне освідування; отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей². Дана норма регулює набагато ширше коло можливостей щодо проведення окремих СРД під час здійснення дізнання, при тому, хоч слідчі й мають набагато ширший спектр можливостей у контексті основного (робочого) етапу здійснення досудового розслідування, а їх правовий статус фактично

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

«поглинає» правовий статус дізнавача, на початковому етапі, для досягнення мети дізнання КПК України передбачається куди більш широке коло розшукових можливостей.

Н. Братішко, також зазначає, що серед особливостей досудового розслідування кримінальних проступків, слід зазначити, що: цим органам дозволяється проводити всі СРД та окремі НСРД (стаття 300 КПК України); не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою; закінчення досудового розслідування кримінальних проступків здійснюється за загальними правилами, передбаченими КПК України, а саме за статтею 301 КПК України (дізнавач зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи, подати прокурору всі зібрані матеріали дізнання разом із повідомленням про підозру, про що невідкладно письмово повідомляє підозрюваного, його захисника, законного представника, потерпілого)¹.

Науковці та дослідники неодноразово звертали увагу на те, що права регламентація процесу здійснення досудового розслідування кримінальних проступків потребує докорінної зміни, оскільки всі перераховані проблемні питання можуть привести не лише до визнання доказів недопустимими, а й до скасування судом усієї діяльності відповідної особи, як явища взагалі, оскільки низька якість правового забезпечення діяльності відповідного інституту перешкоджає реалізації дізнавачами своїх безпосередніх повноважень.

Так, слушним є зауваження О. Марченка про те, що однією з характерних рис діяльності підрозділів дізнання є їх подібність та фактична підпорядкованість слідчим підрозділам (тобто, керівнику органу досудового розслідування). Водночас, наприклад, дізнавач у праві здійснювати навіть більший перелік слідчих (розшукових) дій, ніж слідчий, і обмежений у проведенні багатьох негласних слідчих

---

¹ Братішко Н. А. Дізнання як форма досудового розслідування. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 19–20 трав. 2022 р.). С. 561–564. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/88195/1/Bratishko_dosudove_rozsliduvannia.pdf;jsessionid=4770BF41D153706C2DBBE4CD CDD476BC.

(розшукових) дій, проте під час аналізу положень КПК України не зовсім зрозуміло, чому законодавець не надав дізнавачам право на виклик особи, що передбачений статтею 133 КПК України¹. На нашу думку, це зауваження є досить слушним оскільки як продемонструвала практика правозастосування, а також розгляд судами матеріалів кримінальних проваджень щодо кримінальних проступків, не завжди судами розуміється як правильна, норма КПК України про наділення дізнавачів правами слідчого в досудовому розслідуванні та зазначається про принципи роботи органів державної влади та їх посадових осіб, котрі відповідно до Конституції України, зобов'язані діяти виключно в межах і у спосіб визначені Конституцією та законами України.

Дослідник А. Мельник слушно зауважує на розбіжності реальних правових підстав щодо створення груп дізнавачів і практики використання відповідного інституту, оскільки судова практика свідчить про факти створення груп дізнавачів для досудового розслідування кримінальних проступків (справа № 754/13574/20²; справа № 754/13166/20³), проте частиною четвертою статті 38 КПК України, передбачається, що лише досудове слідство може здійснюватися групою⁴. Водночас, особливу увагу слід також звернути на тому, що інститут здійснення досудового розслідування групою має на меті ефективізацію та підвищення продуктивності функціонування відповідних суб'єктів, які його здійснюють в умовах необхідності аналізу значної кількості об'ємної інформації та значної стислості строків у досудовому розслідуванні.

В цьому світлі, слушною є позиція В. Романюка та В. Перекопського, котрі зазначають, що відповідно до пункту 1 частини третьої статті 219 КПК України дізнання у скорочені строки

---

¹ Марченко О. А. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання: деякі процесуальні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 3. Ч. 2. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2021/3/part_2/8.pdf.

² Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 13 жовт. 2020 р. у справі № 754/13166/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92422265>.

³ Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 13 жовт. 2020 р. у справі № 754/13166/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92422265>.

⁴ Мельник А. В. Повноваження дізнавача в кримінальному провадженні: окремі питання. URL: <http://dspace.opua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19891/Мельник%20А.%20В.%20Повноваження%20дізнавача%20в%20кримінальному%20провадженні....pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

закінчується протягом 72 годин у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, в той час як з моменту повідомлення про підозру існує необхідність в проведенні додаткових СРД, прийнятті окремих процесуальних рішень й навіть попри можливість продовження терміну дізнання до 20 діб у випадку, коли підозрюваний не визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, із положень статті 219 КПК України стає зрозумілим, що загальний термін здійснення дізнання не може перевищувати 30 діб¹. Таким чином, належить обґрунтувати низку положень. Перш за все, констатувати критичну необхідність доповнення положень статті 39 КПК України, щодо можливості створення груп дізнавачів, що обумовлюється об'єктивною необхідністю розв'язання складних завдань в досудовому розслідуванні кримінального проступку, а також стислістю строків здійснення дізнання як до моменту повідомлення про підозру особі, так і після такого повідомлення (в такому разі строк скорочується в разі).

Окрему увагу, слід приділити також правовим основам процесу доказування як елементу процесу здійснення досудового розслідування кримінальних проступків дізнавачами НП України. Це створює обставини та умова надання процесуальної характеристики відповідним повноваженням на рівні окремого підрозділу. Так, наприклад, дискусійним виглядає питання, щодо визначення змісту та сутності поняття «пояснення» та визнання його як процесуального джерела доказів, у розрізі пункту 1 частини третьої статті 214 КПК України, в той час як аналогічних змін до статті 95 КПК України, котра й регулює правовий статус показань в досудовому розслідуванні загалом, унесено не було.

Крім цього, окрему позицію висловлює дослідник А. Карвацький, указуючи в своїх наукових працях, що при відібранні пояснення особі не роз'яснюється можливість звернення за правовою

---

¹ Перекопський С. Ю., Романок В. В. Окремі питання здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Харків, 2021. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14669/Okremi%20pytannia_Perekopskyi_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

допомогою чи право відмовитися давати будь-які пояснення до моменту отримання такої правової допомоги, як це передбачено частинами третьою та четвертою статті 224 КПК України. Крім цього, така норма законодавства, на думку дослідника суперечить правовій позиції ЄСПЛ, висловленій у справах «Сальдуз проти Туреччини» та «Яременко проти України», де вказувалося, що для здійснення обвинуваченням свого права на захист йому зазвичай повинна бути забезпечена можливість отримати ефективну допомогу захисника із самого початку провадження. Таким чином, можна зробити висновок про те, що запропонована редакція частини першої статті 298¹ КПК України порушує право особи на захист¹. Керуючись відповідними положеннями й напрацюваннями, на нашу думку доцільно також указати на тому, що результати реалізації положень частини четвертої статті 214 КПК України також можуть бути визнані судом недопустимими, в результаті порушення права особи на захист, оскільки перераховані слідчі дії, взагалі проводяться до внесення відомостей у ЄРДР і деякі з них можуть суттєво обмежувати права і свободи людини і громадянина в досудовому розслідуванні кримінального проступку.

Поряд із зазначеним, слід звернути увагу на тому, що відповідно до статті у статті 29 Конституції України зазначено, що у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою². Водночас, положення стаття 298² КПК України регламентує, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні

---

¹ Карвацький А. М. Початок досудового розслідування кримінальних проступків: запрошення до дискусії. *Міжнародні стандарти справедливого правосуддя та їх імплементація в українське законодавство* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 груд. 2018 р.) Київ : Алерта, 2018. С. 52.

² Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

кримінального проступку, у випадках, передбачених пунктами 1 та 2 частини першої статті 208 КПК України, та лише за умови, що ця особа: 1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір; 2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку; 3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи; 4) перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим¹. Таким чином фрагментарно нівелюється можливість застосування окремих положень КПК України щодо затримання особи за вчинення кримінального проступку, а також, в світлі положень частини першої статті 184, де такий суб'єкт подання клопотання як «дізнавач» взагалі не зазначається, виникає низка питань, пов'язаних із правомірністю як використання інституту затримання уповноваженою службовою особою за вчинення кримінального проступку так і щодо клопотань дізнавача, щодо застосування запобіжного заходу.

Крім цього, дослідником О. Сачко акцентується увага на тому, що статтею 22 Конституції України вказано, що під час прийняття нових законів не допускається звуження існуючих прав і свобод людини, а оскільки деякі процедури досудового розслідування кримінальних проступків, у результаті їх застосування можуть отримати неоднозначне тлумачення та неправомірний (таких, що перебуває за межами правової поведінки представника органу державної влади) результат². Тобто, автором доводиться позиція про те, що прийняття відповідного Закону України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» взагалі викликає питання з позицій

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

² Сачко О. В. *Правова визначеність щодо інституту кримінальних проступків та процесуальної форми дізнання. Актуальні проблеми держави і права.* URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12264/Сачко%20О.%20В.%20Правова%20визначеність%20щодо%20інституту%20кримінальних%20проступків%20та%20процесуальної.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

дослідників. Проте, ми вважаємо, що норми відповідного Закону України хоч і не повною мірою відповідають принципу правової визначеності та можуть тлумачитись двозначно, практика правозастосування та судова практика наразі приводить у відповідність допущені несуттєві прогалини, що дає можливість розроблення нових наукових напрацювань та виносячи їх на обговорення – призведе до врегулювання гострих проблем.

4.2. Планування досудового розслідування за спрощеною процедурою

Кримінальне процесуальне законодавство України, що складається не лише з КПК України, містить низку норм, що регулюють здійснення досудового розслідування кримінальних проступків Національною поліцією України та іншими органами правопорядку, що мають в складі своїх органів досудового розслідування підрозділи дізнання. Крім цього, важливо підкреслити, що правові основи, як теоретико-філософська категорія та елемент правового статусу інституції, розглядається дослідниками по різному, що дає підстави перш за все розглянути його зміст, а вже після цього, охарактеризувати сутнісне наповнення.

На нашу думку, в умовах сталої демократії важливим є чітке визначення юридичних підстав реалізації повноважень всіх без виключення органів державної влади та їх структурних підрозділів, у цілковитій більшості сфер їх діяльності, оскільки такі інституції зобов'язані суспільним договором діяти виключно в межах і у спосіб передбачені Конституцією та законами України. Крім цього, в умовах трансформаційних процесів, рапидної загрози Українській державності та переформатуванню системи органів правопорядку, що множить на нещодавність становлення інституту дізнання в указаній системі, нагальним є чітке розуміння правових основ здійснення досудового розслідування кримінальних проступків Національною поліцією України в контексті дослідження організаційно-правових,

адміністративних і кримінальних процесуальних основ функціонування підрозділів дізнання.

Саме комплексний полі правовий підхід, дозволить належним чином систематизувати всі виявлені прогалини та застосовуючи методологічні інструменти запропонувати ймовірні шляхи найбільш ефективного вирішення всіх проблемних питань, оскільки зміни в дії правової системи та державних інституцій загалом, з огляду на складність та забюрократизованість свого функціонування мають бути обґрунтованими, комплексними та змістовними.

Саме тому, слухним на нашу думку є виокремлення в структурі дослідження саме правових основ здійснення досудового розслідування, що є чітким відображенням і корелюються з поняттями законності, права й правової процедури.

В галузі організації й діяльності органів публічної влади під правовою основою розуміють систему нормативних актів, що визначають функції, компетенцію, форми і методи діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, а також їх структурних підрозділів. Водночас, поліваріативність форм реалізації прав і повноважень органами державної влади зумовлює необхідність виокремлення структурних елементів у даній категорії, зокрема та найчастіше вони диференціюються за галузями права¹. Проте, належить зауважити, що всі правові основи, в незалежності від галузі права яку регулюють, покликані впорядкувати та формалізувати відповідно до приписів і чинного правового законодавства певну діяльність, надати їй структурної та системної форми для найбільш ефективного правозастосування та убезпечивши таким способом від зловживань всіма суб'єктами таких відносин.

Дослідники М. Багмет і Г. Коваль аналізуючи питання історії та практики державного управління і місцевого самоврядування прийшли до висновку, що правовою основою є система нормативних актів, що визначають функції, компетенцію, форми і методи діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, а також їх структурних

---

¹ Мельниченко Б. Б. *Правова основа організації та діяльності органів публічного управління в Україні. Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 12. С. 174.

підрозділів. Для цих актів характерним є те, що правові норми, які в них містяться, є переважно імперативними¹. На нашу думку, слід цілковито погодитись із позицією авторів, оскільки органи державної влади дійсно регулюються переважно імперативними нормами (зокрема та сфера їх компетенції, що передбачає правоохорону чи правозахист і в процесі забезпечення яких можуть бути порушені права і свободи людини і громадянина). Водночас, у розрізі функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України такими правовими основами є, перш за все Конституція України та КПК України, котрі врегульовують зміст і сутність, а також основний механізм такої процесуальної діяльності.

В. Прокопенко зазначає, що в залежності від специфіки функціонування тієї чи іншої інституції, коло нормативно-правових актів, що врегульовують відповідну діяльність може звужуватись чи розширяться, оскільки, наприклад, аналізуючи діяльність морського та внутрішнього водного транспорту, національну систему актів, слід доповнити також і міжнародними нормативно-правовими актами. Він вказує, що серед міжнародних актів є багатосторонні, регіональні і двосторонні угоди². На нашу думку не менш важливим є зазначення того, що України ратифікувавши низку міжнародних нормативно-правових актів, також узяла на себе низку зобов'язань щодо порядку та процедури здійснення досудового розслідування, а інститут дізнання, взагалі є однією з рекомендації ЄС та його консультативних і дорадчих органів (місій) для України в галузі оптимізації системи кримінальної юстиції.

Водночас, уклавши позицію про приналежність до системи нормативно-правових актів також і міжнародно-правових її елементів, слід звернути увагу, що на внутрішньодержавному рівні, поняття та зміст правових основ у різних видах і галузях також характеризується по-різному, що дозволяє продовжити наукову дискусію на відповідну

---

¹ Багмет М. О., Коваль Г. В. Історія та практика державного управління і місцевого самоврядування в Україні : навч. посіб. : у 2 т. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2012. 143 с.

² Прокопенко В. В. Поняття та правова основа діяльності водного транспорту України: митний аспект. *Lex Portus*. 2018. № 2. С. 177.

тему з метою якомога ширшого доповнення вказаного переліку всіма необхідними елементами.

Авторитетна дослідниця С. Серьогіна в розрізі правових досліджень державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні підкреслює, що правова основа являє собою сукупність правових норм, котрі регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі організації й функціонування органів публічної влади, закріплюють елементи їх організації і діяльності¹. Таким чином, належить також доповнити відповідну позицію в розрізі предмета наукового дослідження, оскільки система кримінального процесуального та кримінально-правового законодавства України не лише впорядковує відповідні правовідносини, а й формує їх узагалі. Це фундується, перш за все на тому, що кримінальне законодавство України чітко визначає, що таке кримінальний проступок, а кримінальне процесуальне, визначає порядок притягнення до відповідальності винних у його вчиненні осіб, що загалом формує не лише зміст і сутність відповідних правовідносин, а й визначає, як слушно зауважила авторка їх форму.

Орієнтовно подібної позиції притримується також А. Голубев, котрий вважає, що правова основа провадження в справах про злочини неповнолітніх являє собою системне утворення, яке складається з різних за своєю правовою природою, юридичною силою та змістом нормативно-правових актів, але єдиних у їх призначенні – містити в собі правові норми, якими регулюється правозастосовна діяльність в межах вказаного провадження², що на нашу думку не повною мірою розкриває відповідне поняття, оскільки під дію правових основ потрапляє не лише правозастосовна діяльність. Крім цього, в контексті дослідження слушно вказано попереднім автором про поліваріативність юридичної сили нормативно-правових актів, що регулюють відповідну діяльність, оскільки в такий спосіб забезпечується діяльність як на загальнонаціональному

---

¹ Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

² Голубов А. Є. Правова основа провадження в справах про злочини неповнолітніх: зміст та структура. *Право і Безпека*. 2010. № 2. С. 141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_2_31.

(передбаченням у Конституції України, КПК України), а також суто інституційному (наприклад, указанням окремих елементів повноважень й функцій організаційного характеру в галузевих нормативно-правових актах окремих органів влади, як от Національної поліції України).

К. Бугайчук звертає увагу на тому, що термін «правова основа» свій зміст набуває не від поняття «нормативно-правовий акт», а від «норма права», яка в таких актах закріплюється. Саме норма права, як встановлене (санкціоноване) державою, формалізоване, загальнообов'язкове правило поведінки, є основою нормативних актів різного рівня. Важливим є також те, що вказане правило поведінки не є наслідком суспільного договору або нормою соціальною, воно є визнаним державою і охороняється його примусовою силою¹. Аналогічну позицію, щодо доцільності застосування соціологічної концепції праворозуміння було аргументовано в контексті Українських реалій, одним зі співавторів ще 2015 року, а деякі дослідники й античні філософи здавна аналізують відповідну теорію², що в контексті аналізу окресленого нині предмета дослідження відображає зміст і сутність демократичних цінностей у правоохоронній діяльності загалом, а також у контексті здійснення досудового розслідування кримінальних проступків.

Належить, на нашу думку, також звернути увагу на позиції А. Лапіна, котрий аналізуючи основи прокурорської діяльності в Україні, також не оминає увагою й правові основи, що на його думку є сукупністю правових норм, які визначають засади організації та діяльності органів прокуратури України, встановлюють статус працівників органів прокуратури, регулюють правовідносини, що виступають об'єктом прокурорської діяльності, регламентують її порядок, визначають способи, методи і засоби її здійснення³.

---

¹ Бугайчук К. Л. Правові основи діяльності Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2 (23). Т. 3. С. 125–130. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2-3_2018/25.pdf.

² Куракін О. М., Романов М. Ю. Співвідношення верховенства права та закону в розрізі соціологічної концепції праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2. С. 33–36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2(1)_9).

³ Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах. Вид. 3-тє, змін. та доповн. Харків : Право, 2015. С. 18.

Докорінним і фундаментальним на нашу думку є те, що правовий статус (кримінальний процесуальний, зокрема), посадових осіб органу досудового розслідування (тобто, підрозділу дізнання як його виду), належить розглядати в нерозривному взаємному зв'язку з правовим статусом відповідного органу, оскільки приналежність тих чи інших елементів правового статусу конкретній посадовій особі, на нашу думку є аксіоматичною відносно його правового зв'язку з ним, і дійсне допоки така особа, в відповідних зв'язках перебуває.

Розглядаючи питання правових основ у більш вузькому розумінні, наприклад щодо регламентації оперативно-розшукової діяльності С. Поляк зауважує, що це закріплені в нормативно-правових актах, науково обґрунтовані, теоретично осмислені та викликані практичною необхідністю правила, що визначають правові, організаційні й тактичні положення використання оперативно-розшукових можливостей з метою забезпечення легальної діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів, а також створення умов для реалізації завдань оперативно-розшукової діяльності та кримінального судочинства¹, що також обґрунтовується в інтерпретації з позицією О. Подобного², проте, на нашу думку, в умовах дії права як суспільного явища, ініціювання необхідності регуляції чи дерегуляції окремих соціальних процесів з волі народу (у тому числі інститутів прямої чи представницької демократії) такі описані авторами характеристики як «наукова обґрунтованість» та «теоретична осмисленість» викликають певні питання. Оскільки, для вираження волі народу щодо відповідного питання, котра, за логікою демократичних принципів і в розрізі дії правових механізмів має бути інтегрована в волю законодавця (як основного суб'єкта-виконавця в інституті представницької демократії) наукова обґрунтованість та осмисленість не завжди притаманні процесу регламентації окремих явищ, а передбачення в системі законодавства України певних

---

¹ Поляк С. П. Правові основи діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність. *Форум права*. 2017. № 2. С. 92. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_16.pdf.

² Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів: теорія, історія і сучасна практика : навч.-метод. посіб. Одеса : Гельветика, 2021. 258 с.

правових основ щодо будь-якого соціального процесу, відбуватиметься за результатами практики правозастосування та виявлення прогалин чи з іншої причини.

Крім цього до кола основ формування механізму правового регулювання діяльності не лише органів досудового розслідування – слідчих підрозділів та дізнання, прокурора, слідчого судді та суду, а й усіх учасників кримінального провадження О. Камінська відносить також нормативно-правові засади¹, що на нашу думку, в світлі необхідності здійснення досудового розслідування виключно в межах регламентованих і прямо передбачених кримінальним процесуальним законодавством України є критично важливими, проте, в розрізі даного дослідження, правовими основами (у вузькому розумінні) й є нормативно-правові засади, котрі нами розуміються як ті підвалини, закономірності та норми, що інтегровані до законодавства України в визначений спосіб, набули чинності та за своїм змістом регулюють порядок і послідовність реалізації правовідносин у певній сфері.

В даному випадку, коли мова про функціонування підрозділів дізнання НП України та здійснення ними досудового розслідування безпосередньо, правовими його основами є комплекс тих норм, що створюють підстави для початку досудового розслідування, регламентують можливість його здійснення та передбачають конкретну форму закінчення, що в свою чергу спричинятиме фактичні наслідки для певного кола осіб.

Тобто, наведене підкреслює попередньо висловлену авторам позицію та доповнює її. Це зокрема свідчить, що в вузькому розумінні правовими підставами є система законодавства України в відповідній галузі, що в свою чергу забезпечує діяльність певного правового інституту. Так, наприклад, окремі підвалини функціонування інституту дізнання та здійснення ним досудового розслідування містяться в Конституції України, КПК України, КК України, відомчих нормативно-правових актах центральних органів виконавчої влади та органів влади, що мають таку компетенцію загалом.

---

¹ Камінська О. Нормативно-правові засади діяльності органів дізнання щодо неповнолітніх. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 249–255. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/45.pdf>.

На нашу думку оскільки Конституція України та основні нормативно-правові акти були досліджені в розрізі організаційно-правових і адміністративних аспектів функціонування підрозділів дізнання НП України, основну увагу, в контексті даного підрозділу слід зосередити, перш за все на нормах КПК України, враховуючи при цьому, зміст і сутність поняття кримінального проступку в його кримінально-правовому значенні (що власне визначено в КК України). Крім цього, окремої увагу слід звернути на положення відомчих нормативно-правових актів, що регулюють відповідну діяльність, оскільки такі документи також становлять юридичне значення та суттєво впливають як на організаційно-правові питання так і на процесуальну діяльність.

КПК України, містить значний комплекс взаємопов'язаних між собою норм і засад, що тісно переплітаються в контексті регламентації порядку й процесу здійснення досудового розслідування, але в контексті предмета та об'єкт монографічного дослідження, слід звернути увагу на те, що особливості досудового розслідування кримінальних проступків визначені главою 25 «Особливості досудового розслідування кримінальних проступків» КПК України, яка містить норми, котрі регламентують: особливості початку досудового розслідування у формі дізнання; процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки; затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок; вилучення речей і документів; особливості повідомлення про підозру; порядок продовження, зупинення строків дізнання; запобіжні заходи під час досудового розслідування кримінальних проступків; слідчі (розшукові) дії під час досудового розслідування кримінальних проступків; особливості закінчення дізнання; клопотання прокурора про розгляд обвинувального акта у спрощеному провадженні¹.

Проте, вказуючи на те, що відповідні підвалини формують більшість особливостей здійснення досудового розслідування у формі

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

дізнання, важливо підкреслити, що законодавцем, на нашу думку було допущено низку докорінних і фундаментальних прогалин, щодо функціонування інституту дізнання не лише в Національній поліції України. Так, основи, засади й правила процесу досудового розслідування кримінальних проступків розпорошені по всій структурі КПК України та кримінального процесуального законодавства загалом, що було проігноровано та в неправовий спосіб імплементовано деякі теоретико-правові та прикладні положення до змісту КПК України.

На нашу думку слід, крізь призму узагальненого розумінні практики та теорії щодо окремих проблемних питань зауважити на необхідності та вказати на певні ймовірно результативні способи вирішення ситуації яка склалась. Водночас, не применшуючи заслуги законодавця та суміжних інституцій, що доклали зусиль до становлення інституту дізнання, а також визнаючи, що доповнення новою інституцією вже діючої систему кримінальної юстиції є досить важкою справою, оскільки та сама взаємопов'язаність норм і засад, може шляхом унесення некоректних змін до них спричинити каскад-збій у системі кримінального процесу та призвести до неможливості фактичного притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні правопорушення загалом і тих, хто вчинив кримінальні проступки зокрема.

Однією з основних статей, що в нерозривному зв'язку з правовими основами здійснення досудового розслідування кримінальних проступків розглядається дослідниками є та, що регулює зміст, сутність та правовий статус суб'єкта, котрий здійснює відповідне розслідування. Так статтею 40⁻¹ КПК України визначається, що дізнавач при здійсненні дізнання наділяється повноваженнями слідчого, несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дізнання, а також уповноважений: починати дізнання; проводити огляд місця події, обшук затриманої особи, опитувати осіб, вилучати знаряддя і засоби вчинення правопорушення, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку або виявлені під час затримання, а також проводити слідчі (розшукові)

дії та негласні слідчі (розшукові) дії; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, відповідним оперативним підрозділам; звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій; повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру у вчиненні кримінального проступку; за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; приймати процесуальні рішення; здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України¹. Водночас, зазначеною статтею не повною мірою врегульовується здійснення досудового розслідування кримінальних проступків і в зв'язку з системним характером окремих положень КПК України, законодавцем було доповнено й інші розділи відповідного кодексу, що містять загальні засади здійснення досудового розслідування, як от щодо його початку чи закінчення, проведення окремих СРД і застосування запобіжних заходів у ході здійснення дізнання, що також має свої особливості.

Так, на нашу думку до кола правових основ, що чітко регулюють порядок здійснення досудового розслідування в формі дізнання слід також віднести норми статті 214 КПК України, котрі встановлюють, що Повноваження дізнавачів визначено окремими статтями КПК України, а саме, що для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР може бути: відібрано пояснення; проведено медичне освідування; отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; вилучено знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку, речі і документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

затримання особи, особистого огляду або огляду речей¹. Дана норма регулює набагато ширше коло можливостей щодо проведення окремих СРД під час здійснення дізнання, при тому, хоч слідчі й мають набагато ширший спектр можливостей у контексті основного (робочого) етапу здійснення досудового розслідування, а їх правовий статус фактично «поглинає» правовий статус дізнавача, на початковому етапі, для досягнення мети дізнання КПК України передбачається куди більш широке коло розшукових можливостей.

Н. Братішко, також зазначає, що серед особливостей досудового розслідування кримінальних проступків, слід зазначити, що: цим органам дозволяється проводити всі СРД та окремі НСРД (стаття 300 КПК України); не допускається застосування запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту, застави або тримання під вартою; закінчення досудового розслідування кримінальних проступків здійснюється за загальними правилами, передбаченими КПК України, а саме за статтею 301 КПК України (дізнавач зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи, подати прокурору всі зібрані матеріали дізнання разом із повідомленням про підозру, про що невідкладно письмово повідомляє підозрюваного, його захисника, законного представника, потерпілого)².

Науковці та дослідники неодноразово звертали увагу на те, що правова регламентація процесу здійснення досудового розслідування кримінальних проступків потребує докорінної зміни, оскільки всі перераховані проблемні питання можуть привести не лише до визнання доказів недопустимими, а й до скасування судом усієї діяльності відповідної особи, як явища взагалі, оскільки низька якість правового забезпечення діяльності відповідного інституту перешкоджає реалізації дізнавачами своїх безпосередніх повноважень.

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

² Братішко Н. А. Дізнання як форма досудового розслідування. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 19–20 трав. 2022 р.). С. 561–564. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/88195/1/Bratishko_dosudove_rozsliduvannia.pdf;jsessionid=4770BF41D153706C2DBBE4CD CDD476BC.

Так, слухним є зауваження О. Марченка про те, що однією з характерних рис діяльності підрозділів дізнання є їх подібність та фактична підпорядкованість слідчим підрозділам (тобто, керівнику органу досудового розслідування). Водночас, наприклад, дізнавач у праві здійснювати навіть більший перелік слідчих (розшукових) дій, ніж слідчий, і обмежений у проведенні багатьох негласних слідчих (розшукових) дій, проте під час аналізу положень КПК України не зовсім зрозуміло, чому законодавець не надав дізнавачам право на виклик особи, що передбачений статтею 133 КПК України¹. На нашу думку, це зауваження є досить слухним оскільки як продемонструвала практика правозастосування, а також розгляд судами матеріалів кримінальних проваджень щодо кримінальних проступків, не завжди судами розуміється як правильна, норма КПК України про наділення дізнавачів правами слідчого в досудовому розслідуванні та зазначається про принципи роботи органів державної влади та їх посадових осіб, котрі відповідно до Конституції України, зобов'язані діяти виключно в межах і у спосіб визначені Конституцією та законами України.

Дослідник А. Мельник слушно зауважує на розбіжності реальних правових підстав щодо створення груп дізнавачів і практики використання відповідного інституту, оскільки судова практика свідчить про фактичне створення груп дізнавачів для досудового розслідування кримінальних проступків (справа № 754/13574/20²; справа № 754/13166/20³), проте частиною четвертою статті 38 КПК України, передбачається, що лише досудове слідство може здійснюватися групою⁴. Водночас, особливу увагу слід також звернути на тому, що інститут здійснення досудового розслідування групою має на меті ефективізацію та підвищення продуктивності функціонування

---

¹ Марченко О. А. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання: деякі процесуальні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 3. Ч. 2. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2021/3/part_2/8.pdf.

² Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 13 жовт. 2020 р. у справі № 754/13166/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92422265>.

³ Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 13 жовт. 2020 р. у справі № 754/13166/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92422265>.

⁴ Мельник А. В. Повноваження дізнавача в кримінальному провадженні: окремі питання. URL: <http://dspace.opua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19891/Мельник%20А.%20В.%20Повноваження%20дізнавача%20в%20кримінальному%20провадженні....pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

відповідних суб'єктів, які його здійснюють в умовах необхідності аналізу значної кількості об'ємної інформації та значної стислості строків у досудовому розслідуванні.

В цьому світлі, слушною є позиція В. Романюка та В. Перекопського, котрі зазначають, що відповідно до пункту 1 частини третьої статті 219 КПК України дізнання у скорочені строки закінчується протягом 72 годин у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку, в той час як з моменту повідомлення про підозру існує необхідність в проведенні додаткових СРД, прийнятті окремих процесуальних рішень й навіть попри можливість продовження терміну дізнання до 20 діб у випадку, коли підозрюваний не визнає вину або необхідності проведення додаткових слідчих (розшукових) дій, із положень статті 219 КПК України стає зрозумілим, що загальний термін здійснення дізнання не може перевищувати 30 діб¹. Таким чином, належить обґрунтувати низку положень. Перш за все, констатувати критичну необхідність доповнення положень статті 39 КПК України, щодо можливості створення груп дізнавачів, що обумовлюється об'єктивною необхідністю розв'язання складних завдань в досудовому розслідуванні кримінального проступку, а також стислістю строків здійснення дізнання як до моменту повідомлення про підозру особі, так і після такого повідомлення (в такому разі строк скорочується в рази).

Окрему увагу, слід приділити також правовим основам процесу доказування як елементу процесу здійснення досудового розслідування кримінальних проступків дізнавачами НП України. Це створює обставини та умова надання процесуальної характеристики відповідним повноваженням на рівні окремого підрозділу. Так, наприклад, дискусійним виглядає питання, щодо визначення змісту та сутності поняття «пояснення» та визнання його як процесуального джерела доказів, у розрізі пункту 1 частини третьої статті 214

---

¹ Перекопський С. Ю., Романок В. В. Окремі питання здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Харків, 2021. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14669/Okremi%20pytannia_Perekopskyi_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

КПК України, в той час як аналогічних змін до статті 95 КПК України, котра й регулює правовий статус показань в досудовому розслідуванні загалом, унесено не було.

Крім цього, окрему позицію висловлює дослідник А. Карвацький, указуючи в своїх наукових працях, що при відібранні пояснення особі не роз'яснюється можливість звернення за правовою допомогою чи право відмовитися давати будь-які пояснення до моменту отримання такої правової допомоги, як це передбачено частинами третьою та четвертою статті 224 КПК України. Крім цього, така норма законодавства, на думку дослідника суперечить правовій позиції ЄСПЛ, висловленій у справах «Сальдуз проти Туреччини» та «Яременко проти України», де вказувалося, що для здійснення обвинуваченням свого права на захист йому зазвичай повинна бути забезпечена можливість отримати ефективну допомогу захисника із самого початку провадження. Таким чином, можна зробити висновок про те, що запропонована редакція частини першої статті 298¹ КПК України порушує право особи на захист¹. Керуючись відповідними положеннями й напрацюваннями, на нашу думку доцільно також указати на тому, що результати реалізації положень частини четвертої статті 214 КПК України також можуть бути визнані судом недопустимими, в результаті порушення права особи на захист, оскільки перераховані слідчі дії, взагалі проводяться до внесення відомостей у ЄРДР і деякі з них можуть суттєво обмежувати права і свободи людини і громадянина в досудовому розслідуванні кримінального проступку.

Поряд із зазначеним, слід звернути увагу на тому, що відповідно до статті у статті 29 Конституції України зазначено, що у разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту

---

¹ Карвацький А. М. Початок досудового розслідування кримінальних проступків: запрошення до дискусії. *Міжнародні стандарти справедливого правосуддя та їх імплементація в українське законодавство* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 груд. 2018 р.) Київ : Алерта, 2018. С. 52.

затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою¹. Водночас, положення стаття 298² КПК України регламентує, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку, у випадках, передбачених пунктами 1 та 2 частини першої статті 208 КПК України, та лише за умови, що ця особа: 1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір; 2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку; 3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи; 4) перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим². Таким чином фрагментарно нівелюється можливість застосування окремих положень КПК України щодо затримання особи за вчинення кримінального проступку, а також, в світлі положень частини першої статті 184, де такий суб'єкт подання клопотання як «дізнавач» взагалі не зазначається, виникає низка питань, пов'язаних із правомірністю як використання інституту затримання уповноваженою службовою особою за вчинення кримінального проступку так і щодо клопотань дізнавача, щодо застосування запобіжного заходу.

Крім цього, дослідником О. Скачко акцентується увага на тому, що статтею 22 Конституції України вказано, що під час прийняття нових законів не допускається звуження існуючих прав і свобод людини, а оскільки деякі процедури досудового розслідування кримінальних проступків, у результаті їх застосування можуть отримати неоднозначне тлумачення та неправомірний (таких, що перебуває за межами правової поведінки представника органу державної влади) результат³. Тобто, автором доводиться позиція про

---

¹ Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

³ Сачко О. В. *Правова визначеність щодо інституту кримінальних проступків та процесуальної форми дізнання. Актуальні проблеми держави і права*. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12264/Сачко%20О.%20В.%20Правова%20визначеність%2>

те, що прийняття відповідного Закону України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» взагалі викликає питання з позицій дослідників. Проте, ми вважаємо, що норми відповідного Закону України хоч і не повною мірою відповідають принципу правової визначеності та можуть тлумачитись двозначно, практика правозастосування та судова практика наразі приводить у відповідність допущені несуттєві прогалини, що дає можливість розроблення нових наукових напрацювань та виносячи їх на обговорення – призведе до врегулювання гострих проблем.

4.3. Підстави та порядок проведення процесуальних дій до внесення відомостей у ЄРДР під час здійснення дізнання

Здійснення дослідження підстав та процесуального порядку проведення процесуальних дій до внесення відомостей до ЄРДР під час здійснення дізнання неможливе без попереднього визначення поняття терміну «процесуальні дії», значення якого наразі не міститься в статті 3 КПК України, попри те, що законодавець цей термін використовує неодноразово, зокрема і в тих статтях, які прямо чи опосередковано регламентують здійснення дізнання (пункт 10 частини першої статті 3; частина перша статті 5, частина перша статті 28; пункт 4 частини другої статті 36; частина друга статті 41; пункт 3 частини другої статті 99; частина перша статті 103; частина друга статті 113; частина перша статті 137; пункт 7 частини першої статті 137; пункт 3 частини першої статті 141; частина друга статті 280; частина третя статті 318; частина друга статті 484; частина друга статті 499; стаття 520 та ін.).

В наукових працях неодноразово вчені (Д. Михайлик, Ю. Терещенко, Ю. Черноус та ін.) намагалися знайти відповіді на питання: що слід розуміти під процесуальними діями, яким є

співвідношення процесуальних дій зі СРД та якими є критерії відмежування між ними. Дослідження їх наукових доробків, а також аналіз релевантних з цього питання правових позицій Верховного Суду, дозволив зробити наступні висновки: процесуальні дії – це дії, спрямовані на виконання завдань кримінального провадження на різних етапах кримінального процесу, зокрема і до внесення відомостей до ЄРДР, проведення яких забезпечується силами, засобами кримінального провадження на підставах і в порядку, передбачених кримінальним процесуальним законодавством.

Процесуальні дії включають в себе у тому числі і СРД та співвідносяться з ними як ціле та частина. Процесуальні дії відрізняються від СРД метою, колом уповноважених суб'єктів, порядком провадження, отримуваними результатами тощо. Оперативно-розшукові заходи, які проводяться до початку досудового розслідування згідно Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» не охоплюються категорією «процесуальні дії»¹.

Відповідно до частини третьої статті 298 КПК України до внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР допускається проведення окремих дій, що передбачені частиною третьою статті 214 КПК України². На підставі вищезазначеного, та з урахуванням положень глав 25 та 41 КПК України, можемо зробити висновки, що до внесення відомостей до ЄРДР під час здійснення дізнання можуть здійснюватися наступні процесуальні дії: огляд місця події (вчинення кримінального правопорушення); відібрання пояснень; проведення медичного освідування; отримання висновку спеціаліста і зняття показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; затримання уповноваженою службовою особою, особи, яка вчинила кримінальний проступок; вилучення

---

¹ Михайлик Д. О. Поняття процесуальних дій у кримінальному провадженні України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 217–221; Постанова ККС ВС від 5 верес. 2018 р. справа № 438/1749/16-1. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76442217>; Терещенко Ю. В. Слідчі та інші процесуальні дії: правова регламентація. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (2). С. 168–175; Чорноус Ю. М. Слідчі дії: поняття, сутність, напрями розвитку та удосконалення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 17 с.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

знаряддя і засобів вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Отже розглянемо окремо підстави та процесуальний порядок проведення кожної із зазначених процесуальних дій:

Огляд місця події (вчинення кримінального правопорушення).

У КПК України не міститься окремої статті, яка б регламентувала проведення огляду місця події чи місця вчинення кримінального правопорушення під час здійснення дізнання, однак відповідно до статті 300 КПК України для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється виконувати всі СРД, що передбачені КПК України, зокрема і огляд місця події, підстави та загальний порядок проведення якого унормований в статті 237 КПК України. У вищезазначеній статті, дізнавач не передбачений серед учасників які уповноважені проводити огляд, але відповідно до пункту 2 частини першої статті 40¹ КПК України дізнавач може проводити не лише огляд місця події а і інші СРД та НСРД.

Відповідно до пункту 3 статті 214 КПК України у невідкладних випадках до внесення відомостей до ЄРДР може бути проведений огляд місця події. Відомості до ЄРДР в таких випадках повинні вноситися невідкладно після завершення огляду. Стаття 520 КПК України також передбачає можливість проведення огляду до внесення відомостей до ЄРДР, проте не місця події, а місця вчинення кримінального правопорушення. Місце події і місце вчинення кримінального правопорушення – поняття, які не є тотожними.

Під місцем події розуміється приміщення або місцевість, де вчинено кримінальне правопорушення або де є матеріальні сліди, пов'язані з подією кримінального правопорушення. Місце вчинення кримінального правопорушення – це місце безпосереднього вчинення злочинного наміру, яке спричинило певні матеріальні зміни.

Під місцем вчинення кримінального проступку треба розуміти певну територію, частину будівлі, транспорт, інше місце у просторі де було розпочато, закінчено кримінальний проступок або де настали

його наслідки¹. Законодавець в статті 520 КПК України взагалі обмежує місце вчинення кримінального правопорушення територією дипломатичного представництва, консульської установи України, повітряним, морським чи річковим судном, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні. Отже місце події – поняття більш широке, оскільки пов'язане з виявленням ознак, що мають відношення до події кримінального правопорушення.

Відмінним від огляду місця події є і термін внесення відомостей до ЄРДР після проведення огляду місця вчинення кримінального правопорушення, а саме – за першої можливості. КПК України не містить визначення термінів ані «невідкладно» ані «за першої можливості», що жодним чином не сприяє спрощенню роботи під час здійснення дізнання. Внесення відомостей до ЄРДР за першої можливості слід розуміти як необхідність здійснення вищезазначених дій негайно, без затримки, відразу ж після усунення об'єктивних перешкод, що існували для здійснення такого внесення, оскільки в сучасній українській мові «невідкладний» тлумачиться як – те, що не можна відкладати; те, що треба здійснювати, розв'язувати негайно, а «можливість» – як здійсненність, допустимість чого-небудь (звичайно за певних умов); наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь². Термін «невідкладно» законодавець хоча і не пояснює в КПК України, проте неодноразово його застосовує і найчастіше саме з прив'язкою до визначених часових меж (в більшості випадків – це не пізніше 24 годин (статті 170, 214, 297⁴, 480⁻¹ КПК України).

Підставами для проведення огляду місця події (вчинення кримінального правопорушення) під час здійснення дізнання до внесення відомостей до ЄРДР є:

1) рішення уповноважених осіб (слідчого, дізнавача, прокурора, а також керівника дипломатичного представництва чи консульської установи України або визначеної ним службової особи - у разі

---

¹ Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок / [М. Цуцкірідзе, С. Вітвіцький, О. Ковтун та ін.]. Київ : 7БЦ, 2021. 54 с.

² Академічний тлумачний словник «Словник української мови». URL: <http://sum.in.ua/>.

вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном чи капітана судна України – у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні) про його проведення. Таке рішення приймається задля досягнення мети проведення огляду, якою відповідно до частини першої статті 237 КПК України є – виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення.

Мету проведення огляду місця події конкретизував Верховний Суд у своєму рішенні за результатами розгляду колегією суддів другої судової палати Касаційного кримінального суду справи № 648/2590/17, де зазначив, що огляд місця події проводиться задля безпосереднього сприйняття, дослідження обстановки на місці події, виявлення, фіксації та вилучення різних речових доказів, з'ясування характеру події, що відбулася, встановлення особи злочинця та мотивів скоєння злочину¹;

2) наявність заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або самостійне виявлення вищеперерахованими уповноваженими особами з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення (частина третя статті 214 КПК України), або як зазначив Верховний Суд у вищезгаданому рішенні, «підставою проведення огляду місця події є інформація про вчинення кримінального правопорушення, зафіксована у певній процесуальній формі»²;

3) існування невідкладних випадків. Невідкладність проведення огляду місця події (місця вчинення кримінального правопорушення) під час здійснення дізнання до внесення відомостей до ЄРДР є

---

¹ Попов С. Проведення огляду місця події до внесення відомостей до ЄРДР: практика ВС. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/205486-provedennya-oglyadumistsya-podiyi-do-vnesennya-vidomostey-do-yerdr-praktika-vs-3ccc85>.

² Попов С. Проведення огляду місця події до внесення відомостей до ЄРДР: практика ВС. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/205486-provedennya-oglyadumistsya-podiyi-do-vnesennya-vidomostey-do-yerdr-praktika-vs-3ccc85>.

обов'язковою умовою згідно з частиною третьою статті 214 КПК України, що найчастіше зумовлена тим, що більшість слідів кримінального правопорушення (біологічні сліди людини, відбитки слідів рук, взуття тощо) за своїми властивостями обмежені в часі щодо їх збереження та придатності для дослідження¹;

4) якщо ж місцем події (вчинення кримінального правопорушення) є житло чи інше володіння особи – законодавець додатково вимагає наявності добровільної згоди особи на проникнення до житла чи іншого володіння особи яка ними володіє. Добровільність згоди володільця не повинна викликати сумнів, оскільки в подальшому докази, отримані під час такого огляду можуть бути визнані недопустимими².

За наявності вищеперерахованих підстав, уповноважені службові особи на проведення огляду місця події (місця вчинення кримінального правопорушення) під час здійснення дізнання до внесення відомостей до ЄРДР проводять огляд відповідно до статті 237 КПК України. Для участі в такому огляді можуть бути запрошений інші учасники кримінального провадження, зокрема спеціаліст, фахові знання якого можуть надаватися для ефективного відшукування, фіксації, вилучення слідів та інших речових доказів, що можуть мати значення для здійснення дізнання.

При огляді місця події (місця вчинення кримінального правопорушення) уповноважені службові особи або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для дізнання або є вилученими законом з обігу. Уповноважені службові особи мають право заборонити будь-якій особі

---

¹ Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / [С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.

² Проведення огляду житла без дозволу суду, але за добровільної згоди власника майна не тягне за собою недопустимості доказу. Такий висновок зробив ВС в постанові № 740/3390/15, текст якої друкує «Закон і Бізнес». URL: <https://zib.com.ua/ua/143248.html>.

залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування відповідної СРД в порядку статті 236 КПК України. Одночасно з оглядом місця події (вчинення кримінального правопорушення) також може здійснюватися і огляд трупа але згідно зі статті 238 КПК України – за обов'язкової участі судово-медичного експерта або лікаря, якщо вчасно неможливо залучити судово-медичного експерта. Хід та результати проведення огляду фіксуються у протоколі, а у разі проведення огляду місця вчинення кримінального правопорушення відповідно до статті 520 КПК України – також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, коли таке фіксування неможливе з технічних причин.

У випадку фіксування процесуальної дії за допомогою технічних засобів про це зазначається у протоколі. Особи, у присутності яких здійснюється огляд місця події (вчинення кримінального правопорушення) мають право робити заяви, що підлягають занесенню до протоколу огляду. Зауваження і доповнення зазначаються у протоколі перед підписами. Протокол підписують усі учасники, які брали участь у проведенні огляду. Якщо особа, яка брала участь у проведенні огляду місця події, відмовилася підписати протокол, про це зазначається в протоколі.

Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а у разі його відсутності – понятих. Посадовою особою, яка проводила огляд місця події, до протоколу долучаються додатки, які можуть бути: спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів; письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні огляду місця події; стенограма, аудіо-, відеозапис процесуальної дії; фототаблиці,

схеми, зліпки, слідова інформація, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали, які пояснюють зміст протоколу.

Підготовка протоколу огляду місця події (вчинення кримінального правопорушення) та додатків до нього складається слідчим, дізнавачем, прокурором, керівником дипломатичного представництва чи консульської установи України або визначеної ним службовою особою – у разі вчинення кримінального правопорушення на території дипломатичного представництва чи консульської установи України за кордоном чи капітаном судна України – у разі вчинення кримінального правопорушення на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні, які проводять огляд безпосередньо під час його проведення, або після його закінчення¹.

Відібрання пояснення. Відповідно до статті 300 КПК України, для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється відбирати пояснення для з'ясування обставин їх вчинення. Законодавець таким поясненням надав статусу процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки згідно зі статтею 298¹ КПК України та дозволив проводити вищезазначену процесуальну дію до внесення відомостей до ЄРДР (статті 214, 298 КПК України).

Попри те, що в судовій практиці пояснення осіб вже використовуються як докази², в наукових колах досі не вщухають суперечки щодо можливостей використання пояснень під час доказування у кримінальному провадженні кримінальних проступків. Це пов'язано передусім з наступним:

– відсутність визначення та процедури відібрання пояснень в КПК України. Так, О. Процюк доволі вірно відмітила, що термін пояснення вживається у КПК України 24 рази, проте сутність цього

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

² Ухвала слідчого судді Ладжинського міського суду Вінницької області від 20 верес. 2022 р. у справі № 135/907/22 (провадження № 1-кк/135/224/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106401132>.

поняття досі не визначена¹. На сьогодні, під поясненнями осіб у кримінальному провадженні в науковій літературі найчастіше розуміють відомості, які надають різні особи в усній або письмовій формі про відомі їм обставини, що мають значення для встановлення обставин кримінального проступку². Проте, незавершеним питанням реформування кримінального процесуального законодавства України залишається використання у ньому пояснення не тільки як невизначеного терміну, а і як невизначеної за своїм змістом процесуальної дії, внаслідок чого пояснення трактується і як дія, направлена на отримання інформації, що позбавлена процесуальної форми, і як документ, що може набувати доказового значення, і як суто інформацію, що може мати значення для кримінального провадження³.

За своїм змістом отримання пояснень від осіб представляє собою все ж таки більше отримання відомостей, відображених у пам'яті людей, і подальше їх закріплення у письмовому документі. Вищезазначена процесуальна дія є суміжною до СРД у вигляді допиту, а відмінності між ними мають скоріше формально-юридичний характер і обумовлені більше особливостями нормативної регламентації, а не безпосереднім змістом⁴, проте відсутність належної регламентації в КПК України процедури здійснення відібрання пояснень беззаперечно негативно впливає на забезпечення принципу правової визначеності.

– сумніви щодо допустимості використання пояснень в якості доказів в суді. Так, на думку В. Фастовця відповідно до частини другої статті 86 КПК України недопустимий доказ не може бути використаний під час прийняття процесуальних рішень, на нього не

---

¹ Процюк О. М. Пояснення осіб як джерело доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.) Київ : НАВС, 2019. С. 109–111.

² Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / [С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.

³ Васильков Д. С. Актуальні проблеми пояснення у кримінальному процесі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2. Т. 3. С. 59–63. (Серія «Юридичні науки»).

⁴ Черванчук В. В. Процесуальний статус осіб, які дають пояснення в кримінальних провадженнях про кримінальні проступки. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.). Київ : НАВС, 2019. С. 185–188.

⁴ Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / [С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.

може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Водночас, згідно з пунктом 4 частини другої статті 87 КПК України, отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитись від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини¹. Зауваження науковця на перший погляд є доволі слушними, адже дійсно КПК України, не містить визначення процесуального статусу осіб, від яких відбираються пояснення, не зобов'язує уповноважених осіб, які здійснюють вищезазначену процесуальну дію роз'яснювати таким особам права, що передбачені в КПК України та повідомляти осіб, від яких відбираються пояснення про кримінальну відповідальність за відмову від давання пояснення і за повідомлення завідомо неправдивих відомостей, проте з урахуванням вимог статті 23 КПК України, навіть за умови усунення вищезазначених прогалин в законодавстві – суд все одно не зможе прийняти як доказ показання осіб, які не дають їх безпосередньо в судовому засіданні, адже не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду².

Форма пояснення не регламентована в КПК України, проте з урахуванням положення статті 103 КПК України, яка передбачає, що процесуальні дії під час кримінального провадження можуть фіксуватися у протоколі; на носії інформації, на якому за допомогою технічних засобів зафіксовані процесуальні дії; у журналі судового засідання, можна припустити, що пояснення має містити: 1) вступну частину, яка повинна відображати відомості про: місце, час проведення та назву процесуальної дії; особу, яка проводить процесуальну дію (прізвище, ім'я, по батькові, посада); всіх осіб, які присутні під час проведення процесуальної дії (прізвища, імена, по батькові, дати народження, місця проживання); інформацію про те, що

---

¹ Фастовець В. А. Співвідношення понять «показання» та «пояснення» у кримінальному процесуальному кодексі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 2 (35). С. 79–85.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовують під час проведення процесуальної дії, умови та порядок їх використання; 2) описову частину, що має відображати відомості про: послідовність дій; отримані внаслідок процесуальної дії відомості, важливі для цього кримінального провадження, зокрема виявлені та/або надані речі й документи; 3) заключну частину, яка повинна містити відомості про: вилучені речі й документи, спосіб їх ідентифікації; спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу; зауваження та доповнення до письмового протоколу з боку учасників процесуальної дії¹.

Проведення медичного освідування. Згідно зі статтею 300 КПК України, для досудового розслідування кримінальних проступків для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку дозволено проводити медичне освідування. Результатам медичного освідування законодавець надав статусу процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки відповідно до статті 298¹ КПК України, та дозволив проводити вищезазначену процесуальну дію до внесення відомостей до ЄРДР (статті 214, 298 КПК України) проте не передбачив в жодній статті КПК України: 1) що слід розуміти під медичним освідуванням? 2) якими є підстави проведення медичного освідування? 3) хто уповноважений на проведення вищезазначеної процесуальної дії? 4) який порядок її проведення? 5) якими є права осіб, що підлягають медичному освідуванню? та ін. Відсутність відповідей на ці запитання в законі призвело до незастосування вищезазначеної норми на практиці, про що свідчить аналіз рішень суддів в Єдиному державному реєстрі судових рішень².

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>; Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рек. / [А. Г. Гаркуша, О. А. Солдатенко, Н. П. Черняк та ін.]. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 180 с.

² Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

Наразі кримінальне процесуальне законодавство не містить визначення медичного освідування. В КПК України врегульовано лише проведення освідування в порядку статті 241 КПК України. Відповідно до частини першої вищезазначеної статті, дізнавач, слідчий, прокурор здійснює освідування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на його тілі, одязі, в якому він перебуває, слідів кримінального правопорушення та їх вилучення або виявлення особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу. Така СРД проводиться на підставі постанови дізнавача, слідчого, прокурора у разі погодження особи пройти її добровільно, а в разі відмови – освідування здійснюється примусово виключно на підставі постанови прокурора. Також закон передбачає що зазначена СРД може здійснюватися за участю судово-медичного експерта, лікаря або спеціаліста¹. Проте таке освідування відповідно до КПК України не може бути проведено до внесення відомостей до ЄРДР.

Проведення медичного огляду (проте не медичного освідування) на сьогодні регламентується наказом МВС України, МОЗ України № 1452/735 від 09.11.2015 «Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції», згідно якої огляд на стан сп'яніння проводиться лікарем закладу охорони здоров'я (у сільській місцевості за відсутності лікаря – фельдшером фельдшерсько-акушерського пункту, який пройшов спеціальну підготовку) з метою встановлення наявності чи відсутності стану сп'яніння в обстежуваній особи. За результатами огляду на стан сп'яніння та лабораторними дослідженнями встановлюється діагноз, який вноситься до акту медичного огляду, на підставі якого в подальшому видається висновок щодо результатів медичного огляду з метою виявлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції¹.

Окремі науковці вважають, що медичний огляд на стан сп'яніння та освідування є тотожними поняттями². Попри наявність дійсно схожих ознак³, ми є прихильниками позиції, що ці дії не можна ототожнювати, оскільки освідування, на відміну від медичного огляду проводиться лише щодо підозрюваного, свідка чи потерпілого в межах кримінального провадження після внесення відомостей до ЄРДР на підставі постанови дізнавача, слідчого чи прокурора цими ж суб'єктами. За результатами проведення такої СРД складається протокол, який в подальшому може використовуватися як доказ у кримінальному провадженні.

Як додатковий аргумент вищезазначеної позиції О. Лучко у своєму дослідженні додає те, що «освідування особи на стан сп'яніння полягає не лише в огляді тіла живої людини, а й у проведенні лабораторних досліджень з використанням спеціальних знань та техніки, тому ототожнювати поняття «освідування» як один із видів СРД та «медичне освідування», не можна». Задля виправлення ситуації, яка наразі склалася, авторка пропонує внести зміни до КПК України в частині процесуального порядку освідування і замінити поняття «медичне освідування» щодо кримінальних проступків поняттям «обстеження на стан сп'яніння»⁴.

На нашу думку, вищезазначені зміни не призведуть до бажаних результатів, адже потребує конкретизації не лише вживана в законі термінологія, а вкрай необхідним є в першу чергу визначення кола суб'єктів, уповноважених на здійснення освідування, а також

---

¹ Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС України, МОЗ України від 9 листоп. 2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>.

² Дуфенюк О. М., Кунтій А. І. Правова регламентація проведення освідування: проблеми та шляхи вирішення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 298–306. (Серія «Юридична»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldvvs_2015_4_33.

³ Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рек. / [А. Г. Гаркуша, О. А. Солдатенко, Н. П. Черняк та ін.]. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 180 с.

⁴ Лучко О. А. Проблемні питання освідування у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020 № 2. С. 202–204.

розроблення процесуального порядку його проведення, бо саме відсутність процедури призводить до незастосування зазначеної норми на практиці та порушує принцип правової визначеності, що вимагає наявності, зрозумілості й однозначності правових норм.

Отримання висновку спеціаліста і зняття показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Відповідно до статті 300 КПК України, для досудового розслідування кримінальних проступків дозволяється отримувати висновок спеціаліста і знімати показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Результатам зазначеної процесуальної дії законодавець надав статусу процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки згідно зі статті 298¹ КПК України та дозволив проводити до внесення відомостей до ЄРДР (статті 214, 298 КПК України). Зазначена процесуальна дія, на відміну від вищерозглянутих регламентована в окремій статті КПК України (стаття 245¹), де зазначено що вона полягає в одержанні від особи, яка є власником або володільцем відповідних приладів або засобів, необхідних для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, копій фото- або кінозйомки, відеозапису, здійснених у публічно доступних місцях, у тому числі в автоматичному режимі, за виключенням місць, що відносяться до приватних помешкань осіб¹.

Попри те, що серед суб'єктів, які уповноважені на її здійснення зазначено лише слідчого та прокурора, дізнавач може її проводити відповідно до статей 298, 300 КПК України. Отже, вищезазначена процесуальна дія відповідно до статті 245¹ КПК України та згідно з аналізом рішень Єдиного державного реєстру судових рішень², здійснюється уповноваженим суб'єктом (дізнавачем, слідчим,

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384.4>

² Ухвала слідчого судді Вінницького міського суду Вінницької області від 9 серп. 2022 р. у справі № 127/16633/22 (провадження № 1-кц/127/6754/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105702819>; Ухвала слідчого судді Заводського районного суду м. Николаєва від 12 серп. 2022 р. у справі № 487/2305/22 (провадження № 1-кц/487/1842/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105698516>.

прокурором) у разі необхідності за участю спеціаліста на підставі постанови, яка повинна відповідати вимогам частини четвертої статті 245⁻¹ КПК України, проте на сьогоднішній день вищезазначена стаття не регулює процесуальний порядок зняття показань з технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису до внесення відомостей до ЄРДР.

Автори методичних рекомендацій «Досудове розслідування кримінальних проступків» розглядають особливості вищезазначеної процесуальної дії саме під час досудового розслідування кримінальних проступків, зокрема і до внесення відомостей до ЄРДР. Вони зазначають, що такі прилади можуть використовувати особи з різною метою та працювати в автоматичному режимі (наприклад, для нагляду за виконанням правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, відеоспостереження в громадських місцях тощо).

У статті 40 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису. Поліція для забезпечення публічної безпеки й порядку може закріплювати на форменому одязі, службових транспортних засобах, монтувати/розміщувати по зовнішньому периметру доріг і будівель автоматичну фото- і відеотехніку, а також використовувати інформацію, отриману з автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, з метою: 1) попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб; 2) забезпечення дотримання Правил дорожнього руху. Колектив авторів у вищезазначених методичних рекомендаціях посилається на порядок отримання вищезазначених показань відповідно до рішення Київської міської ради від 5 липня 2018 року № 1195/5259 «Про затвердження Положення про комплексну систему відеоспостереження міста Києва», згідно з яким для отримання доступу до інформації в системі суб'єкт звернення повинен направити на адресу розпорядника системи

відповідне мотивоване письмове звернення за підписом керівника, яке має містити інформацію про: – правові підстави отримання доступу до інформації в системі з посиланням на конкретні норми (пункти, частини статті) законодавства, що передбачає повноваження суб'єкта звернення на отримання відповідних даних; – посадових (службових) осіб або працівників із зазначенням прізвища, імені та по батькові, посади, структурного підрозділу, контактного телефону (робочого та/або персонального); – мету доступу до інформації в системі відповідно до законодавства, що передбачає повноваження суб'єкта звернення на отримання відповідних даних¹.

Проте, оскільки законодавець результатам зазначеної процесуальної дії надав статус процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки, вважаємо за необхідним унести зміни в статті 245⁻¹ КПК України та регламентувати процесуальний порядок зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису до внесення відомостей до ЄРДР, щоб в подальшому не виникало сумнівів щодо допустимості таких доказів.

Затримання уповноваженою службовою особою, особи, яка вчинила кримінальний проступок.

На відміну від вищерозглянутих нами процесуальних дій, можливість здійснювати затримання уповноваженою службовою особою, особи, яка вчинила кримінальний проступок до внесення відомостей до ЄРДР прямо не передбачена в КПК України, проте ця процесуальна дія може здійснюватися і здійснюється до початку досудового розслідування. Такий висновок нами зроблено на підставі системного аналізу КПК України, зокрема статей 208, 214, 298⁻², які регламентують можливість до внесення відомостей до ЄРДР здійснювати таку процесуальну дію, як вилучення знаряддя і засобів вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені

---

¹ Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / [С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.

під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей, вивчення статистичних даних¹ та здійснення аналізу рішень Єдиного державного реєстру судових рішень².

Окрім того, висновок про те, що затримання особи за вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до ЄРДР не є порушенням норм кримінального процесуального законодавства зробив Верховний Суд в своїй ухвалі від 16 лютого 2021 року у справі № 204/6541/16-к (провадження № 51-2172км19), де зазначив «що затримання...може відбуватися до внесення відомостей у ЄРДР... адже затримання без дозволу суду є непередбачуваною подією, тому вимога до органу правопорядку внести відомості до ЄРДР до такої події є нереалістичною.... Внесення чи невнесення відомостей до ЄРДР на час затримання особи... не може бути умовою законності затримання і, відповідно, фактором, який визначає допустимість доказів, отриманих під час такого обшуку»³.

Схожий висновок було надано і в листі Офісу Генерального прокурора «Щодо дотримання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Кримінального процесуального кодексу України під час затримання особи» (від 17.08.2020 № 13/4-565вих-328окв-20), в якому зазначено що однією з системних проблем, що призводять до порушень основоположних свобод прав і свобод людини, зокрема права на свободу і особисту недоторканність є неправильне розуміння терміну «кримінальне провадження», внаслідок чого затримання обліковується не з моменту фактичного затримання, який чітко визначений у статті 209 КПК України, а після внесення відомостей про вчинення кримінального правопорушення до ЄРДР та роз'яснено що «відповідно до пункту 10 частини першої статті 3 КПК України кримінальне провадження включає в себе досудове розслідування, судове провадження, а також процесуальні дії

---

¹ Оцінка впровадженості кримінальних проступків в Україні, підготовлено Євгеном Крапивіним, в рамках проекту Ради Європи «Дотримання прав людини в системі кримінальної юстиції України». URL: <https://rm.coe.int/ukr-criminal-misdem-research-final-main-body/1680a1e989>.

² Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 28 жовт. 2022 р. у справі № 761/22703/22 (провадження № 1-кп/761/3176/2022). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107038539>.

³ Ухвала Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16 лют. 2021 р. у справі № 204/6541/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95533196>.

у зв'язку із вчиненням діяння передбаченого законом України про кримінальну відповідальність. З моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР починається досудове розслідування як одна із стадій кримінального провадження (пункт 5 частини першої статті 3 КПК України). Затримання ж є процесуальною дією, яка безпосередньо пов'язана з вчиненням діяння, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність, і є складовою кримінального провадження, незважаючи на те, що відповідні відомості ще не були внесені до ЄРДР»¹.

Ряд науковців-процесуалістів в своїх працях також відстоюють позицію, що здійснення затримання до внесення відомостей до ЄРДР не є порушенням кримінального процесуального законодавства².

На сьогодні, затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду, особи, підозрюваної у вчиненні кримінального проступку регламентується окремою статтею, а саме – стаття 298² КПК України, яка звужила підстави такого затримання в порівнянні зі статтею 208 КПК України. Так, вищезазначений захід забезпечення кримінального провадження застосовується до осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального проступку лише у випадках, передбачених пунктами 1 та 2 частини першої статті 208 КПК України, а саме: 1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення; 2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин та лише за умови, що ця особа: 3) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір; 4) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку; 5) під час

---

¹ Щодо дотримання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Кримінального процесуального кодексу України під час затримання особи : лист Офісу Генерального прокурора від 17 серп. 2020 р. № 13/4-565вих-328окв-20.

² Рогальська В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.: кримінально-правові та процесуальні аспекти* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 верес. 2013 р.). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 349–352; Фоміна Т. Г. Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні: проблеми теорії та практики : монографія / наук. ред. О. О. Юхно. Харків : Панов, 2020. 576 с.

безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи; б) перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим¹.

Погоджуємося з позицією науковців, які звернули увагу на неузгодженість положень статті 298⁻² КПК України з вимогами статті 208 КПК України, адже стаття 208 КПК України, регламентує затримання особи, що вчинила злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, та пропонують внести відповідні зміни до статті 208 КПК України де передбачити можливість затримання уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді, суду особи не за вчинення злочину, а за вчинення кримінального правопорушення²

Що стосується додаткових умов, які передбачені в статті 298⁻² КПК України – їх наявність є обов'язковою задля здійснення законності затримання особи за вчинення кримінального проступку. Вищезазначені умови доволі ґрунтовно було досліджено авторами науково-практичного коментаря «Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок»³.

Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється відповідно до частини третьої статті 298⁻² КПК України не більш як на 3 години з моменту фактичного затримання. Проте в частині четвертій цієї статті передбачено, що особу може бути затримано: 1) до 72 годин – за умов, передбачених пунктами 1-3 частини першої статті 298⁻² КПК України; 2) до 24 годин – за умови, передбаченої пунктом 4 частини першої статті 298⁻² КПК України. Отже, законодавець по суті регламентував три строки затримання, при цьому умови для затримання особи на 24 та 72 години встановив, а умови для затримання на 3 години – ні, тим самим як цілком вірно

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

² Абрамський С. Є., Фоміна Т. Г. Правова регламентація затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.) Київ : НАВС, 2019. С. 18–20.

³ Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок / [М. Цуцкірідзе, С. Вітвіцький, О. Ковтун та ін.]. Київ : 7БЦ, 2021. 54 с.

зазначають Т. Фоміна та С. Абламський залишив відкритим це питання, окрім того прирівняв фактично строк затримання за вчинення кримінального проступку до адміністративного затримання, яке за своїм ступенем суспільної небезпеки є меншим¹.

Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок здійснюється уповноваженою службовою особою – особою, якій законом надано право здійснювати затримання, відповідно до процесуального порядку, що передбачений статтями 207-213 КПК України.

Так, після фактичного затримання, тобто з моменту коли особа силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою, останні повинні здійснити наступні дії:

1) повідомити затриманій особі: підстави затримання та у вчиненні якого кримінального правопорушення вона підозрюється;

2) роз'яснити: (право мати захисника і побачення з ним до першого допиту; право отримувати медичну допомогу; право давати пояснення, показання або не говорити нічого з приводу підозри проти нього; право на негайне повідомлення інших осіб про її затримання і місце перебування; право вимагати перевірку обґрунтованості затримання; інші процесуальні права, передбачені КПК України, зокрема в статті 42);

3) одночасно з повідомленням затриманій особі (підозрюваному) про його процесуальні права та обов'язки – вручити пам'ятку про його процесуальні права та обов'язки;

4) провести обшук затриманої особи, що є правом уповноважених службових осіб на затримання, а не їх обов'язком. Такий обшук проводиться за участю не менше двох незаінтересованих осіб (понятих), проте відповідно до пункту 1 частини першої статті 615 КПК України, якщо при проведенні обшуку особи залучення понятих

---

¹ Абламський С.Є., Фоміна Т.Г. Правова регламентація затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.) Київ : НАВС, 2019. С. 18–20.

є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я – обшук особи може бути проведений без їх залучення. У такому разі хід і результати його проведення в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису;

5) скласти протокол затримання, в якому крім відомостей передбачених в статті 104 КПК України, зазначаються також додаткові відомості, передбачені в частині п'ятій статті 208 КПК України. У разі якщо на момент затримання прізвище, ім'я, по батькові затриманої особи не відомі, у протоколі зазначається докладний опис такої особи та долучається її фотознімок. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманій особі та надсилається прокурору, у відповідності до вимог частини п'ятої статті 208 КПК України. Протокол затримання повинен складатися за правилами статті 106 КПК України, а саме – під час його проведення або безпосередньо після його закінчення. Відповідно до пункту 1 частини першої статті 615 КПК України, в умовах воєнного стану законодавець дозволив за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення СРД чи інших процесуальних дій здійснювати фіксацію доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше сімдесяти двох годин з моменту завершення таких СРД чи відповідних процесуальних дій;

6) повідомити: за допомогою технічних засобів відповідальних осіб в підрозділі органу досудового розслідування; негайно регіональні центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

7) надати затриманій особі можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи;

8) доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно здійснюється реєстрація

дати, точного часу (година і хвилина) доставлення затриманого та інші відомості¹.

Вилучення знаряддя і засобів вчинення кримінального проступку, речей і документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей;

Відповідно до Протоколом 1 до ЄКПЛ, статті 40 Конституції України та статті 16 КПК України вищезазначених нормативно-правових документів, держава гарантує особам забезпечення права власності, проте в окремих випадках дозволяє таке право обмежувати, а іноді – і позбавляти, однак – лише на підставі вмотивованого судового рішення. Згідно з частиною другою статті 16 КПК України, на підставах та в порядку, передбачених КПК України, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення. Стаття 300 КПК України, дозволяє в межах здійснення досудового розслідування кримінальних проступків вилучати майно, проте лише: 1) знаряддя вчинення кримінального проступку; 2) засоби вчинення кримінального проступку; 3) речі що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей; 4) документів, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей.

Результатам зазначеної процесуальної дії законодавець надав статусу процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки згідно зі статтею 298⁻¹ КПК України та дозволив їх проводити до внесення відомостей до ЄРДР (статті 214, 298 КПК України).

Таке вилучення здійснюється в порядку статті 298⁻³ КПК України уповноваженою службовою особою НП України, органу безпеки, органу Бюро економічної безпеки України, органу Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України.

---

¹ Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / [кол. авт.: А. В. Захарко, В. В. Рогальська, Д. В. Солдатенко та ін.]. Одеса : Гельветика, 2021. 224 с.

Системний аналіз кримінального процесуального законодавства дозволяє зробити висновок, що до внесення відомостей до ЄРДР, вищезазначені службові особи уповноважені на здійснення тимчасового вилучення зазначеного майна під час огляду місця події (вчинення кримінального правопорушення) та під час обшуку особи, яку затримали за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення.

Отже процесуальний порядок такого вилучення буде збігатися з проведенням вищезазначених процесуальних дій, окрім того, що вилучені знаряддя і засоби вчинення кримінального проступку а також речі та документи, що є безпосереднім предметом кримінального проступку, або які виявлені під час затримання особи, особистого огляду або огляду речей, повинні бути відображені у відповідних протоколах процесуальних дій.

Верховний Суд у своїх рішеннях неодноразово наголошував на необхідності дотримання вимог кримінального процесуального законодавства під час обшуку затриманої особи та вилученні речей і документів в межах його проведення. Фактичне здійснення особистого обшуку під виглядом огляду місця події та складання в подальшому протоколу огляду місця події замість протоколу обшуку також становить істотне порушення прав людини і основоположних свобод, що має наслідком недопустимість отриманих доказів¹. Аналогічну позицію Верховний Суд висловив також у постановах: від 27 червня 2018 року у справі № 759/14909/15-к²; від 01 березня 2018 року у справі № 760/13866/15-к³, тощо.

Вилучені речі і документи в подальшому визнаються речовими доказами, про що виноситься окрема постанова та приєднуються до матеріалів дізнання⁴.

Також, законодавець регламентував окремо можливість уповноваженим службовим особам за наявності достатніх підстав

---

¹ Постанова Верховного суду від 21 січ. 2020 р. у справі № 381/2316/17 (провадження № 51-2344км19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87179214>.

² Постанова Верховного суду від 27 черв. 2018 р. у справі № 759/14909/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75068755>.

³ Постанова Верховного суду від 1 берез. 2018 р. у справі № 760/13866/15-к (провадження № 51-927км18). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72642008>.

⁴ Ухвала слідчого судді Ладизинського міського суду Вінницької області від 20 верес. 2022 р. у справі № 135/907/22 (провадження № 1-кк/135/224/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106401132>.

вважати, що особою вчинено порушення, за яке відповідно до КПК України може бути застосовано покарання у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами – тимчасово вилучати посвідчення водія до набрання вироком законної сили, але не більш як на три місяці з моменту такого вилучення, і видавати тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами.

Вилучені речі і документи зберігаються органом, що їх вилучив, до розгляду провадження про кримінальний проступок по суті в суді у порядку, визначеному КМ України. У виняткових випадках вилучені речі і документи можуть бути повернуті володільцеві до розгляду провадження про кримінальний проступок по суті в суді. Залежно від результатів розгляду вилучені речі та документи у встановленому порядку конфіскують або повертають володільцеві, або знищують.

Законодавець не зазначив, чи потрібно після такого вилучення звертатися до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту на майно. Аналіз судової практики щодо накладення арешту на майно, яке вилучене під час здійснення досудового розслідування у формі дізнання, вказує на неоднаковість застосування судами правової норми передбаченої статті 298⁻³ КПК України. Так, ухвалою слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 30.12.2020 заявнику відмовлено в клопотанні щодо повернення автомобіля, який був вилучений в рамках кримінального провадження за статтею 290 КК України та визнаний речовим доказом, оскільки на думку слідчого судді частиною першою статті 298⁻³ КПК України не передбачено обов'язку сторони обвинувачення звертатися до слідчого судді з клопотанням про арешт відносно майна, яке було вилучено в результаті дізнання щодо кримінального проступку та якщо таке майно визнано речовим доказом¹. Протилежна точка зору була висловлена в ухвалі Богуславського районного суду Київської області від 06.11.2020 відповідно до якого слідчим суддею накладено арешт на майно, яке

---

¹ Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 30 груд. 2020 р. у справі № 947/24345/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93958591>.

було предметом посягання за частиною першою статті 190 КК України на підставі вимог статті 170-173 КПК України¹.

Погоджуємося з думкою А.О. Воробей, що виходячи зі змісту статті 98 КПК України поняття речових доказів є ширшим та включає в себе не тільки речі і документи передбачені статтею 298³ КПК України, а ще й матеріальні об'єкти, які зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, а також гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Тобто, буквальне тлумачення вказаних правових норм, дає можливість прийти до висновку, що законодавець дозволяє не накладати арешт на майно під час розслідування кримінальних поступків на речі і документи, що є знаряддям та/або засобом вчинення кримінального проступку чи безпосереднім предметом посягання, та вимагає звертатися з клопотанням про арешт на матеріальні об'єкти, які зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження, а також гроші, цінності та інші речі, набуті кримінально протиправним шляхом або отримані юридичною особою внаслідок вчинення кримінального правопорушення².

4.4. Взаємодія з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків

Питання щодо ефективної організації здійснення досудового розслідування будь-яких кримінальних проступків в незалежності від їх складності є гострим і нагальним у сучасних реаліях. Значна

---

¹ Ухвала Богуславського районного суду Київської області від 6 листоп. 2020 р. у справі № 358/1321/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92686759>.

² Воробей А. О. Деякі проблемні питання вилучення речей і документів під час досудового розслідування кримінальних проступків. *Сучасні тенденції розвитку законодавства України в контексті проведення державних реформ* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 4 берез. 2021 р.). / відп. ред. Т. А. Латковська. Чернівці : Чернів. ін-т Нац. ун-т «Одеська юридична академія», 2021. С. 317–320.

завантаженість підрозділів дізнання, критично невелика кількість дізнавачів, урахуваючи звісно ж осіб, уповноважених на його здійснення та надмірна ситуативна забюрократизованість відповідного процесу зумовлює необхідність наукового опрацювання основних проблемних питань, що виникають в даному аспекті криміналістичного забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків.

Слід підкреслити, що не лише належна організація взаємодії в досудовому розслідуванні кримінальних проступків є корисною, а й, якщо аналізувати ситуацію з іншої точки зору – дезорганізація трудових ресурсів суттєво негативно може вплинути на процес досягнення кінцевої мети такого процесу та подальшого притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Крім цього, зауважуємо, що в процесі здійснення дізнання (досудового розслідування кримінального проступку), важливим є залучення не лише широкого кола трудо-ресурсів і значного обсягу спеціальних знань, обробки великої кількості інформації, з якої системно та послідовно вилучаються всі доказові та інші значимі для розслідування факти, а й критична стислість строків указанного досудового розслідування, недотримання яких призведе не тільки до притягнення до відповідальності відповідну посадову особу, а й до суттєвого порушення прав і свобод людини і громадянина, що звернулась за допомогою в кримінально-правову захисті своїх прав і свобод.

В. Шепітько, укладаючи Енциклопедичний словник криміналістики запропонував розуміти взаємодію, як процес безпосереднього або опосередкованого впливу об'єктів (суб'єктів) один на одного, що породжує їх взаємозумовленість і зв'язок¹, що на нашу думку відображає загально філософське розуміння поняття взаємодії, яке в подальшому може бути інтерпретовано на його розуміння в криміналістиці, та буквально сформувані таку систему уявлення, в якій суб'єкти органів правопорядку шляхом

---

¹ Шепітько В. Ю. Криміналістика: енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2001. С. 42.

безпосереднього чи опосередкованого впливу одне на одного, у взаємозв'язку здійснюють певні функції, з певною метою.

А. Таранова звертає увагу в своїх дослідженнях, що ефективність та продуктивність досудового розслідування кожного окремо взятого в провадження кримінального правопорушення належить до компетенції одного слідчого чи їх групи у відповідному кримінальному провадженні¹, що власне й підтверджується положеннями КПК України, а також доповнюється організаційно-правовими нормами відповідного галузевого законодавства України й власне, може бути використано в реаліях функціонування інституту дізнання в системі НП України.

А. Михайличенко підкреслює, що значення взаємодії обумовлюється тим, що мета боротьби зі злочинністю, що стоїть перед системою органів внутрішніх справ, може бути досягнута тільки спільними і погодженими зусиллями різних органів, служб і підрозділів, які розрізняються своїми конкретними завданнями, функціональними обов'язками, організацією і способом дії². На нашу думку високе значення взаємодії як інструменту ефективного залучення сил і засобів правопорядку до виконання спільних завдань, серед іншого обумовлюється тим, що широке коло обов'язків поставлених перед, наприклад підрозділами дізнання НП України й зокрема їх посадовими особами та особами уповноваженими на здійснення дізнання можуть бути ефективно виконані лише спільно, з передбаченням чіткого розподілу повноважень й функцій між усіма учасниками, попереднім погодженням відповідного формату.

Крім цього, О. Кобзар у своїх працях, системно вказує, що об'єктивна необхідність взаємодії (в класичному її розумінні) обумовлюється тим, що декілька суб'єктів (навіть з різних відомств, органів, підрозділів) мають спільну задачу, мету та орієнтир на протидію злочинності. Тому, навіть враховуючи відмінності в їхньому

---

¹ Бурлака В. В. Особливості відомчої взаємодії слідчого з оперативними та іншими підрозділами ОВС під час розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 254–263.

² Михайличенко А. О. Взаємодія з оперативними підрозділами та правоохоронними органами. *Науковий вісник Львівського юридичного інституту МВС України*. 2004. № 1. С. 26–32.

функціональному та структурному стані, такий інструмент може суттєво оптимізувати процеси й етапи щодо досягнення позитивних результатів¹. Нами, водночас зазначається, що в контексті здійснення досудового розслідування певної категорії кримінальних проступків та відповідно КПК України, його здійснення покладається на спеціально уповноважених суб'єктів – дізнавачів (уповноважених на здійснення дізнання), що несуть відповідальність не лише за ефективну організацію такої діяльності, а й за те, щоб таємниця досудового розслідування була збережена, а принципи змагальності, верховенства права, диспозитивності, розумності строків та інші будуть дотримані.

Водночас, авторитетний дослідник О. Юхно вважає, що взаємодія, перш за все є правовою комунікацією спеціально уповноважений і адміністративно незалежних одне від одного суб'єктів, що спрямовують свої зусилля на досягнення спільного результату в спосіб реалізації повноважень, застосування форм, методів і способів, що не суперечать закону та властиві кожному такому суб'єкту індивідуально². Дискусійною на нашу думку є надання ознаки адміністративної незалежності суб'єктам взаємодії, оскільки це дає підстави обґрунтувати, що дізнавачі одного підрозділу, між собою не взаємодіють. Водночас додатково зазначивши, що створення груп дізнавачів (на відміну від груп слідчих) є неможливим, а тому залучення до розслідування кримінального проступку ще одного суб'єкта – дізнавача, має певні риси взаємодії та може розумітись як таке, що спрямоване на досягнення завдань кримінального провадження.

О. Лекар під взаємодією розуміє спільні або погоджені за часом, місцем і метою дії двох і більше підрозділів (органів) щодо вирішення конкретних завдань боротьби зі злочинністю³, що на нашу думку відображає розуміння взаємодії в вузькій інтерпретації, оскільки

---

¹ Кобзар О. Ф. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 3. С. 25–27.

² Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та розкритті злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 32–36.

³ Лекарь А. Г. Предотвращение преступлений органами охраны общественного порядка : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. М., 1967. 308 с.

попередньо було вказано, що взаємодія може мати різноманітну форму, й полягати в тому числі й у контрольно-розпорядчих повноваженнях, а також здійснюватися на міжвідомчому рівні й навіть більше – на між інституційному рівні.

Заслуговує на увагу визначення взаємодії, надане І. Козаченком і В. Регульським, котрі характеризують взаємодію як своєрідну модель комплексного здійснення правоохоронних заходів, які здійснюються з урахуванням відповідних умов оперативної ситуації (обстановки) у спосіб концентрації сил, засобів і методів, здійснення спільних заходів, вибором таких тактичних прийомів або їх комбінацій, які найкраще забезпечують виконання завдань у винятково короткі терміни, при найменших витратах і при безумовному дотриманні чинного законодавства¹, що на нашу думку, найбільш змістовно, серед інших відображає сутність дефініції «взаємодія» у широкому правоохоронному розумінні, оскільки така діяльність не може бути одноособовою, не може здійснюватися з використанням безмежного потенціалу (як трудового так і ресурсного), що зумовлює необхідність правильного розподілу завдань між всіма силами й засобами, на які покладено виконання певного завдання чи реалізація спільних правоохоронних функцій межах досудового розслідування кримінального проступку.

В. Малярова стверджує, що основну користь, що дає взаємодія в контексті правоохоронної діяльності органів правопорядку це продуктивізація праці (досягнення значно кращих результатів), оптимізація процесів і ситуацій пов'язаних із порушенням процесуальних й інших строків у досудовому розслідуванні, а також найменша витратність сил (що безперечно позитивно впливає на можливість виконувати інші завдання та функції пов'язані з досудовим розслідуванням)². На нашу думку, забезпечення недопущення надмірності залучення трудових ресурсів відносно тяжкості вчиненого

---

¹ Козаченко І. П., Регульський В. Л. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності. Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 1999. С. 178–203.

² Малярова В. О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика : монографія. Харків : Діса плюс, 2013. С. 264.

правопорушення чи необхідності опрацювання певної кількості інформації, виконання будь-яких інших дій пов'язаних зі здійсненням досудового розслідування є на сьогодні пріоритетною задачею.

Особливо важливим це є в контексті організації функціонування підрозділів дізнання НП України, оскільки їх діяльність спрямована на виконання завдань кримінального провадження, що в свою чергу передбачає не лише швидкість (забезпечує прискореність відповідної процедури), а й якість здійснюваного процесу. Ця позиція є ключовою в питанні необхідності залучення додаткових ресурсів до процесу доказування винуватості особи в учиненні кримінального проступку, в умовах обмеженості строків здійснення такого процесу.

В. Бурлака, в свою чергу підкреслює, що слідчий повинен пам'ятати, що в процесі розслідування завдання та зміст взаємодії потребуватимуть уточнення і доповнення, також може виникнути потреба змінити коло суб'єктів взаємодії, залучити нові сили й засоби¹, що на нашу думку відображає об'єктивну реальність процесів здійснення досудового розслідування й безпосередньо відноситься до алгоритмів планування досудового розслідування з метою провадження спільної діяльності, зокрема й у такому процесі щодо кримінальних проступків, оскільки їх кількісно-якісні показники свідчать про необхідність оптимізації та консолідації зусиль в указаному напрямі.

Авторитетний вітчизняний криміналіст-процесуаліст В. Шепітько визначає декілька видів взаємодії слідчого в досудовому розслідуванні, а саме: 1) зі співробітниками оперативних підрозділів у роботі за конкретним кримінальним провадженням; 2) з прокурором (у тому числі зворотна взаємодія, прокурора зі слідчим); 3) з експертами й спеціалістами; 4) з представниками державних служб; 5) зі слідчим суддею (у тому числі тристороння взаємодія слідчого судді, прокурора, слідчого); 6) з громадськими формуваннями², що на

---

¹ Бурлака В. В. Особенности проведения следственных (розыскных) действий во время расследования незаконного лишения свободы или похищения человека. *Право и политика*. 2014. Спецвып. С. 83–88.

² Криміналістика : підручник : у 2 т. / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. Т. 2. С. 17–18.

нашу думку, відображає базове (класичне та повне) відображення змісту, сутності та структури взаємодії в досудовому розслідуванні, що в поєднанні з положеннями й засадами функціонування інституту дізнання (як організаційно-правовими так і адміністративними й кримінальними процесуальними) формує уявлення про необхідність забезпечення високоякісної взаємодії у відповідному процесі.

Ще один авторитетний вітчизняний дослідник О. Бандурка визначає взаємодією як комплекс спільних або узгоджених за часом і місцем дій кількох оперативних підрозділів з вирішення певних завдань у боротьбі зі злочинністю спільними зусиллями¹, що відображає зміст саме оперативно-розшукової взаємодії, й демонструє вихідні положення процесу, спрямованого на попередження злочинної діяльності, протидії їй, а також забезпечення належного функціонування механізму притягнення до кримінальної відповідальності вже за результатами відповідної ситуації. Такий підхід до формування змістовного наповнення відповідного апарату, перш за все створює уявлення про механізм забезпечення виконання завдань кримінального провадження, що в свою чергу є ключовими для будь-якого досудового розслідування.

О. Долженков, у свою чергу, характеризуючи організаційні форми взаємодії органів внутрішніх справ (2002 рік), наводить наступні ознаки взаємодії, як правоохоронного явища: спільні дії або діяльність 2-х і більше суб'єктів; базування на законах; спрямованість на боротьбу зі злочинністю та розв'язання завдань щодо забезпечення виконання покарань і ресоціалізації злочинців; узгодження дій правоохоронних органів за метою, часом, місцем здійснення; забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів з найменшими витратами; спеціальні суб'єкти взаємодії². Таким чином, це наводить на думку про те, що структурувавши й оптимізувавши запропоновані положення з урахуванням сучасних правоохоронних тенденцій і в контексті організації взаємодії підрозділів дізнання

---

¹ Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підручник. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2002. Ч. I. С. 139–140.

² Долженков О. Ф. Організаційні форми взаємодії органів внутрішніх справ. *Вісник ЛАВСУ*. 2002. № 4. С. 232.

НП України з іншими суб'єктами, що можуть бути залучені до здійснення досудового розслідування кримінальних проступків.

Ураховуючи проаналізоване, а також положення КПК України щодо правового статусу дізнавача в досудовому розслідуванні зокрема, та правових основ здійснення досудового розслідування кримінальних проступків зокрема, на нашу думку, доцільним є сформувані загальноправове уявлення про зміст і сутність, а також окремі види взаємодії дізнавача з іншими суб'єктами забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків:

1. *Оперативна взаємодія*, що полягає в наданні в установленому КПК України доручень в конкретних кримінальних провадженнях, щодо кримінальних проступків, з урахуванням обсягу й складності слідчих (розшукових) дій, які необхідно провести. Відноситься до широко застосовних видів, характеризується тим, що коло оперативних підрозділів системно розширюється (наприклад підрозділами кримінального аналізу чи кіберполіції Національної поліції України), що значно розширює можливості в досудовому розслідуванні. На нашу думку, є найбільш розповсюдженим типом взаємодії в будь-якому досудовому розслідуванні, може використовуватись для доручення проведення слідчих (розшукових) дій з метою отримання додаткової інформації про вчинений кримінальний проступок.

О. Каревич визначає, що в ході проведення оперативно-розшукових заходів можуть бути отримані фактичні дані про місце особи, яка переховується, водночас, оскільки матеріали оперативно-розшукової діяльності, у яких містяться дані щодо події кримінального правопорушення, особи, яка його вчинила, її винуватості можуть використовуватись у процесі доказування лише в установленому КПК України та кримінальним процесуальним законодавством України загалом порядку, це обумовлює специфіку взаємодії слідчого та оперативного працівника¹. Таким чином, оперативний підрозділ, як основний суб'єкт правоохоронної та правозахисної діяльності, за

---

¹ Каревич О. В. Основні напрямки взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС при оголошенні в розшук підозрюваного. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 49–53. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2015_Kerevich.pdf.

дорученням дізнавача докладає зусиль до збору доказової інформації в досудовому розслідуванні кримінального проступку. Оскільки існує суттєва й докорінна необхідність залучення додаткового трудового ресурсу до проведення таких СРД, як допит, огляд, обшук – оперативна взаємодія, на нашу думку, є основним інструментом менеджменту в досудовому розслідуванні загалом і може бути корисною під час розслідування кримінальних проступків.

Як зазначає В. Топчій, під взаємодією слідчого й оперативного підрозділу під час розслідування кримінальних проваджень слід розуміти засновану на законах і відомчих нормативних актах їх спільну узгоджену діяльність (за цілями, характером, місцем і часом), яка спрямована на виконання завдань кримінального судочинства, за керівної та організаційної ролі слідчого й чіткого розмежування компетенцій¹. Важливим на нашу думку є зауваження про те, що дізнавач є основним суб'єктом розподілу кіл компетенції під час залучення додаткових сил і засобів, до здійснення досудового розслідування кримінального проступку з метою продуктивного розподілу трудових ресурсів і недопущення дублювання виконуваних фрагментів спільної роботи.

На думку А. Патика, сутність взаємодії слідчого з оперативно-розшуковими підрозділами полягає у: цілеспрямованості; специфічності компетенції суб'єктів; узгодженості цієї діяльності за місцем, часом і метою; спільності планів; завчасно спланованому процесі проведення конкретних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів; діях зазначених суб'єктів, що спрямовані на забезпечення введення оперативно-розшукової інформації у кримінальне судочинство за допомогою процесуальних засобів шляхом проведення відповідних слідчих дій та прийняття процесуальних рішень². Так, узагальнюється позиція про те, що оперативна взаємодія дізнавача під час здійснення досудового розслідування кримінального проступку є найбільш розповсюдженою формою, серед всіх інших, оскільки

---

¹ Топчій В. В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 139. (Серія «Повітряне і космічне право»).

² Патик А. А. Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. С. 36–37.

доручати проведення більшості СРД в досудовому розслідуванні є безпосереднім правом дізнавача, котрим він користується задля підвищення ефективності здійснення такого розслідування, залучення співмірної кількості сил і засобів до такої діяльності та пришвидшення моменту фактичного притягнення особи винної у вчиненні кримінального проступку до кримінальної відповідальності.

2. *Прокурорська взаємодія*, що є найбільш тісним і взаємозамінним видом взаємодії, оскільки процесуальний керівник – прокурор, є не лише суб'єктом здійснення процесуального нагляду, а й у окремих випадках самостійним суб'єктом проведення слідчих (розшукових) дій і прийняття процесуальних рішень. Крім цього, важливим є аспект погодження прокурором деяких рішень прийнятих дізнавачем у досудовому розслідуванні й його ключове значення на стадії повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального проступку, а також направлення відповідних матеріалів до суду.

Так, О. Бандурка звертає увагу на те, що спільну діяльність розглядають у трьох вимірах: 1) як спільно-індивідуальну, за якої кожен учасник відпрацьовує свою частину роботи незалежно від інших; 2) як спільно-послідовну, за якої загальне завдання виконує послідовно кожен учасник; в) як спільно-взаємодіючу, коли кожен учасник одночасно взаємодіє з усіма іншими¹. Водночас, взаємодію прокурора та дізнавача можна проаналізувати крізь призму всіх трьох контекстів, оскільки в досудовому розслідуванні кримінального проступку дійсно містяться етапи на яких подальша його доля залежить виключно від прокурора та виконання ним своїх функцій. Крім цього, спільно-послідовна взаємодія може виражатись у погодженні прокурором рішень дізнавача, щодо проведення окремих СРД, прийнятті процесуальних рішень. Так і не виключається також спільно-взаємодіючий формат взаємодії, оскільки можливість одночасного виконання різних функцій у одному досудовому розслідуванні як прокурором так і дізнавачем, відкриває нові

---

¹ Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Основы психологии управления : учебник. Харьков : Фортуна-пресс, 1998. С. 168.

можливості до підвищення якості такого розслідування та дотримання визначених законодавством України строків.

І. Єрмоєнко зауважує, що взаємодія між прокурором та слідчим полягає у вирішенні нагальних питань щодо розслідування кримінальних проваджень: складання плану досудового розслідування конкретного кримінального правопорушення, узгодження черговості слідчих (розшукових) дій, обміну оперативно-значимою інформацією, а також спільному аналізі здобутих доказів та визначення подальшого напрямку розслідування. При цьому за допомогою планування забезпечується повнота та об'єктивність досудового розслідування, досягається значна процесуальна економія¹. Крім цього, про планування відповідного процесу нами зазначалось передньою, проте належить акцентувати увагу на тому, що діяльність прокурора в конкретному кримінальному провадженні, перш за все обумовлена й окреслена КПК України, регулюється ним, а в сучасних реаліях, кримінальний процесуальний статус прокурора є значно ширшим за статус дізнавача, як компетенційно так і функціонально. Саме тому, нами пропонується визначити, що взаємодія слідчого з прокурором у даній категорії досудових розслідувань має подвійний характер, як організаційний так і кримінальний процесуальний, що значно розширює компетентнісний і змістовний потенціал цього процесу.

3. *Судова взаємодія*, що носить здебільшого контрольний контекст і використовується дізнавачем у досудовому розслідуванні конкретного кримінального проступку для отримання дозволу на проведення певної СРД чи під час вирішення інших питань, пов'язаних у тому числі з неприйняттям рішення, бездіяльністю дізнавача чи інших обставин, що впливають на хід здійснення досудового розслідування.

Як слушно зазначила Ю. Скрипіна, інститут слідчого судді на сьогодні не має аналогів на пострадянському просторі й є органом судової влади, який виступає гарантом забезпечення законності обмеження конституційних прав і свобод людини на досудовому

---

¹ Єрмоєнко І. Взаємодія прокурора та слідчого у кримінальному провадженні: підстави, форми та принципи. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. Mai 2019. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/35.pdf

провадженні¹. Тобто, це підтверджує попередню позицію про те, що функції слідчого судді безпосередньо пов'язані з тим, що права і свободи людини і громадянина в досудовому розслідуванні кримінального проступку було порушено, або така загроза існує під час проведення певної СРД.

Водночас, Ю. Белоусов й інші автори звіту за результатами дослідження ролі слідчого судді у кримінальному провадженні зазначають, що правова природа судового контролю на стадії досудового розслідування детермінована передусім необхідністю врегулювати, вирішити конфлікт, що виник через питання щодо обмеження (вірогідне втручання) основних конституційних прав і свобод людини та громадянина або стосовно незгоди й оскарженням процесуальних рішень та дій слідчих і прокурорів учасниками кримінального судочинства (наслідки втручання). Тобто за своєю правовою сутністю судовий контроль за дотриманням прав людини є способом (методом) врегулювання відповідних процесуально-правових конфліктів, пов'язаних із питаннями щодо захисту та обмеження цих прав². Відповідно, вказане дає підстави ствердити, що зміст і сутність взаємодії дізнавача в досудовому розслідуванні кримінального проступку, перш за все полягає в необхідності отримання ним дозволу (частіше за погодженням із прокурором, котрий є процесуальним керівником), перед проведенням СРД, або ж в умовах уже фактичного порушення (обмеження) прав і свобод людини і громадянина, наприклад на вільне пересування (затримавши особу в порядку статті 298² КПК України) й необхідності вирішення слідчим суддею відповідного питання та вибору інструментів урегулювання такої ситуації.

М. Даньшин і М. Адамов виділяють більше п'яти форм взаємодії зі слідчим суддею, серед яких найбільш змістовними на нашу думку є: звернення до слідчого судді з письмовим клопотанням про застосування будь-якого заходу забезпечення кримінального

---

¹ Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2008. 219 с.

² Роль слідчого судді у кримінальному провадженні : звіт за результатами дослідж. / [Ю. Белоусов, В. Венгер, А. Орлеан та ін.] ; за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ : Клименко Ю. Я., 2020. 252 с.

провадження; звернення з письмовим клопотанням про надання дозволу на виконання визначених законом слідчих (розшукових) дій; безпосередня участь у судово-контрольних провадженнях, проведення яких присвячені слідчим суддею розгляду письмових скарг учасників кримінального правопорушення на рішення, дії чи бездіяльність цих владних суб'єктів досудового розслідування (у порядку статті 306 КПК України)¹. В. Шелестинський, посилаючись при цьому на КПК України вказує, що виключно слідчий суддя під час досудового розслідування у провадженні за клопотанням відповідних осіб (як правило, слідчого за узгодженням цього клопотання з прокурором) вирішує питання про застосування таких заходів забезпечення кримінального провадження, як: привід; накладення грошового стягнення на учасників кримінального провадження за невиконання ними процесуальних обов'язків, зокрема за неявку на виклик без поважних причин; тимчасове обмеження підозрюваного у користуванні правом на керування транспортним засобом або судном, правом полювання чи правом на здійснення підприємницької діяльності; відсторонення від посади особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину середньої тяжкості, тяжкого чи особливо тяжкого злочину, і незалежно від тяжкості злочину – щодо особи, яка є службовою особою правоохоронного органу; тимчасовий доступ до речей і документів, який полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, судом, вилучити їх, тобто здійснити їх виїмку; тимчасове вилучення майна, яке полягає у фактичному позбавленні підозрюваного можливості володіти, користуватися та розпоряджатися певним його майном до вирішення питання про арешт цього майна або його повернення цій особі; арешт майна; затримання особи². Водночас, у розрізі

---

¹ Данышин М. В., Адамов Ф. П. Основні форми процесуальної взаємодії дізнавача і слідчого зі слідчим суддею у досудовому розслідуванні. *Наше право*. 2021. № 1. С. 77–81. URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/77-_Danshyn_Adamov.pdf.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>; Шелестинський В. В. Роль слідчого судді в досудовому розслідуванні. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3914/1/11_p328-331.pdf.

акцентованого слід зазначити, що не всі СРД можуть проведені дізнавачем і не всі процесуальні рішення прийняті, оскільки попередньо нами було розглянуто низку таких правових інституцій у системі досудового розслідування кримінального проступку, що не можуть бути використані саме дізнавачем. Проте, це не знівелює питання пов'язаного з визначенням сутності судової взаємодії, котра полягає в виконанні слідчим суддею здебільшого контрольно-наглядових функцій відносно всього процесу досудового розслідування кримінального проступку та застосовується активно, в ситуації ймовірного чи фактичного порушення прав і свобод людини і громадянина.

Враховуючи, що не всі з перерахованих у КПК України СРД, можуть бути використані в розслідуванні кримінального проступку, на нашу думку, слід звернути увагу на зміст такої взаємодії, що полягає в формуванні між дізнавачем і слідчим суддею (частіше – за участі прокурора) системи комунікації, що містить алгоритм обміну доказовою інформацією, що використовується в критико-аргументному процесі з метою отримання дозволу на проведення СРД, що можуть суттєво порушити права і свободи людини. Крім цього, окремим питанням виступає формат звернення до слідчого судді особи, щодо ймовірного порушення в досудовому розслідуванні її прав і свобод, бездіяльності дізнавача, що передбачає розгляд такої скарги в установленому законодавством України порядку.

4. *Експертна взаємодія*, що використовується дізнавачем і прокурором у порядку визначеному КПК України, й використовується для залучення спеціальних знань у дослідженні певних предметів, об'єктів, явищ, у тому числі на основі вже отриманої у досудовому розслідуванні кримінального проступку інформації, що дозволяє будувати подальше розслідування. Нерідко проведення різного виду й типу експертиз безпосередньо впливають на кінцевий результат досудового розслідування, адже в результаті експертної взаємодії отримуються докази, що мають ключове значення та є носіями первинної інформації.

Слід крім цього, на нашу думку, звернути увагу на інтерпретацію порядку залучення спеціаліста (особи, що володіє спеціальними знаннями), відповідно до КПК України, оскільки стаття 71 відповідного кодексу передбачає, що спеціаліст залучається під час проведення процесуальної дії для фотографування, складення схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо¹. Також, належить зауважити, що право кожної сторони кримінального провадження надати суду висновок експерта, який ґрунтується на його наукових, технічних або інших спеціальних знаннях чітко передбачається КПК України². Тобто, зміст і сутність взаємодії дівнавача з експертом (спеціалістом чи «особою, яка володіє спеціальними знаннями»), має не лише між інституційний характер (оскільки відповідні суб'єкти підпорядковані різним установам), а й у контексті професійних можливостей і знань.

Слід зауважити, що додаткові можливості щодо експертної взаємодії дівнавача визначаються в пунктах 2 та 3 частини третьої статті 214 КПК України, де вказується що для з'ясування обставин вчинення кримінального проступку до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань може бути, серед інших, проведено медичне освідування та отримано висновок спеціаліста і знято показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису³. Ці інструменти, не обмежені моментом унесення відомостей до ЄРДР та можуть суттєво повпливати на процес здійснення досудового розслідування кримінального проступку, оскільки на першопочаткових етапах такого розслідування важливим є консолідація всіх сил і засобів для збору доказової інформації наявної, у тому числі на місці події чи з інших джерел, що не характеризуються можливістю довгострокового збереження такої доказової інформації.

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384..>

² Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / відп. ред. С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків : Одісеї, 2013. 1104 с.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384.>

Щодо цього питання Л. Белік слушно зауважує, що термінологію «взаємодія» традиційно використовують експерти-практики для описання залучення не експерта, а спеціаліста стосовно такої процесуальної форми, як участь спеціаліста у процесуальних діях, адже основною функцією експертних установ є не тільки проведення експертизи, а й забезпечення залучення працівників. У цьому аспекті приділяється увага взаємодії слідчого зі спеціалістом¹. А. Мудрецька зауважує, що під взаємодією з експертно-криміналістичними підрозділами також розуміють засновану на законі та відомчих нормативних актах спільну діяльність суб'єктів, які мають різну компетенцію та спеціалізацію, а також володіють різними рівнями знань у галузі криміналістики, кримінального права та процесу, що спрямована на досягнення загальної мети – розкриття та розслідування злочинів, а також забезпечення правильного застосування закону².

Тобто ті знання, що застосовуються спеціалістом, перш за все розширюють коло доказової інформації, дають можливість дізнавачу аналізувати й оперувати більшою кількістю фактів, для ефективного здійснення досудового розслідування кримінального проступку й проведення конкретної СРД, а власне експертні установи та експерти, володіючи аналогічними спеціальними знаннями, проводять порівняльні чи будь-які інші дослідження, що мають на меті встановлення додаткових фактів і обставин.

5. *Міжінституційна взаємодія дізнавача*, що є досить функціональною, оскільки передбачене законодавством широке коло осіб, у яких дізнавач може запросити певну інформацію, що на його думку важлива в досудовому розслідуванні кримінального проступку, що власне й відкриває нові можливості. Такий інститут забезпечується нормами статті 93 КПК України, де вказано, що «сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом ... витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого

---

¹ Белік Л. С. До питання тактичних засад взаємодії слідчого, слідчого судді з експертом у кримінальному провадженні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Т. 27. С. 22–29.

² Мудрецька А. В. Лекція до теми № 6 «Взаємодія слідчого з експертами» для магістрів денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 8.03040101 «Правознавство». URL: https://oduvsv.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/tema_6-2.pdf.

самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок ... »¹. Тобто, на сам перед вона пов'язана зі здійсненням у ході досудового розслідування дізнавачем інформаційно-запитувальної роботи, що полягає в направленні запитів, звернень й застосуванні інших форматів отримання доказової інформації в досудовому розслідуванні кримінального проступку з органів державної влади, місцевого самоврядування, від юридичних осіб будь-якої форми власності.

Таким чином, у підрозділі автором проаналізовано основні питання пов'язані зі взаємодією з оперативними підрозділами та іншими суб'єктами забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків, що на нашу думку фундаментальним чином впливає на результативність притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що вчинили кримінальний проступок, сприяє дотриманню строків досудового розслідування, а також забезпечує повноту, неупередженість та всебічність такого процесу.

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

Висновки до розділу 4

Проаналізовані в підрозділі кримінальні процесуальні аспекти забезпечення функціонування підрозділів дізнання НП України дають підстави для формування низки теоретико-практичних висновків, деякі, найбільш суттєві з яких, авторами буде поміщено до переліку загальних висновків монографічного дослідження, а низку законодавчих пропозицій у форматі додатків. Водночас, на нашу думку, слід окреслити загальну композицію обґрунтованих наукових положень

Авторами досягнуто висновку про те, що у вузькому розумінні правовими підставами є система законодавства України в відповідній галузі, що в свою чергу забезпечує діяльність певного правового інституту. Так, наприклад, окремі підвалини функціонування інституту дізнання та здійснення досудового розслідування кримінальних проступків містяться в Конституції України, КПК України, КК України, відомчих нормативно-правових актах центральних органів виконавчої влади та органів влади, що мають таку компетенцію. Переважну більшість норм, що регулюють сам механізм здійснення досудового розслідування кримінального проступку містить КПК України, в той час як окремі положення Закону України «Про Національну поліцію» та відомчі організаційно-розпорядчі документи регулюють особливості дії правового статусу дізнавача в системі взаємин із іншими посадовими особами органів державної влади та потерпілою стороною.

Організаційно-правовими засадами планування досудового розслідування за скороченою процедурою є ті засади правового характеру, що уможливають закономірне та стабільне функціонування процесів із визначення основної мети досудового розслідування, виокремлення з неї завдань, формування основних подальших кроків і заходів, що однозначно сприяють досягненню бажаного результату в означений законодавством України строк і з урахуванням регламентованих вимог.

Планування в досудовому розслідуванні відіграє надзвичайно важливу роль з урахуванням надмірної завантаженості дізнавачів і

слідчих, оскільки від ефективного розподілу власного робочого часу, безпосередньо залежить продуктивність та результативність здійснення такого процесу, а як наслідок ефективність забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Нормативно-правове забезпечення функціонування інституту планування досудового розслідування за спрощеною процедурою на сьогодні знаходиться на низькому рівні, оскільки його засади лише фрагментарно висвітлені в профільному нормативному акті, щодо організації роботи підрозділів дізнання Національної поліції України. Натомість, хоч Інструкцією з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України положення щодо планування регламентовані дещо ширше, проблемним залишається питання їх чіткого врегулювання та визначення механізму здійснення. Недооціненим, на сьогодні залишається значення функціонування відповідного інституту та мало висвітленими засади його здійснення.

Авторами детально проаналізовано новітній інститут проведення слідчих дій дізнавачем до внесення відомостей до ЄРДР, що, як виявилось, має низку недопрацювань системного характеру, що на нашу думку потребують усунення. Водночас, судова практика яка склалась на сьогодні, дозволяє сформувати уявлення про її суттєвий корекційний вплив на правоохоронну (у тому числі процесуальну) діяльність підрозділів дізнання НП України в умовах низки законодавчих неточностей, що докорінно позитивно впливає на процес правозастосування норм і положень КПК України та кримінального процесуального законодавства загалом.

Доцільним в подальшому є формування загальноправового уявлення про зміст і сутність, а також окремі види взаємодії дізнавача з іншими суб'єктами забезпечення досудового розслідування кримінальних проступків. На нашу думку найбільш суттєвими формами такої взаємодії є такі її види як: оперативна, прокурорська, судова, експерта та міжвідомча.

Розділ 5. УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

5.1. Закордонний досвід діяльності підрозділів дізнання щодо здійснення досудового розслідування за спрощеною системою та шляхи його впровадження в Україні

Сучасний етап розвитку правоохоронної системи України та структури органів правопорядку, що забезпечують її функціонування, означений актуалізацією питання необхідності ефективізації та оптимізації відповідних процесів. На сьогодні громадська думка, а також пріоритетні напрями провадження державної політики спрямовані на забезпечення прав людини та коригування державних інтересів і цілей залежно від змісту й обсягу прав і свобод людини та громадянина.

З огляду на те, що держава бере на себе зобов'язання щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також забезпечення належного функціонування органів правопорядку як основного інструменту відповідного процесу, варті уваги наукові розвідки стосовно основних і найбільш ефективних практик організації роботи органів правопорядку у світі.

Крім того, підрозділи дізнання створені не лише в НП України. Процеси спрощеного досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень широко представлені в цивілізованому демократичному світі, передусім з міркувань співмірності обсягів порушеного права особи з витраченим на це посадовими особами трудовитрат, ураховуючи також інші, більш тяжкі правопорушення та обмеженість обсягів державного ресурсу в цьому питанні.

Саме тому аналіз і ймовірне запозичення окремих, найбільш позитивних тенденцій організації розслідувань кримінальних правопорушень за спрощеною процедурою в міжнародній спільноті є одним з пріоритетних завдань дослідження.

Визначаючи основні напрями службової діяльності муніципальної поліції європейських країн щодо охорони громадського

порядку, О. Дрозд та О. Волуйко констатують, що здійснення відповідних заходів найбільш ефективно в Україні можливе лише за умови залучення значного обсягу міжнародного досвіду та його адаптації до реалій вітчизняної правової системи¹. Аналогічною є позиція О. Дрозда, сформульована в контексті організації діяльності поліції зарубіжних країн². Зокрема, науковець акцентує на важливості використання міжнародного досвіду в процесі вдосконалення роботи підрозділів дізнання НП України.

Водночас Р. Яковлев стверджує, що реформування правоохоронної системи в Україні, зокрема органів досудового розслідування, зумовлює об'єктивну потребу в дослідженні зарубіжного досвіду для розроблення шляхів його впровадження в національну практику. Особливий інтерес становлять держави, яким вдалося віднайти необхідний баланс між широтою повноважень правоохоронців під час досудового слідства, зберігаючи високий рівень захисту прав і свобод людини та громадянина³. На нашу думку, у контексті аналізу саме спрощених процедур досудового розслідування особливий інтерес становлять як методи його прискорення, так і співвідношення швидкості, якості й змісту власне процесу розслідування з інтересами потерпілої та підозрюваної сторони, а також повноваженнями суб'єкта, який здійснює досудове розслідування.

Р. Яковлев також зазначає, що реформування правоохоронної системи України поставило на порядок денний питання про визначення недоліків правового регулювання організації діяльності та побудови зарубіжних слідчих органів для того, щоб урахувати їх під час здійснення масштабних змін правоохоронної діяльності в нашій державі⁴. Керуючись саме таким підходом, законодавець і вітчизняні

---

¹ Дрозд О. Ю., Волуйко О. М. Основні напрями службової діяльності муніципальної поліції Європейських країн, щодо охорони громадського порядку. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2. Т. 1. С. 69–72. (Серія «Юридичні науки»).

² Організація діяльності поліції зарубіжних країн : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Чернея. Київ : КНТ, 2015. 572 с.

³ Яковлев Р. М., Мулявка Д. Г. Реформування органів досудового розслідування в Україні : монографія. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. С. 125.

⁴ Яковлев Р. М. Вибір напрямів реформування органів досудового розслідування в Україні: актуальні проблеми. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 252–254. URL: http://par-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2016.pdf.

науковці та практики визнали необхідність запровадження системи спрощеного досудового розслідування окремої категорії кримінальних правопорушень.

Аналогічні позиції щодо необхідності використання досвіду міжнародних правоохоронних інституцій висловили такі дослідники, як С. Братель, О. Кобзар, С. Константінов і М. Лошицький¹.

Таким чином, необхідність використання міжнародної практики під час удосконалення організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України не викликає заперечень. Проте передусім необхідно під час вибору країн, чії правоохоронні системи підлягатимуть зіставленню з діючою українською структурою органів правопорядку, урахувати особливості правової системи відповідного суспільства, певну специфіку функціонування органів державної влади, зокрема державного устрою як форми організації будь-якої влади.

Переважає більшість норм українського права, будучи європеїзованими, зберігає належність до континентальної системи, хоча деякі принципи кримінального процесу, а також організації діяльності органів державної влади містять значну кількість рис, притаманних англосаксонській системі права. З огляду на це, на нашу думку, найбільш доцільно розглянути процес організації функціонування спрощеної системи досудового розслідування в Сполученому Королівстві та США.

Н. Коваленко, досліджуючи вплив норм міжнародного права на правове забезпечення адміністративно-правових режимів² й історичні передумови виникнення адміністративного права та адміністративних режимів³, підкреслює, що будь-яка адміністративна (організаційна)

---

¹ Кобзар О. Ф. Використання досвіду поліцейської діяльності провідних країн світу у діяльності правоохоронних органів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 46–50; Організація діяльності поліції зарубіжних країн : навч. посіб. / [С. Г. Братель, С. Ф. Константінов, М. В. Лошицький та ін.] ; за заг. ред. В. В. Коваленка. Київ : КНТ, 2014. 572 с.; Police activity in Ukraine and European countries: modern standarts and unification options : Collective monograph / [O. I. Bezpalova, S. M. Gusarov, O. V. Dzharofarova et al.]. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. 600 p.

² Коваленко Н. В. Вплив норм міжнародного права на правове забезпечення адміністративно-правових режимів. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 берез. 2019 р.). Харків : Асоціація аспірант.-юрист., 2019. С. 88–90.

³ Коваленко Н. В. Історичні передумови виникнення адміністративного права та адміністративних режимів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3. Т. 2. С. 27–30. (Серія «Юридичні науки»).

робота потребує залучення міжнародного досвіду до такого процесу, а в подальшому – гармонізації національної системи законодавства з тими соціальними реаліями, які вважають правильними в конкретному суспільстві.

У межах розгляду проблематики дослідження крізь призму євроінтеграційних намагань, необхідно звернути увагу на відповідний досвід країн – лідерів ЄС та тих, що, на нашу думку, найбільше відповідають законодавчим реаліям, а саме Литву, Францію та Німеччину.

Передусім варто зазначити, що система поліцейських органів Сполученого Королівства складається з різних підрозділів, які своєю чергою мають багатоманітне коло функцій щодо здійснення спрощеного розслідування незначних кримінальних правопорушень, що безпосередньо впливає на природу функціонування цього інституту.

О. Тюріна, досліджуючи систему поліцейських органів Сполученого Королівства, зауважує, що вона містить такі підрозділи: Скотленд-Ярд; поліцейські департаменти графств; транспортна поліція і поліція Північної Ірландії. Характерною рисою управління поліцейської служби в Сполученому Королівстві є її децентралізований характер¹. Крім того, тут усі службовці поліції (від констебля й вище) мають право здійснювати досудове розслідування кримінальних справ, які диференціюють за тяжкістю.

Натомість до регулярної поліції, що функціонує в графствах, належать також підрозділи «поліції в цивільному». Основними їх функціональними завданнями є здійснення розслідування та розкриття всіх обставин учинення кримінальних правопорушень. Вони входять до складу слідчих підрозділів поліцейських загонів за територіальним критерієм та виконують завдання щодо встановлення фактів й обставин учинення кримінальних правопорушень.

У Сполученому Королівстві тривалий час існує система реагування на вчинення незначних злочинів, що за своєю суспільною небезпечністю є недостатньо шкідливими для суспільства, але все ж

---

¹ Тюріна О. В. Сучасні системи правоохоронних органів (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2001. С. 108–111.

становлять певні загрози та потребують реагування¹. Саме тому система правосуддя та кримінальної юстиції організована таким чином, що «кримінальні проступки» (саме незначна злочинність в Сполученому Королівстві є аналогом відповідної української категорії) поліція розглядає в позасудовому порядку («out-of-court Disposal»). Водночас у цій системі залишається можливість прийняття відповідного рішення прокуратурою.

Крім того, слід зауважити, що 2015 року Міністерство юстиції, Коледж поліції та Рада керівників Національної поліції вдосконалили наявну на той час систему позасудового розгляду кримінальних проступків, започаткувавши лише дві форми прийняття рішення, а саме: «резольюція спільноти» (для тих правопорушників, які активно співпрацюють з поліцією) та «умовна обережність» (для тих, які не співпрацюють і вчинили більш серйозні правопорушення)². Це дозволяє сформувати уявлення про загальну систему розгляду кримінальних справ невеликого значення поліцейськими. Низка вчених усього світу з кожним наступним роком частіше наголошують на тому, що неможливим є витрачання значного трудового ресурсу для здійснення всіх процедур розслідування однаково щодо злочинів тяжких, а також невеликої тяжкості, або взагалі незначних.

К. Гібсон також звертає увагу на те, що витрата значного обсягу кримінального та кримінального процесуального тиску на правопорушника в умовах необхідності залучення органів кримінальної юстиції та судової гілки влади є не виправданим, тоді як позасудовий розгляд, що здійснюється поліцейським (прокурором), сприймається урядом і громадою як ефективний інструмент реагування на злочинну поведінку³. Ми вважаємо, що такий формат прийняття рішень поліцією або прокуратурою є більш результативним, ніж провадження досудового розслідування, проте лише з тією особливістю, що строки такого розслідування та мінімальні й

---

¹ CPS, «Legal Guidance». URL: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/minor-offences>.

² Glen S. Charging and Out of Court Disposals: A National Strategy. 2018. URL: <https://www.npcc.police.uk/Publication/Charging%20and%20Out%20of%20Court%20Disposals%20A%20National%20Strategy.pdf>.

³ Gibson C. OUT OF COURT DISPOSALS. 2021. URL: <https://sentencingacademy.org.uk/wp-content/uploads/2021/02/Out-of-Court-Disposals-3.pdf>.

максимальні граничні терміни прийняття відповідних процесуальних рішень і проведення дій скорочені. Концептуальна адаптація відповідного механізму до світових трендів і найкращих практик уможливить підвищення рівня забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Аналогічну позицію висловлено у звіті Об'єднаних інспекцій кримінальної юстиції, оскільки зменшення обсягів часу та ресурсів щодо притягнення до кримінальної відповідальності осіб за незначні злочини є ключовим у питанні збалансованості застосовуваного кримінального процесуального примусу та досягнутого результату в ім'я демократії та прав людини¹.

Досліджуючи практику регулювання інституту кримінальних проступків у Сполученому Королівстві, Р. Саатов стверджує, що поліція та прокуратура у визначеній системі координат надають перевагу альтернативам кримінального переслідування, що передусім включають винесення попереджень (у тому числі вимог щодо проходження лікування від зловживання наркотичними засобами або ремонту пошкодженого майна), які поділяють за ступенем зростання на звичайне, умовне, штрафний квиток, догану та остаточне попередження. Водночас навіть у разі надходження такої справи до суду існує три формати реагування них: розгляд за спрощеною процедурою (частіше магістратськими судами); стандартна процедура розгляду, до якої залучається як магістратський, так і королівський суд; розгляд злочину високої тяжкості, що здійснюється виключно королівським судом². Зазначене дає змогу констатувати, що навіть судова система розгляду вже розкритих кримінальних справ є досить простою в правозастосуванні, оскільки поляризація кримінальних процесуальних взаємодій є безпосередньо менеджментом у кримінальному процесі та характерна тим, що залежно від ступеня тяжкості й відповідного формату прийняття рішення щодо особи

---

¹ Criminal Justice Joint Inspectorates (CJJI). *Exercising Discretion: the Gateway to Justice*. London, June 2011. URL: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/media/exercising-discretion-the-gateway-to-justice-20110609.pdf>.

² Саатов Р. Аналітична довідка стосовно практики регулювання кримінальних проступків у Великобританії. URL: <https://ecpl.com.ua/news/kryminalni-prostupky-u-velykobytanii/2021>.

правопорушника суб'єкт судового розгляду може змінюватись і безпосередньо залежить лише від тяжкості вчиненого.

Вивчаючи питання спрощених процесів розслідування незначних правопорушень, С. Гібсон стверджує, що позасудова концепція у вигляді винесення приписів може заощадити витрачені трудові ресурси та збільшити ефективність захисту прав і свобод людини та громадянина, оскільки такий формат є швидшим і простішим, ніж судовий розгляд. Це може мати переваги для всіх сторін, які беруть участь у процесі кримінального правосуддя¹. Питання залучення потерпілих до процесу притягнення до кримінальної відповідальності також неодноразово слугувало предметом наукових розвідок багатьох учених, що, на нашу думку, відповідає сучасним реаліям, дозволяє ефективізувати процес розслідування та, безперечно, сприятиме більшій поінформованості населення про те, яким чином здійснюється розслідування, що за механізми задіюються до відновлення її порушеного права.

Такі регіони Сполученого Королівства, як Англія та Уельс, зауважує Р. Аллен, мають сталу практику притягнення до кримінальної відповідальності осіб саме в такий спосіб. Крім того, вона поширюється також і на неповнолітню злочинність², що підтверджують результати дослідження Дж. Стердж, яка стверджує, що відповідно до доповіді про судову статистику в Англії та Уельсі, магістратські суди отримали 1,480 млн справ, з яких 2019 року було розглянуто 1,477 млн (близько 3000 справ сформували заборгованість суду). Натомість якісна статистика засвідчує, що з-поміж отриманих справ 80 % становили незначні правопорушення, які відповідно до чинного законодавства розглядають за спрощеною процедурою³. Водночас загальні показники здійснення судочинства судом першої інстанції в Україні за аналогічний період складають близько 1,407 млн, а розглянута частка – 1,272 млн, що демонструє залишок

---

¹ Gibson C. OUT OF COURT DISPOSALS. 2021. URL: <https://sentencingacademy.org.uk/wp-content/uploads/2021/02/Out-of-Court-Disposals-3.pdf>.

² Allen R. Less is more: the case for dealing with offences out of court. London : Transform Justice, 2017. URL: https://www.transformjustice.org.uk/wp-content/uploads/2017/12/November2017_Less-is-more.pdf.

³ Sturge G. Court Statistics for England and Wales. December 23, 2021. P. 6. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8372/CBP-8372.pdf>.

нерозглянутих матеріалів у кількості близько 130 тис. справ¹. Це, на нашу думку, вказує на суттєві недоліки в роботі судової гілки влади, що, серед іншого, зумовлені також значною кількістю матеріалів кримінальних проваджень, що направляються, їх низькою якістю та бюрократизованістю кримінального процесу.

Таким чином, досвід спрощення процесів досудового розслідування незначних кримінальних правопорушень у Сполученому Королівстві дозволяє аргументувати проміжні підсумки про те, що основним у питанні оптимізації відповідних процесів є їх фрагментація за напрямками, делегування повноважень у системі кримінальної юстиції, розвантаження судової гілки влади, а також забезпечення дотримання принципу співмірності застосування кримінального процесуального примусу з отриманим результатом у вигляді відновлення прав і свобод людини та громадянина, які було порушено.

Натомість інші сталі демократії, стабільні та інституційно сформовані системи кримінальної юстиції світу вирішують питання спрощення процесів досудового розслідування дещо інакше. Наприклад, характерним у системі розслідування США є значна децентралізація процесів здійснення дізнання та слідства, що дає змогу реалізовувати відповідні повноваження посадовим особам різних органів влади, які не пов'язані між собою адміністративною підпорядкованістю.

Слід зауважити, що особливості інституційної організації поліцейських сил у США значно відрізняються від традиційного розуміння, оскільки всі поліцейські структури безпосередньо належать до адміністративно-територіальної одиниці (штату, міста, села тощо), а також складаються з офіцерів поліції, які мають як слідчі, так й оперативні повноваження, що дозволяє їм у межах відповідного механізму ініціювати процес притягнення до кримінальної відповідальності.

Науковці в межах дослідження процесів досудового розслідування в США звертають значну увагу на діяльність

---

¹ Звіт місцевих загальних судів про розгляд судових справ. *Судова влада в Україні* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/IV_kvartal_19.

Федерального бюро розслідувань, що слушно посідає чільне місце в системі досудового розслідування за обсягом роботи й результативністю. Водночас учені зауважують, що відповідний орган має справу та здійснює досудове розслідування передбачуваної злочинної діяльності, у той час як обов'язки з розслідування більш легких кримінальних правопорушень покладаються на місцеву поліцію та поліцію штатів (це зазвичай уже вчинені злочини)¹. Більшість науковців США, праці яких було проаналізовано в межах цього дослідження, констатують, що Федеральне бюро розслідувань часто координує діяльність відповідних поліцейських підрозділів, а основним критерієм, що відмежовує ті правопорушення, які необхідно серйозно розслідувати, від тих, де допустимо застосувати спрощену процедуру, – є наявність власне факту вчинення правопорушення, оскільки Федеральне бюро розслідувань здійснює свою діяльність передусім відносно тих правопорушників і злочинів, що готуються. Важливим критерієм, безперечно, залишається тяжкість учиненого, оскільки залежно від обсягу ймовірного покарання для підозрюваної особи, масштабів учинення правопорушення та предмета посягання – здійснювати досудове розслідування, у тому числі за спрощеною процедурою, можуть різні суб'єкти.

Під час аналізу основних процесів кримінального досудового розслідування в США на підставі аналітичних матеріалів учені зазначали, що у відповідних положеннях Білля про права і в нормотворчих тлумаченнях цих положень судами, зокрема Верховним судом США як вищим органом конституційного нагляду, визначаються основні засади функціонування відповідної системи, встановлюються правила та виключення з них, а також кожне наступне судове рішення розширяє їх чи звужує, формуючи чіткий алгоритм дій на майбутнє². На нашу точку зору, безперечною є універсальність «прецедентного» формату правосуддя, коли кожне наступне рішення суду запроваджує правило розгляду аналогічної справи за спрощеною процедурою, що значно спрощує порядок судового розгляду, тоді як

---

¹ Тюріна О. В. Сучасні системи правоохоронних органів (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2001. С. 117.

² Greenwood P. W., Chaiken J. M., Petersia J., Prusoff U. The criminal investigation process Volume III: observations and analysis. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/148118NCJRS.pdf>.

досудове розслідування в такий спосіб також набуває нових стандартів і може реалізовуватись по-різному. Це дає підстави ствердити, що саме відповідний механізм є найбільш ефективним у контексті організації спрощення досудового розслідування та судового розгляду несуттєвих кримінальних правопорушень, проте, на жаль, останній є незастосовним в умовах континентальної системи права в Україні. Водночас деякі елементи, на нашу думку, все ж необхідно запозичити з метою ефективного й адаптивного пристосування до реалій української правової системи загалом і системи досудового розслідування, зокрема.

Так, дізнання в США здійснює коронер з метою встановлення причин смерті особи, яку щойно було вбито або яка раптово померла за загадкових чи інших підозрілих обставин. Зазвичай розслідування передбачає встановлення типу смерті, наприклад природної смерті, самогубства, вбивства або випадкової смерті¹. Відповідно, слід підкреслити, що аналогічну групу кримінальних правопорушень в Україні розслідують також органи досудового розслідування. Організація сил і засобів органів досудового розслідування НП України для реагування на природні смерті, самогубства здійснюється з огляду на відсутність кримінально-правової складової, коли перелік наявних підстав дає змогу констатувати відсутність суб'єкта вчинення такого правопорушення, а також зв'язку між його діями та наслідками, що наступили. Проте слід зауважити, що така діяльність є передусім менеджментом у кримінальному процесі, а саме на його конкретній стадії – досудового розслідування, тоді як КПК України визначає обов'язковість «належності» суб'єкта проведення всіх СРД у досудовому розслідуванні, унеможлиблюється реалізація відповідних дій будь-яким працівником поліції, що суттєво негативно впливає на ефективність застосування поліцейських сил і засобів до реагування на подібні правопорушення та факти.

Крім того, у судовій практиці США ще 1969 року було встановлено, що не існувало єдиного закону, який би встановлював обов'язки коронера або судово-медичного експерта, процедури, які він

---

¹ Criminal Procedure. *Legal Information Institute*. URL: https://www.law.cornell.edu/wex/criminal_procedure.

повинен використовувати, або конкретні форма й обсяг його розслідування. Більшість штатів все ще зберігають практику «офісу коронера», тоді як меншість створила офіс медичних або судових експертиз замість нього¹. На нашу думку, необхідно інтегрувати відповідний досвід фрагментації повноважень з огляду на місця події незначних кримінальних правопорушень, оскільки фахове проведення огляду місця події, наприклад природної смерті чи самогубства можливе й за умови проведення його не лише дізнавачем, слідчим чи особою уповноваженою на відповідні дії, а й будь-яким поліцейським. Такий підхід, на нашу думку, суттєво спростив би процес реагування на повідомлення про вчинення кримінальних правопорушень, розвантажив діяльність СОГ Національної поліції України та уможливив використання більш ефективних підходів в організації відповідних процесів.

На цій потребі у своїх дослідженнях акцентує увагу Р. Степанюк та С. Лапта, які наголошують, що корисним для України в контексті використання зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування органів досудового розслідування в Україні може бути й досвід організації роботи слідчих оглядових груп у США (Crime Scene Units). На відміну від вітчизняних слідчих, які мають особисто оглядати місце події, відшукувати, фіксувати та вилучати докази, детектив, який розслідує злочин у США, може задіяти слідчі оглядові групи, що здійснюють огляд самостійно². Такий підхід, на нашу думку, є неможливим у застосуванні відносно процедури досудового розслідування злочинів, оскільки тяжкість вчиненого зумовлює необхідність проведення огляду місця події фаховими спеціалістами, що підтверджується також слідчою практикою, оскільки не завжди навіть особисто слідчий, компетентний у вилученні тих чи інших речових доказів (слідів пальців рук, матеріалів, що містять ДНК, або зразків для одорологічного дослідження), для чого й залучають відповідного спеціаліста.

---

¹ Catholic University Law Review, *Constitutional Rights at Inquest Proceedings: The Kennedy Challenge*, 19 Cath. U. L. Rev. 227 (1970). URL: <https://scholarship.law.edu/lawreview/vol19/iss2/6>.

² Степанюк Р. Л., Лапта С. П. Удосконалення організації й тактики огляду місця події в Україні з урахуванням досвіду США. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 305.

Водночас запровадження можливості проведення огляду місця події будь-яким поліцейським знайшло своє відображення в КПК України з посиланням на управлінські нормативно-правові акти НП України, оскільки «уповноваженою на здійснення дізнання особою» може бути працівник іншого підрозділу поліції, крім органів досудового розслідування. На нашу думку, розширення використання такої практики в сучасних реаліях ефективізувало б здійснення відповідних функцій і виконання завдань кримінального провадження без шкоди охоронюваним законодавством України інтересам, зокрема в досудовому розслідуванні.

Таким чином, наявна модель спрощення процесів досудового розслідування стосовно нетяжких злочинів, що діє в США, є можливою для застосування в Україні за умови адаптації її до вітчизняних реалій. Водночас, на нашу думку, досвід проведення оглядів місць події як спосіб ефективного менеджменту в досудовому розслідуванні та механізм подолання низки бюрократичних процедур не вплине на звуження обсягу прав і свобод людини та громадянина в кримінальному провадженні та сприятиме ефективізації виконання дізнавачем своїх посадових і процесуальних обов'язків.

Урахування євроінтеграційних прагнень України, результатів аналізу засад організації досудового розслідування за спрощеною процедурою в країнах ЄС спонукає до запозичення досвіду кращих демократій світу, що укріпить інститут прав і свобод людини та громадянина в кримінальному провадженні. Водночас у межах предмета дослідження ефективізація менеджменту в досудовому розслідуванні кримінальних проступків шляхом удосконалення функціонування відповідних підрозділів і забезпечення додаткових (без шкоди правам і свободам людини та громадянина) прав особам, уповноваженим на здійснення дізнання, дасть змогу ефективно використовувати поліцейські ресурси в процесі захисту осіб від кримінальних правопорушень і протиправних посягань.

Передусім, на нашу думку, необхідно розглянути досвід Німеччини як країни – лідера ЄС, що вирізняється сталістю в юридичній практиці та правозастосуванні, а також тривалий час

забезпечує належне функціонування інституту прав і свобод людини та громадянина.

У. Хельман наголошує на диференційованості процесів досудового розслідування в Німеччині та поряд зі слідством окремо характеризує дізнання (з німецької «*vorbereitende Untersuchung*») як процес притягнення до кримінальної відповідальності, що розпочинається в кожному випадку: 1) самостійного виявлення уповноваженим суб'єктом ознак кримінального правопорушення (за винятком випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочато лише на підставі заяви потерпілого); 2) у разі надходження заяви про вчинення кримінального правопорушення¹, що досить змістовно та лаконічно відображає задекларовані в КПК України випадки початку досудового розслідування, за винятком того, що ці випадки поширюються лише на категорію кримінальних проступків.

Слід зауважити, що структуру органів правопорядку в Німеччині становлять: Федеральна поліція (*Bundespolizei*), Земельна поліція (*Laenderpolizei*) і Федеральне відомство кримінальної поліції (*Bundeskriminalamt*)², що своєю чергою має компетенційний розподіл за функціональним призначенням (наприклад, розслідування злочинів проводить Федеральна поліція, тоді як інші категорії належать до компетенції більш низьких за статусом відомств)³. Для Німеччини характерним є наділення повноваженнями щодо здійснення дізнання саме прокурора.

Крім того, Г. Генкель та Е. Шмідт у своїх працях неодноразово зазначали, що на певному етапі історичного розвитку поліція перетворилася на самостійний орган дізнання⁴. Натомість наявна в середині 70-х років ХХ сторіччя концепція щодо створення єдиного слідчого апарату в органах поліції підтримки не отримала⁵. Водночас, попри адміністративну та процесуальну самостійність відповідних

---

¹ Хельман Уве. Введение в уголовно процессуальное право Федеративной Республики Германии. Научно-практический комментарий. *Strafprozessordnung (StPO)*. Potsdam, 2012. С. 120.

² Country Profiles of Participating and Partner States. URL: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=17&lang=en.

³ Тюріна О. В. Сучасні системи правоохоронних органів (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2001. С. 82.

⁴ Henkel H. *Strafverfahrensrecht*. Stuttgart et al. : Kohlhammer, 1968, 400 p.

⁵ Schmidt Eb. *Die Verletzung der Belehrungspflicht dem § 55 abs. 2 StPO als Revisionsgrund*. *Juristenzeitung*. 1958. No. 12. P. 213.

органів, наприклад, Н. Єшек вказує, що в повсякденній практиці великих міст існує неформальне правило, згідно з яким поліція незалежно від прокуратури проводить дізнання, тоді як прокурор приймає лише рішення про порушення публічного обвинувачення або припинення провадження в справі (закриття)¹.

Проте сучасний стан функціонування механізму спрощеного досудового розслідування дещо відрізняється від того формату, що був започаткований і діяв на той час, хоча деякі риси, на нашу думку, не лише не зазнали трансформації, а й успішно були впроваджені в діяльність багатьох молодих демократій світу.

Так, О. Михайленко, досліджуючи засади функціонування прокуратури в Німеччині зазначає, що дізнання проводиться саме відповідним органом за допомогою поліції, а також участі слідчого судді в разі необхідності провадження слідчих дій². Ці повноваження мають не всі поліцейські, а лише визначене коло осіб, наприклад інспектори поліції, що представлено також і в Україні, за винятком того, що відповідна особа є повноцінним суб'єктом досудового розслідування, а не лише виконує допоміжні функції.

На нашу думку, зазначений елемент німецької моделі організації дізнання у форматі спрощеного розслідування кримінальних правопорушень засвідчує сталий і високий рівень довіри до органів правопорядку, що уможливлює визначення та розподіл обов'язків усіх відповідних суб'єктів без додаткового контролю. Натомість в Україні всі стадії розслідування, усі етапи його організації та відповідні посадові особи перебувають у системі взаємного контролю й нагляду.

Організація досудового розслідування у Франції врегульована не лише Кримінально-процесуальним кодексом, а й іншими нормативно-правовими актами, що вже тривалий час діють на території цієї держави, а практики досудового розслідування та формати його спрощення хоч і зазнають якісних та інноваційних трансформацій з часом, проте зберігають свою традиційно демократичну й ефективну сутність.

---

¹ Jeschek H.-H. Rechtsvergleichung als Grundlage der Strafprozeßreform in: Probleme der Strafprozeßreform. Juristenzeitung, 1975. S. 20.

² Михайленко О. Р. Прокуратура Федеративної Республіки Німеччини: становлення та повноваження. *Право України*. 2000. № 5. С. 104–105.

Характеризуючи Кримінально-процесуальний кодекс Франції, Р. Террилл зазначає, що її зміст регламентує справедливість і змагальність, рівність прав учасників кримінального процесу та зобов'язання влади диференціювати виконавчу владу від судової¹. Це, на нашу думку, позитивно впливає на організацію досудового розслідування у Франції, оскільки безпосереднє визначення базових дефініцій у відповідному законодавстві має позитивне значення для відповідного кола правовідносин.

К.-Е. Агбоджи, розглядаючи питання дізнання в системі кримінального процесу Франції, зауважує, що відповідна модель була започаткована в умовах континентальної системи права прийшла на заміну попередній, ще в часи пізнього феодалізму, а санкціонована безпосередньо в Кримінально-процесуальному кодексі Франції, на чому у своїх дослідженнях також наголошує В. Тертишник². У звіті Урядової статистичної служби внутрішньої безпеки (із французької «Service statistique ministériel de la sécurité intérieure») наведено низку статистичних даних³, що свідчать про суттєвий вплив процесів скороченого досудового розслідування у формі дізнання на показники. Відповідні дані підтверджують, що в умовах збалансованої та планомірної роботи поліцейських служб і прокуратури можливим є спрощення окремих процедур розслідування, а також вирішення в позасудовому порядку дрібних кримінальних правопорушень без завдання шкоди інституту прав і свобод людини та громадянина.

Водночас термінологічний базис змісту й сутності дізнання вчені тлумачать неоднозначно. Так, Ф. Депорт та Л. Лазерг визначають дізнання як сукупність дій судової поліції під керівництвом прокурора до прийняття рішення про переслідування з метою підтвердження наявності кримінально караного порушення, збору доказів і

---

¹ Terrill R. World criminal justice systems. December 17, 2015. URL: <https://www.routledge.com/World-Criminal-Justice-Systems-A-Comparative-Survey/Terrill/p/book/9780323356466>.

² Kossivi Edem Agbodji. Preliminary investigation by public prosecutor in Togo: Obstacles and challenges to bringing a charge against individuals due to their social class. Le rang social du mis en cause, obstacle et défi à l'enquête préliminaire au Togo. *KAS African Law Study Library*. 2018. Vol. 5. Issue 1. P. 39–53. DOI: <https://doi.org/10.5771/2363-6262-2018-1-3>; Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник. 4-те вид., доповн. і переробл. Київ : А.С.К., 2003. С. 1066.

³ Insécurité et délinquance en 2020: bilan statistique. *Service statistique ministériel de la sécurité intérieure*. Avril 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/279727.pdf>.

встановлення порушника¹, що загалом відповідає тим засадам і нормам, що регулюють здійснення дізнання в Україні, з тією особливістю, що до моменту закінчення дізнання сили й засоби спрямовані на підтвердження наявності кримінально караного правопорушення, тоді як українське законодавство передбачає визнання факту наявності кримінально караного діяння, а власне процес розслідування спрямований на встановлення всіх його обставин. Водночас питання відмежування одного формату від іншого все ще залишається відкритим.

Варто зауважити, що Кримінально-процесуальний кодекс Франції чітко встановлює серед форм попереднього розслідування такий його вид, як «дізнання» (або поліцейське розслідування), що забезпечується прокуратурою та судовою поліцією, тоді як розслідування злочинів провадиться у формі судового слідства та здійснюється слідчими суддями². Таким чином, більшість незначних кримінальних правопорушень розслідують посадові особи судової поліції, до яких належать офіцери (у формі самостійного попереднього дізнання), агенти й посадові особи (проводячи передбачений законодавством спектр процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень під час реалізації окремих функцій судової поліції).

Ю. Микитин наголошує на більш локальних деталях функціонування спрощеного досудового розслідування у Франції, а саме на функціонуванні слідчих камер, що є складовими структурними підрозділами апеляційного суду. Функції слідчої камери впливають з її завдань як органу попереднього слідства другої інстанції та полягають, серед іншого, у можливості самостійно проводити слідчі дії, а за потреби – вилучати в слідчого судді справу для закінчення слідства першої інстанції³. Так, Ф. Фурман характеризує ці центри як потенційно позитивний досвід, оскільки їх функціонування суттєво

---

¹ Desportes F., Lazerges-Cousquer L. *Traité de procédure pénale*. Paris : Economica, 2015. 995 p. URL: <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb41477951t>.

² Code de procédure pénale. Secrétariat général du Gouvernement. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006151877/#LEGISCTA000006151877.

³ Микитин Ю. Л. Проведення на досудових стадіях кримінального процесу Франції та України. *Науково-інформаційний вісник*. 2010. № 2. С. 23–27. URL: https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/4_2010_2.pdf.

оптимізує процес розслідування з точки зору його швидкості й забезпеченості дотримання прав і свобод людини та громадянина¹. На нашу думку, доречним є надання прав щодо розслідування кримінальних проступків не лише всім поліцейським, як це започатковано в США, а й слідчим суддям, які за змістом своїх повноважень не здійснюють правосуддя, а забезпечують реалізацію функції судового контролю на стадії досудового розслідування.

Прямі аналогії, без адаптації до законодавчих реалій, слід визнати неможливими, оскільки у французькому кримінальному процесі стадії дізнання, досудового слідства та розслідування злочинів є чітко відмежованими одна від іншої та не завжди початок одної з них зумовлює її трансформацію в іншу, оскільки залежно від характеру вчиненого правопорушення здійснення розслідування може бути зупинене й вирішене в межах компетенції з можливістю притягнення осіб до відповідальності.

Аналізуючи співвідношення відповідних форм досудового розслідування, Л. Головка зазначає, що не часто після дізнання проводиться попереднє слідство (*instruction preparatoire*), що є самостійною стадією французького кримінального процесу, оскільки безпосередньо дізнання має на меті встановлення обставин і передбачає можливість притягнення осіб до відповідальності в межах компетенції того, хто здійснює такі дії².

Таким чином, результати аналізу досвіду дають змогу стверджувати, що трискладова система досудового розслідування, передбачена французьким законодавством, забезпечує ефективний розгляд кримінальних проваджень до моменту їх направлення до суду, а в разі здійснення слідства слідчим суддею – відповідний суб'єкт повністю переймає процесуальні права особи, уповноваженої на здійснення розслідування за спрощеною процедурою.

На нашу думку, відповідний досвід значно прискорив би притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні проступки, а також пришвидшив відновлення прав і

---

¹ Camous E. François Fourment Procedure penale. Bruylant : Bruxelles, 2012. 223 p.

² Головка Л. В. Дознание и предварительное следствие в уголовном процессе Франции. М. : Спарк, 1995. С. 55.

свобод людини та громадянина, які зазнали втрат унаслідок протиправних посягань. Водночас на сьогодні, з урахуванням обраного курсу на вдосконалення системи кримінальної юстиції, зокрема організаційно-правового її забезпечення, інтеграція слідчих суддів у процес досудового розслідування є неможливою, адже за таких умов буде порушено принцип розподілу виконавчої та судової влади, а також виникне конфлікт інтересів, оскільки слідчий суддя в Україні забезпечує судовий контроль за дізнанням і не може одночасно розслідувати. Водночас питання щодо наділення всіх поліцейських повноваженнями щодо здійснення досудового розслідування кримінальних проступків може бути розглянуте за умови належного плану адаптації.

У Литві система організації досудового розслідування дещо подібна до української, оскільки інституційний розподіл суб'єктів досудового розслідування за предметним критерієм також дозволяє ефективізувати відповідні процеси. У цій країні досудове розслідування здійснюють відповідні підрозділи поліції, Департаменту державної безпеки, слідча служба із фінансових розслідувань при Міністерстві внутрішніх справ, військова поліція, митна служба, департамент пожежної безпеки та рятування. Водночас для розслідування особливо тяжких і резонансних злочинів, правопорушень, що мають міжнародний характер, та подібних до них було створено Бюро кримінальної поліції Литви¹. Це загалом визначає засади інституційного розподілу суб'єктів досудового розслідування за різними критеріями.

Так, прокурор як центральний суб'єкт у досудовому розслідуванні в Литві, має право прийняти рішення про закриття кримінального провадження щодо кримінальних правопорушень (за винятком тих, покарання за які встановлено у виді позбавлення волі або довічного ув'язнення) та звернення до суду за вирішенням відповідної справи у форматі судового (кримінального) наказу. Право складати його має суддя, який отримав заяву прокурора про

---

¹ Lietuvos nepilnamečių justicijos problemos: sociologinė analizė. Vilnius, 2007. 152 p.

припинення провадження в справі за кримінальним наказом суду¹. Слід зауважити, що литовське законодавство залишає можливість оскарження потерпілим відповідного рішення прокурора, що вносить суттєві деталі в механізм стримувань і протигаг у досудовому розслідуванні, а також забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

Водночас деякі особливості огляду місця події під час учинення кримінального правопорушення невеликої тяжкості також урегульовані в межах створення нового підрозділу, що функціонує для здійснення первинних дій у досудовому розслідуванні, а саме відділи кримінальної реєстрації (з литовської «Nusikalstamų veikų registravimo skyrius»), що безпосередньо передає до суду матеріали про частину кримінальних правопорушень певної категорії (у тому числі природні смерті та самогубства без ознак насильства), а також частину вже розглянутих скарг і запитів². Крім того, проведене соціологічне опитування працівників поліції, зокрема тих, які здійснюють досудове розслідування, засвідчує, що понад 46 % опитаних констатують, що навантаження на органи досудового розслідування зменшилося, тоді як трохи більше 6 % констатували зростання навантаження³.

Таким чином, досвід Литви може бути найбільш адаптованим до сучасних вітчизняних реалій, передусім з огляду на схожість правових систем і механізмів функціонування органів правопорядку. За таких обставин значну частину роботи, яку виконують у процесі здійснення досудового розслідування за спрощеною процедурою, можна ще більш ефективно організувати. Це стосується, зокрема, таких категорій кримінальних проваджень, як очевидні природні смерті, самогубства без насильства тощо, оскільки початок досудового розслідування за відповідними фактами потребує невиправданих трудовитрат, що відповідно перевантажує підрозділи дізнання.

---

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, 2002-03-14 № IX-785. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>.

² Gorazd Meško, Branko Lobnikar. Police reforms in Slovenia in the Past 25 Years. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2021. Vol. 15. Issue 1. P. 237–250. URL: <https://academic.oup.com/policing/article-abstract/15/1/237/4850524?redirectedFrom=fulltext>.

³ Kandravičius A. Naujų darbo organizavimo formų diegimas nusikalstamų veikų tyrimo kontekste: Magistro baigiamasis darbas. Kaunas, 2018. URL: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:28858847/28858847.pdf>.

На нашу думку, серед визначених на сьогодні кримінальних проступків у КК України відповідне реагування із залученням спеціалізованих підрозділів, що здійснюють виїзд на місце події незначного кримінального правопорушення з ознаками очевидності, можна ефективізувати вітчизняну систему досудового розслідування, розвантажити роботу підрозділів дізнання НП України та створити умови для подальшого трудового зростання всіх відповідних суб'єктів, що уповноважені здійснювати дізнання.

5.2. Напрями вдосконалення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України

У попередніх підрозділах наукового дослідження увагу акцентовано на важливих аспектах удосконалення та налагодження системного функціонування відповідного сектору механізму правопорядку, що діє на теренах України з метою притягнення осіб до відповідальності за вчинені кримінальні проступки.

Учені О. Кобзар і В. Дараган стверджують, що в нашій країні триває процес реформування правоохоронної системи, тому вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів зумовлює необхідність постійного вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів НП, зміни їх структурно-функціональної побудови, а це визначає потребу своєчасного наукового аналізу та розробок з метою їх упровадження в практичну діяльність¹.

Необхідність окреслення напрямів удосконалення діяльності підрозділів дізнання НП України також засвідчує інформація про те, що впродовж 2020 року (за даними офіційного вебресурсу Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини) до Уповноваженого надійшло 5744 повідомлення про порушення процесуальних прав у кримінальному провадженні, зокрема на доступ до правосуддя, справедливий розгляд справи в розумні строки – 2208, на порушення прав працівниками правоохоронних органів – 1814, на

---

¹ Кобзар О. Ф., Дараган В. В. Напрямки удосконалення підготовки фахівців для органів досудового розслідування національної поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 158–163.

ефективне здійснення досудового розслідування, дотримання розумних строків виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень – 1170. Також уповноважений акцентує на тому, що дізнавачі продовжують ігнорувати вимоги законодавства України, вибірково вносять відомості до ЄРДР за заявами й повідомленнями про кримінальні правопорушення тоді, коли відмову в прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення з будь-яких причин не допускають згідно з ч. 4 ст. 214 КПК України¹.

Крім зазначеного, з огляду на системне збільшення кількості кримінальних правопорушень, зокрема категорії кримінальних проступків, наявний некомплект у підрозділах дізнання НП України та низький рівень ефективності роботи працівників інших підрозділів поліції, уповноважених на здійснення дізнання в установленому законодавством України порядку, на нашу думку, одним із найважливіших аспектів будь-якої наукової розвідки, метою якої є розв'язання актуальних проблем правозастосування, є розроблення комплексу заходів, що спрямовані на вдосконалення діяльності підрозділів дізнання НП України за науково обґрунтованими напрямками.

Комплексний підхід до вирішення питання оптимізації діяльності підрозділів дізнання НП України обстоюють вітчизняні вчені, розглядаючи функціонування відповідних підрозділів у системі НП України, а також як підрозділу з незалежним процесуальним статусом.

Законодавство України чітко регламентує забезпечення публічної безпеки й порядку, охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави, протидію злочинності й надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги², поміж пріоритетних завдань НП України, що дає підстави розглядати функціонування підрозділів дізнання відповідного органу не як «ціле» та «частину», а як взаємообумовлений, систематизований і

---

¹ Щорічна доповідь уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2020 рік. URL: https://ombudsman.gov.ua/files/2021/zvit_2020_rik_.pdf.

² Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

неподільний механізм, що діє для забезпечення прав і свобод людини й громадянина.

У цьому контексті дослідник А. Дмитрієв слушно зазначає, що побудова України як європейської та демократичної держави можлива за умови забезпечення національної безпеки, що покладено саме на органи й підрозділи НП України¹, і це обґрунтовує позицію про те, що неможливо здійснювати захист певних прав і свобод людини виключно окремими підрозділами НП України. Цей комплексний процес є взаємообумовленою діяльністю всіх структур й утворень у системі НП України, що спрямована на комплексне забезпечення прав і свобод людини та громадянина – усіх без винятку, зокрема громадян й осіб, яких підозрюють чи вже обвинувачено в учиненні кримінальних та адміністративних правопорушень. Такий зміст функціонування та основних напрямів діяльності НП України й підрозділів дізнання як їх базових компонентів у кримінальній процесуальній процедурі визначений змістом і спрямованістю прав людини.

Водночас питання внутрішнього адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання в системі НП України розглядала у своїх дослідженнях О. Солонецька, яка констатувала неврегульованість питання щодо встановлення чіткої компетенції органів дізнання НП України, оскільки в Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання НП України визначено лише завдання та функції підрозділів дізнання, що створює прогалину в чинному законодавстві в умовах відсутності визначених принципів діяльності².

Крізь призму нерозривності функціонування підрозділів дізнання НП України з іншими її підрозділами, а також в умовах функціонування кримінального процесуального законодавства (що визначає як засади, так і принципи здійснення досудового розслідування кримінальних проступків), є підстави стверджувати про наявність таких принципів і можливість їх застосування в діяльності

---

¹ Дмитрієв А. А. Принципи та правове регулювання діяльності органів Національної поліції України із протидії організованій злочинності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 164.

² Солонецька О. Ю. Адміністративно-правовий статус органів дізнання. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20 листоп. 2020 р.). Харків : НДІ ППСН, 2020. С. 118–120.

відповідних підрозділів. Водночас актуальним залишається питання системності викладення норм у Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України.

Своєю чергою О. Музичук також поділяє позицію про взаємопов'язаність базових елементів (завдань, принципів, мети й інших «засадничих») структурних підрозділів одного органу правопорядку (на прикладі органів досудового розслідування), оскільки правосуб'єктність державного органу як колективного суб'єкта правовідносин є сукупністю законодавчо закріплених владних повноважень, юридичної відповідальності й елементів відання¹, що, на нашу думку, обумовлює застосування окремих положень і норм у частині, де вони не суперечать одне одному, зокрема, на прикладі застосування таких принципів діяльності НП України до функціонування підрозділів дізнання: верховенство права, дотримання прав і свобод людини, законність, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства, безперервність.

Констатуючи неможливість ефективного вдосконалення діяльності підрозділів дізнання НП України за фрагментарним принципом і необхідність визначення напрямів, слід розглянути нормативно-правові акти, що передбачають реформи в секторі безпеки й оборони, органах правопорядку, а також кримінальній юстиції.

Указом Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019 «Питання Комісії з питань правової реформи» затверджено Положення про Комісію з питань правової реформи та її персональний склад. Пріоритетними напрямами роботи визначено внесення змін до Конституції України й законів України, спрямованих на забезпечення реалізації конституційних норм і принципів, а саме пріоритетності захисту фундаментальних прав і свобод людини й громадянина, удосконалення територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою, подальший розвиток законодавства про організацію судової влади та здійснення правосуддя, удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність і кримінального

---

¹ Музичук О. М., Нікуліна А. Г. Компетенція органів досудового розслідування Національної поліції України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 259.

процесуального законодавства України, реформування органів правопорядку, а також створення умов для реінтеграції в єдиний конституційний простір України тимчасово окупованих територій України та населення, що на них проживає¹. Тому слід акцентувати увагу на інституційному підході до розподілу напрямів удосконалення безпосередньо норм законодавства України крізь призму демократичних цінностей та євроінтеграційних намагань, розподіливши їх на: загальні питання забезпечення прав і свобод людини й громадянина; питання організації роботи органів державної влади в умовах становлення демократичних цінностей; забезпечення належного дотримання кримінальних процесуальних процедур у досудовому розслідуванні.

Розподіл шляхів удосконалення за напрямками, на нашу думку, матиме вагоміші результати та безпосередньо (концептуально й точково) позначатиметься на механізмі роботи підрозділів дізнання НП України. Пропонуємо визначити одним із базових і ключових напрямів у цій системі *правове та законодавче забезпечення*, що уможливорює діяльність підрозділів дізнання відповідно до законодавства України з метою дотримання принципів верховенства права й засад демократичної державності. Крім того, ці напрями як *організаційне та науково-методичне, інформаційно-аналітичне* забезпечення є ключовими з позицій ефективності організації роботи відповідного підрозділу. Саме тому доцільно розглянути окреслені аспекти в логічній послідовності.

Правове забезпечення. В умовах функціонування правової державності, коли сучасні демократичні принципи є нормою поведінки для всіх без винятку осіб, а наявні права, повноваження та обов'язки посадових осіб органів правопорядку чітко встановлені законами України, це є визначальним для рівня дотримання прав і свобод людини й громадянина.

У межах традиційного підходу до тлумачення досліджуваної категорії, В. Абрамов зауважує, що нормативно-правове забезпечення національної безпеки – це процес створення та підтримання

---

¹ Про Комісію з питань правової реформи: Указ Президента України від 7 серп. 2019 р. № 584/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/421/2019#Text>.

нормативно-функціональних характеристик системи національної безпеки за допомогою впорядкувального впливу нормативно-правових засобів¹, а В. Крутов, доводить, що система нормативно-правового забезпечення національної безпеки становить норми Конституції України, а також сукупність законів і підзаконних нормативних актів², що за змістом відповідає науковим положенням та законодавчим актам України, залежно від їх галузевої ієрархії, проте такий підхід, на наш погляд, не цілком висвітлює зміст і сутність правового забезпечення як інноваційного інтелектуально-процедурного механізму.

Ключовим видається підхід, за яким право створене суспільством, а закон – державою³, що засвідчує співвідношення верховенства права та закону в контексті соціологічної концепції праворозуміння⁴. На цій підставі доходимо висновку про верховенство природного права над законами, а також обов'язок будь-якої держави «санкціонувати» такі права в спосіб, визначений загальнонародним договором про юридичні засади співіснування – конституцією.

Окремо в дослідженнях учених розглянуто зміст поняття правового забезпечення, що є базовим стосовно суміжних категорій, оскільки сутність терміна «правова діяльність» охоплює не лише здійснення наукових розроблень за певними напрямками, а й передбачає розроблення та впровадження (прийняття) законодавчих ініціатив.

Сфера правового забезпечення, стверджує М. Марченко, охоплює правила та процедуру управління, що впорядковуються за допомогою норм права і правових засобів⁵, а О. Костюченко правове забезпечення тлумачить як процес реалізації, захисту й охорони прав і свобод або як закріплення прав і свобод⁶, тобто правове забезпечення

---

¹ Абрамов В. И. Безопасность. *Государственное управление в сфере национальной безопасности* : сл.-справочник / [сост. : Г. П. Сьтник, В. И. Абрамов, В. Ф. Смолянюк и др.] ; под общ. ред. Г. П. Сьтника. Киев : НАДУ, 2012. 349 с.

² Крутов В. В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва : монографія. Київ : Фенікс, 2008. 496 с.

³ Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. С. 112.

⁴ Куракін О. М., Романов М. Ю. Співвідношення верховенства права та закону в розрізі соціологічної концепції праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 2 (1). С. 33–36. (Серія «Юридичні науки»).

⁵ Общая теория государства и права: академический курс : в 2 т. / под ред. М. Н. Марченко. М. : Зерцало, 1998. Т. 2 : Теория права. С. 457.

⁶ Костюченко О. Є. Визначення поняття «правове забезпечення». *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1 (68). С. 14.

не є лише формальною процедурою розроблення окремих нормативно-правових актів, це цілісний, злагоджений і юридично взаємоузгоджений механізм продукування засобів реалізації права в суспільних відносинах. Саме тому правове забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України, що зобов'язані діяти виключно в межах і в спосіб, передбачені законодавством України, є пріоритетним.

Комплексне визначення поняття правового забезпечення надає В. Ліпкан, трактуючи його як утворення та підтримку в необхідних межах конструктивних організаційно-функціональних характеристик систем управління за допомогою впливу й упорядкування всього арсеналу юридичних засобів (норм права, правовідносин, прав, обов'язків, актів тощо)¹, крім того, органічним видається паралельне використання поняття законодавчої роботи, що, на нашу думку є елементом правового забезпечення та кінцевим «продуктом» і формальним його результатом.

Отже, проміжним є висновок про те, що правовим забезпеченням діяльності підрозділів дізнання НП України є аналіз, розроблення, ініціювання прийняття та безпосереднє набрання чинності нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність відповідного підрозділу та спрямовані на організацію його роботи, пов'язаної, зокрема, з кримінальною процесуальною діяльністю.

Також слід зауважити, що галузями правового забезпечення можуть бути: *адміністративно-правова* – щодо засад організації роботи підрозділу, розподілу повноважень між працівниками, зокрема уповноваженими на здійснення дізнання та інших організаційних питань; *дисциплінарна* – створення дієвих механізмів притягнення до дисциплінарної відповідальності дізнавачів й осіб, уповноважених на здійснення дізнання, за ті діяння чи бездіяльність, що завдали шкоди охоронюваним законодавством України інтересам; *кримінальна процесуальна* – упорядкування системи здійснення досудового розслідування кримінальних проступків на рівні кримінального процесуального законодавства України, визначення процесуальних прав, повноважень й обов'язків суб'єктів досудового розслідування;

---

¹ Теорія управління в органах внутрішніх справ : навч. посіб. / за ред. В. А. Ліпкана. Київ : КНТ, 2007. С. 520.

криміналістична – щодо правового забезпечення можливості застосування криміналістичних знань (техніки й тактики) під час здійснення досудового розслідування кримінальних проступків.

З огляду на всі запропоновані зміни в механізмі функціонування підрозділів дізнання НП України, ми розробили проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексу України щодо оптимізації функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України» (додаток 3), основні тези й положення якого направлено до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності й отримано довідку про позитивне впровадження таких пропозицій у законодавчу діяльність, доведення положень і змісту пропозицій до відома народних депутатів України (додаток 2).

Організаційне та науково-методичне забезпечення. Не втрачає актуальності питання фрагментарного менеджменту в підрозділі дізнання, що уможливорює продуктивний розподіл обов'язків з досудового розслідування кримінальних проступків, а в дискурсі тлумачення окремих елементів кримінальної процесуальної та поліцейської діяльності дізнавача дає змогу ефективніше реалізовувати надані законодавством України повноваження, а також права.

Таку діяльність у наукових колах тлумачать передусім як організаційне й методичне забезпечення. Саме тому пропонуємо висвітлити відповідний аспект у контексті одного з напрямів удосконалення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Організація роботи органів досудового розслідування, зауважує В. Галуцько, передбачає ефективну участь відповідних суб'єктів у захисті особи, суспільства й держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження шляхом: здійснення розгляду заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення; внесення відповідних відомостей про їх вчинення до ЄРДР; проведення всебічного, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до відповідної підслідності в порядку, передбаченому КПК України; ужиття своєчасних заходів для

забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальними правопорушеннями¹. На підставі цього, а також попередньо дослідженого змісту основного організаційного документа в системі підрозділів дізнання НП України – Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України, слід зазначити, що організаційним забезпеченням діяльності цих підрозділів є забезпечення належного рівня виконання підрозділами дізнання покладених на них обов'язків, досягнення поставлених мети, завдань, а також реалізації повноважень у межах законодавства України.

Інструментами в такому разі можуть бути нормативно визначені засади щодо, наприклад, повноважень керівників підрозділів дізнання організувати: заслуховування керівників підрозділів дізнання з питань їх службової діяльності; вивчення стану досудового розслідування кримінальних проступків; розгляд та вирішення запитів і звернень, що надійшли до підрозділу дізнання, у зв'язку з проведенням дізнавачами досудового розслідування тощо², а з огляду на те, що такі повноваження належать як начальнику УД та начальникам відділів дізнання й відділень (секторів) дізнання, слід констатувати, що їх охоплено компетенцією керівної ланки відповідного підрозділу й спрямовано на забезпечення якості здійснюваного досудового розслідування, організацію внутрішнього контролю, а також взаємодії з іншими підрозділами поліції та органами правопорядку.

Водночас питання методичного забезпечення та його тісного взаємозв'язку з організацією роботи Г. Іванов пропонує тлумачити як сукупність документів, що регламентують способи організації та здійснення діяльності, виконання типових завдань і визначають методи, засоби, прийоми, а також порядок їх застосування для досягнення мети діяльності – методичного забезпечення, а організаційне й методичне забезпечення співвідносити як цілісний

---

¹ Галуцько В. М. Певні аспекти наукової організації праці слідчих національної поліції. *Право і суспільство*. 2017. № 1 (2). С. 137–139. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/1_2017/part_2/32.pdf.

² Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

комплекс за принципом загального призначення і єдності мети – забезпечення впровадження оновленого механізму державного управління розвитком певного процесу¹.

Поняття наукового забезпечення дослідники трактують ширше, а деякі вчені віддають перевагу нерозривному тлумаченню понять методичного й наукового забезпечення. Проте ми пропонуємо схарактеризувати зміст цього процесу в контексті забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Аналізуючи наукове забезпечення службово-бойової діяльності, С. Кузніченко стверджує, що напрям цього процесу та система наукового осмислення проблемних питань є основою до оптимізації відповідної діяльності², оскільки лише завдяки виявленню актуальних проблемних питань у правозастосуванні й подальшому науковому опрацюванню (розробленню оптимальних шляхів їх врегулювання) можливо ефективно вдосконалити відповідний процес.

Натомість Н. Христинченко акцентує, що на законодавчому рівні закріплено пріоритетність наукової діяльності як джерела економічного зростання та невід’ємної складової національної культури й освіти, створення умов для реалізації інтелектуального потенціалу громадян³, що засвідчує важливість такого напрямку забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України в умовах становлення демократичних цінностей, забезпечення функціонування правової державності.

Учені Т. Плугатар і О. Скоробагатько переконані, що наука – важливий ресурс національної безпеки й основний чинник впливу на організаційний, управлінський, технічний і технологічний рівень розвитку всіх напрямів діяльності МВС України⁴, про що йдеться також у працях О. Бандурки, який аргументує важливість наукового забезпечення у сфері протидії злочинності (що, на нашу думку, також

---

¹ Іванов Г. С. Правове та організаційно-методичне забезпечення реалізації механізму державного управління розвитком морських портів України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 116–120. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2018/26.pdf.

² Кузніченко С. О. Проблемні питання щодо наукового забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. *Честь і закон*. 2009. № 2. С. 17.

³ Христинченко Н. П. Суб’єкти наукової діяльності в Україні. *Наше право*. 2014. № 5. С. 50.

⁴ Плугатар Т. А., Скоробагатько О. В. Наукове забезпечення функціонування системи Міністерства внутрішніх справ України: адміністративно-правове регулювання : монографія. Вінниця : Нілан ЛТД, 2016. С. 26.

стосується діяльності підрозділів дізнання), оскільки глибоке й детальне дослідження криміногенної обстановки, внесення відповідних коректив у стратегію і тактику протидії злочинності надає можливість ефективно протидіяти їй¹.

Основною метою наукового забезпечення правоохоронної діяльності, на думку В.Бесчастного, є підвищення ефективності практичної діяльності з протидії злочинності шляхом глибокого наукового дослідження цього явища, розроблення та впровадження нових, досконаліших форм і методів, тобто виробництво високоякісної наукової продукції та методичного використання її досягнень на практиці², що також засвідчує обґрунтованість нашої позиції про тісну взаємопов'язаність наукового й методичного забезпечення, оскільки в процесі встановлення закономірностей та негативних факторів правозастосування з метою оптимізації цього процесу найдоцільнішим є одночасне тлумачення елементів правозастосування розроблених теоретичних конструкцій. Крім того, акцентуємо, що значна кількість дослідників аргументує пов'язаність наукової та методичної діяльності.

Наприклад, В.Бахін та І.Гора стверджують, що науково-методичне забезпечення практики (у контексті діяльності слідчих підрозділів) містить визначення і шляхи створення оптимальних умов її виконання з повноцінним використанням досягнень науки і техніки³, що позитивно позначається на виконанні відповідними суб'єктами поставлених перед ними завдань, сприяє досягненню завдань кримінального провадження та якомога швидшому відновленню порушених прав і свобод людини й громадянина.

Дослідники аргументують, що необхідність провадження науково-методичного забезпечення полягає у: відсутності технічних засобів у практичних підрозділах, організаційних складнощах використання допомоги спеціалістів, низькому рівні підготовки кадрів,

---

¹ Бандурка О. М., Литвинов О. М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. *Право і безпека*. 2015. № 3 (58). С. 6.

² Бесчастний В. М. Щодо напрямків науково-методичного забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. С. 23–28; Бесчастний В. М. Форми наукового забезпечення протидії злочинності. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 2. С. 92–99.

³ Бахін В. П., Гора І. В. Науково-методичне забезпечення слідчої практики: поняття, сутність, значення. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. № 9. С. 129–134.

завантаженості суб'єктів розслідування та відсутності в них конкретних стимулів для всебічного й повного використання науково-технічних можливостей для збору та дослідження доказової інформації¹.

Зазначене характеризує науково-методичне забезпечення як комплексний, монолітний процес інтелектуальної діяльності, що передусім має на меті встановлення негативних факторів у функціонуванні певних процесів, розроблення імовірних шляхів його оптимізації, а також тлумачення найефективніших методів їх практичного застосування.

Методичне забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України передбачене нормами Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України. Наприклад, п. 2 розділу VI «Організація діяльності працівників Управління дізнання та відділів (секторів) дізнання ГУНП, які виконують організаційно-методичні функції» встановлює, що до повноважень працівників підрозділів дізнання, які виконують організаційно-методичні функції, належать: розроблення проєктів організаційно-розпорядчих документів; здійснення моніторингу організації роботи підрозділів дізнання, підготовка письмових рекомендацій з удосконалення форм і методів їх діяльності; надання допомоги й перевірка роботи підрозділів дізнання; вивчення передового досвіду розслідування кримінальних проступків, внесення пропозицій щодо потреби їх узагальнення, поширення, упровадження тощо². Проте, з огляду на попередньо сформульовані висновки, що полягають у визначенні наукової роботи як процесу з'ясування негативних закономірностей функціонування певного явища та розроблення шляхів їх урегулювання (зокрема шляхом розроблення проєктів нормативно-правових актів й обґрунтування необхідності їх прийняття), брак у цьому положенні норм, що регламентують наукову діяльність, порушує низку системних запитань.

---

¹ Стринжа В. К., Бахин В. П., Карпов Н. С. Проблемы полноты использования научно-технических возможностей в расследовании. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1989. Вып. 38. С. 30–37.

² Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. *Офіційний вісник України*. 2020. № 46. Ст. 1481.

Слід також зазначити, що ми розробили низку змін до Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України, що є базовим документом з організації роботи в підрозділах дізнання, направлено їх до УД НП України, отримано акт про впровадження таких пропозицій у практичну діяльність і подальше використання їх під час опрацювання проєктів, розроблення власних ініціатив нормативно-правових актів (додаток 2).

Інформаційно-аналітичне забезпечення. Комплексність питання інформаційно-аналітичного забезпечення як одного з напрямів у контексті діяльності підрозділів дізнання НП України, тісно пов'язане з питанням організації роботи, можливості комплексно аналізувати рівень злочинності, виявляючи тенденції та відповідні закономірності планувати подальше досудове розслідування в конкретному кримінальному провадженні, а також ефективно та своєчасно вносити зміни до законодавства України з метою оптимізації відповідних процесів.

У Законі України «Про Національну поліцію» інформаційно-аналітичну діяльність визначено як один із ключових напрямів забезпечення та встановлено, що в її межах поліція: формує бази (банки) даних, що належать до єдиної інформаційної системи МВС України; здійснює інформаційно-пошукову й інформаційно-аналітичну роботу; користується базами (банками) даних МВС України та інших органів державної влади¹, що уможливорює ефективізацію та спрощення процесів досудового розслідування кримінальних проступків, з огляду на значний обсяг документів, що є матеріалами кримінального провадження.

Оскільки інформаційно-аналітичне забезпечення органів влади, зазначає А. Пугач, є одним із важливих напрямів інформатизації суспільства, його необхідно систематизувати². На нашу думку, зазначене можна вважати втіленням завдяки створенню Міністерства цифрової трансформації України (положення про яке затверджене

---

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

² Пугач А. О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=165>.

постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 року № 856¹), оскільки було визначено основні напрями формування та реалізації державної політики у сферах: цифровізації, цифрового розвитку, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації, електронного документообігу тощо.

Це активізує процеси інформаційної прозорості та відкриває нові можливості для аналізу отриманої інформації не лише шляхом застосування людського ресурсу, а й залучаючи до цього штучний інтелект, а також різноманітні цифрові алгоритми. Такий підхід суттєво розширить можливості в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України.

Інформаційне забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері протидії економічній злочинності, вважає О. Дрозд, надає можливість для подальшого ефективного виконання покладених на відповідні підрозділи завдань², що засвідчує значущість закріплення відповідного напрямку вдосконалення в діяльності підрозділів дізнання НП України.

Водночас, ураховуючи двоскладовість цієї категорії, а також необхідність дослідження сутності відповідних понять і встановлення взаємозв'язку між ними, розпочнемо дослідження із зазначеного.

Дослідниця В. Захарова інформаційно-аналітичну діяльність визначає продуктом інтелектуальних, творчих і загальноцивілізаційних тенденцій, що характеризують розвиток людства, спрямований на формування пріоритетів стійкого розвитку цивілізації та інформатизації³, і це дає підстави стверджувати, що зміст інформаційно-аналітичної діяльності має на меті визначення орієнтира подальшого розвитку шляхом інтелектуального процесу.

Інформаційно-аналітичне забезпечення Р. Коваль вважає процесом створення оптимальних умов задля задоволення інформаційних потреб і реалізації посадових обов'язків органів

---

¹ Питання Міністерства цифрової трансформації : постанова Кабінету Міністрів України від 18 верес. 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text>.

² Рогозін С. М., Дрозд О. Ю. Сутність інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері протидії економічній злочинності. *Митна справа*. 2013. № 5 (89). С. 42–47.

³ Захарова В. І., Філіпова В. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. Київ : Центр учб. літ., 2013. 336 с.

державної влади шляхом формування та використання інформаційних ресурсів, а його основною метою є створення умов для прийняття ефективних державних управлінських рішень¹. Учена В. Глушкова, аналізуючи структуру інформаційно-аналітичної діяльності, стверджує, що вона має охоплювати інформаційне забезпечення, інформаційно-аналітичну роботу, створення баз даних, що передбачає інформаційний пошук, завдання, мотиви, способи та прийоми їх здійснення².

Отже, інформаційна й аналітична робота як інструменти забезпечення функціонування певного органу державної влади чи процесу має передусім забезпечувальний характер, її розглядають учені переважно комплексно. Водночас слід зауважити, що інформаційне забезпечення може виконувати орієнтувальні функції завдяки акумулюванню інформації за певною ознакою та забезпечення можливості доступу до неї посадових осіб, що в межах законодавства України можуть застосувати її для захисту прав і свобод людини й громадянина.

Дослідники, поділяючи поняття інформаційно-аналітичного процесу на два різні види діяльності, тлумачать інформаційне забезпечення як урегульований нормами права процес накопичення (збору) із зовнішніх і внутрішніх джерел інформації, перетворення та відтворення її, надання й отримання («комунікація») цієї інформації в потрібній кількості та якості, що необхідно для здійснення діяльності, а також зберігання, поширення (використання) цієї інформації органами держави³, натомість аналітичну складову пов'язують з герменевтичними методами, що передбачають інтерпретацію документів, аналіз наявних концепцій, пропозицій і теорій із застосуванням інструментарію формування математичного моделювання, використовуючи статичні й динамічні моделі⁴.

---

¹ Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2006. № 1 (113). С. 223–226.

² Енциклопедія кібернетики : у 2 т. / відп. ред. В. М. Глушков. Київ : УРЕ, 1973. Т. 2 (М–Я). 576 с.

³ Коваленко Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 255 с.

⁴ Єсімов С. С. Юридична природа інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Львів, 18 листоп. 2016 р.) / упоряд. : Т. В. Бачинський, Д. С. Лозовицький, Р. І. Радейко. Львів : НП «Львівська політехніка», 2016. С. 47–54. URL:

На нашу думку, таке визначення зазначених процесів засвідчує необхідність їх взаємопов'язаності в контексті забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України, оскільки зібрана інформація без її систематизації та алгоритмізованого аналізу не може слугувати фундаментом для прийняття управлінських рішень, не забезпечить достатнього рівня переконаності суб'єкта, що здійснює дізнання, щодо застосування певного способу чи засобу організації досудового розслідування кримінального проступку й інших можливостей, які відкриваються після ґрунтовного опрацювання отриманого інформаційного масиву, встановлення низки закономірностей і з'ясування факторів, що позначаються на таких процесах – від найдеструктивніших (тих, що потребують негайного врегулювання) до корисних й оптимальних.

Конструктивним з позицій тлумачення відповідного напрямку, на наш погляд, є підхід А. Мовчан, яка зазначає, що інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів НП України має три пов'язані компоненти: 1) інформаційні системи, у межах яких здійснюють збирання, накопичення, системне опрацювання, зберігання необхідної інформації; 2) аналітична робота, що полягає в здійсненні комплексу організаційних заходів і методичних прийомів, опрацюванні й синтезі наявної оперативної та іншої інформації; 3) управлінська діяльність, що забезпечує прийняття необхідних рішень щодо стратегії і тактики протидії злочинності¹.

Це засвідчує взаємопов'язаність інформаційного й аналітичного процесів у контексті забезпечення діяльності конкретного сегменту в системі органів правопорядку. Інформація (як і власне інформаційне забезпечення) є предметом аналітики, тим операційним матеріалом, застосовуючи до якого аналітичні інструменти й алгоритми, вдається встановити найефективніші шляхи протидії, запобігання та боротьби зі злочинністю. Визначальною, на нашу думку, є можливість

---

https://www.academia.edu/29965561/%D0%86%D0%A2_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97
<http://aphd.ua/publication-151/>.

¹ Мовчан А. В. Теоретичні засади інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (75). С. 181–188.

інформаційного й аналітичного процесів сприяти ефективній організації функціонування підрозділів дізнання НП України.

Володіючи відповідною інформацією та належно проаналізувавши її, можна спрямувати трудовий ресурс на вирішення ключових проблемних питань; організувати найефективніше розв'язання як глобальних, так і локальних проблем; завчасно виявляти (шляхом встановлення закономірностей) імовірні проблемні питання, що дасть змогу реагувати на них завчасно шляхом превентивних заходів.

Крім того, оскільки діяльність підрозділів дізнання НП України ґрунтується виключно на чинному законодавстві України, а процедура внесення змін до нього є достатньо формалізованою та багатоскладовою з позицій механізму реалізації, можливість виявити поступове посилення вже наявних негативних тенденцій у діяльності відповідних підрозділів дасть змогу завчасно запустити процес розроблення шляхів урегулювання їх, зокрема шляхом внесення змін до законодавства України.

Прикладом інформаційно-аналітичної поліцейської діяльності є такі інформаційні системи, як Інтелектуальна система кримінального аналізу в режимі реального часу (R.I.C.A.S.), система «ОПІОН», яка містить інформацію з агентурних повідомлень й оперативно-розшукових справ, АРМОП, що містить усі дані й інформацію, зібрану всіма підсистемами департаментів: звіти про правопорушення, стислі результати огляду місця події, інформацію про осіб, що перебувають у розшуку, незначні інциденти, дорожньо-транспортні пригоди тощо¹. Упровадження в діяльність органів досудового розслідування НП України ЄРДР позитивно позначилося на можливості відстежувати масив інформації про обсяг і кількість кримінальних правопорушень, що знаходяться в розслідуванні в одного дізнавача, а інструменти аналітики допомагають виявляти найпроблемніші підрозділи дізнання та відповідних посадових осіб, що виявляють низьку ефективність здійснення досудового розслідування.

---

¹ Коваленко А. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції: теоретичний і практичний підхід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 250–254. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdv_s_2018_3_51.

В умовах сьогодення в правовому й науковому колах неодноразово поставало питання про необхідність створення та забезпечення функціонування єдиної системи електронного кримінального провадження, що передусім є інструментом організації роботи підрозділів дізнання як структурної одиниці поліції, а також тому, що він є невід'ємною складовою механізму кримінального процесу, який не функціонуватиме без цієї ланки.

Іноземні дослідники акцентують на значущості питання системного й комплексного вдосконалення діяльності підрозділів, які здійснюють досудове розслідування за спрощеною процедурою, оскільки така діяльність є найефективнішим інструментом диференціації реальних суспільно небезпечних злочинів від кримінальних проступків.

Наприклад, М. Лінарес, розглядаючи питання про застосування глобальних інформаційних технологій як спосіб ефективізації органів правопорядку, зауважує, що необхідність запровадження таких технологій обумовлена невпинністю зростання рівня злочинності, зміною її характеру. На його думку, «ІТ стане панацеєю для прийняття рішень, і використання цієї технології покращить роботу поліції, статистично передбачаючи, де, коли і хто найбільш імовірно вчинить злочин, тому що злочинності занадто багато, щоб сподіватися на об'єктивне, неупереджене прогнозування подій»¹. Поділяючи позицію М. Лінареса, ми вважаємо, що одночасне переорієнтування інституту дізнання на електронний документообіг суттєво покращило б його роботу та сприяло б посиленню ефективності.

Ідею створення електронного кримінального провадження Д. Патрелюк розглядає як напрям подолання протидії кримінальному переслідуванню, обумовлений застарілістю, низькою технологічністю, бюрократією та неефективністю вітчизняного кримінального переслідування², натомість О. Жученко серед реальних передумов

---

¹ Miró Llinares F. Inteligencia artificial y justicia penal: más allá de los resultados lesivos causados por robots. *Revista De Derecho Penal Y Criminología*. 2020. No. 20. P. 87–130. DOI: <https://doi.org/10.5944/rdpc.20.2018.26446>; Miró Llinares F. Predictive policing: utopia or dystopia? On attitudes towards the use of big data algorithms for law enforcement. January 13, 2020. DOI: 10.31235/osf.io/a7juk.

² Патрелюк Д. А. Електронне кримінальне провадження як напрям подолання протидії кримінальному переслідуванню. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 15. С. 167–177.

створення відповідної системи в Україні визначає, що: запроваджено електронний документообіг (завдяки законам України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги»); створено відомчі системи електронних інформаційно-комунікаційних систем (ЄРДР, Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система, Єдиний реєстр судових рішень)¹.

З огляду на проаналізовані фактори, на заваді невинному збільшенню кількості кримінальних проступків може стати запровадження в діяльність інституту дізнання системи електронного кримінального провадження, що структурно позначиться на процедурі здійснення досудового розслідування, значно спростивши його порядок.

---

¹ Жученко О. Д. До питання про передумови розроблення електронного кримінального провадження в Україні. *Правова держава*. 2019. № 33. С. 116–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_18.

Висновки до розділу 5

На підставі проаналізованих наукових праць вітчизняних й іноземних учених, дослідження міжнародних актів, а також актів законодавства Сполученого Королівства, США, Німеччини, Франції та Литви, видалося можливим аргументувати ключові теоретичні та практичні висновки, що стануть основою для подальших наукових розвідок і слугуватимуть підставою, щоб запропонувати шляхи інтеграції до національного законодавства змін й уточнень.

Схарактеризовано позиції дослідників, а також нормативно-правове підґрунтя функціонування інститутів спрощеного досудового розслідування у зазначених країнах, виокремлено відмітні їх риси, проведено паралелі й аналогії з національною системою спрощеного досудового розслідування та шляхом установлення закономірностей визначено позитивні риси, що потребують упровадження в національне законодавство, а також висловлено думку щодо альтернативних шляхів здійснення досудового розслідування за спрощеною процедурою (завдяки розширенню кола працівників поліції, що уповноважені на дізнання, а також переформатування взаємодії між органом досудового розслідування (підрозділом дізнання), прокуратурою та судом.

Крім того, у розділі проаналізовано зміст і з'ясовано особливості напрямів забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України. Серед основних визначено правове й законодавче забезпечення як головний інструмент дотримання суб'єктами дізнання законодавства України, а також формування та провадження законодавчої роботи для врегулювання проблемних питань нормативного спрямування.

Організаційне, науково-методичне й інформаційно-аналітичне забезпечення визначено як ключові інструменти та засоби збирання, систематизації інформації, її аналізу та встановлення логічних закономірностей, що безпосередньо позначаються на можливості ефективної організації роботи відповідних підрозділів, здійсненні методичного роз'яснення застосування окремих положень законодавства, зокрема науковими методами, а також інших організаційно-управлінських процесів.

ВИСНОВКИ

У монографічному дослідженні на підставі аналізу чинного законодавства України, міжнародних нормативно-правових актів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, нормативно-правових актів країн європейського простору, соціологічних досліджень різного рівня (національних і закордонних), іншої статистичної інформації, думок і позицій учених різних галузей права сформульовано основні положення щодо оптимізації діяльності підрозділів дізнання НП України, наведено теоретичне узагальнення наявних проблемних питань, а також запропоновано способи їх вирішення. Сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети, серед яких найбільш значущими є такі.

1. Аналіз стану наукових досліджень проблемних питань функціонування підрозділів дізнання НП України продемонстрував, що відповідна тематика була актуальною до ліквідації підрозділів дізнання органів внутрішніх справ, а також залишається такою й до сьогодні. Критично низька кількість та подекуди неналежна якість таких досліджень не дозволяють в загальному запропонувати комплексні програмні рішення щодо оптимізації функціонування відповідного підрозділу НП України та діяльності вказаного елемента інституту кримінальної юстиції.

Доцільно звернути увагу на те, що в дослідженнях учених адміністративістів і процесуалістів, лівову частку матеріалу присвячено адміністративно-правовому та кримінально процесуальному статусу підрозділів дізнання, оскільки питання насиченості відповідного правового статусу всіма необхідними йому атрибутами є кропітким законодавчим процесом, що потребує належного рівня обґрунтування.

2. Методологія, як комплексний інститут в системі юридичної науки є комплексом тих засад і основ, що формують уявлення про основні дослідницькі алгоритми, визначають межі, зміст, сутність та закономірності дослідження юридичної дійсності, сприяють підвищенню якості наукової праці та безпосередньо впливають на

якість та зміст формування результату наукової праці. З огляду на синергетичність всіх елементів інституту наукової методології, слід вказати, що до кола основних принципів, що формують елементи методологічного підходу слід віднести такі, як: принцип об'єктивності; всебічності та повноти; неупередженості.

Крім цього, важливість та ключове значення парадигми й наукової теорії, як окремо, так і в синергії одна з одною, й колаборації з конкретно-юридичними методами є аксіоматичною. На нашу думку, основними методами, що належить застосувати як кожен окремо, так і в синергії та взаємозв'язку є: аксіологічний, аналізу та синтезу, логіки, індукції/дедукції, а також системний і компоративістський.

3. Доведено, що дізнання, з огляду на форму організації роботи, – це комплекс визначених законодавством України дій і рішень, які вчиняються (приймаються) уповноваженою на це особою та спрямовані на досягнення завдань кримінального провадження у визначений законодавством строк.

Водночас дізнавачем є посадова особа підрозділу дізнання НП України, що уповноважена здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, або посадова особа іншого підрозділу (органу) поліції, яку уповноважено на цю діяльність керівником відповідного рангу та в установленому законодавством України порядку.

Виокремлено такі ознаки дізнання: *дослідницький характер* (полягає у вивченні обставин учиненого правопорушення, аналізі всіх важливих фактів і подій, що можуть свідчити про його протиправність чи правомірність, інших обставин, що свідчать про причетність тих чи інших осіб до його вчинення (зокрема ймовірних очевидців), інших предметів, фактів і подій, що мають значення для досягнення кінцевого результату); *спроценість процесу* (полягає у визначенні законодавством України особливого порядку здійснення досудового розслідування кримінальних проступків, який означений стислістю строків, оптимізованим форматом комунікації дізнавача та прокурора, а також наданням додаткових повноважень і прав дізнавачу для проведення певних дій та прийняття рішень); *полісуб'єктність здійснення* (можливість здійснення як штатною посадовою особою –

дізнавачем, так й уповноваженою на це особою (патрульним поліцейським, дільничним офіцером поліції (поліцейським офіцером громади), поліцейським групи реагування патрульної поліції, оперативним працівником та іншими) у встановленому законодавством України порядку). Крім того, КПК України не містить заборон щодо можливості здійснення досудового розслідування кримінальних проступків слідчим НП України; *превентивність* (полягає в запобіганні, попередженні та пасивній протидії ймовірно вчинюваним кримінальним та іншим правопорушенням шляхом створення практики притягнення до відповідальності, демонстрації результатів такого процесу широкому загалу, проведення просвітницької роботи з молоддю та іншим населенням щодо неприпустимості протиправної поведінки та демонстрацією прикладів імовірних її наслідків).

4. Встановлено, що сутність дізнання як спрощеної форми досудового розслідування полягає у функціонуванні ефективної системи реагування на вчинення кримінальних правопорушень із залученням усіх необхідних правових механізмів у найкоротший термін за умови досягнення максимального результату.

Значення дізнання, зокрема в системі правовідносин, полягає в тому, що цей юридичний інститут шляхом застосування збалансованого підходу до наділення процесуальними правами й обов'язками всіх учасників кримінального провадження, а також створення загальних прискорених правил функціонування відповідних механізмів уможливорює швидке та ефективне притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили правопорушення з меншою небезпечністю, ніж злочинна суспільна, наближаючи таким чином момент (за можливості) поновлення порушених прав і свобод людини та громадянина, а також покарання особи, що вчинила відповідне діяння.

5. Обґрунтовано положення, згідно з яким функціонування інституту спрощення розслідування незначних кримінально караних діянь було започатковано на території України ще за часів Київської Русі шляхом фрагментації повноважень зі збору доказів, а згодом –

призначення уповноважених на розгляд зібраних матеріалів осіб, що за своїм змістом є позасудовим вирішенням правового спору.

Інститут дізнання як форма спрощеного досудового розслідування трансформувалася в конкретний підрозділ органів правопорядку не одразу, а лише згодом, що дає підстави констатувати складний еволюційний процес. Проаналізовані матеріали підтверджують, що чинна в Україні система дізнання уособлює собою не повний цикл спрощення процесу притягнення до кримінальної відповідальності осіб, оскільки дізнавач уповноважений провести всі необхідні СРД у межах компетенції та передати провадження до суду, тоді як на деяких історичних етапах було фактично передбачено можливість посадової особи призначати покарання особі, яка вчинила незначне кримінальне правопорушення. На підставі дослідження міжнародного досвіду виявлено низку стійких закономірностей розвитку інституту дізнання, від базової його форми – юридичного явища до інституційного втілення – підрозділу більшості органів правопорядку в незалежній Україні, що створює наукове підґрунтя для подальших досліджень відповідного напрямку.

6. Нормативне регулювання в загальному значенні визначено як правові механізми, встановлені державою як обов'язкові та примусові для всіх осіб, що знаходяться на її території (крім визначених законом випадків). Вони складаються з національних законів та інших нормативно-правових актів (актів Президента України, постанов Верховної Ради України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України, інших нормативних, організаційно-розпорядчих, прийнятих у встановленому законом порядку документів).

До нормативно-правових актів, що регулюють функціонування та організаційно-правове забезпечення зазначеної сфери, зараховано такі: Конституція України, КПК України, закони України «Про Національну поліцію», «Про дисциплінарний статут Національної поліції», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України.

7. Організаційно-правовими засадами функціонування підрозділів дізнання НП України визнано нормативно зафіксовані вихідні закономірності адміністративного, матеріально-фінансового та будь-якого іншого передбаченого законом характеру щодо організації і впорядкування процесів забезпечення належного функціонування відповідного інституту. Структура організаційно-правових засад діяльності (функціонування) є досить розгалуженою та містить як обов'язкові елементи, так і факультативні.

На основі запропонованого наукового підходу аргументовано, що обов'язкові елементи організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання НП України складаються з: *нормативних засад* (закони України «Про Національну поліцію», «Про дисциплінарний статут Національної поліції», Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, КПК України, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» тощо); *суб'єктів, їхніх завдань, функцій і повноважень* (тобто діяльності в системі органів правопорядку України підрозділів дізнання як інституту уповноваженого на досудове розслідування кримінальних проступків, що здійснюють у межах і спосіб, передбачений чинним законодавством України); *пріоритетних напрямів, принципів* (у цьому разі визначаються загальними засадами функціонування НП України, а саме завданнями (надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки та порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги) та принципами (верховенство права; дотримання прав і свобод людини; законність; відкритість та прозорість; політична нейтральність; взаємодія з населенням на засадах партнерства; безперервність); *механізмів відповідальності та контролю, нагляду за конкретною діяльністю* (тобто регламентація нормативно-правових механізмів у відповідному напрямі, що включає також функціонування

окремих органів, котрі здійснюють контроль і нагляд (наприклад, інспекції з особового складу та підрозділів внутрішньої безпеки НП України (на загальному рівні), а також органи прокуратури та суду (у питаннях суто процесуальної діяльності та необхідності дотримання прав і свобод всіх учасників кримінального провадження) за цією діяльністю).

8. Для виконання покладених на відповідних посадових осіб повноважень вітчизняна система освіти має забезпечити ефективну підготовку фахівців та створити ефективну систему перекваліфікації поліцейських кадрів для роботи в підрозділах дізнання, а також підвищення кваліфікації вже діючих дізнавачів НП України. У контексті оптимізації освітньої діяльності стосовно дізнавачів і кандидатів на відповідні посади (щодо процесів перепідготовки, підвищення кваліфікації, спеціалізації та стажування) найбільш ефективними визнано такі засоби:

– створення програмного забезпечення, що дозволить відпрацьовувати правильність і швидкість внесення інформації про кримінальні проступки до Єдиного реєстру досудових розслідувань;

– розроблення інформаційних систем зі створення процесуальних документів у конкретному кримінальному провадженні, що дозволяють застосовувати вже внесену шаблонну інформацію під час створення ланцюгів, відповідних документів (після внесення у відповідну програму інформації щодо посади дізнавача, його спеціального звання та інших необхідних даних, наприклад фабули про вчинення кримінального проступку, зазначені дані автоматично відображалися б у будь-якому новоствореному процесуальному документі, у визначеному програмним забезпеченням місці (згідно з КПК України) з метою більш ефективного навчання дізнавачів, що дасть змогу наочно продемонструвати взаємопов'язаність різних процесуальних документів в одному кримінальному провадженні;

– активна інтеграція інформаційних ресурсів «Moodle», «Microsoft Teams», «Zoom» та інших в освітній процес, зокрема підвищення кваліфікації та перепідготовки діючих працівників поліції для подальшого проходження ними служби в підрозділах дізнання;

– розроблення інтерактивних цифрових навчальних практикумів зі складання процесуальних документів з передбаченням можливості використання відповідного забезпечення на мобільних платформах (Apple, Android);

– розроблення та втілення в життя постійних, інформаційно-довідкових порталів, що забезпечать можливість у режимі реального часу будь-якому здобувачу вищої освіти (діючому дізнавачу чи кандидату на посаду) переглянути найбільш важливі для навчання/роботи довідкові матеріали чи швидко завантажити бланк конкретного процесуального документа.

9. На підставі аналізу інститутів відомчого, судового та громадського контролю, прокурорського нагляду за діяльністю підрозділів дізнання НП України, організаційно-правових засад забезпечення прав і свобод людини та громадянина в кримінальному провадженні констатовано, що зміст внутрішнього контролю за діяльністю підрозділів дізнання НП України полягає в належній організації функціонування відповідних підрозділів і діяльності їхніх посадових осіб (зокрема осіб, які уповноважені на здійснення дізнання в інших підрозділах).

Доведено потребу в удосконаленні законодавчої бази, оскільки суттєві прогалини щодо планування процесів досудового розслідування кримінальних проступків також можуть слугувати одним з елементів контролю, але цьому аспекту в нормативно-правових актах приділено недостатньо уваги.

Судовий контроль визнано одним з ключових, хоча його й не застосовують до діяльності дізнавача так системно, як до слідчої діяльності. Він полягає в неухильному виконанні дізнавачем своїх службових обов'язків з недопущення порушення прав і свобод людини в кримінальному провадженні та реалізації слідчим суддею наданих йому законодавством України повноважень щодо права приймати рішення про тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, а також розгляду скарг на діяльність дізнавача.

Констатовано недосконалість громадського контролю в питанні діяльності підрозділів дізнання, а також законодавчу складність

вказаного процесу, оскільки організаційна діяльність підрозділів дізнання безпосередньо контролюється у формі звернень громадян, а процесуальна діяльність не може бути розголошена, крім випадків, передбачених КПК України, або безпосередньо особам, які беруть участь у досудовому розслідуванні (є суб'єктами кримінального провадження).

Прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні кримінальних проступків визначено як комплекс передбачених законодавством України спільних дій обох суб'єктів, що спрямовані на досягнення завдань і цілей досудового розслідування, встановлених КПК України. Ідеться про більш досконалу форму взаємодії з дізнавачем, адже прокурор на умовах, визначених КПК України, найпершим зацікавлений у законності дій і прийнятих рішень суб'єктом, що здійснює дізнання, оскільки від цього залежить подальша судова перспектива притягнення до відповідальності винних осіб, а також інституційна незалежність і самостійність органів прокуратури України, які дають змогу та створюють умови для прийняття об'єктивних рішень і висловлювання мотивованої, обґрунтованої критики, надання вказівок, що містять процесуальний зміст і спричиняють конкретні процесуальні наслідки.

10. Авторами було надано визначення поняттю, структурі та особливостям адміністративно-правового статусу підрозділів дізнання НП України. Доведено позицію про те, що організаційна (мета, завдання, принципи і напрями діяльності та ін.) та управлінська (права, обов'язки, повноваження, компетенція та відповідальність як органу загалом, так і кожного працівника (службовця) відповідного утворення окремо) складові є базовими структурними елементами адміністративно-правового статусу. Крім цього, зауважується, що коло прав (повноважень), як підрозділів дізнання НП України загалом, так і відповідних посадових осіб є досить широким, оскільки їх професійна діяльність зумовлює подвійність правового статусу й поєднує в собі загально поліцейські та суто процесуальні риси.

Зауважується також те, що коло прав, безпосередньо дізнавачів НП України (у тому числі осіб уповноважених на здійснення дізнання – поліцейських інших підрозділів поліції) охоплює ті можливості, що

визначаються Законом України «Про Національну поліцію», а також кримінальним процесуальним законодавством України (перш за все КПК України, як основним його джерелом). Окреслено також низку недоліків «подвійності» такого правового статусу, що вміщає в собі адміністративно-правові (адмініструвальні) риси та кримінальні процесуальні особливості, оскільки конструювання значної кількості обов'язків і повноважень, що покладаються на одну особу неспівмірні з обсягом необхідного для їх виконання часу, що в результаті може призвести до неякісного їх виконання чи невиконання взагалі.

Зауважується також екзистенційна роль адміністративно-управлінської структури підрозділів дізнання НП України, оскільки апарат управління ними (УД) не містить в своїй структурі осіб, що здійснюють досудове розслідування в формі дізнання, а виконує суто організаційно-методичні та контрольні-аналітичні функції, що корелюється з вимогами КПК України щодо територіальної підслідності, а також суттєво впливає на організаційно-правове забезпечення діяльності відповідних підрозділів у позитивному контексті.

11. Компетенція підрозділів дізнання НП України розуміється як правовий режим здійснення певного обсягу визначених у загальній системі законодавства України повноважень, реалізації прав та виконання обов'язків, що встановлює система законодавства України, у тому числі окремих її сегментів (наприклад Закон України «Про Національну поліцію», КК України та КПК України). Аналізуючи компетенцію належить враховувати те, що вона не може бути ширшою за обсяг, яким наділений орган державної влади, й не може, на наше глибоке переконання, дублювати компетенційного наповнення іншого органу державної влади, що вже виконує таку діяльність.

Відповідно, в загальному розуміти компетенцію підрозділів дізнання НП України, належить крізь призму наявних у органу (чи посадової особи такого органу – в разі визначення компетенції відповідної посадової особи) прав, обов'язків і повноважень, що юридично визначаються в приналежності за конкретним органом державної влади (посадовою особою) та корелюються з його метою та завданнями.

Працівники підрозділів дізнання НП України мають розширену компетенцію, оскільки користуються одночасно як адміністративно-правовим статусом поліцейського, так і кримінальним процесуальним статусом дізнавача. Тому, на нашу думку, слід окремо розглядати відповідні теоретико-правові та нормативно регламентовані утворення, що дозволить більш комплексно охарактеризувати їх. Разом із цим, належить звернути увагу на те, що права, як категорія в Законі України «Про Національну поліцію» не індивідуалізуються, в той час як права дізнавача в конкретному досудовому розслідуванні кримінального проступку, чітко визначаються КПК України й коригуються як обставинами самого розслідування, так і низкою інших факторів.

Крім цього, права й повноваження дізнавача розпоршені по змісту КПК України в різних його частинах, що, на нашу думку, потребує систематизації та дублювання в профільних нормативно-правових актах законодавства України, як це було започатковано в Положенні про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України.

12. Окреслення змісту юридичної відповідальності працівників підрозділів дізнання НП України дозволило обґрунтувати висновок про те, що вона, не тільки формує конструкцію допустимого й недопустимого в діяльності підрозділів дізнання, а й уособлює механізм встановлення винуватості особи в учиненні певного порушення, а також передбачає застосування обмежувальних заходів, котрі є невід'ємною складовою притягнення до відповідальності за вчинення протиправного діяння в міру вини відповідної особи.

Доведено позицію про те, що дізнавачі (та особи уповноважені на здійснення дізнання НП України) можуть притягатись до: кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, матеріальної та дисциплінарної відповідальності (відповідно до Закону України «Про Національну поліцію»), а також до процесуальної відповідальності (згідно з КПК України), що на сьогодні викликає жваву наукову дискусію.

13. Авторами досягнуто висновку про те, що у вузькому розумінні правовими підставами є система законодавства України в

відповідній галузі, що зі свого боку забезпечує діяльність певного правового інституту. Так, наприклад, окремі підвалини функціонування інституту дізнання та здійснення досудового розслідування кримінальних проступків містяться в Конституції України, КПК України, КК України, відомчих нормативно-правових актах центральних органів виконавчої влади та органів влади, що мають таку компетенцію. Переважну більшість норм, що регулюють сам механізм здійснення досудового розслідування кримінального проступку містить КПК України, в той час як окремі положення Закону України «Про Національну поліцію» та відомчі організаційно-розпорядчі документи регулюють особливості дії правового статусу дізнавача в системі взаємин із іншими посадовими особами органів державної влади та потерпілою стороною.

14. Серед основних пропозицій, вдосконалення нормативно-правового та методичного забезпечення планування досудового розслідування за спрощеною процедурою на нашу думку є такі як:

16.1. Унесення змін до Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів НП України, щодо змістовного наповнення нормами, що врегулюють функціонування відповідного інституту (встановлять основні засади, принципи, форми та види планування, окреслять значення та важливість цього процесу в менеджменті досудового розслідування);

16.2. Розроблення технічного завдання, щодо створення на базі Єдиного реєстру досудових розслідувань, календаря дізнавача, що уможливить суттєве спрощення процесу планування досудового розслідування за спрощеною формою дізнавачем, а також створить додаткові позитивні умови щодо посилення взаємодії між керівником підрозділу дізнання, прокурором і дізнавачем у досудовому розслідуванні конкретного кримінального проступку, оскільки всі зацікавлені в результативності даного процесу особи, будуть поінформовані про час і місце проведення слідчої дії, чи прийняття процесуального рішення та матимуть змогу брати участь у них, плануючи при цьому й свій робочий час.

16.3. Розроблення відповідними профільними підрозділами органів досудового розслідування НП України методичних

рекомендацій щодо сутності, значення та механізму планування в досудовому розслідуванні за спрощеною процедурою, окресленні його важливості, основних методів і способів, а також інших важливих особливостей у сучасних правоохоронних реаліях.

Позитивним у плануванні, перш за все є те, що: даний спосіб організації продуктивності використання свого робочого часу дозволяє ефективно розподіляти та не витратити його на непотрібні або неефективні в розслідуванні кроки; правильно пріоритезувати всі заплановані дії від найважливішої до найменш важливої, з урахуванням хронологічного критерію, що уможливить реалізацію всіх запланованих заходів, а не лише їх частини; ефективізувати діяльність дізнавача в умовах, коли ним здійснюється досудове розслідування, навіть за спрощеною формою одразу в декількох десятках (а частіше – сотнях) кримінальних проваджень.

Негативними у плануванні досудового розслідування є наступні елементи: не завжди вдається чітко розподілити обов'язки, з урахуванням можливості надання доручення на відібрання пояснення працівникам оперативних підрозділів чи дільничним офіцерам поліції; динамічність процесу досудового розслідування за скороченою процедурою не дозволяє сформулювати статичний план дій, оскільки з кожним новим отриманим елементом інформації, що становить значення в досудовому розслідуванні перемінні, що впливають на формування відповідного плану розслідування змінюються та потребують змін; відсутність належним чином організованого електронного документообігу та в цілому інформатизації процесів досудового розслідування значно ускладнює процес планування, оскільки він зведений до створення паперових графіків і таблиць, тоді як витрачений на це час дізнавач міг би витратити на проведення слідчих (розшукових) дій чи прийняття процесуальних рішень.

15. Авторами, на підставі аналізу законодавства України та позицій вітчизняних дослідників, а також судової практики було встановлено, що коло процесуальних дій, що дізнавач може провести до внесення відомостей про кримінальний проступок до ЄРДР є значно ширшим за інструментарій слідчого. Особливу увагу звертають на неточності правового регулювання порядку застосування й

використання окремих інститутів і методів у досудовому розслідуванні кримінальних проступків. Наведені пропозиції щодо шляхів урегулювання неточностей і прогалин, з огляду на концептуальність та значний об'єм, авторами було винесено в окремий додаток у формі порівняльної таблиці, що пропонується до ознайомлення читачу (додаток А).

16. Запропоновано визначити види взаємодії в досудовому розслідуванні кримінальних проступків та обґрунтувати їх змістовне наповнення і загальну сутність. До їх переліку, на нашу думку, належать:

16.1. *Оперативна взаємодія*, що полягає в наданні в установленому КПК країни доручень у конкретних кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків, з урахуванням обсягу й складності СРД, що необхідно провести. Широко застосовується, характеризується тим, що коло оперативних підрозділів системно розширюється (наприклад, підрозділами кримінального аналізу чи кіберполіції НП України), що значно розширює можливості в досудовому розслідуванні будь-якого кримінального проступку.

16.2. *Прокурорська взаємодія* є найбільш тісним видом взаємодії, оскільки процесуальний керівник – прокурор є не лише суб'єктом здійснення процесуального нагляду. В окремих випадках його самостійність може бути порівняна з правовим (процесуальним і адміністративним) статусом дізнавача НП України, оскільки він може виступати суб'єктом проведення СРД і прийняття процесуальних рішень. Крім цього, важливим є аспект погодження прокурором низки докорінних рішень, прийнятих дізнавачем у досудовому розслідуванні кримінального проступку.

16.3. *Судова взаємодія*, носить здебільшого контрольний контекст і використовується у досудовому розслідуванні конкретного кримінального проступку для отримання дозволу на проведення певної СРД чи під час вирішення інших питань, пов'язаних зокрема й із неприйняттям рішення, бездіяльністю дізнавача чи інших обставин, що впливають на хід здійснення досудового розслідування.

16.4. *Експертна взаємодія*, що використовується дізнавачем у порядку, визначеному КПК України, для використання спеціальних

знань у дослідженні предметів, об'єктів, явищ, у тому числі на основі вже отриманої дізнавачем у досудовому розслідуванні інформації, що дозволяє будувати подальше розслідування. Нерідко проведення різного виду й типу експертиз безпосередньо впливають на кінцевий результат досудового розслідування, адже в результаті експертної взаємодії отримуються докази, що мають ключове значення та є носіями первинної інформації.

16.5. *Міжінституційна взаємодія*, що пов'язана зі здійсненням у ході досудового розслідування дізнавачем інформаційно-запитувальної роботи, яка полягає в направленні запитів, звернень й застосуванні інших форматів отримання доказової інформації в досудовому розслідуванні кримінального проступку з органів державної влади, місцевого самоврядування, від юридичних осіб будь-якої форми власності.

17. Проаналізований досвід спрощення окремих процедур і процесів у розслідуванні незначних кримінальних правопорушень у країнах з нетиповою для України правовою системою (Сполучене Королівство та США) засвідчив, що, з огляду на інституційні особливості, найбільш раціональним є прийняття рішення щодо надання права всім працівникам поліції права здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, що, безперечно, потребує обговорення на фаховому рівні.

Одним з відмінних аспектів у діяльності відповідної системи в провідних країнах ЄС (Німеччина, Франція, Литва) визнано можливість проведення окремих СРД будь-якими працівниками поліції, у той час як деякі процедури (повідомлення про підозру та інші) мають право реалізовувати лише спеціально уповноважені суб'єкти. Цікавим є досвід менеджменту на місці вчинення кримінального правопорушення, оскільки в деяких країнах ЄС такі дії має право проводити окремо визначене коло осіб, що ніяк не пов'язано з діяльністю органу досудового розслідування (тоді як таке право у відповідних посадових осіб усе ж залишається), що дозволяє ефективно подолати низку бюрократичних процедур та не звужує обсяг прав і свобод людини та громадянина в кримінальному провадженні.

Зауважено, що система реагування на кримінальні проступки з ознаками очевидності має бути докорінно трансформована з метою ефективізації процесів досудового розслідування, економії процесуального та адміністративного ресурсу, забезпечення швидкого, повного й неупередженого досудового розслідування шляхом залучення до провадження відповідних заходів спеціально уповноважених на це осіб, функційним призначенням яких є робота на місці події, документування та передавання зібраних матеріалів безпосередньо суб'єкту досудового розслідування.

18. Встановлено, що основними напрямками вдосконалення забезпечення діяльності підрозділів дізнання НП України є правове та законодавче забезпечення (уможлиблює створення юридичного підґрунтя, коригування наявного законодавства з урахуванням соціального становища та проблем правозастосування), організаційне та науково-методичне забезпечення (дозволяє ефективно, тобто з найменшими витратами та найбільшим результатом досягти поставлених перед підрозділом чи окремими посадовими особами цілей досудового розслідування), а також інформаційно-аналітичне забезпечення (у сучасних умовах, безперечно, є магістральним напрямом будь-якого органу правопорядку, з урахуванням можливостей, які відкриваються внаслідок його належної реалізації, а також в умовах конкурування органів правопорядку зі злочинними сегментами).

CONCLUSIONS

In the monographic study, based on the analysis of the current legislation of Ukraine, international rules and regulations, which the Verkhovna Rada of Ukraine agreed to be bound by, rules and regulations of European countries, sociological studies of various levels (national and foreign), other statistical information, opinions and positions of scientists of various branches of law, the main provisions for optimizing the activities of the units of inquiry of the National Police of Ukraine were formulated, a theoretical generalization of current problematic issues is given, and ways to handle them are suggested. A number of conclusions, suggestions, and recommendations aimed at achieving the goal set are formulated, the most significant among which are the following.

19. The analysis of the state of scientific studies of problematic issues of functioning of the units of inquiry of the NP of Ukraine showed that the relevant topic was relevant before the liquidation of the units of inquiry of the internal affairs bodies, and is still relevant to this day. The critically low number and sometimes inadequate quality of such studies do not allow us to generally offer comprehensive software solutions to optimize the functioning of the relevant unit of the NP of Ukraine and the activities of this element of the institution of criminal justice.

It is advisable to pay attention to the fact that in the studies by administrative and processualist scientists, the large share of the material is devoted to the administrative-legal and criminal procedural status of units of inquiry, since the issue of making the corresponding legal status complete with all the necessary attributes is a thorough legislative process that requires an appropriate level of justification.

20. Methodology, as a complex institution in the system of legal science, is a complex of the foundations and bases that form the idea of the main research algorithms, determine the boundaries, content, essence, and regularities of the study of legal reality, contribute to improving the quality of scientific work, and directly affect the quality and content of the formation of the result of scientific work. Taking into account the synergy of all elements of the institute of scientific methodology, it should be pointed out that the range of basic principles that form the elements of the

methodological approach should include: the principles of objectivity; comprehensiveness and completeness; impartiality.

In addition, the significance and key importance of the paradigm and scientific theory, both separately and in synergy with each other, and collaboration with specific legal methods is axiomatic. In our opinion, the main methods to be applied both individually and in synergy and interrelation are: axiological method, analysis and synthesis, logic, induction/deduction, as well as systemic and comparativistic methods.

21. It is proved that an inquiry, taking into account the form of organization of work, is a set of actions and decisions defined by the legislation of Ukraine, which are taken by an authorized person and are aimed at achieving the tasks of criminal proceedings within the time period determined by the legislation.

At the same time, the inquiry officer is an official of a unit of inquiry of the NP of Ukraine, authorized to carry out pre-trial investigation of criminal offences, or an official of another unit (body) of the police, authorized to do this by the head of the appropriate rank and in accordance with the procedure established by the legislation of Ukraine.

The following signs of inquiry are highlighted: *research nature* (study of the circumstances of a committed offence, analysis of all important facts and events that may indicate its illegality or legality, and other circumstances that indicate the involvement of certain persons in its commission (in particular, possible eyewitnesses), other objects, facts, and events that are important for achieving the final result); *simplification of the process* (determination by the legislation of Ukraine of a special procedure for conducting pre-trial investigation of criminal offences, which is indicated by a short time frame, an optimized format of communication between the inquiry officer and the prosecutor, as well as granting additional powers and rights to the inquiry officer to conduct certain actions and make decisions); *polysubjectivity of implementation* (the possibility of implementation by both a full-time official inquiry officer, and an authorized person (patrol police officer, district police officer (community police officer), response team policeman of the patrol police, intelligence officer, etc.) in accordance with the procedure established by the legislation of Ukraine). In addition, the Criminal Procedure Code of Ukraine does not contain prohibitions on

the possibility of conducting a pre-trial investigation of criminal offences by an investigator of the NP of Ukraine; *preventive nature* (preventing, averting, and passively countering possible criminal and other offences by creating a practice of bringing to justice, demonstrating the results of such a process to the general public, raising awareness of young people and other population regarding the inadmissibility of illegal behaviour, and demonstrating examples of its possible consequences).

22. It is established that the essence of inquiry as a simplified form of pre-trial investigation is the functioning of an effective system of response to the commission of criminal offences with the involvement of all necessary legal mechanisms in the shortest possible time, provided that the maximum result is achieved.

What makes inquiry important, in particular in the system of legal relations, is that this legal institution makes it possible, by applying a balanced approach to granting procedural rights and obligations to all participants in criminal proceedings, as well as creating general expedited rules for functioning of appropriate mechanisms, to quickly and effectively bring to criminal responsibility persons who have committed an offence of less danger than a public criminal one, thus bringing closer the moment (if possible) of restoring violated human and civil rights and freedoms, as well as punishing the person who committed the relevant act.

23. The work substantiates the statement saying that the functioning of the institution for simplifying the investigation of minor criminal acts was started on the territory of Ukraine back in the days of Kyivan Rus' by fragmenting the powers to collect evidence, and subsequently, appointing persons authorized to review the collected materials, which, in its essence, is an out-of-court resolution of a legal dispute.

The institution of inquiry as a form of simplified pre-trial investigation was transformed into a specific unit of law enforcement agencies not immediately, but over time, which gives grounds to state that it was a complex evolutionary process. The analyzed materials confirm that the current system of inquiry in Ukraine does not represent a full cycle of simplification of the process of bringing persons to criminal responsibility, since the inquiry officer is authorized to conduct all the necessary investigative actions within the scope of his/her competence and transfer the

proceedings to the court, while at some historical stages, it was actually provided for an official to impose punishment on a person who has committed a minor criminal offence. Based on the study of international experience, a number of stable patterns of development of the institute of inquiry have been identified, from its basic form (a legal phenomenon) to its institutional implementation (a unit of most law enforcement agencies in independent Ukraine), which forms a scientific basis for further research in the relevant direction.

24. Legal regulation is generally defined as legal mechanisms established by the state as mandatory and compulsory for all persons located on its territory (except in cases defined by law). They consist of national laws and other laws and regulations (acts of the President of Ukraine, resolutions of the Verkhovna Rada of Ukraine, resolutions and orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine, other legal, organizational and administrative documents adopted in accordance with the procedure established by law).

The following are included in the laws and regulations regulating the functioning and organizational and legal support of this sphere: the Constitution of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Laws of Ukraine On the National Police, On the Disciplinary Charter of the National Police, On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Simplification of Pre-trial Investigation of Certain Categories of Criminal Offences, the Regulations on the Organization of Activities of Units of Inquiry of the NP Bodies of Ukraine.

25. The statutory initial patterns of administrative, material and financial, and any other nature provided for by law regarding the organization and arrangement of processes to ensure the proper functioning of the relevant institution are recognized as the organizational and legal basis for functioning of the units of inquiry of the NP of Ukraine. The structure of the organizational and legal basis of activity (functioning) is quite extensive and contains both mandatory and optional elements.

On the basis of the suggested scientific approach, it is argued that the mandatory elements of the organizational and legal basis for functioning of the units of inquiry of the NP of Ukraine consist of: *regulatory framework* (Laws of Ukraine On the National Police, On the Disciplinary Charter of the

National Police, Regulations on the Organization of Activities of Units of Inquiry of the National Police Bodies of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Law of Ukraine On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Simplification of Pre-trial Investigation of Certain Categories of Criminal Offences, etc.); *subjects, their tasks, functions, and powers* (i.e., the activities of units of inquiry in the system of law enforcement agencies of Ukraine as an institution authorized for pre-trial investigation of criminal offences, which are carried out within the limits and in the way provided for by the current legislation of Ukraine); *priority areas and principles* (in this case, they are determined by the general principles of functioning of the NP of Ukraine, namely the tasks (provision of police services in the areas of ensuring public security and order; protection of human rights and freedoms, as well as the interests of society and the state; countering crime; providing, within the limits defined by law, services for assistance to persons who need such assistance for personal, economic, social reasons or as a result of emergencies) and principles (rule of law; respect for human rights and freedoms; legality; openness and transparency; political neutrality; interaction with the population on the basis of partnership; continuity); *mechanisms of responsibility and control, supervision of specific activities* (that is, the regulation of regulatory devices in the relevant direction, which also includes the functioning of separate bodies that exercise control and supervision (for example, inspections of personnel and internal security units of the NP of Ukraine (at the general level), as well as the bodies of the prosecutor's office and the court (in matters of purely procedural activities and the need to respect the rights and freedoms of all participants in criminal proceedings) for these activities).

26. In order to implement the powers assigned to the relevant officials, the domestic education system should ensure effective training of specialists and create an effective system for retraining police personnel to work in units of inquiry, as well as advanced training of active inquiry officers of the NP of Ukraine. In the context of optimizing educational activities in relation to inquiry officers and candidates for relevant positions (in relation to the processes of retraining, advanced training, specialization and internships), the following tools are recognized as the most effective:

- Creation of software that will make it possible to work out the correctness and promptness of entering information about criminal offences in the Unified Register of Pre-trial Investigations;

- Development of information systems for the creation of procedural documents in a specific criminal proceeding, allowing to apply already entered template information during the creation of chains, relevant documents (after information about the position of the inquiry officer, his/her special title, and other necessary data, for example, the charges of a criminal offence committed, is entered into the relevant programme, these data would automatically be displayed in any newly created procedural document, in a software-defined place (according to the Criminal Procedure Code of Ukraine) in order to more effectively train inquiry officers, which will make it possible to clearly demonstrate the interconnectedness of different procedural documents in one criminal proceeding;

- Active integration of Moodle, Microsoft Teams, Zoom, and other information resources into the educational process, in particular, advanced training and retraining of active police officers for further service in the units of inquiry;

- Development of interactive digital training workshops on drafting procedural documents with the option of using appropriate software on mobile platforms (Apple, Android);

- Development and implementation of permanent, information and reference portals that will enable any applicant of higher education (active inquiry officer or candidate for a position) to view in real time the most important reference materials for training/work or quickly download the form of a specific procedural document.

27. Based on the analysis of the institutions of departmental, judicial, and public control, prosecutor's supervision over the activities of the units of inquiry of the NP of Ukraine, organizational and legal basis for ensuring human and civil rights and freedoms in criminal proceedings, it is stated that the essence of internal control over the activities of the units of inquiry of the NP of Ukraine is a proper organization of functioning of the relevant units and the activities of their officials (in particular, persons authorized to conduct an inquiry in other units).

The need to improve the legislative framework is proven, since significant gaps in planning the processes of pre-trial investigation of criminal offences can also serve as one of the elements of control, but not enough attention is paid to this aspect in laws and regulations.

Judicial control is recognized as one of the key ones, although it is not applied to the activities of an inquiry officer as systematically as to investigative activities. It constitutes strict compliance of the inquiry officer with his/her official duties to prevent violations of human rights and freedoms in criminal proceedings and the exercise by the investigating judge of the powers granted to him/her by the legislation of Ukraine regarding the right to make decisions on temporary restriction of constitutional human and civil rights and freedoms, as well as consideration of complaints about the activities of the inquiry officer.

The imperfection of public control in the issue of the activities of the units of inquiry, as well as the legislative complexity of this process, is stated, since the organizational activities of the units of inquiry are directly controlled in the form of citizens' appeals, and the procedural activities cannot be disclosed, except in cases provided for by the Criminal Procedure Code of Ukraine, or directly to persons participating in the pre-trial investigation (they are subjects of criminal proceedings).

Prosecutor's supervision in the pre-trial investigation of criminal offences is defined as a set of joint actions of both subjects provided for by the legislation of Ukraine, aimed at achieving the tasks and goals of pre-trial investigation established by the Criminal Procedure Code of Ukraine. This means a more perfect form of interaction with the inquiry officer, because the prosecutor, under the conditions defined by the Criminal Procedure Code of Ukraine, is the first to be interested in the legality of actions and decisions taken by the subject conducting the inquiry, since the further judicial perspective of bringing the perpetrators to justice depends on it, as well as the institutional independence and autonomy of the prosecutor's office of Ukraine, which allow and create conditions for making objective decisions and expressing motivated, justified criticism, providing instructions containing procedural content and causing specific procedural consequences.

28. The authors defined the concept, structure, and features of the administrative and legal status of the units of inquiry of the NP of Ukraine. The position is proved that organizational (purpose, objectives, principles, and directions of activity, etc.) and managerial (rights, duties, powers, competence, and responsibility of both the body as a whole and each employee (official) of the relevant formation separately) components are the basic structural elements of administrative and legal status. In addition, it is noted that the range of rights (powers) of both the units of inquiry of the NP of Ukraine as a whole and the relevant officials is quite wide, since their professional activity determines the duality of the legal status and combines general police and purely procedural features.

It is also noted that the range of rights directly of inquiry officers of the NP of Ukraine (including persons authorized to conduct an inquiry—police officers of other police units) covers the opportunities stipulated by the Law of Ukraine On the National Police, as well as the criminal procedure legislation of Ukraine (primarily the Criminal Procedure Code of Ukraine, as its main source). A number of shortcomings of the ‘duality’ of such a legal status are also outlined, which includes administrative and legal (administrative) features and criminal procedural features, since the construction of a significant number of duties and powers assigned to one person is incommensurable with the amount of time required for their implementation, which may result in their poor-quality performance or non-performance.

The existential role of the administrative and managerial structure of the units of inquiry of the NP of Ukraine is also noted, since the apparatus of their management (the Department of Inquiries) does not include persons who carry out pre-trial investigation in the form of an inquiry, and performs purely organizational, methodological, control, and analytical functions, which correlates with the requirements of the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding territorial jurisdiction, and also significantly affects the organizational and legal support of activities of the relevant units in a positive context.

29. The competence of the units of inquiry of the NP of Ukraine is understood as the legal regime for exercising a certain amount of powers defined in the general system of legislation of Ukraine, exercising rights and

fulfilling obligations, established by the system of legislation of Ukraine, including its separate segment (for example, the Law of Ukraine On the National Police, the Criminal Code of Ukraine, and the Criminal Procedure Code of Ukraine). When analysing competence, it should be taken into account that it cannot be wider than the scope of competence that a state authority is endowed with, and we are strongly convinced that it cannot duplicate the competence content of another state authority that is already engaged in such activities.

Accordingly, it is necessary to understand the competence of the units of inquiry of the NP of Ukraine in general through the prism of the rights, obligations, and powers available to the authority (or an official of such an authority, in the case of determining the competence of the relevant official), which are legally defined as belonging to a specific state authority (official) and correlate with its goals and objectives.

Employees of the units of inquiry of the NP of Ukraine have expanded competence, since they enjoy both the administrative and legal status of a police officer and the criminal procedural status of an inquiry officer. Therefore, in our opinion, the relevant theoretical, legal, and regulatory entities should be considered separately, which will allow us to characterize them more comprehensively. At the same time, we should point out that the rights as a category in the Law of Ukraine On the National Police are not individualized, while the rights of an inquiry officer in a specific pre-trial investigation of a criminal offence are clearly defined by the Criminal Procedure Code of Ukraine and are adjusted both by the circumstances of the investigation itself and a number of other factors.

In addition, the rights and powers of an inquiry officer are scattered according to the content of the Criminal Procedure Code of Ukraine in its various parts, which, in our opinion, requires systematization and duplication in the relevant laws and regulations of Ukraine, as it was established in the Regulations on the Organization of Activities of Units of Inquiry of the NP Bodies of Ukraine.

30. The definition of the meaning of legal responsibility of employees of the units of inquiry of the NP of Ukraine allowed us to justify the conclusion that it not only forms the construction of what is acceptable and what is unacceptable in the activities of the units of inquiry, but also

represents the mechanism for establishing the guilt of a person in committing a certain violation, and also provides for the application of restrictive measures, which are an integral part of bringing to justice for committing an illegal act to the extent of the guilt of the relevant person.

The position is proved that inquiry officers (and persons authorized to conduct an inquiry by the NP of Ukraine can be brought to: criminal, administrative, civil, material, and disciplinary responsibility (according to the Law of Ukraine On the National Police), as well as to procedural responsibility (according to the Criminal Procedure Code of Ukraine), which instigates a lively scientific discussion today.

31. The authors concluded that in a narrow sense, the legal grounds are the system of legislation of Ukraine in the relevant area, which, in turn, ensures the activities of a certain legal institution. For example, certain foundations for functioning of the institution of inquiry and pre-trial investigation of criminal offences are contained in the Constitution of Ukraine, the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Criminal Code of Ukraine, departmental laws and regulations of central executive authorities and authorities with such competence. The Criminal Procedure Code of Ukraine contains a vast majority of norms regulating the mechanism of pre-trial investigation of a criminal offence, while certain provisions of the Law of Ukraine On the National Police and departmental organizational and administrative documents regulate the specifics of the legal status of an inquiry officer in the system of relations with other officials of state authorities and the injured party.

32. The main suggestions for improving the regulatory and methodological support for planning a pre-trial investigation under a simplified procedure, in our opinion, include the following:

14.1. Amendments to the Regulations on the Organization of Activities of Units of Inquiry of the NP Bodies of Ukraine, filling their content with the norms regulating the functioning of the relevant institution (establishing the fundamentals, principles, forms, and types of planning, outlining the significance and importance of this process in the management of pre-trial investigation).

14.2. Development of the terms of reference for the creation on the basis of the Unified Register of Pre-trial Investigations of the inquirer

schedule, which will make it possible to significantly facilitate the planning by an inquiry officer of a pre-trial investigation in a simplified form, as well as create additional positive conditions for strengthening interaction between the head of the unit of inquiry, the prosecutor, and the inquiry officer in the pre-trial investigation of a specific criminal offence, since all persons interested in the effectiveness of this process will be informed about the time and place of the investigative action, or the adoption of a procedural decision, and will be able to participate in them, while planning their working hours.

14.3. Development by the relevant specialized units of pre-trial investigation bodies of the NP of Ukraine of methodological recommendations on the essence, significance and mechanism of planning in a pre-trial investigation under a simplified procedure, outlining its importance, main ways and methods, as well as other important features in modern law enforcement realities.

The positive things about planning are primarily that: this method of organizing the productivity of using one's working hours makes it possible to effectively allocate them and not spend them on unnecessary or ineffective steps in the investigation; correctly prioritize all planned actions, from the most important to the least important one, taking into account the chronological criterion that will make it possible to implement all planned activities, and not just some of them; make effective the activity of the inquiry officer in conditions when he/she is conducting a pre-trial investigation, even in a simplified form, in several dozen (and more often, hundreds) of criminal proceedings at once.

The negative things about planning of the pre-trial investigation are the following elements: it is not always possible to clearly distribute responsibilities, taking into account the possibility of giving instructions to employees of criminal intelligence units or district police officers to get explanations; the dynamism of the pre-trial investigation process in a fast-track procedure does not make it possible to form a static action plan, because with each new element of information received that is important in the pre-trial investigation, the variables that affect the formation of the corresponding investigation plan change and require amendments; the lack of properly organized electronic document management and informatization

of pre-trial investigation processes in general significantly complicates the planning process, since it is reduced to the creation of paper graphs and tables, while the inquiry officer could spend the time spent on this on investigative (search) actions or making procedural decisions.

33. Based on the analysis of the legislation of Ukraine and the positions of domestic researchers, as well as judicial practice, the authors found that the range of procedural actions that an inquiry officer could conduct before entering information about a criminal offence in the Unified Register of Pre-trial Investigations, is much broader than the investigator's tools. Special attention is paid to inaccuracies in the legal regulation of the procedure for applying and using certain institutions and methods in the pre-trial investigation of criminal offences. The authors included the suggestions above on ways to handle inaccuracies and gaps, taking into account the conceptuality and considerable volume, in a separate annex in the form of a comparative table, which is suggested to the reader (Annex A).

34. It is proposed to determine the types of interaction in the pre-trial investigation of criminal offences and justify their content and general essence. Their list, in our opinion, includes:

16.6. *Operational interaction*—giving instructions in specific criminal proceedings concerning criminal offences in accordance with the procedure established by the Criminal Procedure Code of the country, taking into account the volume and complexity of the investigative actions, which have to be carried out. It is widely used and characterized by the fact that the range of criminal intelligence units is systematically expanded (for example, by adding the units of criminal analysis or cyber police of the NP of Ukraine), which significantly expands the capabilities in the pre-trial investigation of any criminal offence.

16.7. *Prosecutor's interaction*—the closest type of interaction, since the prosecutor in his/her role as a supervisor of pre-trial investigation is not only the subject of procedural supervision. In some cases, his/her independence can be compared with the legal (procedural and administrative) status of an inquiry officer of the NP of Ukraine, since he/she can act as a subject of conducting the investigative actions and making procedural decisions. In addition, the aspect of approval by the prosecutor

of a number of fundamental decisions taken by the inquiry officer in the pre-trial investigation of a criminal offence is important.

16.8. *Judicial interaction*—mainly conducted in a context of control and is used in the pre-trial investigation of a specific criminal offence to obtain permission to conduct a certain investigative action or in resolving other issues related, in particular, to the failure to make a decision, inaction of the inquiry officer, or other circumstances that affect the course of the pre-trial investigation.

16.9. *Expert interaction*—used by the inquiry officer in accordance with the procedure established by the Criminal Procedure Code of Ukraine, for the use of special knowledge in the study of things, objects, and phenomena, including on the basis of information already received by the inquiry officer in the course of pre-trial investigation, which makes it possible to build further investigation. Often, conducting examinations of various kinds and types directly affects the final result of a pre-trial investigation, because evidence is obtained as a result of expert interaction that is of key importance and is the carrier of primary information.

16.10. *Interinstitutional interaction*—related to the implementation of informational and interrogatory work during the pre-trial investigation by the inquiry officer, in particular, sending requests, appeals, and applying other formats for obtaining evidentiary information in the pre-trial investigation of a criminal offence from state authorities, local government bodies, and from legal entities of any form of ownership.

35. The analysed experience of simplification of certain procedures and processes in the investigation of minor criminal offences in countries with an atypical legal system for Ukraine (the United Kingdom and the United States) showed that, taking into account institutional features, it is most rational to make a decision on granting the right to all police officers the right to conduct pre-trial investigations of criminal offences, which undoubtedly needs to be discussed at a professional level.

The possibility of conducting separate investigative actions by any police officers is recognized as one of the distinctive aspects of the relevant system operating in the leading EU countries (Germany, France, Lithuania), while only specially authorized entities have the right to implement certain procedures (notification of suspicion and others). The experience of

management at the scene of a criminal offence is interesting, since in some EU countries, a designated range of persons have the right to carry out such actions, which has nothing to do with the activities of the pre-trial investigation body (while the relevant officials still have such a right), which makes it possible to effectively overcome a number of bureaucratic procedures and does not narrow the scope of human and civil rights and freedoms in criminal proceedings.

It is noted that the system of responding to criminal offences with signs of evidence should be radically transformed in order to make effective the pre-trial investigation process, save procedural and administrative resources, ensure a quick, complete, and impartial pre-trial investigation by involving specially authorized persons in the implementation of appropriate measures, whose functional purpose is to work at the scene of the incident, document and transfer the collected materials directly to the subject of pre-trial investigation.

36. It is established that the main directions of improving the activities of the units of inquiry of the NP of Ukraine are legal and legislative support (makes it possible to create a legal basis, adjust the existing legislation taking into account the social situation and law enforcement problems), organizational, scientific, and methodological support (makes it possible to effectively achieve, i.e., with the lowest costs and the greatest result, the goals of pre-trial investigation set for the unit or individual officials), as well as information and analytical support (in modern conditions, it is undoubtedly the main direction of any law enforcement agency, taking into account the opportunities that open up as a result of its proper implementation, as well as in the context of competition between law enforcement agencies and criminal segments).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ackoff R. Concept of Corporate Planning. New York : Wiley, 1970. 158 p.
2. Allen R. Less is more: the case for dealing with offences out of court. London : Transform Justice, 2017. URL: https://www.transformjustice.org.uk/wp-content/uploads/2017/12/November2017_Less-is-more.pdf.
3. Bespalko I. Definition of the concept of general principles of criminal proceedings. *Enterprise, Economy and Law*. 2018. No. 5. P. 242–247. URL: <http://pgpjourn.kiev.ua/archive/2018/5/48.pdf>.
4. Camous E. François Fourment Procedure penale. Bruylant : Bruxelles, 2012. 223 p.
5. Catholic University Law Review, *Constitutional Rights at Inquest Proceedings: The Kennedy Challenge*, 19 Cath. U. L. Rev. 227 (1970). URL: <https://scholarship.law.edu/lawreview/vol19/iss2/6>.
6. Code de procédure pénale. Secrétariat général du Gouvernement. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006151877/#LEGISCTA000006151877.
7. Country Profiles of Participating and Partner States. URL: http://polis.osce.org/countries/details?item_id=17&lang=en.
8. CPS, «Legal Guidance». URL: <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/minor-offences>.
9. Criminal Justice Joint Inspectorates (CJJI). *Exercising Discretion: the Gateway to Justice*. London, June 2011. URL: <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/media/exercising-discretion-the-gateway-to-justice-20110609.pdf>.
10. Criminal Procedure. *Legal Information Institute*. URL: https://www.law.cornell.edu/wex/criminal_procedure.
11. Desportes F., Lazerges-Cousquer L. *Traité de procédure pénale*. Paris : Economica, 2015. 995 p. URL: <https://catalogue.bnf.fr/ark:/12148/cb41477951t>.
12. Edwards C. *Changing policing theories for the 21st century societies*. 3rd edition. Sydney The Federation press, 2011.

13. Fayol H. General and Industrial management. London : Pitman, 1949. 43 p.
14. Gibson C. OUT OF COURT DISPOSALS. 2021. URL: <https://sentencingacademy.org.uk/wp-content/uploads/2021/02/Out-of-Court-Disposals-3.pdf>.
15. Glen S. Charging and Out of Court Disposals: A National Strategy. 2018. URL: <https://www.npcc.police.uk/Publication/Charging%20and%20Out%20of%20Court%20Disposals%20A%20National%20Strategy.pdf>.
16. Gorazd Meško, Branko Lobnikar. Police reforms in Slovenia in the Past 25 Years. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2021. Vol. 15. Issue 1. P. 237–250. URL: <https://academic.oup.com/policing/article-abstract/15/1/237/4850524?redirectedFrom=fulltext>.
17. Govender D. Community-based participatory approach to prevent residential burglaries and house robberies. *In Global perspectives on crime prevention and community resilience: International Police Executive Symposium Co-Publications / In D. S. Peterson, D. K. Das. (Eds.). New York : Taylor & Francis, 2018. P. 35–47*
18. Govender D. State of violent crime in South Africa post-1994. *Journal of Sociology and Social Anthropology*. 2015. No. 6 (4). P. 459–467;
19. Greenwood P. W., Chaiken J. M., Petersius J., Prusoff U. The criminal investigation process Volume III: observations and analysis. URL: <https://www.ojp.gov/pdffiles1/Digitization/148118NCJRS.pdf>.
20. Guide to measuring information and communication technologies (ict) in education. UNESCO-UIS, 2009. 138 p. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001865/186547e.pdf>.
21. Henkel H. Strafverfahrensrecht. Stuttgart et al. : Kohlhammer, 1968, 400 p.
22. Insécurité et délinquance en 2020: bilan statistique. *Service statistique ministériel de la sécurité intérieure*. Avril 2021. URL: <https://www.vie-publique.fr/sites/default/files/rapport/pdf/279727.pdf>.
23. Jeschek H.-H. Rechtsvergleichung als Grundlage der Strafprozeßreform in: Probleme der Strafprozeßreform. *Juristenzeitung*, 1975. S. 20.

24. John D. Thompson. Planning the Investigation. The Compliance Response to Misconduct Allegations : Playbook. 2013. P. 17–26. doi: <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-416554-0.00006-5>.

25. Kandratavičius A. Naujų darbo organizavimo formų diegimas nusikalstamų veikų tyrimo kontekste: Magistro baigiamasis darbas. Kaunas, 2018. URL: <https://vb.mruni.eu/object/elaba:28858847/28858847.pdf>.

26. Kobzar O., Romanov M., Benkovskyi S., Povzyk Y., Trach S. Principles for pre-trial investigation planning under simplified procedure. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (47). P. 216–225. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.22>.

27. Kossivi Edem Agbodji. Preliminary investigation by public prosecutor in Togo: Obstacles and challenges to bringing a charge against individuals due to their social class. Le rang social du mis en cause, obstacle et défi à l'enquête préliminaire au Togo. *KAS African Law Study Library*. 2018. Vol. 5. Issue 1. P. 39–53. DOI: <https://doi.org/10.5771/2363-6262-2018-1-3>;

28. Kovalenko N. Definition of the legal regime in the theory of law. *Вісник Академії митної служби України*. 2015. № 2. С. 104–109. (Серія «Право»).

29. Kulish A., Gyrenko I., Kobzar O., Pavlenko B. Problems of the introduction of the academic honesty principles in domestic institutions of higher education. *Asia life sciences – The Asian International Journal of Life Sciences*. 2019. No. 21 (2). P. 101–117.

30. Lietuvos nepilnamečių justicijos problemos: sociologinė analizė. Vilnius, 2007. 152 p.

31. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, 2002-03-14 № IX-785. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>.

32. Mainland D. The planning of investigations. *Methods in medical research*. 1954. No. 6. P. 138–45.

33. Miró Llinares F. Inteligencia artificial y justicia penal: más allá de los resultados lesivos causados por robots. *Revista De Derecho Penal Y Criminología*. 2020. No. 20. P. 87–130. DOI:

<https://doi.org/10.5944/rdpc.20.2018.26446>; Miró Llinares F. Predictive policing: utopia or dystopia? On attitudes towards the use of big data algorithms for law enforcement. January 13, 2020. DOI: [10.31235/osf.io/a7juk](https://doi.org/10.31235/osf.io/a7juk).

34. Newman W. Administrative Action: The Techniques of Organization Management. Englewood Cliffs. 2nd ed. NJ : 1963. 56 p.

35. Planning and conducting an investigation. Office of the Children's Guardian. URL: https://www.ocg.nsw.gov.au/Article/Documents/1021/Planning_conducting_investigation.pdf.aspx?Embed=Y.

36. Police activity in Ukraine and European countries: modern standards and unification options : Collective monograph / [O. I. Bezpalova, S. M. Gusarov, O. V. Dzharfarova et al.]. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. 600 p.

37. Romanov M., Vasylynychuk V., Grytsyshen D., Melnyk O., Denysiuk D. Organizational and legal framework for the functioning of the National Police investigation units. *Amazonia Investiga*. 2021. No. 10 (45). P. 120–130. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.13>.

38. Schmidt Eb. Die Verletzung der Belehrungspflicht dem § 55 abs. 2 StPO als Revisionsgrund. *Juristenzeitung*. 1958. No. 12. P. 213.

39. Snyder N. How Managers plan – The Analysis of Managerial Activities. *Long Rang Planning*. February, 1980. P. 70–76.

40. Sturge G. Court Statistics for England and Wales. December 23, 2021. P. 6. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-8372/CBP-8372.pdf>.

41. Terrill R. World criminal justice systems. December 17, 2015. URL: <https://www.routledge.com/World-Criminal-Justice-Systems-A-Comparative-Survey/Terrill/p/book/9780323356466>.

42. Tunley M., Whittaker A., Gee J., M. Button. Organising and Planning an Investigation. *The Accredited Counter Fraud Specialist Handbook*. 2014. Chap. 4. doi: <https://doi.org/10.1002/9781119017257.ch4>.

43. Абрамський С. Є., Фоміна Т. Г. Правова регламентація затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.)* Київ : НАВС, 2019. С. 18–20.

44. Абрамов В. И. Безопасность. *Государственное управление в сфере национальной безопасности* : сл.-справочник / [сост. : Г. П. Сытник, В. И. Абрамов, В. Ф. Смолянюк и др.]; под общ. ред. Г. П. Сытника. Киев : НАДУ, 2012. 349 с.
45. Адміністративне право : підручник / за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Харків : Право, 2010. 624 с.
46. Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. С. 224.
47. Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2001. 528 с.
48. Академічний тлумачний словник «Словник української мови». URL: <http://sum.in.ua/>.
49. Алексеев С. С. Общая теория права : в 2 т. М. : Юрид. лит., 1982. Т. 2. С. 89.
50. Алексійчук М. М. Адміністративно-правовий статус міського, районного органу внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2009. 178 с.
51. Андрейчук Н. Парадигма як термін. Видавництво Львівської політехніки, 2008. С. 254-257. URL: http://vlp.com.ua/files/52_3.pdf.
52. Андрусів Л. Теоретико-правові засади системи нормативно-правових актів. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 4. С. 130. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_4_27.
53. Андрусак В. Б. Функції органів досудового слідства в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2010. С. 123, 130.
54. Андрушко О. В. Дізнання в органах прикордонної служби України: процесуальні та організаційні аспекти : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 23 с.
55. Арсеньев В. Д. О едином порядке производства по уголовным делам и пределах его дифференциации. Вопросы борьбы с преступностью. *Труды Иркутского государственного университета*. 1970. Т. 85. Вып. 10. Ч. 4. С. 70.
56. Артемова В. М. Повышение квалификации рабочих и служащих: правовые вопросы. Мн., 1972. С. 26–27.

57. Багмет М. О., Коваль Г. В. Історія та практика державного управління і місцевого самоврядування в Україні : навч. посіб. : у 2 т. Миколаїв : ЧДУ ім. П. Могили, 2012. 143 с.
58. Баев О. Я. Криминалистическая тактика и уголовно-процессуальный закон : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Мн, 1975. 21 с.
59. Бандурка А. М., Бочарова С. П., Землянская Е. В. Основы психологии управления : учебник. Харьков : Фортуна-пресс, 1998. 464 с.
60. Бандурка О. М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія. Харків : Золота миля, 2012. С. 49.
61. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність : підручник. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2002. Ч. I. 336 с.
62. Бандурка О. М., Литвинов О. М. Злочинність як об'єкт феноменологічного аналізу. *Право і безпека*. 2015. № 3 (58). С. 6.
63. Бахін В. П., Гора І. В. Науково-методичне забезпечення слідчої практики: поняття, сутність, значення. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. № 9. С. 129–134.
64. Беспалова О. І., Горбач Д. О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 31–38.
65. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. М. : Юристъ, 1997. Т. 2 : Частные криминалистические теории. 464 с.
66. Берендтс Э. Н. Связь судебной реформы с другими реформами Императора Александра II и влияние ее на государственный и общественный быт России. Петроград : Сенат. тип., 1915. С. 31.
67. Берназ П. В. Становлення та розвиток суб'єктів здійснення досудового слідства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 156.
68. Беспалько І. Л. Визначення поняття загальних засад кримінального провадження. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 5. С. 242–247;
69. Бесчастний В. М. Форми наукового забезпечення протидії злочинності. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 2. С. 92–99.

70. Бесчастний В. М. Щодо напрямків науково-методичного забезпечення протидії злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 1. С. 23–28;

71. Белік Л. С. До питання тактичних засад взаємодії слідчого, слідчого судді з експертом у кримінальному провадженні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Т. 27. С. 22–29.

72. Битяк Ю. П. Адміністративне право : підручник. Харків : Право, 2010. 624 с.

73. Білокінь Р. М. Кримінально-процесуальна відповідальність : монографія. Київ : Кафедра, 2017. 430 с.

74. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень : підручник. Київ : Вища шк., 1997. 300 с.

75. Бобровник С. В. Правове регулювання суспільних відносин та реалізація права. *Правова держава*. 1996. Вип. 7. С. 107.

76. Бойко В. А. Деякі особливості дізнання як форми досудового розслідування. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування : матеріали круглого столу (Дніпро, 25 лют. 2021 р.)*. Дніпро : ДДУВС, 2021. С. 13–15.

77. Болонська система освіти в Україні: перспективи та проблеми. *Інформаційний інтернет-ресурс «kudapostupat»* : [сайт]. URL: <https://kudapostupat.ua/bolons-ka-sistema-osviti-v-ukrayini-perspektivi-ta-problemi/>.

78. Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. 214 с.

79. Бондар Г. Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2004. 26 с.

80. Бондар С. О. Адміністративно-правове забезпечення діяльності адміністративних судів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 202 с.

81. Борщевський І. В., Гринь О. Д. Правова компетенція в загальнотеоретичній юриспруденції: поняття й особливості. URL:

<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/84/2167/4703-1>.

82. Брайченко Д. В., Сибірцев В. В. Зарубіжний досвід розвитку післядипломної освіти. *Наука – виробництву, 2016* : зб. тез доп. І наук. конф. студ. і магістр. (Кіровоград, 14 квіт. 2016 р.). Кіровоград : КНТУ, 2016. С. 115–116.

83. Братішко Н. А. Дізнання як форма досудового розслідування. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 19–20 трав. 2022 р.). С. 561–564. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/88195/1/Bratishko_dosudove_rozsliduvannia.pdf;jSESSIONID=4770BF41D153706C2DBBE4CDCDD476BC.

84. Бугайчук К. Л. Правові основи діяльності Національної поліції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2 (23). Т. 3. С. 125–130. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2-3_2018/25.pdf.

85. Бурлака В. В. Особенности проведения следственных (розыскных) действий во время расследования незаконного лишения свободы или похищения человека. *Право и политика*. 2014. Спецвып. С. 83–88.

86. Бурлака В. В. Особливості відомчої взаємодії слідчого з оперативними та іншими підрозділами ОВС під час розслідування незаконного позбавлення волі або викрадення людини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 254–263.

87. Вапнярчук В. В. Процесуальне становище особи, яка провадить дізнання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 20 с.

88. Вапнярчук В. В. Процесуальне становище особи, яка проводить дізнання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2000. 199 с.

89. Вапнярчук Н. М. Післядипломна освіта в Україні: актуальні проблеми сьогодення. *Правове забезпечення розвитку національної інноваційної системи в умовах глобалізації* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, Київ, 11 груд. 2015 р.) / редкол.: С. М. Прилипка,

Ю. Є. Атаманова, С. В. Глібко, А. В. Матвеева. Харків : Право, 2015. 274 с. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/collection-11-12-15.pdf>.

90. Васильков Д. С. Актуальні проблеми пояснення у кримінальному процесі України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 2. Т. 3. С. 59–63. (Серія «Юридичні науки»).

91. Вебер М. Избранные произведения / пер. с нем. М. : Прогресс, 1990. С. 652, 653.

92. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2007. 992 с.

93. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доповн.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

94. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., доповн. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.

95. Вернадский В. И. О науке. Дубна : Феникс, 1997. Т. 1 : Научное знание. Научное творчество. Научная мысль. 175 с.

96. Визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні: аналіз слідчої практики крізь призму судових рішень : монографія / [В. Г. Дрозд, В. В. Бурлака, Л. В. Гаврилюк та ін.]. Київ : 7БЦ, 2021. 420 с.

97. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Ін-Юре, 2002. 668 с.

98. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 28 жовт. 2022 р. у справі № 761/22703/22 (провадження № 1-кп/761/3176/2022). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107038539>.

99. Волкова К. А. Генезис законодательства о дознании как форме предварительного расследования. *Борьба с преступностью: теория и практика* : материалы II Междунар. науч.-практ. конф. (Могилев, 27 февр. 2014 г.) / [редкол.: Ю. П. Шкаплеров (отв. ред.) и др.]. Могилев : Могилев. высш. колледж МВД Респ. Беларусь, 2014. С. 102.

100. Воробей А. О. Деякі проблемні питання вилучення речей і документів під час досудового розслідування кримінальних проступків. *Сучасні тенденції розвитку законодавства України в контексті проведення державних реформ* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 4 берез. 2021 р.). / відп. ред. Т. А. Латковська. Чернівці : Чернів. ін-т Нац. ун-т «Одеська юридична академія, 2021. С. 317–320.

101. Гаврилюк Л. В. Відповідальність слідчого: кримінально-процесуальні засади : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2009. 199 с.

102. Галаган В. І., Яковенко М. О. Становлення і розвиток дізнання як форми досудового розслідування в Україні. *Наукові записки НАУКМА*. 2020. Т. 6. С. 28–37. (Серія «Юридичні науки»). DOI: 10.18523/2617-2607.2020.6.28-37.

103. Галуцько В. М. Адміністративно-правове забезпечення слідчої діяльності в Україні : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 484 с.

104. Галуцько В. М. Певні аспекти наукової організації праці слідчих національної поліції. *Право і суспільство*. 2017. № 1 (2). С. 137–139. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2017/1_2017/part_2/32.pdf.

105. Галюк Р. Г. Співвідношення системи права та системи законодавства. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 74. С. 131.

106. Гаращук В. М. Доктрина контролю та нагляду в управлінні. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 201–207.

107. Гасанов Р. Н. Дізнання як форма досудового розслідування. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 1-1. С. 5.

108. Геня Б. О. Аксиологічний підхід як основа деонтологічних досліджень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6-1. Том 1. С. 9-10.

109. Гетьман А. Науково-практичний коментар нового Кримінального процесуального кодексу України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Харків : Право ; Нац. ун-т «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» ; НАПрН України, 2012. 681 с.

110. Гирько С. И. Некоторые аспекты характеристики полицейского дознания по уголовно-процессуальному законодательству России XVIII–XIX. *Colloquium-journal/Jurisprudence*. 2019. № 10 (34). С. 152. DOI: <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2019-10301>.

111. Головки Л. В. Дознание и предварительное следствие в уголовном процессе Франции. М. : Спарк, 1995. С. 55.

112. Голубов А. Є. Правова основа провадження в справах про злочини неповнолітніх: зміст та структура. *Право і Безпека*. 2010. № 2. С. 137–142. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_2_31.

113. Гончарук Г. О., Осика І. М. Внутрішній контроль в системі МВС. URL: http://police-reform.khpg.org/articles/vnutrishnij_kontrol_v_sistemi_mvs.

114. Горбова Н. А. Природа державного контролю (нагляду) та генезис його законодавчого визначення. *Право та державне управління*. 2019. № 1 (34). С. 37–42.

115. Горбунова Л. М., Богачов С. В., Іванчук І. Ф., Трало Ю. В. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, гопереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Київ : Поліграф-Експрес, 2006. 58 с.

116. Горелов М. О. Організаційно-правові основи діяльності слідчих підрозділів ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2008. 9 с.

117. Горфинкель В. Я., Купряков Е. М., Прасолова В. П. Экономика предприятия. М. : Юнити, 1996. 367 с.; Основы рыночной экономики Украины. Власть. Право. Предпринимательство. Финансы. Налоги. Маркетинг. Менеджмент. Торговля. Реклама. Преступность / В. В. Селезнев. Киев : А.С.К., 1999. 540 с.;

118. Грабченко А. І., Федорович В. О., Гаращенко Я. М. Методи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : НТУ «ХП», 2009. С. 30.

119. Грищенко Р. С. Особливості правового регулювання притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2018. 20 с.

120. Гудима Д.А. Філософсько-антропологічний підхід – методологічний фундамент сучасної юридичної науки. Проблеми філософії права. 2003. Том 1. С. 122-123.

121. Гук Б. М. Особливості адміністративно-правового статусу Державної виконавчої служби України в умовах адміністративної реформи. *Публічне право*. 2011. № 3. С. 86–92.

122. Гуляев А. П. Единый порядок предполагает дифференциацию. *Соц. Законность*. 1975. № 3. С. 64.

123. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права : навч. посіб. Київ : НАВС ; Освіта України, 2017. 116 с.

124. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. С. 72.

125. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. М. : ГИС, 1955. Т. 1 : А–З. 699 с.

126. Даневский В. П. Наше предварительное следствие, его недостатки и реформа. М. : Т-во скоропеч. А. А. Левенсона, 1895. С. 74.

127. Даньшин М. В., Адамов Ф. П. Основні форми процесуальної взаємодії дізнавача і слідчого зі слідчим суддею у досудовому розслідуванні. *Наше право*. 2021. № 1. С. 77–81. URL: http://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/77-Danshyn_Adamov.pdf.

128. Дахова І. І. Структура конституційно-правового статусу уряду. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2007. № 13. С. 38–46.

129. Дашковська О. Р. Системність законодавства як його конститутивна ознака. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2013. Вип. 6-2 (1). С. 35. (Серія «Юриспруденція»).

130. Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 100–104. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2016/08/20.pdf>.

131. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / за ред. С. Г. Серьогіної. Харків : Право, 2005. 256 с.

132. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с.

133. Дізнання. *Академічний тлумачний словник української мови*. URL: <http://sum.in.ua/s/diznannja>.

134. Дізнання. *Митна енциклопедія* : у 2 т. / [І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін.]. Хмельницький : Мельник А. А., 2013. Т. 1 : А–Л. 472 с.

135. Дізнання. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін.]. Київ : Укр. енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 2 : Д–Й. 744 с.

136. Дмитрик Р. В. Адміністративно-правовий статус поліцейського в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 204 с.

137. Дмитрієв А. А. Принципи та правове регулювання діяльності органів Національної поліції України із протидії організованій злочинності. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2016. № 1 (12). С. 164.

138. Довгунь С. З. Адміністративно-правові засади діяльності органів досудового розслідування (на прикладі Національної поліції України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 22 с.

139. Долженков О. Ф. Організаційні форми взаємодії органів внутрішніх справ. *Вісник ЛАВСУ*. 2002. № 4. С. 232–239.

140. Досудове розслідування кримінальних проступків : метод. рек. / [С. С. Чернявський, М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 160 с.

141. Драпкин Л. Я. Основы теории следственных ситуаций. Свердловск : Урал. ун-т, 1987. 163 с.

142. Драпкин Л. Я. Организация и планирование расследования. *Криминалистика : учебник / под ред. И. Ф. Герасимова, Л. Я. Драпкина. М. : Высш. шк., 1994.*

143. Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики : монографія. Одеса : Гельветика, 2018. 448 с.

144. Дрозд О. Ю. Деякі питання адміністративно-правового регулювання підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах системи МВС України. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія».* 2016. № 2. С. 62–74.

145. Дрозд О. Ю., Волуйко О. М. Основні напрями службової діяльності муніципальної поліції Європейських країн, щодо охорони громадського порядку. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2015. № 2. Т. 1. С. 69–72. (Серія «Юридичні науки»).

146. Дубинський А. Я. Передумови і напрямки удосконалення кримінально-процесуальної форми. *Правова система України: теорія і практика.* 1993. С. 387.

147. Дубровицкая Л. П., И Лузгин. М. Планирование расследования : учеб. пособие. М. : Высш. шк. МВД СССР, 1972. 74 с.

148. Дуфенюк О. М., Кунтій А. І. Правова регламентація проведення освідування: проблеми та шляхи вирішення. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ.* 2015. № 4. С. 298–306. (Серія «Юридична»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2015_4_33.

149. Дьячкова О.Н. Научова теорія. Загальні проблеми філософії науки. Словник для аспірантів та здобувачів. URL: http://psychologis.com.ua/nauchnaya_teoriya-1.htm.

150. Енциклопедія кібернетики : у 2 т. / відп. ред. В. М. Глушков. Київ : УРЕ, 1973. Т. 2 (М–Я). 576 с.

151. *Єдиний державний реєстр судових рішень* : [сайт]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>.

152. Єрьоменко І. Взаємодія прокурора та слідчого у кримінальному провадженні: підстави, форми та принципи. *Jurnalul*

juridic național: teorie și practică. Mai 2019. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/35.pdf.

153. Єсімов С. С. Юридична природа інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. *ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні* : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Львів, 18 листоп. 2016 р.) / упоряд. : Т. В. Бачинський, Д. С. Лозовицький, Р. І. Радейко. Львів : НП «Львівська політехніка», 2016. С. 47–54. URL: https://www.academia.edu/29965561/%D0%86%D0%A2_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97
<http://aphd.ua/publication-151/>.

154. Єсімов С. С., Перепелиця А. В. Адміністративно-правове регулювання внутрішньовідомчого контролю в органах Національної поліції. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 2 (12). С. 72–78.

155. Жученко О. Д. До питання про передумови розроблення електронного кримінального провадження в Україні. *Правова держава*. 2019. № 33. С. 116–122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2019_33_18.

156. З початку року слідчі Нацполіції забезпечили відшкодування на понад мільярд гривень збитків у кримінальних провадженнях. *Національна поліція* : [офіц. сайт]. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/Informacziya/z-pochatku-roku-slidchi-naczpolicziji-zabezpechili-vidshkoduvannya-na-ponad-milyard-griven-zbitkiv-u-kriminalnix-provadžhenнях/>.

157. Заброта Д. Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 45–51.

158. Завальнюк В.В. Принципи антропологічної парадигми права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 66. С. 474-476.

159. Завгородній В.А. Регулятивний вплив практики Європейського Суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні. *Правовий часопис Донбасу: збірник наукових праць*. 2018. № 4 (65). С. 64-65.

160. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

161. Запотоцька О. В. Адміністративно-правовий статус Національного банку України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 238 с.

162. Затримання у кримінальному провадженні : навч. посіб. / [кол. авт. : А. В. Захарко, В. В. Рогальська, Д. В. Солдатенко та ін.]. Одеса : Гельветика, 2021. 224 с.

163. Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок / [М. Цуцкірідзе, С. Вітвіцький, О. Ковтун та ін.]. Київ : 7БЦ, 2021. 54 с.

164. Захарова В. І., Філіпова В. Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. Київ : Центр учб. літ., 2013. 336 с.

165. Звіт місцевих загальних судів про розгляд судових справ. *Судова влада в Україні* : [сайт]. URL: https://supreme.court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/IV_kvartal_19.

166. Іваницький С. О. Удосконалення кримінальної процесуальної регламентації досудового розслідування. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 5 листоп. 2019 р.). Київ : КНДІСЕ Мінюсту України, 2019. С. 205;

167. Іванов Г. С. Правове та організаційно-методичне забезпечення реалізації механізму державного управління розвитком морських портів України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 116–120. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2018/26.pdf.

168. Іванова О. І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 3 (25). С. 21–26.

169. Іванова Ю. С. Поняття професійного навчання працівників: теоретико-правовий аналіз. *Право та інновації*. 2014. № 4 (8). С. 148–155. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/03/Ivanova8.pdf>.

170. Ізбаш К. С. Теоретичні, організаційні та правові питання роботи з персоналом органів досудового слідства МВС України : монографія. Одеса : НікаНова, 2011. С. 133–135.

171. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. *Методологія наукових досліджень* : навч. посіб. Дніпропетровськ : Маковецький, 2015. 191 с.

172. Калатур М. В. Історичний процес становлення слідчих підрозділів ОВС України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. № 5. Т. 2. С. 138–143;

173. Калатур М. Особливості здійснення контролю й нагляду за діяльністю слідчих органів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10. С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.10.19>.

174. Калатур М. Розвиток слідчих підрозділів правоохоронних органів на території України за часів існування СРСР. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 208–212. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.11.36>.

175. Калатур М. В. Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 40 с.

176. Калатур М. В. Адміністративно-правові засади організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 432 с.

177. Калатур М. В. Доктринальні основи організації та функціонування слідчих підрозділів правоохоронних органів : монографія. Київ : Гельветика, 2018. 344 с.

178. Калатур М. В. Історико-правовий аналіз становлення та розвитку слідчих підрозділів правоохоронних органів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 43. Т. 3. С. 84–89. (Серія «Право»);

179. Каленіченко Л. І. Юридична відповідальність як явище об'єктивного права. *Право і Безпека*. 2016. № 2 (61). С. 31–37.

180. Камінська О. Нормативно-правові засади діяльності органів дізнання щодо неповнолітніх. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 249–255. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/2/45.pdf>.

181. Карвацький А. М. Початок досудового розслідування кримінальних проступків: запрошення до дискусії. *Міжнародні*

стандарти справедливого правосуддя та їх імплементація в українське законодавство : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17 груд. 2018 р.) Київ : Алерта, 2018. С. 50–53.

182. Каревич О. В. Основні напрямки взаємодії слідчих та оперативних підрозділів ОВС при оголошенні в розшук підозрюваного. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 49–53. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2015_Kerevich.pdf.

183. Карташов М. Кримінальна процесуальна відповідальність. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 318–321. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/61.pdf>.

184. Каткова А. Г. Правові та організаційні аспекти управління слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2003. 19 с.

185. Каткова Т. В. Проблеми реалізації слідчим принципу безпосередності дослідження доказів кримінальних справ, отриманих від органів дізнання. *Актуальні проблеми сучасної науки у дослідження молодих вчених*. 1997. Вип. 3–4. С. 134;

186. Квачевский А. Об уголовном преследовании, дознании и предварительном исследовании преступлений по судебным уставам 1864 года: теоретическое и практическое руководство : в 3 т. СПб. : Тип. Ф. С. Сушинского, 1866. Т. 1. С. 149.

187. Кельман М.С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрямки розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Львів, 2013. С. 44.

188. Керевич О. В. Здійснення провадження по кримінальних проступках за новим КПК України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 4. С. 525.

189. Кисленко Д. П., Кузмічов Я. В. Поняття та сутність судового контролю під час досудового розслідування. *Юридична наука*. 2015. № 7. С. 176–184. (Серія «Кримінальне процесуальне право, криміналістика»).

190. Климчук О. Розвиток розшукової діяльності за часів козацької доби (1648–1756 рр.). *Jurnalul juridic național: teorie și*

practică. 2019. № 5. Т. 2. С. 9–12. URL: <http://jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/5/2.pdf>.

191. Ключев О. М. Компетенція органів внутрішніх справ у сфері охорони громадського порядку на регіональному рівні. *Право і безпека*. 2006. № 4–5. С. 61–63.

192. Кобзар О. Ф. Взаємодія як вид соціальної діяльності в боротьбі зі злочинністю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2011. № 3. С. 27.

193. Кобзар О. Ф. Використання досвіду поліцейської діяльності провідних країн світу у діяльності правоохоронних органів України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. № 3. С. 46–50;

194. Кобзар О. Ф. Поліцейська діяльність в Україні: адміністративно-правовий аспект : монографія. Харків ; Дніпропетровськ : Панов, 2015. 316 с.

195. Кобзар О. Ф. Правоохоронна діяльність: теоретико-правовий аналіз. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 7–14.

196. Кобзар О. Ф., Дараган В. В. Напрямки удосконалення підготовки фахівців для органів досудового розслідування національної поліції. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 1. С. 158–163.

197. Кобзар О., Романов М. Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. 2021. № 1 (2). С. 96–101. (Серія «Право»). URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/14.pdf>.

198. Коваленко А. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції: теоретичний і практичний підхід. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 3. С. 250–254. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdv_s_2018_3_51.

199. Коваленко Н. В. Вплив норм міжнародного права на правове забезпечення адміністративно-правових режимів. *Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності* : матеріали Міжнар. наук.-практ.

конф. (Харків, 15–16 берез. 2019 р.). Харків : Асоціація аспірант.-юрист., 2019. С. 88–90.

200. Коваленко Н. В. Історичні передумови виникнення адміністративного права та адміністративних режимів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3. Т. 2. С. 27–30. (Серія «Юридичні науки»).

201. Коваленко Н. В. Характеристика окремих адміністративно-правових відносин, що передбачають режимне регулювання. *Visegrad journal on human right*. 2016. № 6. Ч. 2. С. 54–59;

202. Коваленко Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 255 с.

203. Ковалів М. В. Основи управління в органах внутрішніх справ України : навч.-практ. посіб. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2010. С. 144.

204. Ковалів М. В. Судовий контроль як гарантія забезпечення прав та свобод громадян. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Вип. 3. С. 117–124. (Серія «Юридична»).

205. Коваль Р. А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної влади. *Теорія та практика державного управління*. 2006. № 1 (113). С. 223–226.

206. Ковальов В. В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. С. 24.

207. Коврига З. Ф. Дознание в органах милиции / под ред. В. Е. Чугунова. Воронеж : Воронеж. ун-т, 1964. С. 7.

208. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 7 груд. 1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

209. Козаченко І. П., Регульський В. Л. Правові, морально-етичні та організаційні основи оперативно-розшукової діяльності. Львів : Львів. ін-т внутр. справ при Нац. акад. внутр. справ України, 1999. С. 178–203.

210. Козенко Ю. О. Юридична відповідальність як діалектика категорій «правова свобода» та «правовий обов'язок» в поведінці особи. *Наукові записки НаУКМА*. 2012. Т. 129. С. 65–67. (Серія «Юридичні науки»).

211. Колесник Г. Р. Прокурорський нагляд у досудовому розслідуванні за КПК України 2012 року: функціональна характеристика, повноваження, форми реалізації. *Форум права*. 2016. № 5. С. 70.

212. Колісниченко О. Н. Планування розслідування і слідчі версії. *Радянська криміналістика. Криміналістична техніка і слідча тактика* : підручник / за ред. В. П. Колмакова. Київ : Вища шк., 1973.

213. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2013. С. 42–46 URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf?sequence=1>.

214. Коломієць П. В., Головань В. В. Правове регулювання діяльності суб'єктів господарювання. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 24 берез. 2021 р.). Полтава, 2021. 426 с.

215. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

216. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 731 с.

217. Колпаков В. М. Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.

218. Комарова Ю. М. Адміністративно-правовий статус Національного антикорупційного бюро України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 229 с.

219. Коновалова В. О. Организация и психологические основы деятельности следователя. Киев : РИО МВД УССР, 1973. 122 с.

220. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

221. Контроль. *Словник іншомовних слів Мельничука*. URL: <http://slovopedia.org.ua/42/53402/284474.html>.

222. Контроль. *Тлумачний словник української мови E-slovník*. URL: <https://eslovník.com/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C/>.

223. Концепція реформування кримінальної юстиції України : Указ Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311/2008. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.

224. Косович В. Система нормативно-правових актів України: основні напрями вдосконалення. *Вісник Львівського університету*. 2011. Вип. 53. С. 33–34. (Серія «Юридичні науки»).

225. Костомаров М. І. Галерея портретів: біографічні нариси. Київ : Веселка, 1993. С. 52.

226. Костюченко О. Є. Визначення поняття «правове забезпечення». *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 1 (68). С. 14.

227. Кривчик Г. Г. Основні загальнонаукові методи дослідження в історичних науках. *Грані (історія)*. 2017. № 20 (12). С. 55–61. DOI: <https://doi.org/10.15421/1717165/>.

228. Криміналістика : учебник / под ред. И. Ф. Крылова. Л. : Изд-во ЛГУ, 1976. 591 с.

229. Криміналістика : учебник / под ред. И. Ф. Пантелеева, Н. А. Селиванова. М. : Юрид. лит., 1988. 672 с.

230. Криміналістика : підручник : у 2 т. / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. Т. 2. 328 с.

231. Криміналістика : підручник / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг та ін.]. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2014. 380 с.

232. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

233. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за заг. ред.

В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допововн. Харків : Право, 2013. Т. 1 : Загальна частина. 376 с.

234. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

235. Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / відп. ред. : С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків : Одиссей, 2013. С. 466.

236. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / [О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.] ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. Т. 1. 768 с.;

237. Кримінальні процесуальні, організаційні та кримінально-правові засади діяльності службових осіб, відповідальних за перебування затриманих : метод. рек. / [М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець, Р.І. Горяченко та ін.] ; за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе. Київ : Наук.-досл. ін-т публ. права, 2021. 82 с.

238. Кримінально-процесуальний кодекс України : Закон УРСР від 28 груд. 1960 р. № 1001-05. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1961. № 2. Ст. 15.

239. Крутов В. В. Становлення та розвиток недержавної системи безпеки підприємництва : монографія. Київ : Фенікс, 2008. 496 с.

240. Крушинський В. Ю. Історія України (події, факти, дати). 2-ге вид. Київ : Зодіак – Еко, 1993. С. 23.

241. Кузніченко С. О. Проблемні питання щодо наукового забезпечення службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. *Честь і закон*. 2009. № 2. С. 17.

242. Кун Т. Структура научных революций; пер. с англ. / сост. В.Ю. Кузнецов. Москва: ООО «Издательства АСТ», 2002. С. 70.

243. Куньч З. Універсальний словник української мови. Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2007. 848 с.

244. Куракін О. М., Романов М. Ю. Співвідношення верховенства права та закону в розрізі соціологічної концепції праворозуміння. *Науковий вісник Херсонського державного*

університету. 2015. № 2. С. 33–36. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2015_2(1)_9).

245. Кучук А.М. Методологія теорії держави і права. Теорія держави і права: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. Ю.А. Ведерніков. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2014. С. 21-22.

246. Лапкін А. В. Основи прокурорської діяльності в Україні : навч. посіб. у схемах. Вид. 3-тє, змін. та доповн. Харків : Право, 2015. 148 с.

247. Ларин А. М. Расследование по уголовному делу. Планирование, организация. М. : Юрид. лит., 1970. 224 с.

248. Лекарь А. Г. Предотвращение преступлений органами охраны общественного порядка : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. М., 1967. 308 с.

249. Леоненко М. І. Структура стадійної побудови кримінального провадження в контексті сучасного реформування кримінального процесу України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 2. С. 75. (Серія «Юридичні науки»).

250. Литвинов В. В. Суб'єкти дізнання у кримінальному процесі України. *Актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 7 черв. 2019 р.). Дніпро : ДДУВС, 2019. С. 106–109.

251. Ліпкан В. А. Національна безпека України : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. С. 112.

252. Лузгин И. М. Методологические проблемы расследования. М. : Юрид. лит., 1973. 216 с.

253. Лукич Р. Методология права / под ред. Керимова Д.А.; пер. с сербохорват. Кулистиков В.М. Москва: Прогресс, 1981. С. 34.

254. Лучко О. А. Проблемні питання освідування у кримінальному провадженні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2020 № 2. С. 202–204.

255. Любович А. А., Єсіна О. Г. Сучасні інформаційні технології в освіті. *Інформатика та інформаційні технології* : матеріали студ. наук. конф. (Одеса, 20 квіт. 2015 р.). Одеса : ОНЕУ, 2015. С. 118–120.

256. Мазан В. Б. Організаційні та процесуальні проблеми вдосконалення діяльності органів дізнання : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2005. 230 с.

257. Макаровець А. М. Адміністративно-правовий статус апарату суду в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 216 с.

258. Малярова В. О. Розслідування злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків: теорія та практика : монографія. Харків : Діса плюс, 2013. 422 с.

259. Маньгора В. В. Болонський процес і професійна підготовка юристів. *Педагогічний дискурс*. 2013. Вип. 14. С. 298–303. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/peddysk_2013_14_62.pdf.

260. Марченко О. А. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання: деякі процесуальні аспекти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 3. Ч. 2. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2021/3/part_2/8.pdf.

261. Мацелик Т. О. Компетенція органів публічної адміністрації: поняття та структурні елементи. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 2. С. 76–83. (Серія «Юридичні науки»).

262. Мельник А. В. Передумови закріплення статусу дізнавача в Україні. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 21 трав. 2021 р.) : у 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса : Гельветика, 2021. Т. 2. С. 343–346.

263. Мельник А. В. Повноваження дізнавача в кримінальному провадженні: окремі питання. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/19891/Мельник%20А.%20В.%20Повноваження%20дізнавача%20в%20кримінальному%20провадженні....pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

264. Мельник А. В. Розвиток інституту дізнання в Україні. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (71). С. 32–36. (Серія «Право»). DOI: <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2021.1.5>.

265. Мельниченко Б. Б. Правова основа організації та діяльності органів публічного управління в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 12. С. 174–177.

266. Методологія. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/metodologhija>.

267. Мешковой К. Історичний розвиток адміністративно-правового забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1 (21). С. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.33270/04212101.32>.

268. Микитин Ю. Л. Провадження на досудових стадіях кримінального процесу Франції та України. *Науково-інформаційний вісник*. 2010. № 2. С. 23–27. URL: https://visnyk.iful.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/4_2010_2.pdf.

269. Михайленко О. Р. Прокуратура Федеративної Республіки Німеччини: становлення та повноваження. *Право України*. 2000. № 5. С. 104–105.

270. Михайлик Д. О. Поняття процесуальних дій у кримінальному провадженні України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 217–221.

271. Михайличенко А. О. Взаємодія з оперативними підрозділами та правоохоронними органами. *Науковий вісник Львівського юридичного інституту МВС України*. 2004. № 1. С. 26–32.

272. Михеєнко М. М., Нор В. Г., Шибіко В. П. Кримінальний процес України : підручник. Київ : Либідь, 1999. С. 493.

273. Мінцберг Г. Зліт та падіння стратегічного планування. Київ : Вид-во Олексія Капусти, 2008. 389 с.

274. Міняйленко І. В., Гайжук О. В. Теоретичні аспекти стратегічного планування розвитку підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 512–515. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/105.pdf>.

275. Мовчан А. В. Теоретичні засади інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (75). С. 181–188.

276. Мудрецька А. В. Лекція до теми № 6 «Взаємодія слідчого з експертами» для магістрів денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 8.03040101 «Правознавство». URL: https://oduvs.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/tema_6-2.pdf.

277. Музичук О. М., Нікуліна А. Г. Компетенція органів досудового розслідування Національної поліції України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 259.

278. Мух К. Б. Види юридичної відповідальності працівників поліції. *Держава та регіони*. 2021. № 1 (71). С. 79–86. (Серія «Право»). URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2021/15.pdf.

279. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2000. С. 54.

280. Невгад В. Робота слідчого в умовах сьогодення. *ActiveLex (з посиланням на Юридичний Вісник України)*. 2019. URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/robota-slidchogo-v-umovah-sogodennya/>.

281. Нікуліна А. Г. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 17 с.

282. Нікуліна А. Г. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2017. 241 с.

283. Новий тлумачний словник української мови / уклад. : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ : Аконт, 1999. С. 318.

284. Нормативно-правове-забезпечення. *The Geneva Centre for Security Sector Governance (DCAF)* : [site]. URL: <https://securitysectorintegrity.com/uk/станданти-і-настанови/нормативно-правове-забезпечення/>.

285. О порядке предоставления мест практики учащимся университетов, институтов и техникумов и мест прохождения стажера лицам, прошедшим полный курс указанных учебных заведений : постановление Совета Народных Комиссаров СССР от 14 июня 1926 г. *Собрание законов и распоряжений Рабоче-крестьянского правительства СССР*. 1926. № 44. Ст. 320.

286. Об усилении ответственности за хулиганство : Указ Президиума Верховного Совета СССР от 26 июля 1966 г. № 5363-VI. *Ведомости Верховного Совета СССР*. 1966. № 30. Ст. 595.

287. Оборотов Ю.М., Горобець К.В. *Методологія правового пізнання. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Харків: Право, 2017. Т. 2. Філософія права / Редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. С. 460.

288. *Общая теория государства и права: академический курс : в 2 т. / под ред. М. Н. Марченко. М. : Зерцало, 1998. Т. 2 : Теория права. С. 457.*

289. *Общетеоретическая юриспруденция : учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. Одесса : Нац. ун-т «Одесская юридическая академия», 2011. 436 с.*

290. Ожегов С. И. *Словарь русского языка. М. : Рус. язык, 1984. Т. 1. 797 с.*

291. Олійник В. В. *Тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства. Теорія і практика управління соціальними системами. 2013. № 1. С. 56–66.*

292. Омельченко Т. В. *Дізнання в кримінальному процесі України: становлення і розвиток. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2001. Спецвипуск. С. 185.*

293. *Організаційно-правові засади діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : монографія / [В. Г. Дрозд, А. В. Пономаренко, С. Є. Абламський та ін.]. Херсон : Гельветика, 2020. 352 с.*

294. *Організаційно-правові засади здійснення податкового контролю. URL: https://otherreferats.allbest.ru/finance/00467840_1.html.*

295. *Організація діяльності поліції зарубіжних країн : навч. посіб. / за заг. ред. В. В. Чернея. Київ : КНТ, 2015. 572 с.*

296. *Організація діяльності поліції зарубіжних країн : навч. посіб. / [С. Г. Братель, С. Ф. Константинов, М. В. Лошицький та ін.] ; за заг. ред. В. В. Коваленка. Київ : КНТ, 2014. 572 с.;*

297. Організація роботи підрозділів досудового розслідування : навч. посіб. / [А. Г. Гаркуша, О. Ф. Кобзар, Ю. А. Кричун та ін.]. 2-ге вид., доповн. і переробл. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 108 с.

298. Осадчий В. В., Осадча К. П. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. Т. 48. Вип. 4. С. 47–57.

299. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / уклад. : Г. Г. Стрелкова, М. М. Федосенко, А. І. Замулко, О. С. Іщенко. Київ : КПІ ім. І. Сікорського, 2019. 120 с.

300. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль : Крок, 2014. 278 с.

301. Остропілець В. Р. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України з іншими правоохоронними органами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Херсон, 2015. С. 6.

302. Охріменко С. С. Гарантії правового захисту процесуальної самостійності та незалежності слідчого : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. 209 с.

303. Оцінка впровадженості кримінальних проступків в Україні, підготовлено Євгеном Крапивіним, в рамках проєкту Ради Європи «Дотримання прав людини в системі кримінальної юстиції України». URL: <https://rm.coe.int/ukr-criminal-misdem-research-final-main-body/1680a1e989>.

304. Падалка А. М. Юридична відповідальність слідчого: зміст і система. *Право.ua*. 2014. № 1. С. 60–65.

305. Паламарчук Л. С. Словник української мови. *Українська мова* : енциклопедія. Київ : Укр. енциклопедія, 2004. 612 с.

306. Панов М. І. Кримінальне правопорушення та його види : лекція. Харків : Право, 2019. 52 с.

307. Панюкова Д. О. Адміністративно-правовий статус Державної служби зайнятості України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2020. № 29. С. 213–

220. (Серія «Право»). doi: <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2020-29-28>.

308. Патик А. А. Взаємодія слідчих та оперативно-розшукових підрозділів при розкритті та розслідуванні майнових злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. 233 с.

309. Патрелюк Д. А. Електронне кримінальне провадження як напрям подолання протидії кримінальному переслідуванню. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2018. № 15. С. 167–177.

310. Патюк С. О. Завдання кримінального провадження України. *Науковий Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 95–101.

311. Пащенко М. Нормативне та індивідуальне правове регулювання природних прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 175–180. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.9.29>.

312. Перекопський С. Ю., Романок В. В. Окремі питання здійснення досудового розслідування кримінальних проступків у формі дізнання. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Харків, 2021. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14669/Okremi%20pytannia_Perekopskyi_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

313. Перелік спеціальностей та спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка фахівців освітнього ступеня «бакалавр» для Національної поліції (денна форма). *Портал для кандидатів на навчання Національної поліції України*. 2021. URL: <https://osvita.np.gov.ua/index.php?r=site%2Fspecialties>.

314. Перепідготовка кадрів. *Державний університет телекомунікацій* : [офіц. інтернет-ресурс]. URL: <http://www.dut.edu.ua/ua/361-perepidgotovka-kadriv-navchalniy-proces>.

315. Пинаев А. А. Курс лекцій по Общей части уголовного права Украины. Харьков : Харьков юрид., 2002. 195 с.

316. Питання Міністерства цифрової трансформації : постанова Кабінету Міністрів України від 18 верес. 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-p#Text>.

317. Післядипломна освіта України: сучасність і перспективи розвитку : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В. В. Олійника, Л. І. Даниленко. Київ : Міленіум, 2005. 230 с.

318. Плахотнюк Н., Криворучко І. Принципи ефективності, розумного строку та оперативності адміністративної процедури: зміст і застосування органами публічного управління. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2019. Вип. 1. С. 90–98. DOI: <https://doi.org/10.36030/2664-3618-2019-1-90-98>.

319. Плугатар Т. А., Скоробагатько О. В. Наукове забезпечення функціонування системи Міністерства внутрішніх справ України: адміністративно-правове регулювання : монографія. Вінниця : Нілан ЛТД, 2016. С. 26.

320. Подобний О. О. Оперативно-розшукова діяльність у виявленні та розслідуванні злочинів: теорія, історія і сучасна практика : навч.-метод. посіб. Одеса : Гельветика, 2021. 258 с.

321. Подорожній А. Ю. Організаційно-правові засади притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05. Харків, 2018. 20 с.

322. Подорожній Є. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «юридична відповідальність». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3 (66). С. 6–15.

323. Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі : постанова Верховної Ради України від 23 черв. 1995 р. № 243/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. Ст. 193.

324. Поляк С. П. Правові основи діяльності оперативних підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України з протидії втягненню неповнолітніх у злочинну діяльність. *Форум права*. 2017. № 2. С. 87–94. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_2_16.pdf.

325. Попов А. А. Руководство для чинов Корпуса жандармов при производстве следствий и дознаний / сост. полк. А. А. Попов. СПб. : Тип. Месника и Римана, 1885. С. 89.

326. Попов С. Проведення огляду місця події до внесення відомостей до ЄРДР: практика ВС. URL:

<https://sud.ua/ru/news/publication/205486-provedennya-oglyadu-mistsya-podiyi-do-vnesennya-vidomostey-do-yerdr-praktika-vs-3ccc85>.

327. Постанова Верховного суду від 1 берез. 2018 р. у справі № 760/13866/15-к (провадження № 51-927км18). URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72642008>.

328. Постанова Верховного суду від 21 січ. 2020 р. у справі № 381/2316/17 (провадження № 51- 2344км19). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87179214>.

329. Постанова Верховного суду від 25 квіт. 2019 р. у справі № 704/696/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81437446>.

330. Постанова Верховного суду від 27 черв. 2018 р. у справі № 759/14909/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/75068755>.

331. Постанова Київського апеляційного суду від 5 верес. 2019 р. у справі № 366/2026/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84223605>.

332. Постанова ККС ВС від 5 верес. 2018 р. справа № 438/1749/16-. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76442217>.

333. Потіп М. М. Щодо сутності компетенції органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 32–35.

334. Потьомкіна Ю. С. Компетенція як ключове поняття для управління персоналом у системі державної служби. *Економіка та держава*. 2013. № 4. С. 133–134.

335. Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рек. / [А. Г. Гаркуша, О. А. Солдатенко, Н. П. Черняк та ін.]. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 180 с.

336. Почепцов Ю. Ефективність і дієвість права: теоретико-правові основи критеріїв виміру. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. Т. 3/1. С. 33–36. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/3/part_1/7.pdf.

337. Приймаченко Д., Ігонін Р. Співвідношення понять «організаційне забезпечення судів», «організаційне управління в судах» та «судове управління». *Слово Національної школи суддів*

України. 2013. № 1. С. 57–66.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cln_2013_1_9/.

338. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України 28 січ. 2021 р. № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

339. Про вдосконалення діяльності підрозділів дізнання органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 2 верес. 2008 р. № 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0422320-08#Text>.

340. Про внесення доповнень і змін до Кримінально-процесуального кодексу Української РСР : Указ Президії Верховної Ради УРСР від 24 січ. 1967 р. № 4392-XI. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1967. № 5. Ст. 63.

341. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листоп. 2018 р. № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19>.

342. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування : Закон України від 1 черв. 2021 р. № 1498-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 31. Ст. 253. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1498-20#Text>.

343. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 6. Ст. 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

344. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») : постанова Кабінету Міністрів України від 3 листоп. 1993 р. № 896. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п>.

345. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 берез. 2018 р. № 2337-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 29. Ст. 233.

346. Про зайнятість населення : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5067-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 63. С. 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.

347. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січ. 2017 р. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17#Text>.

348. Про затвердження Інструкції про порядок виявлення у водіїв транспортних засобів ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції : наказ МВС України, МОЗ України від 9 листоп. 2015 р. № 1452/735. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1413-15#Text>.

349. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : наказ МВС України від 20 трав. 2020 р. № 405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.

350. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції : наказ МВС України від 24 груд. 2015 р. № 1625. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-16#Text>.

351. Про затвердження Положення про професійне навчання працівників на виробництві : наказ Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України від 26 берез. 2001 р. № 127/151. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0315-01#Text>.

352. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) : постанова Кабінету Міністрів України від 23 берез. 2016 р. № 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-п#Text>.

353. Про Комісію з питань правової реформи : Указ Президента України від 7 серп. 2019 р. № 584/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/421/2019#Text>.

354. Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі : Закон України від 3 жовт. 2019 р. № 160-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20#Text>.

355. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

356. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–40. Ст. 379. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

357. Про невідкладні заходи щодо вдосконалення структури і організації діяльності штатних підрозділів дізнання ОВС України : наказ МВС України від 29 груд. 1995 р. № 880.

358. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 6 лип. 2017 р. № 570. *Офіційний вісник України*. 2017. № 72. С. 65. Ст. 2212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>.

359. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

360. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 5 квіт. 2007 р. № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст. 389.

361. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 1 груд. 1994 р. № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр#Text>.

362. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.

363. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10 лют. 1998 р. № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр#Text>.

364. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.

365. Проведення огляду житла без дозволу суду, але за добровільної згоди власника майна не тягне за собою недопустимості

доказу. Такий висновок зробив ВС в постанові № 740/3390/15, текст якої друкує «Закон і Бізнес». URL: <https://zib.com.ua/ua/143248.html>.

366. Прокопенко В. В. Поняття та правова основа діяльності водного транспорту України: митний аспект. *Lex Portus*. 2018. № 2. С. 169–179.

367. Процюк О. М. Пояснення осіб як джерело доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.) Київ : НАВС, 2019. С. 109–111.

368. Пугач А. О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=165>.

369. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави і права : навч. посіб. Київ : Атіка, 2001. С. 158–161.

370. Рабінович П. М. Методологія юридичної науки. Юридична енциклопедія: в 6 т. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3. С. 618.

371. Решетов Ю. С. Нормативное и индивидуальное правовое регулирование. *Вестник Пермского университета*. 2013. Вып. 2 (20). С. 48–52. (Серия «Юридические науки»).

372. Рибалка Н. О. Поняття та сутність прокурорського нагляду. *Форум права*. 2012. № 4. С. 768–772.

373. Рижиков В. С. Зміст та складові професійної підготовки майбутніх юристів. *Наукові праці МАУП*. 2015. Вип. 44. С. 15–19. (Серія «Педагогічні науки»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npmapn_2015_44_5_1.

374. Рижков Е. В. Вдосконалення навчального процесу з урахуванням сучасних тенденцій інформатизації структурних підрозділів національної поліції. *Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності національної поліції України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (Дніпро, 24 листоп. 2017 р.). Дніпро : ДДУВС, 2017. С. 9–11.

375. Римарчук О. В. Орган дізнання, як суб'єкт доказування у кримінальному процесі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 219 с.

376. Римарчук О. В. Орган дізнання, як суб'єкт доказування у кримінальному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2012. 41 с.

377. Ринажевський Б. М. Компетенція та повноваження військової служби правопорядку (служби правопорядку) у Збройних Силах України. *Право і Безпека*. 2010. № 1. С. 15–21.

378. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Мюрей проти Сполученого Королівства» від 28 жовт. 1994 р. № 14310/88. § 72. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164401>.

379. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «О'Хара проти Сполученого Королівства» від 16 жовт. 2001 р. № 37555/97. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59721>.

380. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Фокс, Кемпбелл і Хартлі проти Сполученого Королівства» від 27 берез. 1991 р. № 12244/86. § 42. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164787>.

381. Рогальська В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.: кримінально-правові та процесуальні аспекти* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 верес. 2013 р.). Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. С. 349–352.

382. Рогозін С. М., Дрозд О. Ю. Сутність інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері протидії економічній злочинності. *Митна справа*. 2013. № 5 (89). С. 42–47.

383. Розенбаум Ю. А. Подготовка управленческих кадров: организационно-правовые вопросы. М. : Наука, 1981. 158 с.

384. Роль слідчого судді у кримінальному провадженні : звіт за результатами дослідж. / [Ю. Белоусов, В. Венгер, А. Орлеан та ін.] ; за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ : Клименко Ю. Я., 2020. 252 с.

385. Роль слідчого судді у кримінальному провадженні: звіт за результатами дослідження : звіт за результатами дослідження / за заг. ред. Ю. Белоусова. Київ : Клименко Ю. Я., 2020. 252 с.

386. Романов М. Організаційно-правові засади судового контролю, прокурорського нагляду та взаємодії з громадськістю в діяльності підрозділів дізнання національної поліції України. *Право і суспільство*. 2021. № 5. С. 224–231. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.5.30>.

387. Романов М. Поняття, сутність і значення діяльності підрозділів дізнання. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2021. Т. 119. № 2. С. 102–106. DOI: <https://doi.org/10.33270/01211192.102>.

388. Романов М. Функціонування підрозділів дізнання національної поліції України: до питання визначення функцій як елементу організаційних засад. *Честь і закон*. 2021. № 3 (78). С. 89–93. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2021/3/78/244558>.

389. Романов М. Ю. Застосування новітніх інформаційних технологій у процесі післядипломної освіти фахівців для підрозділів дізнання Національної поліції України. *Retrospection and modern European approaches to jurisprudence*: Collective monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С. 351–373. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-140-4-13>.

390. Романов М.Ю. Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України : дис. докт. Філософ. : 081 «Право» / Романов Максим Юрійович – Київ, 2022. – 264 с.

391. Визнання доказів недопустимими в кримінальному провадженні: аналіз слідчої практики крізь призму судових рішень: монографія / В. Г. Дрозд, В. В. Бурлака, Л. В. Гаврилюк та ін.; Харків. нац. ун-т внутр. справ; Держ. наук.-досл. ін-т. – Київ: 7БЦ, 2021. – 420 с.

392. Збірник бланків процесуальних документів для співробітників підрозділів дізнання Національної поліції України / [М. С. Цуцкірідзе, Р. М. Дударець, С.С. Чернявський та ін.]. – Київ: НАВС, 2021. – 272 с.

393. Здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень Національною поліцією України: актуальне законодавство, судова практика та інформаційні матеріали / [М.

Цуцкірідзе, Р. Дударець, В. Бурлака, М. Романов та ін.]. – Київ: 7БЦ, 2021. – 682.

394. Романов М. Ю. Застосування новітніх інформаційних технологій у процесі післядипломної освіти фахівців для підрозділів дізнання Національної поліції України. *Retrospection and modern European approaches to jurisprudence* : Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2021. Р. 351-373. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-140-4-13>.

395. Романов М.Ю. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканість дізнавачами Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект. Діяльність органів досудового розслідування в умовах реформування правоохоронних органів : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 21 трав. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. С. 76–79.

396. Романов М.Ю. Зміст і сутність поняття стажування в контексті післядипломної освіти працівників підрозділів дізнання Національної поліції України. Актуальні дослідження правових та економічних процесів у контексті євроінтеграції : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здоб. вищ. осв. (Дніпро, 02 черв. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. С. 185–188.

397. Романов М.Ю. Організаційно-правові засади взаємодії дізнавача та прокурора в досудовому розслідуванні. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку : матеріали Всеукр. наук.- практ. конф. (Київ, 28 трав. 2021 р.) / [редкол.: В. В. Чернєй, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. С. 211–214.

398. Романов М.Ю. Організаційно-правові засади функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України: до визначення поняття. Право і держава: проблеми розвитку та взаємодії у ХХІ ст. : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 29-30 січ. 2021 р.) / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т., 2021. С. 111–114.

399. Романов М.Ю. До питання визначення місця і ролі перепідготовки як форми післядипломної освіти дізнавачів Національної поліції України. Актуальні проблеми юридичної науки та

практики у ХХІ столітті : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 23-24 вер. 2021 р.). Рівне : Міжн.екон.-гуман. ун-т. ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 73–76.

400. Романов М.Ю. Організаційно-правові основи функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. Механізм функціонування громадянського суспільства : збірник тез Всеукр. наук. конф. здоб. вищ. осв. (Львів, 18 грудн. 2021 р.)/ упор. : Ю.М. Шевців. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 282–284.

401. Романов М.Ю. Нормативне забезпечення організаційно-правових засад функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 12 бер. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т. внутр. справ, 2021. С. 152–154.

402. Романов М.Ю. Поняття та сутність функцій підрозділів дізнання Національної поліції України в контексті організаційно-правового забезпечення. Правові засади організації та здійснення публічної влади : матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 2-6 бер. 2021 р.). Хмельницький : Хмельн. ун-т. упр. та права ім. Л. Юзькова, 2021. С. 449–452.

403. Романов М.Ю. Спеціалізація як форма післядипломної освіти дізнавачів Національної поліції України: проблеми та перспективи. Реформування законодавства та державних інституцій: прогалини, досягнення та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Рівне, 24-25 трав. 2021 р.). Рівне : Міжн.екон.-гуман. ун-т. ім. акад. С. Дем'янчука, 2021. С. 172–175.

404. Российское законодательство X–XX веков : у 9 т. / под общ. ред. О. И. Чистякова. М. : Юрид. лит., 1984. Т. 1 : Законодательство Древней Руси. 519 с.

405. Руденко М. В., Шайтуро О. П. Щодо визначення поняття «органи правопорядку». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. № 23. С. 158–160. (Серія «Право»).

406. Руденко М., Шайтуро О. Поняття та система правоохоронних органів (органів правопорядку) у контексті нового

закону «Про національну безпеку України»: питання правової визначеності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. № 1 (85). С. 165–172. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.85.165-172>.

407. Саатов Р. Аналітична довідка стосовно практики регулювання кримінальних проступків у Великобританії. URL: <https://espl.com.ua/news/kryminalni-prostupky-u-velykobrytanii/2021>.

408. Савчин М. В. Конституційне право України : підручник / відп. ред. М. О. Баймуратов. Київ : Правова єдність, 2009. 1008 с.

409. Сакун С. Правове регулювання проходження стажування студентами вищих навчальних закладів та учнями професійно-технічних навчальних закладів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 2. С. 85–89. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/2/17.pdf>.

410. Салтєвський М. В. Криміналістика : навч.-довід. посіб. Київ : Правник, 1996. 159 с.

411. Сачко О. В. Правова визначеність щодо інституту кримінальних проступків та процесуальної форми дізнання. *Актуальні проблеми держави і права*. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/12264/Сачко%20О.%20В.%20Правова%20визначеність%20щодо%20інституту%20кримінальних%20проступків%20та%20процесуальної.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

412. Свиридюк Н. П. Юридична відповідальність у механізмі правового регулювання. *Юридичний вісник*. 2011. № 4 (21). С. 24–27. (Серія «Повітряне і космічне право»).

413. Святоцький О. Українська державність: поняття, основні ознаки, символи, атрибути, витоки та етапи становлення. *Голос України* : [сайт]. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314085>.

414. Сердюк А. М. Поняття й елементи адміністративно-правового статусу патрульної поліції України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 1. Т. 3. С. 76–80. (Серія «Юридичні науки»). URL: http://lj.kherson.ua/2016/pravo01/part_3/22.pdf.

415. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «юридична відповідальність». *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 1. С. 30–35.

416. Сиза Н. П. Повноваження слідчого судді щодо здійснення судового контролю у кримінальному процесі України. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2012. № 2 (6). С. 1–21 (Серія «Право»). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12snpkpu.pdf>.

417. Сиза Н. Суди і кримінальне судочинство України в добу Гетьманщини. Київ : Укр. видавн. спілка, 2000. С. 84.

418. Синергетика. Большой энциклопедический словарь: в 2-х т. / гл. ред. А.М. Прохоров. Москва: Сов. энциклопедия, 1991. Т. 2. С. 351.

419. Синявська О. Ю. Засоби забезпечення службової дисципліни в органах внутрішніх справ України (організаційно-правові питання) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2001. 215 с.

420. Сікорський О. П. Поняття концепції органу виконавчої влади. *Гуманітарний вісник НУК*. 2012. Вип. 5. С. 52–54.

421. Сімонович Д. В. Доктринальні засади структури та системності кримінального процесу України: стадії та окремі провадження : монографія. Харків : В справі, 2016. С. 75.

422. Сітовська Л. В. Сучасний погляд на підготовку майбутніх юристів до професійної діяльності у пенітенціарній системі в педагогічній теорії. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 120. С. 127–137. (Серія «Педагогічні та історичні науки»);

423. Скакун О. Ф. Теория государства и права (Энциклопедический курс) : учебник. Харьков : Эспада, 2005. 840 с.

424. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Правова єдність, 2011. 520 с.

425. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / пер. з рос. Харків : Консум, 2001. 656 с.;

426. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. 4-те вид., доповн. і переробл. Київ : Алерта, 2014. 524 с.

427. Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2008. 219 с.
428. Словарь иностранных слов / под ред. В. В. Пчелкиной. М. : Рус. яз., 1988. С. 256.
429. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничук. Київ : УРЕ АН УРСР, 1974. 776 с.
430. Словник української мови : в 11 т. / [редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін.]. Київ : Наук. думка, 1976. Т. 7. 723 с.
431. Солдатенко О. А. Досудове слідство в Україні: становлення та перспективи розвитку : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2006. С. 69.
432. Соловйова О. М. Принципи адміністративної процедури. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2011. № 10. С. 152–153.
433. Солонецька О. Ю. Адміністративно-правовий статус органів дізнання. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20 листоп. 2020 р.). Харків : НДІ ППСН, 2020. С. 118–120.
434. Статистична інформація. *Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/1stat>.
435. Степанюк Р. Л., Лапта С. П. Удосконалення організації й тактики огляду місця події в Україні з урахуванням досвіду США. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 305.
436. Стеценко С. Г. Виконавча влада та роль Конституції України в організації її діяльності. *Юридична наука і практика*. 2011. № 2. С. 67–72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/njj_2011_2_11.
437. Стринжа В. К., Бахин В. П., Карпов Н. С. Проблемы полноты использования научно-технических возможностей в расследовании. *Криминалистика и судебная экспертиза*. 1989. Вып. 38. С. 30–37.

438. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса : в 2 т. М. : Наука, 1970. Т. 2 : Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву. С. 179.

439. Студеникина М. С. Государственные инспекции в СССР. М. : Юрид. лит., 1987. С. 25.

440. Сулацький В. С. Адміністративно-правовий механізм превентивної діяльності національної поліції України: до визначення структури. *Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 січ. 2022 р.). Київ : Наук.-дослід. ін-т публ. права, 2022. С. 22–24.

441. Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: підруч. для науковця. Київ: Навч.-метод. Центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. С. 31.

442. Сурмін Ю.П. Майстерня вченого: підруч. для науковця. Київ: Навчально-методичний центр «Консорціум з удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2006. С. 38.

443. Татарова Т. Поняття та зміст контролю в державному управлінні фінансами. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 6. С. 188–194. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.6.33>.

444. Теорія держави і права: підручник / кол. авт.; кер. авт. кол. Ю.А. Ведерніков. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2014. С. 23-24.

445. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / [О. В. Зайчук та ін.] ; ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.

446. Теорія держави та права : підручник / [Є.О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є.О. Гіди. Київ : О.С. Ліпкан, 2011. 576 с.

447. Теорія управління в органах внутрішніх справ : навч. посіб. / за ред. В. А. Ліпкана. Київ : КНТ, 2007. С. 520.

448. Теорія. Словник Української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/teorija>.

449. Терещенко Ю. В. Слідчі та інші процесуальні дії: правова регламентація. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (2). С. 168–175.

450. Терещук М. М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. № 2. С. 18–21.
451. Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник. 4-те вид., доповн. і переробл. Київ : А.С.К., 2003. С. 1066.
452. Тихомиров М. Н., Епифанов П. П. Соборное уложение 1649 г. М. : Моск. ун-т, 1961. С. 163.
453. Топчій В. В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів у складі слідчо-оперативних груп. *Юридичний вісник*. 2014. № 4. С. 138–143. (Серія «Повітряне і космічне право»).
454. Граднова О. О. Деліктна відповідальність: поняття, сутність та співвідношення із деліктним зобов'язанням. *Університетські наукові записки*. 2013. № 3 (4-7). С. 152–158.
455. Трошин А. Ф. Правовое положение рабочих и служащих обучающихся без отрыва от производства. М. : Госюриздат, 1962. 109 с.
456. Трудове право : підручник / [В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін.] ; за ред. В. В. Жернакова. Харків : Право, 2012. 496 с.
457. Трудове право України : навч. посіб. / за ред. В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 564 с.
458. Трудовое право : учебник / под ред. О. В. Смирнова. М. : Проспект, 1997. С. 357.
459. Тыричев И. В. Принципы советского уголовного процесса : учеб. пособие. М. : ВЮЗИ, 1983. С. 53.
460. Тюріна О. В. Сучасні системи правоохоронних органів (порівняльно-правове дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2001. С. 108–111.
461. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР. Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. 124 с.
462. Удалова Л. Д., Хабло О. Ю. Зловживання у сфері кримінального процесу : монографія. Київ : Дакор, 2010. 176 с.
463. Узунова О. В., Калюга К. В. Проблемні питання вивчення права працівниками міліції та підготовки юристів професіоналів в

органах внутрішніх справ: радянський та сучасний аспекти. *Вісник Запорізького національного університету*. 2013. № 1 (2). С. 229. (Серія «Юридичні науки»). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_1\(2\)_40](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2013_1(2)_40).

464. Ухвала Богуславського районного суду Київської області від 6 листоп. 2020 р. у справі № 358/1321/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92686759>.

465. Ухвала Деснянського районного суду м. Києва від 13 жовт. 2020 р. у справі № 754/13166/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92422265>.

466. Ухвала Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16 лют. 2021 р. у справі № 204/6541/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95533196>.

467. Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 30 груд. 2020р. у справі № 947/24345/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93958591>.

468. Ухвала слідчого судді Вінницького міського суду Вінницької області від 9 серп. 2022 р. у справі № 127/16633/22 (провадження № 1-кс/127/6754/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105702819>.

^{469.} Ухвала слідчого судді Заводського районного суду м. Миколаєва від 12 серп. 2022 р. у справі № 487/2305/22 (провадження № 1-кс/487/1842/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105698516>.

470. Ухвала слідчого судді Ладизинського міського суду Вінницької області від 20 верес. 2022 р. у справі № 135/907/22 (провадження № 1-кс/135/224/22). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106401132>.

471. Файоль А., Эмерсон Г., Тейлор Ф., Форд Г. Управление – это наука и искусство. М. : Республика, 1992. 351 с.

472. Фаринник В. І. Деякі особливості досудового провадження в спрощеному порядку. *Право і безпека*. 2012. № 3 (45). С. 222–223.

473. Фастовець В. А. Співвідношення понять «показання» та «пояснення» у кримінальному процесуальному кодексі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2014. № 2 (35). С. 79–85.

474. Фатхутдинов Р. А. Организация производства : учебник. М. : ИНФРА-М, 2001. 304 с.
475. Федоренко В.Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: монографія. Київ: Ліра-К, 2009. С. 117.
476. Федотова Г. В. Принципи кримінального права за умови впровадження кримінального проступку. *Наука і правоохорона*. 2017. № 1. С. 190–199. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nip_2017_1_28.
477. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень : конспект лекцій. Київ : Академвидав, 2004. 208 с.
478. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень : конспект лекцій. Київ : Академвидав, 2004. 208 с.
479. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Голов. ред. УРЕ, 1986. С. 539–540.
480. Фойницький И. Я. Курс уголовного судопроизводства : в 2 т. СПб. : Фолио, 1996. Т. 1. С. 373.
481. Фоміна Т. Г. Застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні: проблеми теорії та практики : монографія / наук. ред. О. О. Юхно. Харків : Панов, 2020. 576 с.
482. Фурсов Д. Ю. Співвідношення прокурорського нагляду, відомчого та судового контролю за законністю досудового розслідування кримінальних правопорушень проти безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 41. Т. 2. С. 142. (Серія «Юриспруденція»). DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2019.41-2.32>
483. Халфина Р. О. Право как средство социального управления / отв. ред. М. И. Пискотин. М. : Наука, 1988. С. 76.
484. Хельман Уве. Введение в уголовно процессуальное право Федеративной Республики Германии. Научно-практический комментарий. *Strafprozessordnung (StPO)*. Potsdam, 2012. С. 120.
485. Хмелевський Д. Підвищення ефективності прокурорського нагляду за дотриманням законів органами досудового розслідування. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С. 112–113.

486. Холод Ю. А. Загальна поліція Російської імперії в Україні в 1862–1905 рр. : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. С. 163–164.

487. Христинченко Н. П. Суб'єкти наукової діяльності в Україні. *Наше право*. 2014. № 5. С. 50.

488. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. Загальна теорія держави та права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

489. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Слово, 2004. 240 с.

490. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

491. Цуцкірідзе М. Слідчий – це основна рушійна сила кримінального провадження. 2022. *ActiveLex* (з посиланням на *Юридичний Вісник України*). URL: <https://lexinform.com.ua/v-ukraini/maksym-tsutskiridze-slidchij-tse-osnovna-rushijna-syla-kryminalnogo-provadžhennya/>.

492. Чельцов-Бebutov М. А. Курс советского уголовно-процессуального права : в 2 т. М. : Госюриздат, 1957. Т. 1. С. 32.

493. Черванчук В. В. Процесуальний статус осіб, які дають пояснення в кримінальних провадженнях про кримінальні проступки. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків* : матеріали міжвідом. наук-практ. круглого столу (Київ, 14 листоп. 2019 р.). Київ : НАВС, 2019. С. 185–188.

494. Черней В. В., Чернявський С. С. Запровадження інституту кримінальних проступків у контексті реформування системи досудового розслідування в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3 (112). С. 7–14. doi: <https://doi.org/10.33270/01191123.7>.

495. Черноус Ю. М. Слідчі дії: поняття, сутність, напрями розвитку та удосконалення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2005. 17 с.

496. Шаганенко П. І. Поняття організаційного забезпечення діяльності органів прокуратури. *Часопис кийвського університету права*. 2015. № 4. С. 146.

497. Шамрай В., Вернигора В. Адміністративно-правовий статус військових формувань. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 37–46.

498. Шатрава С. О. Внутрішньовідомчий контроль за діяльністю органів Національної поліції як складова мінімізації корупційного ризику. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 147.

499. Шевченко О. І. Адміністративно-правовий статус слідчого в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 216 с.

500. Шелестинський В. В. Роль слідчого судді в досудовому розслідуванні. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3914/1/11_p328-331.pdf.

501. Шепітько В. Ю. Криміналістика: енциклопедичний словник (українсько-російський і російсько-український) / за ред. В. Я. Тація. Харків : Право, 2001. 560 с.

502. Шигаль Д. А. Основні елементи теорії історико-правового порівняльного методу. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України» (Харків, 20–21 листоп. 2013 р.). Харків : Право, 2013. С. 179–183.

503. Щодо дотримання вимог Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Кримінального процесуального кодексу України під час затримання особи : лист Офісу Генерального прокурора від 17 серп. 2020 р. № 13/4-565вих-328окв-20.

504. Щорічна доповідь уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2020 рік. URL: https://ombudsman.gov.ua/files/2021/zvit_2020_rik_.pdf.

505. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Вид. 4-те, переробл. і доповн. Київ : Істина, 2006. 320 с.

506. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін.]. Київ : Укр. енциклопедія, 2003. Т. 5 : П–С. С. 258.

507. Юхно О. О. Актуальні аспекти взаємодії оперативних підрозділів органів внутрішніх справ при запобіганні, припиненні та

розкритті злочинів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 4. С. 32–36.

508. Юшков С. В. Общественно-политический строй и право Киевского государства. М. : ГИЮЛ, 1949. С. 526.

509. Яковлев Р. М. Вибір напрямів реформування органів досудового розслідування в Україні: актуальні проблеми. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 5. С. 252–254. URL: http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2016.pdf.

510. Яковлев Р. М., Мулявка Д. Г. Реформування органів досудового розслідування в Україні : монографія. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. С. 125.

511. Яковлів А. Українське звичаєве процесуальне право. Прага : Держ. друк. в Празі, 1931. С. 3.

512. Якушин С. Ю. Тактические приемы при расследовании преступлений. Казань : Казан. гос. ун-т, 1983. 102 с.

513. Ярмиш О.Н., Головка О.М. Методологічні аспекти дослідження історії держави і права України кінця XVIII – початку XX ст. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2002. Вип. Спец. вип. С. 73.

514. Ярмола А. С. Кодекси України: загальнотеоретичні аспекти : автореф. ... дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2015. С. 10.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Порівняльна таблиця до пропозицій про внесення змін до законодавства України щодо забезпечення ефективного функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України

Чинна редакція	Редакція з урахуванням запропонованих змін
Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141)	
<p>Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.</p> <p>...</p> <p>У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання її не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. ...</p>	<p>Стаття 29. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.</p> <p>...</p> <p>У разі нагальної необхідності запобігти кримінальному правопорушенню чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання її не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. ...</p>

**Кримінальний процесуальний кодекс України
(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88)**

<p>Стаття 9. Законність</p> <p>1. Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи державної влади зобов'язані ...</p> <p>2. Прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, ...</p>	<p>Стаття 9. Законність</p> <p>1. Під час кримінального провадження суд, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, інші службові особи органів державної влади зобов'язані ...</p> <p>2. Прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, ...</p>
<p>Стаття 20. Забезпечення права на захист</p> <p>....</p> <p>2. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника.</p> <p>....</p>	<p>Стаття 20. Забезпечення права на захист</p> <p>....</p> <p>2. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника</p> <p>....</p>

<p>Стаття 22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості</p> <p>...</p> <p>4. ... У випадках, передбачених цим Кодексом, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися слідчим за погодженням із прокурором, а обвинувачення може підтримуватися потерпілим, його представником.</p>	<p>Стаття 22. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості</p> <p>...</p> <p>4. ... У випадках, передбачених цим Кодексом, повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може здійснюватися слідчим, дізнавачем за погодженням із прокурором, а обвинувачення може підтримуватися потерпілим, його представником.</p>
<p>Стаття 24. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності</p> <p>1. Кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого в порядку, передбаченому цим Кодексом.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 24. Забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності</p> <p>1. Кожному гарантується право на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності суду, слідчого судді, прокурора, слідчого, дізнавача в порядку, передбаченому цим Кодексом.</p> <p>...</p>

<p>Стаття 25. Публічність</p> <p>1. Прокурор, слідчий зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку ...</p>	<p>Стаття 25. Публічність</p> <p>1. Прокурор, слідчий, дізнавач зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку ...</p>
<p>Стаття 28. Розумні строки</p> <p>...</p> <p>3. Критеріями для визначення розумності строків кримінального провадження є:</p> <p>...</p> <p>3) спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 28. Розумні строки</p> <p>...</p> <p>3. Критеріями для визначення розумності строків кримінального провадження є:</p> <p>...</p> <p>3) спосіб здійснення слідчим, дізнавачем, прокурором і судом своїх повноважень.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 29. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження</p> <p>...</p> <p>3. Слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, ...</p>	<p>Стаття 29. Мова, якою здійснюється кримінальне провадження</p> <p>...</p> <p>3. Слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий, дізнавач забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, ...</p>

<p>Стаття 36. Прокурор</p> <p>...</p> <p>2. Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений:</p> <p>...</p> <p>4) доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>7) скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих;</p> <p>8) ініціювати перед керівником органу досудового розслідування питання про відсторонення слідчого від проведення досудового розслідування та призначення</p>	<p>Стаття 36. Прокурор</p> <p>...</p> <p>2. Прокурор, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, дізнання, у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений:</p> <p>...</p> <p>4) доручати слідчому, дізнавачу, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>7) скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих, дізнавачів;</p> <p>8) ініціювати перед керівником органу досудового розслідування, керівником підрозділу дізнання питання про відсторонення слідчого, дізнавача від проведення</p>
---	--

<p>іншого слідчого за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування;</p> <p>...</p> <p>10) погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених цим Кодексом, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання;</p> <p>...</p> <p>6. Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, ... мають право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих та прокурорів нижчого рівня у межах строків досудового розслідування, ...</p>	<p>досудового розслідування та призначення іншого слідчого, дізнавача за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу, або у випадку неефективного досудового розслідування;</p> <p>...</p> <p>10) погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого, дізнавача до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій у випадках, передбачених цим Кодексом, чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання;</p> <p>...</p> <p>6. Генеральний прокурор, керівник обласної прокуратури, ... мають право скасовувати незаконні та необґрунтовані постанови слідчих, дізнавачів та прокурорів нижчого рівня у межах строків досудового розслідування, ...</p>
<p>Стаття 39¹. Керівник органу дізнання</p> <p>...</p> <p>2. Керівник органу дізнання уповноважений:</p> <p>1) визначати дізнавача, який здійснюватиме дізнання;</p>	<p>Стаття 39¹. Керівник органу дізнання</p> <p>...</p> <p>2. Керівник органу дізнання уповноважений:</p> <p>1) визначати дізнавача, який здійснюватиме дізнання, а</p>

<p>2) відсторонювати дізнавача від проведення дізнання за ініціативою прокурора або з власної ініціативи та призначати іншого дізнавача за наявності підстав, передбачених цим Кодексом, для його відводу (самовідводу) або неефективного дізнання;</p> <p>3) ознайомлюватися з матеріалами дізнання, давати дізнавачу письмові вказівки, що не суперечать рішенням та вказівкам прокурора;</p> <p>4) вживати заходів для усунення порушень вимог законодавства у разі їх допущення дізнавачем;</p> <p>5) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.</p>	<p>у випадках здійснення дізнання групою дізнавачів – визначати старшого цієї групи, який керуватиме діями інших дізнавачів;</p> <p>...</p> <p>5) погоджувати проведення слідчих (розшукових) дій та продовжувати строк їх проведення у випадках, передбачених цим Кодексом;</p> <p>6) здійснювати дізнання, користуючись при цьому повноваженнями дізнавача;</p> <p>7) здійснювати інші повноваження, передбачені цим Кодексом.</p> <p>3. Керівник органу дізнання при здійсненні дізнання зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі. Невиконання керівником органу дізнання законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність.</p>
<p>Стаття 40⁻¹. Дізнавач</p> <p>...</p> <p>2. Дізнавач уповноважений:</p>	<p>Стаття 40⁻¹. Дізнавач</p> <p>...</p> <p>2. Дізнавач уповноважений:</p>

<p>...</p> <p>3) доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених цим Кодексом, ~~відповідним оперативним заходам;~~</p> <p>...</p> <p>3. Дізнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються в письмовій формі ...</p>	<p>...</p> <p>3) доручати відповідним підрозділам проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, установлених цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>3. Дізнавач зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, керівника органу дізнання, які надаються в письмовій формі ...</p>
<p>Стаття 42. Підозрюваний, обвинувачений</p> <p>...</p> <p>3. Підозрюваний, обвинувачений має право:</p> <p>...</p> <p>8) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази;</p> <p>...</p> <p>11) ... Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів ...;</p> <p>...</p> <p>16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку,</p>	<p>Стаття 42. Підозрюваний, обвинувачений</p> <p>...</p> <p>3. Підозрюваний, обвинувачений має право:</p> <p>...</p> <p>8) збирати і подавати слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді докази;</p> <p>...</p> <p>11) ... Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів ...;</p> <p>...</p> <p>16) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого,</p>

<p>передбаченому цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>7. Підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, ...;</p> <p>...</p> <p>3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду;</p> <p>...</p>	<p>дознавача, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>7. Підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді, суду, ...;</p> <p>...</p> <p>3) підкорятися законним вимогам та розпорядженням слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді, суду;</p> <p>...</p>
<p>Стаття 44. Законний представник підозрюваного, обвинуваченого</p> <p>...</p> <p>3. Про залучення законного представника слідчий, прокурор вносить постанову, ...</p> <p>4. У разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням слідчого, прокурора, слідчого судді, суду ....</p>	<p>Стаття 44. Законний представник підозрюваного, обвинуваченого</p> <p>...</p> <p>3. Про залучення законного представника слідчий, дознавач, прокурор вносить постанову, ...</p> <p>4. У разі якщо дії чи інтереси законного представника суперечать інтересам особи, яку він представляє, за рішенням слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді, суду ....</p>

<p>Стаття 48. Залучення захисника</p> <p>1. ... Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.</p> <p>2. Захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом ...</p>	<p>Стаття 48. Залучення захисника</p> <p>1. ... Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка тримається під вартою, допомогу у встановленні зв'язку із захисником або особами, які можуть запросити захисника, а також надати можливість використати засоби зв'язку для запрошення захисника. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані утримуватися від надання рекомендацій щодо залучення конкретного захисника.</p> <p>2. Захисник залучається слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею чи судом ...</p>
<p>Стаття 49. Залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням</p> <p>1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:</p> <p>...</p> <p>3) слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають</p>	<p>Стаття 49. Залучення захисника слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням</p> <p>1. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя чи суд зобов'язані забезпечити участь захисника у кримінальному провадженні у випадках, якщо:</p> <p>...</p> <p>3) слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження</p>

<p>участі захисника, а підозрюваний, залучив його.</p> <p>Захисник може бути залучений слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.</p> <p>2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, прокурор вносить постанову, ...</p>	<p>вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його.</p> <p>Захисник може бути залучений слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею чи судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги.</p> <p>2. У випадках, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий, дізнавач, прокурор вносить постанову, ...</p>
<p>Стаття 53. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії</p> <p>1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, ...</p> <p>2. ... Якщо потреби у проведенні невідкладних процесуальних дій за участю захисника немає і коли неможливе прибуття захисника, обраного підозрюваним, обвинуваченим, протягом двадцяти чотирьох годин, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому залучити іншого захисника.</p>	<p>Стаття 53. Залучення захисника для проведення окремої процесуальної дії</p> <p>1. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя чи суд залучають захисника для проведення окремої процесуальної дії в порядку, ...</p> <p>2. ... Якщо потреби у проведенні невідкладних процесуальних дій за участю захисника немає і коли неможливе прибуття захисника, обраного підозрюваним, обвинуваченим, протягом двадцяти чотирьох годин, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому залучити іншого захисника.</p>

...	...
<p>Стаття 55. Потерпілий</p> <p>...</p> <p>5. За наявності очевидних та достатніх підстав вважати, ..., слідчий, дізнавач або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді.</p> <p>...</p> <p>7. Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, дізнавач, прокурор, суд має право ...</p>	<p>Стаття 55. Потерпілий</p> <p>...</p> <p>5. За наявності очевидних та достатніх підстав вважати, ..., слідчий, дізнавач або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді.</p> <p>...</p> <p>7. Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, дізнавач, прокурор, суд має право ...</p>
<p>Стаття 56. Права потерпілого</p> <p>1. Протягом кримінального провадження потерпілий має право:</p> <p>...</p> <p>3) подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 56. Права потерпілого</p> <p>1. Протягом кримінального провадження потерпілий має право:</p> <p>...</p> <p>3) подавати докази слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді, суду;</p> <p>...</p>

<p>7) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>12) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);</p> <p>...</p>	<p>7) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>12) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);</p> <p>...</p>
<p>Стаття 57. Обов'язки потерпілого</p> <p>1. Потерпілий зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;</p>	<p>Стаття 57. Обов'язки потерпілого</p> <p>1. Потерпілий зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;</p>

<p>...</p> <p>3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку у кримінальному провадженні і які становлять охоронявану законом таємницю.</p>	<p>...</p> <p>3) не розголошувати без дозволу слідчого, дізнавача, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронявану законом таємницю.</p>
<p>Стаття 60. Заявник</p> <p>...</p> <p>3. ...</p> <p>Інформація надається слідчим або прокурором у строк не більше п'яти днів з моменту подання заяви.</p>	<p>Стаття 60. Заявник</p> <p>...</p> <p>3. ...</p> <p>Інформація надається слідчим, дізнавачем або прокурором у строк не більше п'яти днів з моменту подання заяви.</p>
<p>Стаття 64¹. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження</p> <p>...</p> <p>3. Протягом кримінального провадження представник юридичної особи має право:</p> <p>...</p> <p>3) збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді, суду докази;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 64¹. Представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження</p> <p>...</p> <p>3. Протягом кримінального провадження представник юридичної особи має право:</p> <p>...</p> <p>3) збирати і подавати слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді, суду докази;</p> <p>...</p>

<p>б) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби під час проведення процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів під час проведення окремої стадії провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що вноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);</p> <p>...</p> <p>10) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>7. Представник юридичної особи зобов'язаний:</p> <p>1) прийти за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;</p> <p>...</p>	<p>б) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби під час проведення процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, дознавач, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів під час проведення окремої стадії провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що вноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);</p> <p>...</p> <p>10) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому цим Кодексом;</p> <p>...</p> <p>7. Представник юридичної особи зобов'язаний:</p> <p>1) прийти за викликом до слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття - завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;</p> <p>...</p>
---	--

<p>3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронявану законом таємницю.</p>	<p>3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронявану законом таємницю.</p>
<p>Стаття 65. Свідок</p> <p>...</p> <p>4. ...</p> <p>Слідчий, дознавач, прокурор, слідчий суддя, суд перед допитом осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, зобов'язані роз'яснити їм право відмовитися давати показання.</p>	<p>Стаття 65. Свідок</p> <p>...</p> <p>4. ...</p> <p>Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд перед допитом осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, зобов'язані роз'яснити їм право відмовитися давати показання.</p>
<p>Стаття 66. Права та обов'язки свідка</p> <p>...</p> <p>2. Свідок зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді чи суду;</p> <p>...</p> <p>3) не розголошувати без дозволу слідчого, дознавача, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій,</p>	<p>Стаття 66. Права та обов'язки свідка</p> <p>...</p> <p>2. Свідок зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;</p> <p>...</p> <p>3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що</p>

<p>здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.</p>	<p>що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.</p>
<p>Стаття 67. Відповідальність свідка</p> <p>1. За завідомо неправдиві показання слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду або за відмову від давання показань слідчому, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом, свідок несе кримінальну відповідальність.</p> <p>2. За злісне ухилення від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду свідок несе відповідальність, встановлену законом.</p>	<p>Стаття 67. Відповідальність свідка</p> <p>1. За завідомо неправдиві показання слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді чи суду або за відмову від давання показань слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді чи суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом, свідок несе кримінальну відповідальність.</p> <p>2. За злісне ухилення від явки до слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді чи суду свідок несе відповідальність, встановлену законом.</p>
<p>Стаття 68. Перекладач</p> <p>...</p> <p>3. Перекладач зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 68. Перекладач</p> <p>...</p> <p>3. Перекладач зобов'язаний:</p> <p>1) прибути за викликом до слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді чи суду;</p> <p>...</p>

<p>Стаття 84. Докази</p> <p>1. Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.</p>	<p>Стаття 84. Докази</p> <p>1. Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, дознавач, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.</p>
<p>Стаття 92. Обов'язок доказування</p> <p>1. Обов'язок доказування обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, за винятком випадків, передбачених частиною другою цієї статті, покладається на слідчого, прокурора та, в установленних цим Кодексом випадках, - на потерпілого.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 92. Обов'язок доказування</p> <p>1. Обов'язок доказування обставин, передбачених статтею 91 цього Кодексу, за винятком випадків, передбачених частиною другою цієї статті, покладається на слідчого, дознавача, прокурора та, в установленних цим Кодексом випадках, - на потерпілого.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 93. Збирання доказів</p> <p>1. Збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому цим Кодексом.</p>	<p>Стаття 93. Збирання доказів</p> <p>1. Збирання доказів здійснюється сторонами кримінального провадження, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, у порядку, передбаченому цим Кодексом.</p> <p>...</p>

<p>...</p> <p>Ініціювання стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань, які розглядаються в порядку, передбаченому статтею 220 цього Кодексу. Постанова слідчого, дізнавача, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій може бути оскаржена слідчому судді.</p> <p>...</p>	<p>Ініціювання стороною захисту, потерпілим, представником юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється шляхом подання слідчому, дізнавачу, прокурору відповідних клопотань, які розглядаються в порядку, передбаченому статтею 220 цього Кодексу. Постанова слідчого, дізнавача, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій може бути оскаржена слідчому судді.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 94. Оцінка доказів</p> <p>1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів - з точки зору достатності та</p>	<p>Стаття 94. Оцінка доказів</p> <p>1. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів - з точки зору достатності та</p>

<p>взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення.</p> <p>...</p>	<p>взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 95. Показання</p> <p>...</p> <p>3. Свідок зобов'язаний давати показання слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді та суду, а експерт - слідчому судді та суду в установленому цим Кодексом порядку</p> <p>....</p> <p>8. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів.</p>	<p>Стаття 95. Показання</p> <p>...</p> <p>3. Свідок зобов'язаний давати показання слідчому, прокурору, слідчому судді та суду, а експерт - слідчому судді та суду в установленому цим Кодексом порядку.</p> <p>...</p> <p>8. Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, мають право отримувати від учасників кримінального провадження та інших осіб за їх згодою пояснення, які не є джерелом доказів, ~~крім винятків, передбачених цим Кодексом.~~</p>
<p>Стаття 97. Показання з чужих слів</p> <p>...</p> <p>7. У будь-якому разі не можуть бути визнані допустимим доказом показання з чужих слів, якщо вони даються слідчим, дізнавачем, прокурором,</p>	<p>Стаття 97. Показання з чужих слів</p> <p>...</p> <p>7. У будь-якому разі не можуть бути визнані допустимим доказом показання з чужих слів, якщо вони даються слідчим, прокурором, співробітником</p>

<p>оперативного підрозділу або іншою особою стосовно поєнень осіб, наданих слідчому, прокурору або співробітнику оперативного підрозділу під час здійснення ними кримінального провадження.</p>	<p>співробітником оперативного підрозділу або іншою особою стосовно поєнень осіб, наданих слідчому, дізнавачу, прокурору або співробітнику оперативного підрозділу під час здійснення ними кримінального провадження.</p>
<p>Стаття 100. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію</p> <p>...</p> <p>2. ... Речові докази, які отримані або вилучені слідчим, прокурором, оглядаються, фотографуються та докладно описуються в протоколі огляду. Зберігання речових доказів стороною обвинувачення здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.</p> <p>3. Документ повинен зберігатися протягом усього часу кримінального провадження. За клопотанням володільца документа слідчий, прокурор, суд можуть видати копії цього документа, за необхідності - його оригінал, долучивши замість них до кримінального провадження завірені копії.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 100. Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію</p> <p>...</p> <p>2. ... Речові докази, які отримані або вилучені слідчим, дізнавачем, прокурором, оглядаються, фотографуються та докладно описуються в протоколі огляду. Зберігання речових доказів стороною обвинувачення здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.</p> <p>3. Документ повинен зберігатися протягом усього часу кримінального провадження. За клопотанням володільца документа слідчий, дізнавач, прокурор, суд можуть видати копії цього документа, за необхідності – його оригінал, долучивши замість них до кримінального провадження завірені копії.</p> <p>...</p>

<p>7. У випадках, передбачених пунктами 2, 4 та абзацом сьомим частини шостої цієї статті, слідчий за погодженням із прокурором або прокурор звертається з відповідним клопотанням до слідчого судді місцевого суду, ...</p>	<p>7. У випадках, передбачених пунктами 2, 4 та абзацом сьомим частини шостої цієї статті, слідчий, дізнавач за погодженням із прокурором або прокурор звертається з відповідним клопотанням до слідчого судді місцевого суду, ...</p>
<p>Стаття 104. Протокол</p> <p>...</p> <p>2. ...</p> <p>Запис, здійснений за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів під час проведення слідчим, прокурором обшуку, є невід'ємним додатком до протоколу. Дії та обставини проведення обшуку, не зафіксовані у записі, не можуть бути внесені до протоколу обшуку та використані як доказ у кримінальному провадженні.</p>	<p>Стаття 104. Протокол</p> <p>...</p> <p>2. ...</p> <p>Запис, здійснений за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів під час проведення слідчим, дізнавачем, прокурором обшуку, є невід'ємним додатком до протоколу. Дії та обставини проведення обшуку, не зафіксовані у записі, не можуть бути внесені до протоколу обшуку та використані як доказ у кримінальному провадженні.</p>
<p>Стаття 105. Додатки до протоколів</p> <p>...</p> <p>3. Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного</p>	<p>Стаття 105. Додатки до протоколів</p> <p>...</p> <p>3. Додатки до протоколів повинні бути належним чином виготовлені, упаковані з метою надійного збереження, а</p>

збереження, а також засвідчені підписами слідчого, прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.	також засвідчені підписами слідчого, дізнавача , прокурора, спеціаліста, інших осіб, які брали участь у виготовленні та/або вилученні таких додатків.
<p>Стаття 106. Підготовка протоколу та додатка</p> <p>1. Протокол під час досудового розслідування складається слідчим або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 106. Підготовка протоколу та додатка</p> <p>1. Протокол під час досудового розслідування складається слідчим, дізнавачем або прокурором, які проводять відповідну процесуальну дію, під час її проведення або безпосередньо після її закінчення.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 107. Застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження</p> <p>...</p> <p>4. ...</p> <p>Слідчий суддя, суд може обмежити чи заборонити доступ сторін кримінального провадження з боку захисту до результатів технічного запису з метою забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування у разі, якщо на обґрунтування клопотання про проведення обшуку слідчий, прокурор</p>	<p>Стаття 107. Застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження</p> <p>...</p> <p>4. ...</p> <p>Слідчий суддя, суд може обмежити чи заборонити доступ сторін кримінального провадження з боку захисту до результатів технічного запису з метою забезпечення недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування у разі, якщо на обґрунтування клопотання про проведення обшуку слідчий, дізнавач, прокурор</p>

<p>надали результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій.</p> <p>Стаття 109. Реєстр матеріалів досудового розслідування</p> <p>1. Реєстр матеріалів досудового розслідування складається слідчим або прокурором і надсилається до суду разом з обвинувальним актом.</p> <p>...</p>	<p>надали результати проведення негласних слідчих (розшукових) дій.</p> <p>Стаття 109. Реєстр матеріалів досудового розслідування</p> <p>1. Реєстр матеріалів досудового розслідування складається слідчим, дізнавачем або прокурором і надсилається до суду разом з обвинувальним актом.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 111. Поняття повідомлення у кримінальному провадженні</p> <p>1. Повідомлення у кримінальному провадженні є процесуальною дією, за допомогою якої слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 111. Поняття повідомлення у кримінальному провадженні</p> <p>1. Повідомлення у кримінальному провадженні є процесуальною дією, за допомогою якої слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя чи суд повідомляє певного учасника кримінального провадження про дату, час та місце проведення відповідної процесуальної дії або про прийняте процесуальне рішення чи здійснену процесуальну дію.</p> <p>2.</p> <p>...</p>

<p>Стаття 112. Зміст повідомлення</p> <p>1. У повідомленні повинно бути зазначено:</p> <p>1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, найменування суду, який здійснює повідомлення;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 112. Зміст повідомлення</p> <p>1. У повідомленні повинно бути зазначено:</p> <p>1) прізвище та посада слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, найменування суду, який здійснює повідомлення;</p> <p>...</p>
<p>Стаття 130. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю</p> <p>...</p> <p>2. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану слідчим, прокурором, застосовує право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від спливу строків застосування та дії дисциплінарного стягнення.</p>	<p>Стаття 130. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю</p> <p>...</p> <p>2. Держава, відшкодувавши шкоду, завдану слідчим, дізнавачем, прокурором, застосовує право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від спливу строків застосування та дії дисциплінарного стягнення.</p>
<p>Глава 11 Виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід</p>	<p>Глава 11 Виклик слідчим, дізнавачем, прокурором, судовий виклик і привід</p>

<p>Стаття 133. Виклик слідчим, прокурором</p> <p>1. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.</p> <p>2. Слідчий, прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.</p>	<p>Стаття 133. Виклик слідчим, дознавачем, прокурором</p> <p>1. Слідчий, дознавач, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених цим Кодексом випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії.</p> <p>2. Слідчий, дознавач, прокурор під час досудового розслідування мають право викликати особу, якщо є достатні підстави вважати, що вона може дати показання, які мають значення для кримінального провадження, або її участь у процесуальній дії є обов'язковою.</p>
<p>Стаття 135. Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні</p> <p>1. Особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 135. Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні</p> <p>1. Особа викликається до слідчого, дознавача, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику по телефону або телеграмою.</p>

<p>...</p> <p>6. Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, дізнавачем, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.</p>	<p>6. Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.</p>
<p>Стаття 136. Підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом</p> <p>...</p> <p>2. Якщо особа попередньо повідомила слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти.</p>	<p>Стаття 136. Підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом</p> <p>...</p> <p>2. Якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти.</p>
<p>Стаття 137. Зміст повістки про виклик</p> <p>1. У повістці про виклик повинно бути зазначено:</p> <p>1) прізвище та посада слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснює виклик;</p>	<p>Стаття 137. Зміст повістки про виклик</p> <p>1. У повістці про виклик повинно бути зазначено:</p> <p>1) прізвище та посада слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснює виклик;</p>

<p>...</p> <p>10) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, який здійснив виклик.</p>	<p>...</p> <p>10) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, який здійснив виклик.</p>
<p>Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик</p> <p>1. ... у розмірі:</p> <p>від 0,25 до 0,5 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб - у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора;</p> <p>від 0,5 до 2 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб - у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.</p> <p>...</p> <p>5. Ухилення від явки на виклик слідчого, дізнавача, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) ...</p>	<p>Стаття 139. Наслідки неприбуття на виклик</p> <p>1. ... у розмірі:</p> <p>від 0,25 до 0,5 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб - у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора;</p> <p>від 0,5 до 2 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб - у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.</p> <p>...</p> <p>5. Ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) ...</p>
<p>Стаття 140. Привід</p> <p>...</p> <p>2. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування - слідчим суддею за</p>	<p>Стаття 140. Привід</p> <p>...</p> <p>2. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування - слідчим суддею за</p>

<p>клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження - судом за клопотанням сторони кримінального провадження, ...</p>	<p>клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження - судом за клопотанням сторони кримінального провадження, ...</p>
<p>Стаття 141. Клопотання про здійснення приводу</p> <p>1. У клопотанні про здійснення приводу під час досудового розслідування зазначаються:</p> <p>...</p> <p>б) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, дізнавача, прокурора;</p> <p>7) дата та місце складення клопотання.</p> <p>До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, дізнавач, прокурор обґрунтовує свої доводи.</p>	<p>Стаття 141. Клопотання про здійснення приводу</p> <p>1. У клопотанні про здійснення приводу під час досудового розслідування зазначаються:</p> <p>...</p> <p>б) прізвище, ім'я, по батькові та посада слідчого, прокурора;</p> <p>7) дата та місце складення клопотання.</p> <p>До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи.</p>

<p>Стаття 142. Розгляд клопотання про здійснення приводу</p> <p>1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про здійснення приводу розглядається слідчим суддею у день його надходження до суду. ....</p> <p>3. Слідчий суддя або суд, встановивши, що особа, яка зобов'язана з'явитися на виклик слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, була викликана у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне отримання нею повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), та не з'явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття, постановляє ухвалу про здійснення приводу такої особи.</p>	<p>Стаття 142. Розгляд клопотання про здійснення приводу</p> <p>1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про здійснення приводу розглядається слідчим суддею у день його надходження до суду. ....</p> <p>3. Слідчий суддя або суд, встановивши, що особа, яка зобов'язана з'явитися на виклик слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді, суду, була викликана у встановленому цим Кодексом порядку (зокрема, наявне підтвердження отримання нею повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), та не з'явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття, постановляє ухвалу про здійснення приводу такої особи.</p>
<p>Стаття 144. Загальні положення накладення грошового стягнення</p> <p>...</p> <p>2. Грошове стягнення накладається: під час досудового розслідування - ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, прокурора чи за власною</p>	<p>Стаття 144. Загальні положення накладення грошового стягнення</p> <p>...</p> <p>2. Грошове стягнення накладається: під час досудового розслідування - ухвалою слідчого судді за клопотанням слідчого, дізнавача, прокурора чи за власною</p>

<p>ініціативою, а під час судового провадження - ухвалою суду за клопотанням прокурора чи за власною ініціативою.</p>	<p>ініціативою, а під час судового провадження - ухвалою суду за клопотанням прокурора чи за власною ініціативою.</p>
<p>Стаття 146. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу</p> <p>1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про накладення грошового стягнення на особу розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 146. Розгляд питання про накладення грошового стягнення на особу</p> <p>1. Під час досудового розслідування клопотання слідчого, прокурора про накладення грошового стягнення на особу розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів із дня його надходження до суду.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 147. Скасування ухвали про накладення грошового стягнення</p> <p>...</p> <p>2. ... Особа, яка подала клопотання, а також слідчий, дізнавач, прокурор, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, повідомляються про місце та час розгляду клопотання, проте їх неприбуття не перешкоджає такому розгляду.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 147. Скасування ухвали про накладення грошового стягнення</p> <p>...</p> <p>2. ... Особа, яка подала клопотання, а також слідчий, прокурор, за клопотанням якого було накладено грошове стягнення, повідомляються про місце та час розгляду клопотання, проте їх неприбуття не перешкоджає такому розгляду.</p> <p>...</p>

<p>Стаття 148. Загальні положення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом</p> <p>1. У разі наявності достатніх підстав вважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом, слідчий, дізнавач, прокурор, інша уповноважена служба особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманій ними особи в порядку, передбаченому статтями 208 та 298-2 цього Кодексу.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 148. Загальні положення тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом</p> <p>1. У разі наявності достатніх підстав вважати, що для припинення кримінального правопорушення чи запобігання вчиненню іншого, припинення або запобігання протиправній поведінці підозрюваного щодо перешкодження кримінальному провадженню, забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, необхідно тимчасово обмежити підозрюваного у користуванні спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена служба особа мають право тимчасово вилучити документи, які посвідчують користування спеціальним правом, у законно затриманій ними особи в порядку, передбаченому статтею 208 цього Кодексу.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 149. Наслідки тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом</p>	<p>Стаття 149. Наслідки тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом</p>

<p>...</p> <p>2. Слідчий, прокурор, інша уповноважена особа під час законного затримання та вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, або негайно після їх зобов'язана скласти відповідний протокол у порядку, визначеному цим Кодексом.</p> <p>3. Після складення протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, прокурор, інша уповноважена особа зобов'язана передати тимчасово вилучені документи на зберігання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.</p>	<p>...</p> <p>2. Слідчий, дізнавач, прокурор, інша уповноважена служба особа під час законного затримання та тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол у порядку, визначеному цим Кодексом.</p> <p>3. Після складення протоколу про тимчасове вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом, слідчий, дізнавач, прокурор, інша уповноважена особа зобов'язана передати тимчасово вилучені документи на зберігання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.</p>
<p>Стаття 150. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом</p> <p>1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором під час досудового розслідування має право звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. У випадку тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом,</p>	<p>Стаття 150. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом</p> <p>1. Прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням з прокурором під час досудового розслідування має право звернутися до слідчого судді із клопотанням про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом. У випадку тимчасового вилучення документів, які посвідчують користування спеціальним правом,</p>

<p>прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді із відповідним клопотанням не пізніше двох днів з моменту тимчасового вилучення. Пропуск зазначеного строку тягне за собою необхідність повернення тимчасово вилучених документів.</p> <p>2. У клопотанні зазначаються:</p> <p>...</p> <p>7) перелік свідків, яких прокурор, слідчий, дізнавач вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.</p> <p>До клопотання також додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими прокурор, слідчий, дізнавач обґрунтовує доводи клопотання;</p>	<p>прокурор, слідчий за погодженням з прокурором зобов'язаний звернутися до слідчого судді із відповідним клопотанням не пізніше двох днів з моменту тимчасового вилучення. Пропуск зазначеного строку тягне за собою необхідність повернення тимчасово вилучених документів.</p> <p>2. У клопотанні зазначаються:</p> <p>...</p> <p>7) перелік свідків, яких прокурор, слідчий вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.</p> <p>До клопотання також додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання;</p>
<p>Стаття 151. Розгляд клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом</p> <p>1. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів з дня його надходження до</p>	<p>Стаття 151. Розгляд клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом</p> <p>1. Клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом розглядається слідчим суддею не пізніше трьох днів з дня його</p>

<p>суду за участю прокурора та/або слідчого, дізнавача, підозрюваного, його захисника.</p> <p>...</p>	<p>надходження до суду за участю прокурора та/або слідчого, підозрюваного, його захисника.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 152. Ви рішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом</p> <p>1. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо слідчий, дізнавач, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що ...</p> <p>...</p>	<p>Стаття 152. Ви рішення питання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом</p> <p>1. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, якщо слідчий, прокурор не доведе наявність достатніх підстав вважати, що ...</p>
<p>Стаття 155. Клопотання про відсторонення від посади</p> <p>1. Прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням з прокурором має право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження із клопотанням про відсторонення особи від посади. ...</p> <p>2. У клопотанні зазначаються:</p> <p>...</p>	<p>Стаття 155. Клопотання про відсторонення від посади</p> <p>1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження із клопотанням про відсторонення особи від посади. ...</p> <p>2. У клопотанні зазначаються:</p> <p>...</p> <p>7) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.</p>

<p>До клопотання також додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;</p>	<p>7) перелік свідків, яких слідчий, дізнавач, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.</p> <p>До клопотання також додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими слідчий, дізнавач, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;</p>
<p>Стаття 156. Розгляд клопотання про відсторонення від посади</p> <p>1. Клопотання про відсторонення особи від посади розглядається слідчим суддею, судом не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю слідчого та/або прокурора та підозрюваного чи обвинуваченого, його захисника.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 156. Розгляд клопотання про відсторонення від посади</p> <p>1. Клопотання про відсторонення особи від посади розглядається слідчим суддею, судом не пізніше трьох днів з дня його надходження до суду за участю слідчого, дізнавача та/або прокурора та підозрюваного чи обвинуваченого, його захисника.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 160. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів</p> <p>1. Сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і</p>	<p>Стаття 160. Клопотання про тимчасовий доступ до речей і документів</p> <p>1. Сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і</p>

<p>документів, за винятком зазначених у статті <u>161</u> цього Кодексу. Слідчий має право звернутися із клопотанням за погодженням з прокурором.</p>	<p>документів, за винятком зазначених у статті <u>161</u> цього Кодексу. Слідчий має право звернутися із зазначеним клопотанням за погодженням з прокурором.</p> <p>Стаття 166. Наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів</p> <p>...</p> <p>2. У разі якщо дозвіл на проведення обшуку надано за клопотанням сторони захисту, слідчий суддя, суд доручає забезпечення його проведення слідчому, дізнавачу, прокурору або органу Національної поліції за місцем проведення цих дій. Проведення обшуку здійснюється за участю особи, за клопотанням якої надано дозвіл на його проведення, згідно з положеннями цього Кодексу.</p>
<p>Стаття 166. Наслідки невиконання ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів</p> <p>...</p> <p>2. У разі якщо дозвіл на проведення обшуку надано за клопотанням сторони захисту, слідчий суддя, суд доручає забезпечення його проведення слідчому, прокурору або органу Національної поліції за місцем проведення цих дій. Проведення обшуку здійснюється за участю особи, за клопотанням якої надано дозвіл на його проведення, згідно з положеннями цього Кодексу.</p>	<p>Стаття 168. Порядок тимчасового вилучення майна</p> <p>1. Тимчасово вилучити майно може кожен, хто законно затримав особу в порядку, передбаченому статтями <u>207</u>, <u>208</u>, <u>298</u>² цього Кодексу. Кожна особа, яка здійснила законне затримання, зобов'язана одночасно із доставленням затриманої особи до слідчого, дізнавача, прокурора, іншої уповноваженої службової особи</p>

<p>службової особи передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передавання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом.</p> <p>2. Тимчасове вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду.</p> <p>...</p> <p>У разі необхідності слідчий чи прокурор здійснює копіювання інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, телекомунікаційних системах, інформаційно-телекомунікаційних системах, їх невід'ємних частинах. Копіювання такої інформації здійснюється із залученням спеціаліста.</p> <p>3. Слідчий, прокурор, інша уповноважена особа під час затримання або обшуку і вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол, копія якого надається особі, у якій вилучено майно, або її представнику.</p> <p>...</p>	<p>передати їй тимчасово вилучене майно. Факт передавання тимчасово вилученого майна засвідчується протоколом.</p> <p>2. Тимчасове вилучення майна може здійснюватися також під час обшуку, огляду.</p> <p>...</p> <p>У разі необхідності слідчий, дознавач чи прокурор здійснює копіювання інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, телекомунікаційних системах, інформаційно-телекомунікаційних системах, їх невід'ємних частинах. Копіювання такої інформації здійснюється із залученням спеціаліста.</p> <p>3. Слідчий, дознавач, прокурор, інша уповноважена особа під час затримання або обшуку і тимчасового вилучення майна або негайно після їх здійснення зобов'язана скласти відповідний протокол, копія якого надається особі, у якій вилучено майно, або її представнику.</p> <p>...</p>
---	---

<p>Стаття 170. Накладення арешту на майно</p> <p>1. ...</p> <p>Завданням арешту майна є запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів</p>	<p>Стаття 170. Накладення арешту на майно</p> <p>1. ...</p> <p>Завданням арешту майна є запобігання можливості його приховування, пошкодження, псування, знищення, перетворення, відчуження. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб. Слідчий, прокурор повинні вжити необхідних заходів з метою виявлення та розшуку майна, на яке може бути накладено арешт у кримінальному провадженні, зокрема шляхом витребування необхідної інформації у Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, інших державних органів</p>
---	---

<p>та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.</p> <p>...</p>	<p>органів та органів місцевого самоврядування, фізичних і юридичних осіб.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 171. Клопотання про арешт майна</p> <p>1. З клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий, дізнавач за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову - також цивільний позивач.</p> <p>2. У клопотанні слідчого, дізнавача, прокурора про арешт майна повинно бути зазначено:</p> <p>...</p> <p>До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, дізнавач, прокурор обґрунтовує доводи клопотання.</p> <p>...</p> <p>5. Клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якій його було вилучено.</p> <p>У разі тимчасового вилучення майна під час обшуку,</p>	<p>Стаття 171. Клопотання про арешт майна</p> <p>1. З клопотанням про арешт майна до слідчого судді, суду має право звернутися прокурор, слідчий за погодженням з прокурором, а з метою забезпечення цивільного позову - також цивільний позивач.</p> <p>2. У клопотанні слідчого, прокурора про арешт майна повинно бути зазначено:</p> <p>...</p> <p>До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання.</p> <p>...</p> <p>5. Клопотання слідчого, прокурора про арешт тимчасово вилученого майна повинно бути подано не пізніше наступного робочого дня після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, у якій його було вилучено.</p> <p>У разі тимчасового вилучення майна під час обшуку,</p>

<p>огляду, здійснених на підставі ухвали слідчого судді, передбаченої статтею 235 цього Кодексу, клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, дізнавачем, прокурором протягом 48 годин після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, в якій його було вилучено.</p>	<p>огляду, здійснених на підставі ухвали слідчого судді, передбаченої статтею 235 цього Кодексу, клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором протягом 48 годин після вилучення майна, інакше майно має бути негайно повернуто особі, в якій його було вилучено.</p>
<p>Стаття 172. Розгляд клопотання про арешт майна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, за участю слідчого, дізнавача та/або прокурора, цивільного позивача, якщо ... 2. Клопотання слідчого, дізнавача, прокурора, цивільного позивача про арешт майна, яке не було тимчасово вилучене, може розглядатися без повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним з метою забезпечення арешту майна. 3. Слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання про арешт майна подано без додержання вимог статті 	<p>Стаття 172. Розгляд клопотання про арешт майна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Клопотання про арешт майна розглядається слідчим суддею, судом не пізніше двох днів з дня його надходження до суду, за участю слідчого та/або прокурора, цивільного позивача, якщо ... 2. Клопотання слідчого, прокурора, цивільного позивача про арешт майна, яке не було тимчасово вилучене, може розглядатися без повідомлення підозрюваного, обвинуваченого, іншого власника майна, їх захисника, представника чи законного представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, якщо це є необхідним з метою забезпечення арешту майна. 3. Слідчий суддя, суд, встановивши, що клопотання про арешт майна подано без додержання вимог статті

<p>171 цього Кодексу, повертає його прокурору, цивільному позивачу та встановлює строк в сімдесят дві години або з урахуванням думки слідчого, дзнавача, прокурора чи цивільного позивача менший строк для усунення недоліків, про що постановляє ухвалу. ...</p>	<p>171 цього Кодексу, повертає його прокурору, цивільному позивачу та встановлює строк в сімдесят дві години або з урахуванням думки слідчого, прокурора чи цивільного позивача менший строк для усунення недоліків, про що постановляє ухвалу. ...</p>
<p>Стаття 173. Вирішення питання про арешт майна</p> <p>...</p> <p>7. Копія ухвали негайно після її постановлення вручається слідчому, дзнавачу, прокурору, а також присутнім під час оголошення ухвали:</p> <p>...</p>	<p>Стаття 173. Вирішення питання про арешт майна</p> <p>...</p> <p>7. Копія ухвали негайно після її постановлення вручається слідчому, прокурору, а також присутнім під час оголошення ухвали:</p> <p>...</p>
<p>Стаття 175. Виконання ухвали про арешт майна</p> <p>1. Ухвала про арешт майна виконується негайно слідчим, дзнавачем, прокурором.</p>	<p>Стаття 175. Виконання ухвали про арешт майна</p> <p>1. Ухвала про арешт майна виконується негайно слідчим, прокурором.</p>
<p>Стаття 176. Загальні положення про запобіжні заходи</p> <p>...</p> <p>3. Слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, дзнавач, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є достатніми</p>	<p>Стаття 176. Загальні положення про запобіжні заходи</p> <p>...</p> <p>3. Слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування запобіжних заходів обставини, є</p>

<p>достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених частиною першої цієї статті, не може запобігти доведенню під час розгляду ризику або ризикам. При цьому найбільш м'яким запобіжним заходом є особисте зобов'язання, а найбільш суворим - тримання під вартою.</p> <p>4. Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження - судом за клопотанням прокурора.</p>	<p>для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених частиною першої цієї статті, не може запобігти доведенню під час розгляду ризику або ризикам. При цьому найбільш м'яким запобіжним заходом є особисте зобов'язання, а найбільш суворим - тримання під вартою.</p> <p>4. Запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування - слідчим суддею за клопотанням слідчого, дізнавача, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження - судом за клопотанням прокурора.</p>
<p>Стаття 177. Мета і підстави застосування запобіжних заходів</p> <p>...</p> <p>2. Підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною</p>	<p>Стаття 177. Мета і підстави застосування запобіжних заходів</p> <p>...</p> <p>2. Підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першої цієї</p>

<p>першою цієї статті. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав, передбачених цим Кодексом.</p>	<p>статті. Слідчий, дізнавач, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав, передбачених цим Кодексом.</p>
<p>Стаття 179. Особисте зобов'язання</p> <p>...</p> <p>3. Контроль за виконанням особистого зобов'язання здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, - прокурор.</p>	<p>Стаття 179. Особисте зобов'язання</p> <p>...</p> <p>3. Контроль за виконанням особистого зобов'язання здійснює слідчий, дізнавач, а якщо справа перебуває у провадженні суду, - прокурор.</p>
<p>Стаття 180. Особиста порука</p> <p>...</p> <p>6. Контроль за виконанням зобов'язань про особисту поруку здійснює слідчий, а якщо справа перебуває у провадженні суду, - прокурор.</p>	<p>Стаття 180. Особиста порука</p> <p>...</p> <p>6. Контроль за виконанням зобов'язань про особисту поруку здійснює слідчий, дізнавач, а якщо справа перебуває у провадженні суду, - прокурор.</p>
<p>Стаття 184. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжних заходів</p> <p>1. Клопотання слідчого, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого</p>	<p>Стаття 184. Клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про застосування запобіжних заходів</p> <p>1. Клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про застосування запобіжного заходу подається до місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції</p>

<p>знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду, і повинно містити:</p> <p>...</p> <p>5) виклад обставин, на підставі яких слідчий, прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилення на матеріали, що підтверджують ці обставини;</p> <p>...</p> <p>3. До клопотання додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;</p> <p>2) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;</p> <p>...</p>	<p>якого знаходиться орган досудового розслідування, а в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності Вищого антикорупційного суду, - до Вищого антикорупційного суду, і повинно містити:</p> <p>...</p> <p>5) виклад обставин, на підставі яких слідчий, дізнавач, прокурор дійшов висновку про наявність одного або кількох ризиків, зазначених у його клопотанні, і посилення на матеріали, що підтверджують ці обставини;</p> <p>...</p> <p>3. До клопотання додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими слідчий, дізнавач, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;</p> <p>2) перелік свідків, яких слідчий, дізнавач, прокурор вважає за необхідне допитати під час судового розгляду щодо запобіжного заходу;</p> <p>...</p>
---	--

<p>Стаття 185. Відкликання, зміна або доповнення клопотання про застосування запобіжного заходу</p> <p>...</p> <p>2. Якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу слідчому, прокурору стали відомі інші обставини, що можуть вплинути на вирішення судом питання про застосування запобіжного заходу, він зобов'язаний доповнити або змінити клопотання, або замінити його новим клопотанням.</p>	<p>Стаття 185. Відкликання, зміна або доповнення клопотання про застосування запобіжного заходу</p> <p>...</p> <p>2. Якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу слідчому, дізнавачу, прокурору стали відомі інші обставини, що можуть вплинути на вирішення судом питання про застосування запобіжного заходу, він зобов'язаний доповнити або змінити клопотання, або замінити його новим клопотанням.</p>
<p>Стаття 194. Застосування запобіжного заходу</p> <p>...</p> <p>5. Якщо під час ..., а саме:</p> <p>...</p> <p>2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, прокурора або суду;</p> <p>3) повідомляти слідчого, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 194. Застосування запобіжного заходу</p> <p>...</p> <p>5. Якщо під час ..., а саме:</p> <p>...</p> <p>2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого, дізнавача, прокурора або суду;</p> <p>3) повідомляти слідчого, дізнавача, прокурора чи суд про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;</p> <p>...</p>

<p>Стаття 195. Застосування електронних засобів контролю</p> <p>2. Електронні засоби контролю можуть застосовуватися:</p> <p>1) слідчим на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з якою на останнього покладено відповідний обов'язок;</p> <p>...</p> <p>5. Слідчий, працівник органу Національної поліції перед застосуванням електронного засобу контролю зобов'язаний під розпис роз'яснити обвинуваченому правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 195. Застосування електронних засобів контролю</p> <p>2. Електронні засоби контролю можуть застосовуватися:</p> <p>1) слідчим, дізнавачем на підставі ухвали слідчого судді, суду про обрання стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу, не пов'язаного з позбавленням волі, якою на останнього покладено відповідний обов'язок;</p> <p>...</p> <p>5. Слідчий, дізнавач, працівник органу Національної поліції перед застосуванням електронного засобу контролю зобов'язаний під розпис роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому правила користування пристроєм, техніку безпеки поводження з ним та наслідки його зняття або неправомірного втручання в його роботу з метою ухилення від контролю.</p> <p>...</p>
---	---

<p>Стаття 198. Значення висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів</p> <p>1. Висловлені в ухвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження.</p>	<p>Стаття 198. Значення висновків, що містяться в ухвалі про застосування запобіжних заходів</p> <p>1. Висловлені в ухвалі слідчого судді, суду за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу висновки щодо будь-яких обставин, які стосуються суті підозри, обвинувачення, не мають преюдиціального значення для суду під час судового розгляду або для слідчого, дізнавача чи прокурора під час цього або іншого кримінального провадження.</p>
<p>Стаття 200. Клопотання слідчого, прокурора про зміну запобіжного заходу</p> <p>1. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором має право звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу, чи про зміну способу їх виконання.</p>	<p>Стаття 200. Клопотання слідчого, дізнавача, прокурора про зміну запобіжного заходу</p> <p>1. Прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням з прокурором має право звернутися в порядку, передбаченому статтею 184 цього Кодексу, до слідчого судді, суду із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 цього Кодексу, чи про зміну способу їх виконання.</p>

<p>2. У клопотанні про зміну запобіжного заходу обов'язково зазначаються обставини, які:</p> <p>...</p> <p>2) існували під час прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу, але про які слідчий, прокурор на той час не знав і не міг знати.</p> <p>...</p> <p>4. До клопотання додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;</p> <p>2) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;</p> <p>...</p> <p>5. Прокурор, слідчий за погодженням з прокурором також має право подати клопотання про дозвіл на затримання особи, яке розглядається слідчим суддею, судом згідно з правилами, передбаченими статтею 189 цього Кодексу.</p>	<p>2. У клопотанні про зміну запобіжного заходу обов'язково зазначаються обставини, які:</p> <p>...</p> <p>2) існували під час прийняття попереднього рішення про застосування запобіжного заходу, але про які слідчий, дізнавач, прокурор на той час не знав і не міг знати.</p> <p>...</p> <p>4. До клопотання додаються:</p> <p>1) копії матеріалів, якими слідчий, дізнавач, прокурор обґрунтовує доводи клопотання;</p> <p>2) перелік свідків, яких слідчий, дізнавач, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання, із зазначенням відомостей, які вони можуть надати, та обґрунтуванням значення цих відомостей для вирішення питання;</p> <p>...</p> <p>5. Прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням з прокурором також має право подати клопотання про дозвіл на затримання особи, яке розглядається слідчим суддею, судом згідно з правилами, передбаченими статтею 189 цього Кодексу.</p>
--	---

<p>Стаття 206. Загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини</p> <p>...</p> <p>4. Якщо до доставлення такої особи до слідчого судді прокурор, слідчий, дізнавач звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов'язаний забезпечити проведення у найкоротший строк розгляду цього клопотання.</p> <p>5. Незалежно від наявності клопотання слідчого, дізнавача, прокурора, слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи служба особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе:</p> <p>...</p>	<p>Стаття 206. Загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини</p> <p>...</p> <p>4. Якщо до доставлення такої особи до слідчого судді прокурор, слідчий звернеться з клопотанням про застосування запобіжного заходу, слідчий суддя зобов'язаний забезпечити проведення у найкоротший строк розгляду цього клопотання.</p> <p>5. Незалежно від наявності клопотання слідчого, прокурора, слідчий суддя зобов'язаний звільнити особу, якщо орган державної влади чи служба особа, під вартою яких трималася ця особа, не доведе:</p> <p>...</p>
<p>Стаття 210. Доставлення до органу досудового розслідування</p> <p>....</p> <p>3. У разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий, дізнавач зобов'язаний провести</p>	<p>Стаття 210. Доставлення до органу досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>3. У разі наявності підстав для обґрунтованої підозри, що доставлення затриманої особи тривало довше, ніж це необхідно, слідчий зобов'язаний провести перевірку для</p>

<p>вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.</p>	<p>перевірку для вирішення питання про відповідальність винуватих у цьому осіб.</p>
<p>Стаття 212. Особа, відповідальна за перебування затриманих</p> <p>...</p> <p>2. Відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 212. Особа, відповідальна за перебування затриманих</p> <p>...</p> <p>2. Відповідальними за перебування затриманих не можуть бути слідчі, дізнавачі.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 214. Початок досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>4. Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.</p> <p>5. До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про:</p> <p>...</p>	<p>Стаття 214. Початок досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>4. Слідчий, дізнавач, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається.</p> <p>5. До Єдиного реєстру досудових розслідувань вносяться відомості про:</p> <p>...</p>

<p>б) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування;</p> <p>...</p>	<p>б) прізвище, ім'я, по батькові та посада службової особи, яка внесла відомості до реєстру, а також слідчого, прокурора, який вніс відомості до реєстру та/або розпочав досудове розслідування;</p> <p>...</p>
<p>Стаття 217. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>2. Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину крім випадків, коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. У таких випадках розслідування злочину та кримінального проступку здійснюється за правилами досудового слідства.</p>	<p>Стаття 217. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>2. Не можуть бути об'єднані в одне провадження матеріали досудових розслідувань щодо кримінального проступку та щодо злочину, крім випадків, коли це може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду. У таких випадках розслідування злочину та кримінального проступку здійснюється за правилами досудового слідства.</p> <p>~~Положення глави 25 цього Кодексу в такому разі не застосовуються.~~</p>

<p>Стаття 218. Місце проведення досудового розслідування</p> <p>1. Досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.</p> <p>2. Якщо слідчому із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він протягом п'яти днів з дня встановлення таких обставин письмово повідомити про них прокурора та прокурора розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність.</p> <p>Прокурор розглядає письмове повідомлення слідчого протягом десяти днів з дня його отримання та в разі підтвердження наведених у ньому обставин зобов'язаний прийняти постанову про визначення підслідності.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 218. Місце проведення досудового розслідування</p> <p>1. Досудове розслідування здійснюється слідчим, дізнавачем того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення.</p> <p>2. Якщо слідчому, дізнавачу із заяви, повідомлення або інших джерел стало відомо про обставини, які можуть свідчити про кримінальне правопорушення, розслідування якого не віднесене до його компетенції, він зобов'язаний протягом п'яти днів з дня встановлення таких обставин письмово повідомити про них прокурора та прокурора розслідування доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність.</p> <p>Прокурор розглядає письмове повідомлення слідчого, дізнавача протягом десяти днів з дня його отримання та в разі підтвердження наведених у ньому обставин зобов'язаний прийняти постанову про визначення підслідності.</p> <p>...</p>
---	---

<p>4. На початку розслідування слідчий перевіряє наявність вже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення. У разі якщо буде встановлено, що іншим слідчим розслідування або слідчим іншого органу досудового розслідування розпочато кримінальне провадження щодо того ж кримінального правопорушення, слідчий передає слідчому, який здійснює досудове розслідування, наявні у нього матеріали та повідомляє про це прокурора, потерпілого або заявника та вносить відповідні до Єдиного реєстру досудових розслідувань.</p> <p>...</p> <p>6. Слідчий, прокурор має право провадити (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслідування, який зобов'язаний її виконати.</p>	<p>4. На початку розслідування слідчий, дознавач перевіряє наявність вже розпочатих досудових розслідувань щодо того ж кримінального правопорушення. У разі якщо буде встановлено, що іншим слідчим, дознавачем органу досудового розслідування або слідчим, дознавачем іншого органу досудового розслідування розпочато кримінальне провадження щодо того ж кримінального правопорушення, слідчий, дознавач передає слідчому, дознавачу, який здійснює досудове розслідування, наявні у нього матеріали та відомості, повідомляє про це прокурора, потерпілого або заявника та вносить відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань..</p> <p>...</p> <p>6. Слідчий, дознавач прокурор має право провадити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії на території, яка знаходиться під юрисдикцією іншого органу досудового розслідування, або своєю постановою доручити їх проведення такому органу досудового розслідування, який зобов'язаний її виконати.</p>
--	---

<p>Стаття 219. Строки досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>3. 3 дні повідомлення особі про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене:</p> <p>1) протягом одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;</p>	<p>Стаття 219. Строки досудового розслідування</p> <p>...</p> <p>3. 3 дні повідомлення особі про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене:</p> <p>1) протягом сімдесяти двох годин - у разі повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку або затримання особи в порядку, передбаченому частиною четвертою статті 298-2 цього Кодексу;</p> <p>...</p> <p>4. Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:</p> <p>1) одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини третьої цієї статті;</p> <p>...</p>
<p>4. Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:</p> <p>1) два місяці з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку;</p> <p>...</p>	<p>4. Строк досудового розслідування може бути продовжений у порядку, передбаченому параграфом 4 глави 24 цього Кодексу. При цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати:</p> <p>1) одного місяця з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального проступку у випадках, передбачених пунктами 1 і 2 частини третьої цієї статті;</p> <p>...</p>

<p>Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування</p> <p>1. Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.</p> <p>2. Слідчий, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.</p>	<p>Стаття 222. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування</p> <p>1. Відомості досудового розслідування можна розголошувати лише з письмового дозволу слідчого, дізнавача або прокурора і в тому обсязі, в якому вони визнають можливим.</p> <p>2. Слідчий, дізнавач, прокурор попереджає осіб, яким стали відомі відомості досудового розслідування, у зв'язку з участю в ньому, про їх обов'язок не розголошувати такі відомості без його дозволу. Незаконне розголошення відомостей досудового розслідування тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену законом.</p>
<p>Стаття 223. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій</p> <p>...</p> <p>3. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед</p>	<p>Стаття 223. Вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій</p> <p>...</p> <p>3. Слідчий, дізнавач, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед проведенням</p>

<p>проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, передбачені цим Кодексом, а також відповідальність, встановлена законом.</p> <p>...</p> <p>5. У разі отримання під час проведення слідчої (розшукової) дії доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, слідчий, прокурор зобов'язаний провести відповідну слідчу (розшукову) дію в повному обсязі, долучити складені процесуальні матеріалів досудового розслідування та надати їх суду у випадку звернення з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.</p> <p>...</p> <p>7. Слідчий, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду трупа, в тому числі пов'язаного з екстумацією, слідчого</p>	<p>слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, передбачені цим Кодексом, а також відповідальність, встановлена законом.</p> <p>...</p> <p>5. У разі отримання під час проведення слідчої (розшукової) дії доказів, які можуть вказувати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язаний провести відповідну слідчу (розшукову) дію в повному обсязі, долучити складені процесуальні документи до матеріалів досудового розслідування та надати їх суду у випадку звернення з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності.</p> <p>...</p> <p>7. Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язаний запросити не менше двох незаінтересованих осіб (понятих) для пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляду</p>
---	--

<p>експерименту, освідування особи. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо запрошені в інших процесуальних діях, якщо це за доцільне.</p> <p>...</p>	<p>група, в тому числі пов'язаного з екстугмацією, слідчого експерименту, освідування особи. Винятками є випадки застосування безперервного відеозапису ходу проведення відповідної слідчої (розшукової) дії. Поняті можуть бути запрошені для участі в інших процесуальних діях, якщо слідчий, дознавач, прокурор вважатиме це за доцільне.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 224. Допит</p> <p>...</p> <p>9. Слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для причин розбіжностей у їхніх показаннях ...</p> <p>Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого після чого слідчим, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 224. Допит</p> <p>...</p> <p>9. Слідчий, дознавач, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях ...</p> <p>Викликаним особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини кримінального провадження, для з'ясування яких проводиться допит, після чого слідчим, дознавачем, прокурором можуть бути поставлені запитання. Особи, які беруть участь у допиті, їх захисники чи представники мають право ставити одна одній запитання, що стосуються предмета допиту.</p> <p>...</p>

<p>Стаття 227. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи</p> <p>...</p> <p>3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, прокурор за клопотанням неповнолітнього чи з власної ініціативи обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити нього іншого законного представника.</p>	<p>Стаття 227. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи</p> <p>...</p> <p>3. У виняткових випадках, коли участь законного представника може завдати шкоди інтересам малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого, слідчий, дізнавач, прокурор за клопотанням малолітнього або неповнолітнього чи з власної ініціативи має право обмежити участь законного представника у виконанні окремих слідчих (розшукових) дій або усунути його від участі у кримінальному провадженні та залучити замість нього іншого законного представника.</p>
<p>Стаття 228. Пред'явлення особи для впізнання</p> <p>1. Перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з'ясує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. ...</p>	<p>Стаття 228. Пред'явлення особи для впізнання</p> <p>1. Перед тим, як пред'явити особу для впізнання, слідчий, дізнавач, прокурор попередньо з'ясує, чи може особа, яка впізнає, впізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. ...</p>

<p>Стаття 229. Пред'явлення речей для впізнання</p> <p>1. Перед тим, як пред'явити для впізнання річ, слідчий, прокурор або захисник спочатку запитує в особи, яка впізнає, чи може вона впізнати цю річ, опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати ознаки, за якими впізнає річ, проте може впізнати її за сукупністю ознак, особа, яка проводить процесуальну дію, зазначає це у протоколі. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 229. Пред'явлення речей для впізнання</p> <p>1. Перед тим, як пред'явити для впізнання річ, слідчий, дознавач, прокурор або захисник спочатку запитує в особи, яка впізнає, чи може вона впізнати цю річ, опитує про ознаки цієї речі і обставини, за яких вона цю річ бачила, про що складається протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати ознаки, за якими впізнає річ, проте може впізнати її за сукупністю ознак, особа, яка проводить процесуальну дію, зазначає це у протоколі. Забороняється попередньо показувати особі, яка впізнає, річ, яка повинна бути пред'явлена для впізнання, та надавати інші відомості про її прикмети.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 232. Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування</p> <p>1. Допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого</p>	<p>Стаття 232. Проведення допиту, впізнання у режимі відеоконференції під час досудового розслідування</p> <p>1. Допит осіб, впізнання осіб чи речей під час досудового розслідування можуть бути проведені у режимі відеоконференції при трансляції з іншого</p>

<p>приміщення (дистанційне досудове розслідування) у випадках:</p> <p>...</p> <p>5) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.</p> <p>2. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього Кодексу – слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. ...</p> <p>5. Якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого чи прокурора, знаходиться у приміщенні,</p>	<p>приміщення (дистанційне досудове розслідування) у випадках:</p> <p>...</p> <p>5) наявності інших підстав, визначених слідчим, дізнавачем, прокурором, слідчим суддею достатніми.</p> <p>2. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим, дізнавачем, прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із статтею 225 цього Кодексу – слідчим суддею з власної ініціативи або за клопотанням сторони кримінального провадження чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона кримінального провадження чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише вмотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. ...</p> <p>5. Якщо особа, яка братиме участь у досудовому розслідуванні дистанційно згідно з рішеннями слідчого,</p>
--	---

<p>розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований, службова особа цього органу досудового розслідування зобов'язана вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії.</p> <p>6. Якщо особа, ... слідчий, прокурор своєю постановою доручає в межах компетенції органу Національної поліції, ...</p> <p>11. Слідчий, прокурор з метою забезпечення оперативності кримінального провадження має право провести у режимі відео- або телефонної конференції опитування особи, яка через знаходження у віддаленому від місця проведення досудового розслідування місці, хворобу, зайнятість або з інших причин не може без зайвих труднощів вчасно прибути до слідчого, прокурора.</p>	<p>дознавача чи прокурора, знаходиться у приміщенні, розташованому на території, яка перебуває під юрисдикцією органу досудового розслідування, або на території міста, в якому він розташований, службова особа цього органу досудового розслідування зобов'язана вручити такій особі пам'ятку про її процесуальні права, перевірити її документи, що посвідчують особу, та перебувати поряд з нею до закінчення слідчої (розшукової) дії.</p> <p>6. Якщо особа, ... слідчий, дознавач, прокурор своєю постановою доручає в межах компетенції органу Національної поліції, ...</p> <p>11. Слідчий, дознавач, прокурор з метою забезпечення оперативності кримінального провадження має право провести у режимі відео- або телефонної конференції опитування особи, яка через знаходження у віддаленому від місця проведення досудового розслідування місці, хворобу, зайнятість або з інших причин не може без зайвих труднощів вчасно прибути до слідчого, дознавача, прокурора.</p>
---	---

<p>За результатами опитування, проведеного у режимі відео- або телефонної конференції, слідчий, дізнавач, прокурор складає рапорт, у якому зазначає дату та час опитування, дані про особу опитуваного, ідентифікаційні ознаки засобу зв'язку, що використовувався опитуваним, а також обставини, які були ним повідомлені. За необхідності опитування фіксується за допомогою технічних засобів аудіо- чи відеозапису.</p> <p>Слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язаний вжити заходів з метою встановлення особи опитуваного у режимі відео- або телефонної конференції та зазначити в рапорті, яким чином була підтверджена особа опитуваного.</p> <p>У разі необхідності отримання показань від опитаних осіб слідчий, дізнавач, прокурор проводить їх допит.</p>	<p>За результатами опитування, проведеного у режимі відео- або телефонної конференції, слідчий, прокурор складає рапорт, у якому зазначає дату та час опитування, дані про особу опитуваного, ідентифікаційні ознаки засобу зв'язку, що використовувався опитуваним, а також обставини, які були ним повідомлені. За необхідності опитування фіксується за допомогою технічних засобів аудіо- чи відеозапису.</p> <p>Слідчий, прокурор зобов'язаний вжити заходів з метою встановлення особи опитуваного у режимі відео- або телефонної конференції та зазначити в рапорті, яким чином була підтверджена особа опитуваного.</p> <p>У разі необхідності отримання показань від опитаних осіб слідчий, прокурор проводить їх допит.</p>
<p>Стаття 234. Обшук</p> <p>...</p> <p>3. У разі необхідності провести обшук слідчий, дізнавач за погодженням з прокурором або прокурором</p>	<p>Стаття 234. Обшук</p> <p>...</p> <p>3. У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурором звертається до</p>

<p>слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно містити відомості про:</p> <p>...</p> <p>До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.</p> <p>4. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора.</p> <p>5. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявність достатніх підстав вважати, що:</p> <p>...</p> <p>6. У разі відмови у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи слідчий, прокурор не має права повторно звертатися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на обшук того самого житла чи іншого володіння особи, якщо у клопотанні не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим</p>	<p>звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням, яке повинно містити відомості про:</p> <p>...</p> <p>До клопотання також мають бути додані оригінали або копії документів та інших матеріалів, якими прокурор, слідчий, дізнавач обґрунтовує доводи клопотання, а також витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, в рамках якого подається клопотання.</p> <p>4. Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого, дізнавача або прокурора.</p> <p>5. Слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий, дізнавач не доведе наявність достатніх підстав вважати, що:</p> <p>...</p> <p>6. У разі відмови у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи слідчий, дізнавач, прокурор не має права повторно звертатися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на обшук того самого житла чи іншого володіння особи, якщо у</p>
---	--

	<p>клопотанні не зазначені нові обставини, які не розглядалися слідчим суддею.</p>
<p>Стаття 235. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи</p> <p>1. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, надає право проринкнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз.</p> <p>2. ...</p> <p>2) прокурора, слідчого, який подав клопотання про обшук;</p> <p>...</p>	<p>Стаття 235. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи</p> <p>1. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, дізнавача, надає право проринкнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз.</p> <p>2. ...</p> <p>2) прокурора, слідчого, дізнавача, який подав клопотання про обшук;</p> <p>...</p>
<p>Стаття 236. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи</p> <p>1. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим чи прокурором. Для участі в проведеному обшуку може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник,</p>	<p>Стаття 236. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи</p> <p>1. Ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим, дізнавачем чи прокурором. Для участі в проведеному обшуку може бути запрошений потерпілий,</p>

<p>представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в обшуку має право запросити спеціалістів. Слідчий, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чій права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката, повноваження якого якого підтверджуються згідно з положеннями статті <u>50</u> цього Кодексу.</p> <p>2. Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді повинен відбуватися в час, коли заподіюється найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, прокурор не вважає, що виконання такої умови може істотно зашкодити меті обшуку.</p> <p>...</p>	<p>підозрюваний, захисник, представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, дізнавач, прокурор для участі в обшуку має право запросити спеціалістів. Слідчий, дізнавач, прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чій права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, дізнавач, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями статті <u>50</u> цього Кодексу.</p> <p>2. Обшук житла чи іншого володіння особи на підставі ухвали слідчого судді повинен відбуватися в час, коли заподіюється найменша шкода звичайним заняттям особи, яка ними володіє, якщо тільки слідчий, дізнавач, прокурор не вважає, що виконання такої умови може істотно зашкодити меті обшуку.</p>
--	---

<p>Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.</p> <p>Слідчий, прокурор не має права заборонити учасникам обшуку користуватися правовою допомогою адвоката або представника. Слідчий, прокурор зобов'язаний допустити такого адвоката або представника до обшуку на будь-якому етапі його проведення.</p> <p>4. У разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи. При цьому слідчий, прокурор зобов'язаний забезпечити схоронність майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб.</p> <p>5. Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого чи прокурора може бути</p>	<p>...</p> <p>Слідчий, дознавач, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце обшуку до його закінчення та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню обшуку. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.</p> <p>Слідчий, дознавач, прокурор не має права заборонити учасникам обшуку користуватися правовою допомогою адвоката або представника. Слідчий, дознавач, прокурор зобов'язаний допустити такого адвоката або представника до обшуку на будь-якому етапі його проведення.</p> <p>4. У разі відсутності осіб у житлі чи іншому володінні копія ухвали повинна бути залишена на видному місці у житлі чи іншому володінні особи. При цьому слідчий, дознавач, прокурор зобов'язаний забезпечити схоронність майна, що знаходиться у житлі чи іншому володінні особи, та неможливість доступу до нього сторонніх осіб.</p>
---	--

<p>проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження.</p> <p>Обшук особи здійснюється особами тієї самої статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника протягом трьох годин не проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає проведенню обшуку. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов'язковій фіксації у відповідному протоколі.</p> <p>6. Слідчий, прокурор під час проведення обшуку має право відкривати закриті приміщення, сховища, речі, якщо особа, присутня при обшуку, відмовляється за відсутності осіб, зазначених у частині третій цієї статті.</p> <p>7. При обшуку слідчий, прокурор має право вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла чи іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки,</p>	<p>5. Обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого, дознавача чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають в житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження.</p> <p>Обшук особи здійснюється особами тієї самої статі у присутності адвоката, представника на вимогу такої особи. Неявка адвоката, представника протягом трьох годин не проведенні обшуку особи протягом трьох годин не перешкоджає проведенню обшуку. Хід і результати особистого обшуку підлягають обов'язковій фіксації у відповідному протоколі.</p> <p>6. Слідчий, дознавач, прокурор під час проведення обшуку має право відкривати закриті приміщення, сховища, речі, якщо особа, присутня при обшуку, відмовляється їх відкрити або обшук здійснюється за відсутності осіб, зазначених у частині третій цієї статті.</p> <p>7. При обшуку слідчий, дознавач, прокурор має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи</p>
--	---

<p>оглядати і вилучати документи, тимчасово вилучати речі, які мають значення для кримінального провадження. ...</p>	<p>відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення обшуканого житла чи іншого володіння особи чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати документи, тимчасово вилучати речі, які мають значення для кримінального провадження. ...</p>
<p>Стаття 237. Огляд</p> <p>1. З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.</p> <p>...</p> <p>6. Слідчий, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.</p> <p>7. При огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого</p>	<p>Стаття 237. Огляд</p> <p>1. З метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, дізнавач, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.</p> <p>...</p> <p>6. Слідчий, дізнавач, прокурор має право заборонити будь-якій особі залишити місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду. Невиконання цих вимог тягне за собою передбачену законом відповідальність.</p> <p>7. При огляді слідчий, дізнавач, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення</p>

<p>місяця чи окремих речей, виготовляти відбитки оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. ...</p>	<p>оглянутого місяця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження. ...</p>
<p>Стаття 240. Слідчий експеримент</p> <p>1. З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обставинки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.</p> <p>...</p> <p>5. Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом, для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.</p> <p>6. Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол з вимогами цього</p>	<p>Стаття 240. Слідчий експеримент</p> <p>1. З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обставинки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань.</p> <p>...</p> <p>5. Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, або прокурора, яке розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом, для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.</p> <p>6. Про проведення слідчого експерименту слідчий, прокурор складає протокол з вимогами цього</p>

<p>Кодексу. Крім того, у протоколі докладно викладаються умови і результати слідчого експерименту.</p>	<p>цього Кодексу. Крім того, у протоколі докладно викладаються умови і результати слідчого експерименту.</p> <p>Стаття 241. Освідчування особи</p> <p>1. Слідчий, дізнавач, прокурор здійснює освідчування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.</p> <p>2. ... Слідчий, дізнавач, прокурор не вправі бути присутнім при освідчуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголовати особу, що підлягає освідчуванню.</p>
<p>Кодексу. Крім того, у протоколі докладно викладаються умови і результати слідчого експерименту.</p>	<p>Стаття 241. Освідчування особи</p> <p>1. Слідчий, прокурор здійснює освідчування підозрюваного, свідка чи потерпілого для виявлення на їхньому тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу.</p> <p>2. ... Слідчий, прокурор не вправі бути присутнім при освідчуванні особи іншої статі, коли це пов'язано з необхідністю оголовати особу, що підлягає освідчуванню.</p>
<p>Стаття 242. Підстави проведення експертизи</p> <p>...</p> <p>2. Слідчий або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи щодо:</p> <p>...</p>	<p>Стаття 242. Підстави проведення експертизи</p> <p>...</p> <p>2. Слідчий, дізнавач або прокурор зобов'язані забезпечити проведення експертизи щодо:</p> <p>...</p>
<p>Стаття 248. Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії</p> <p>...</p>	<p>Стаття 248. Розгляд клопотання про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії</p> <p>...</p>

<p>2. У клопотанні зазначаються:</p> <p>1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;</p> <p>...</p> <p>До клопотання слідчого, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.</p> <p>3. Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий доведе наявність достатніх підстав вважати, що:</p> <p>...</p> <p>4. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:</p> <p>1) прокурора, слідчого, який звернувся з клопотанням;</p> <p>...</p>	<p>2. У клопотанні зазначаються:</p> <p>1) найменування кримінального провадження та його реєстраційний номер;</p> <p>...</p> <p>До клопотання слідчого, дознавача, прокурора додається витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального провадження, у рамках якого подається клопотання.</p> <p>3. Слідчий суддя постановляє ухвалу про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, якщо прокурор, слідчий, дознавач доведе наявність достатніх підстав вважати, що:</p> <p>...</p> <p>4. Ухвала слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії повинна відповідати загальним вимогам до судових рішень, передбачених цим Кодексом, а також містити відомості про:</p> <p>1) прокурора, слідчого, дознавача, який звернувся з клопотанням;</p> <p>...</p>
---	--

<p>Стаття 249. Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії</p> <p>...</p> <p>2. Якщо слідчий, дізнавач, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід продовжити, то слідчий, дізнавач за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу.</p> <p>3. Крім відомостей, зазначених у статті 248 цього Кодексу, слідчий, дізнавач, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії.</p> <p>...</p>	<p>Стаття 249. Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії</p> <p>...</p> <p>2. Якщо слідчий, прокурор вважає, що проведення негласної слідчої (розшукової) дії слід продовжити, то слідчий за погодженням з прокурором або прокурор має право звернутися до слідчого судді з клопотанням про постановлення ухвали згідно з вимогами статті 248 цього Кодексу.</p> <p>3. Крім відомостей, зазначених у статті 248 цього Кодексу, слідчий, прокурор повинен надати додаткові відомості, які дають підстави для продовження негласної слідчої (розшукової) дії.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 266. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів</p> <p>1. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, у разі необхідності здійснюється за участю спеціаліста. Слідчий, дізнавач вивчає зміст отриманої інформації, про що складається протокол. ...</p>	<p>Стаття 266. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів</p> <p>1. Дослідження інформації, отриманої при застосуванні технічних засобів, у разі необхідності здійснюється за участю спеціаліста. Слідчий вивчає зміст отриманої інформації, про що складається протокол. ...</p>

<p>Стаття 276. Випадки повідомлення про підозру</p> <p>...</p> <p>2. У випадках, передбачених <u>частиною першою цієї статті</u>, слідчий, прокурор або інша уповноважена служба особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені <u>статтею 42</u> цього Кодексу.</p> <p>3. Після повідомлення про права слідчий, прокурор або інша уповноважена служба особа на прохання підозрюваного зобов'язані детально роз'яснити кожне із зазначених прав.</p>	<p>Стаття 276. Випадки повідомлення про підозру</p> <p>...</p> <p>2. У випадках, передбачених <u>частиною першою цієї статті</u>, слідчий, дізнавач, прокурор або інша уповноважена служба особа (особа, якій законом надано право здійснювати затримання) зобов'язані невідкладно повідомити підозрюваному про його права, передбачені <u>статтею 42</u> цього Кодексу.</p> <p>3. Після повідомлення про права слідчий, дізнавач, прокурор або інша уповноважена служба особа на прохання підозрюваного зобов'язані детально роз'яснити кожне із зазначених прав.</p>
<p>Стаття 277. Зміст письмового повідомлення про підозру</p> <p>1. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором. Повідомлення має містити такі відомості:</p> <p>1) прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення;</p> <p>...</p> <p>8) підпис слідчого, прокурора, який здійснив</p>	<p>Стаття 277. Зміст письмового повідомлення про підозру</p> <p>1. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим, дізнавачем за погодженням з прокурором. Повідомлення має містити такі відомості:</p> <p>1) прізвище та посаду слідчого, дізнавача, прокурора, який здійснює повідомлення;</p> <p>...</p>

<p>8) підпис слідчого, дознавача, прокурора, який здійснив повідомлення.</p>	
<p>Стаття 278. Вручення письмового повідомлення про підозру</p> <p>1. Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим, дознавачем або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.</p> <p>...</p> <p>4. Дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, дознавачем, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.</p>	<p>Стаття 278. Вручення письмового повідомлення про підозру</p> <p>1. Письмове повідомлення про підозру вручається в день його складення слідчим або прокурором, а у випадку неможливості такого вручення - у спосіб, передбачений цим Кодексом для вручення повідомлень.</p> <p>...</p> <p>4. Дата та час повідомлення про підозру, правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність невідкладно вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.</p>
<p>Стаття 281. Розшук підозрюваного</p> <p>1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або він вийшов та/або перебуває на тимчасово окупованій території</p>	<p>Стаття 281. Розшук підозрюваного</p> <p>1. Якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме або він вийшов та/або перебуває на тимчасово окупованій території</p>

<p>України чи за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, дізнавача, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, слідчий, дізнавач, прокурор оголошує розшук такого підозрюваного.</p> <p>До оголошення підозрюваного в розшук слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язаний вжити заходів щодо встановлення його місцезнаходження.</p> <p>...</p>	<p>території України чи за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення про такий виклик, слідчий, прокурор оголошує розшук такого підозрюваного.</p> <p>До оголошення підозрюваного в розшук слідчий, прокурор зобов'язаний вжити заходів щодо встановлення його місцезнаходження.</p> <p>...</p>
<p>Стаття 282. Відновлення досудового розслідування</p> <p>1. Зупинене досудове розслідування відновлюється постановою слідчого, дізнавача, прокурора ...</p> <p>...</p> <p>3. Відомості про відновлення досудового розслідування вносяться слідчим, дізнавачем, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.</p>	<p>Стаття 282. Відновлення досудового розслідування</p> <p>1. Зупинене досудове розслідування відновлюється постановою слідчого, прокурора ...</p> <p>...</p> <p>3. Відомості про відновлення досудового розслідування вносяться слідчим, прокурором до Єдиного реєстру досудових розслідувань.</p>

<p>Стаття 298¹. Процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки</p> <p>1. Процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених статтею 84 цього Кодексу, також є пояснення осіб, результати медичного освідчування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.</p> <p>Такі процесуальні джерела доказів не можуть бути використані у кримінальному провадженні щодо злочину, окрім як на підставі ухвали слідчого судді, яка постановляється за клопотанням прокурора.</p>	<p>Стаття 298¹. Процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки</p> <p>1. Процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених статтею 84 цього Кодексу, також є пояснення осіб, результати медичного освідчування, висновок спеціаліста (експерта), показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису.</p> <p>Виключити</p>
<p>Стаття 298². Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок</p> <p>1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку, у випадках,</p>	<p>Стаття 298². Затримання уповноваженою службовою особою особи, яка вчинила кримінальний проступок</p> <p>1. Уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні кримінального проступку у випадках, якщо:</p>

<p>передбачених пунктами 1 і 2 частини першої статті 208 цього Кодексу, та лише за умови, що ця особа:</p> <p>1) відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір;</p> <p>2) намагається залишити місце вчинення кримінального проступку;</p> <p>3) під час безпосереднього переслідування після вчинення кримінального проступку не виконує законних вимог уповноваженої службової особи;</p> <p>..</p> <p>2. Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання.</p> <p>Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, передбачений статтею 286-1 Кримінального кодексу України, з ознаками перебування у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння або перебування під впливом лікарських засобів, що знижують її увагу та швидкість реакції, здійснюється не більш як на три години з</p>	<p>1) особу застали під час або одразу після вчинення кримінального проступку, або замаху на його вчинення;</p> <p>2) очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події, або інші отримані у визначеному цим Кодексом порядку відомості вказують на те, що саме ця особа вчинила кримінальний проступок;</p> <p>3) особа ухиляється від органів досудового розслідування чи суду.</p> <p>...</p> <p>2. Затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального проступку, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання.</p> <p>Виключити</p>
<p>..</p> <p>2. Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання.</p> <p>Затримання особи, яка вчинила кримінальний проступок, передбачений статтею 286-1 Кримінального кодексу України, з ознаками перебування у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння або перебування під впливом лікарських засобів, що знижують її увагу та швидкість реакції, здійснюється не більш як на три години з</p>	<p>1) особу застали під час або одразу після вчинення кримінального проступку, або замаху на його вчинення;</p> <p>2) очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події, або інші отримані у визначеному цим Кодексом порядку відомості вказують на те, що саме ця особа вчинила кримінальний проступок;</p> <p>3) особа ухиляється від органів досудового розслідування чи суду.</p> <p>...</p> <p>2. Затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального проступку, здійснюється не більш як на три години з моменту фактичного затримання.</p> <p>Виключити</p>

<p>... 4. Особу може бути затримано: 1) до двадцяти чотирьох годин – за умови, якщо особа перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим; 2) до сімдесяти двох годин – за умов, якщо особа відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір, чи намагається залишити місце вчинення кримінального проступку, або ухиляється від органів досудового розслідування чи суду.</p>	<p>обов'язковим доставленням такої особи до медичного закладу для забезпечення проходження відповідного медичного освідчування. ... 4. Особу може бути затримано: 1) до сімдесяти двох годин – за умов, передбачених пунктами 1 – 3 частини першої цієї статті, та – з дотриманням вимог статті 211 цього Кодексу; 2) до двадцяти чотирьох годин – за умови, передбаченої пунктом 4 частини першої цієї статті; 3) до сімдесяти двох годин – за умови, передбаченої абзацом шостим частини першої цієї статті, та – з дотриманням вимог статті 211 цього Кодексу. Коння – протоколу затримання особи невідкладно наділяється пресуреру. ...</p>
<p>... 4. Особу може бути затримано: 1) до двадцяти чотирьох годин – за умови, якщо особа перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим; 2) до сімдесяти двох годин – за умов, якщо особа відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір, чи намагається залишити місце вчинення кримінального проступку, або ухиляється від органів досудового розслідування чи суду. Про затримання особи складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 цього Кодексу, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та</p>	<p>... 4. Особу може бути затримано: 1) до двадцяти чотирьох годин – за умови, якщо особа перебуває у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та може завдати шкоди собі або оточуючим; 2) до сімдесяти двох годин – за умов, якщо особа відмовляється виконувати законну вимогу уповноваженої службової особи щодо припинення кримінального проступку або чинить опір, чи намагається залишити місце вчинення кримінального проступку, або ухиляється від органів досудового розслідування чи суду. Про затримання особи складається протокол, в якому, крім відомостей, передбачених статтею 104 цього Кодексу, зазначаються: місце, дата і точний час (година і хвилини) затримання відповідно до положень статті 209 цього Кодексу; підстави затримання; результати особистого обшуку; клопотання, заяви чи скарги затриманого, якщо такі надходили; повний перелік процесуальних прав та</p>

обов'язків затриманого. У разі якщо на момент затримання прізвище, ім'я, по батькові затриманої особи не відомі, у протоколі зазначається докладний опис такої особи та долучається її фотознімок. Протокол про затримання підписується особою, яка його склала, і затриманим. Копія протоколу негайно під розпис вручається затриманому та надсилається прокурору.

...

Романов Максим Юрійович – доктор філософії (081 «Право»), майор поліції, старший слідчий в особливо важливих справах 3-го відділу управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України.

Народився 14 липня 1995 року в місті Кіровоград (нині – Кропивницький), Україна.

У 2013 році розпочав службу в органах внутрішніх справ, (з 2015 року – НП України), вступивши до Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, який закінчив із відзнакою в 2017 році. У 2019 році з відзнакою закінчив Дніпровський гуманітарний університет та здобув освітній ступінь магістра зі спеціальності 081 «Право». У 2022 році успішно захистив дисертаційне дослідження на тему «Організаційно-правові засади забезпечення функціонування підрозділів дізнання Національної поліції України» у Національній академії внутрішніх справ.

За час служби обіймав посади слідчого та оперуповноваженого в структурних підрозділах ГУНП у Кіровоградській та Дніпропетровській областях, а також фахівця факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності та старшого наукового співробітника відділу організації наукової роботи Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Крім цього, за сумісництвом професійно здійснює науково-дослідницьку діяльність на посаді наукового співробітника НДП з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, обіймав посади старшого наукового співробітника відділу проблем публічного права НДП публічного права та наукового співробітника НДП із питань підготовки військ Київського інституту Національної гвардії України. Є автором та співавтором понад 45 опублікованих праць у наукових виданнях, науково-методичних виданнях.

До сфери наукових інтересів належать організаційно-правові та кримінальні процесуальні засади функціонування органів правопорядку, права і свободи людини і громадянина, інститути громадського суспільства в демократичній державі та механізми захисту прав і свобод.

Romanov Maksym Yuriiovych – Doctor of Philosophy (081 "Law"), police major, senior investigator in particularly important cases of the 3rd unit of work organization management and methodological support of the Main Investigative Department of the National Police of Ukraine.

Date of birth: July 14, 1995.

Place of birth: Kirovohrad (now Kropyvnytskyi), Ukraine.

In 2013, he started serving in the internal affairs bodies (since 2015 – the National Police of Ukraine), entering the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, where he graduated with honours in 2017. In 2019, he graduated with honours from the Dnipro Humanities University and obtained a master's degree in the specialty 081 "Law". In 2022, he successfully defended his dissertation on the topic "Organizational and legal principles of ensuring the functioning of the investigation units of the National Police of Ukraine" at the National Academy of Internal Affairs.

During his service, he held the positions of an investigator and criminal intelligence investigator in the structural units of the Main Directorate of the National Police in the Kirovohrad and Dnipropetrovsk regions, as well as a specialist of the faculty of training specialists for units of preventive activities and a senior researcher of the department of scientific work organization of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs.

Moreover, on a part-time basis, he professionally carries out research activities as a researcher of the Scientific Research Laboratory on the Problems of Criminal Offenses Prevention of Faculty No. 3 of the Donetsk State University of Internal Affairs, held the positions of a senior researcher at the Department of Public Law Problems of the Research Institute of Public Law and a researcher of the Scientific Research Laboratory on Issues of Training Troops of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine. He is the author and co-author of more than 45 published works in scientific publications, scientific and methodical publications on the organization of activities.

The field of scientific interests includes the organizational legal and criminal procedural principles of law enforcement agencies functioning, human and citizen rights and freedoms, public society institutions in a democratic state, and mechanisms for the protection of rights and freedoms.

Кобзар Олександр Федорович – доктор юридичних наук, професор, полковник, начальник факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України.

Народився 1980 року в місті Київ, Україна.

У 2001 році закінчив Національний університет внутрішніх справ. За час служби обіймав посади слідчого в структурних підрозділах УМВС в Кіровоградській області, а також викладача, старшого викладача та начальника кафедри кримінального процесу та криміналістики Кіровоградського юридичного інституту ХНУВС; начальника кафедри кримінального процесу Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ; професора та начальника кафедри забезпечення державної безпеки, а також начальника кафедри правоохоронної діяльності Київського факультету Національної академії Національної гвардії України та начальника факультету правоохоронної діяльності Київського інституту Національної гвардії України.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (12.00.09 «Основи виявлення та розслідування кишенькових крадіжок») захистив у 2006 році в спеціалізованій вченій раді Одеського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (12.00.07 «Адміністративно-правове регулювання поліцейської діяльності в Україні») захистив у 2016 році в спеціалізованій вченій раді Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

У 2008 році присвоєно вчене звання «доцент» по кафедрі кримінального процесу та криміналістики, а в 2020 році вчене звання «професор» по кафедрі забезпечення державної безпеки.

Є автором і співавтором понад 100 наукових праць, серед яких монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті, що індексуються в міжнародних наукометричних базах. і

Основні напрямки наукової діяльності пов'язані зі службово-бойовою діяльністю сил охорони правопорядку, правоохоронною та поліцейською діяльністю, криміналістикою.

Kobzar Oleksandr Fedorovych – Doctor of Legal Sciences, Professor, Colonel, Head of the State Security Department of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine.

Date of birth: 1980.

Place of birth: Kyiv, Ukraine.

In 2001, he graduated from the National University of Internal Affairs. During his service, he held the positions of an investigator in structural units of the Department of the Ministry of Internal Affairs in the Kirovohrad region, as well as a teacher, senior teacher and head of the Department of Criminal Procedure and Forensics of the Kirovohrad Law Institute of KhNUIA; the head of the Department of Criminal Procedure of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs; the professor and the head of the Department of State Security, as well as the head of the Department of Law Enforcement of the Kyiv Faculty of the National Academy of the National Guard of Ukraine and the head of the Department of Law Enforcement of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine. In 2006, he defended his dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences (12.00.09 "Fundamentals of detection and investigation of pickpocketing") at the specialized Academic Council of the Odesa Law Institute of the Kharkiv National University of Internal Affairs. In 2016, he defended his dissertation for the degree of Doctor of Legal Sciences (12.00.07 "Administrative and legal regulation of police activity in Ukraine") at the specialized Academic Council of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs.

He was awarded the academic title of "Assistant Professor" at the Department of Criminal Procedure and Forensics in 2008 and the academic title of "Professor" at the Department of State Security in 2020.

He is the author and co-author of more than 100 scientific works, including monographs, textbooks, training manuals, scientific articles indexed in international scientometric databases.

The main directions of scientific activity are related to the service and combat activities of law-and-order protection forces, law enforcement and police activities, and forensics.

Наукове видання

Романов Максим Юрійович
Кобзар Олександр Федорович

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ,
АДМІНІСТРАТИВНІ ТА КРИМІНАЛЬНІ
ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ДІЗНАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Монографія

Підп. до друку 01.12.2022 Формат 70×100/16
Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 31,62. Зам. № 2105-21/2
Наклад 1000 прим.

Видавець і виготовлювач ТОВ «7БЦ»
03087, м. Київ, вул. Олекси Тихого, 84
e-mail: 7bc@ukr.net, тел: (044) 592-00-80
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5329 від 11.04.2017

ΟΡΓΑΝΟ ΕΝΘΕΚΑ ΔΡΥΚΑΡΗ